ei 10,50

STAT,

CONSTRUCȚIE DE STAT. CONSTRUCȚIE DE STAT. CONSTRUCȚIE DE STAT.

DEMOCRAȚIE,

CONSTRUCȚIE DE STAT. CONSTRUCȚIE DE STAT. CONSTRUCȚIE DE STAT.

LEGALITATE

STAT, DEMOCRAŢIE, LEGALITATE

PROBLEME ALE CONSTRUCŢIEI DE STAT ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

EDITURA POLITICĂ, BUCUREŞTI, 1968

Prezentul volum apare sub îngrijirea unui colegiu de redacție, alcătuit din tovarășii: *dr. Dumitru I. Mazilu*, *dr. Ion Filipescu* și *Petru Berar*

C U P R I N S

Dr. Anita Naschitz: REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — STAT AL OAMENILOR MUNCII DE LA ORAȘE ȘI SATE 7

Theodor Vasiliu și prof. univ. dr. Petre Constantin: CONDUCEREA DE CĂTRE PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — PRINCIPIU FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂȚII STATULUI SOCIALIST 30

Dr. Dumitru I. Mazilu: CONSTITUȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — LEGEA FUNDAMENTALĂ A STATULUI NOSTRU 62

Gheorghe Bobocea: ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA ȘI SISTEMATIZAREA LOCALITĂȚILOR RURALE 91

Prof. univ. dr. Tudor Drăganu: SISTEMUL ORGANELOR STATULUI ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA 114

Dr. Ilie Rădulescu: ROLUL ECONOMIC AL STATULUI SOCIALIST 162

Dr. Alexandru Tănase: ROLUL STATULUI ÎN ÎNFĂPTUIREA POLITICII CULTURALE 223

Prof. univ. dr. Ioan Ceterchi : DEZVOLTAREA DEMOCRAŢIEI SOCIALISTE — CARACTERISTICA FUNDAMENTALĂ A ORÎNDUIRII NOASTRE SOCIALE ŞI DE STAT 260

Prof. univ. dr. Ioan Ceterchi şi dr. Dumitru I. Mazilu : LEGALITATEA SOCIALISTĂ — PRINCIPIU FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂŢII TUTUROR ORGANELOR STATULUI 299

Dr. George Antoniu : CODUL PENAL AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — EXPRESIE A PERFECŢIONĂRII CONTINUE A LEGISLAŢIEI PENALE ŞI A ÎNTĂRIRII LEGALITĂŢII SOCIALISTE 327

Dr. Ilie Rădulescu : DEZVOLTAREA NAŢIUNII ÎN CONDIŢIILE SOCIALISMULUI 365

Conf. univ. dr. Constantin Vlad şi dr. Dumitru I. Mazilu : SUVERANITATEA DE STAT ÎN CONDIŢIILE SOCIALISMULUI 417

Mircea Maliţa : ACTIVITATEA EXTERNĂ A STATULUI SOCIALIST ROMÂN 453

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA — STAT AL OAMENILOR MUNCII DE LA ORAŞE ŞI SATE

Dr. Anita Naschitz

1. PROBLEMA PUTERII — PROBLEMA FUNDAMENTALĂ A REVOLUŢIEI

Transformările revoluţionare care au început în ţara noastră în urmă cu peste două decenii, o dată cu insurecţia armată din august 1944, au condus poporul român într-o nouă epocă istorică. Este epoca în care idealurile de libertate socială şi naţională, de progres şi civilizaţie, pentru care au luptat timp de secole forţele sociale progresiste din ţara noastră, îşi găsesc adevărata înfăptuire, dobîndind acea realitate concretă pe care le-o poate asigura numai orînduirea socială în care a fost desfiinţată exploatarea şi orice formă a asupririi omului de către om : orînduirea socialistă. Sînt decenii de transformări revoluţionare pe toate planurile vieţii sociale.

În domeniul bazei economice, esenţa acestor transformări constă în înlocuirea relaţiilor bazate pe proprietate privată asupra mijloacelor de producţie cu relaţii întemeiate pe proprietate socialistă. Relaţiile de producţie socialiste au deschis cîmp liber pentru avîntul neîntrerupt şi mereu ascendent al forţelor de producţie, pentru progresul continuu al industriei, şi pe această bază al agriculturii şi al tuturor celorlalte ramuri ale economiei naţionale.

În ce priveşte structura socială a societăţii, esenţa transformărilor intervenite pe acest plan constă în creşterea

rolului clasei muncitoare de clasă conducătoare, în cimentarea tot mai puternică și ridicarea pe o treaptă superioară a alianței muncitorești-țărănești, baza de neclintit a orînduirii noastre, în întărirea legăturilor clasei muncitoare cu intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii. Acest proces, însoțit de treptata desființare a claselor exploatatoare, a condus la alcătuirea societății din clase și pături sociale prietene, antrenate în strînsă unitate la opera de construire a socialismului.

În același timp, paralel cu desființarea antagonismelor de clasă, prin înlăturarea cauzelor care generau învrăjbirea națională și fărîmițarea forțelor oamenilor muncii, a fost creată comunitatea reală de interese a tuturor cetățenilor și asigurată egalitatea lor deplină în drepturi, fără deosebire de naționalitate.

Cuceririle obținute pe planul vieții spirituale pot fi exprimate sintetic în constatarea că cultura a devenit în mod real un bun al poporului, fiind create condițiile pentru înflorirea multilaterală a personalității umane. Exprimînd într-o formulare de sinteză întreaga semnificație a drumului străbătut, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta *„În România, socialismul a învins deplin și definitiv. De la o țară cu industrie slabă, în care monopolurile imperialiste dețineau poziții dominante, cu agricultură înapoiată, în care mai continuau să existe rămășițe ale relațiilor feudale — la țara socialistă de azi, cu o industrie dezvoltată și o agricultură în continuu progres ; de la monarhia burghezo-moșierească — la Republica Socialistă România este o întreagă epocă istorică, pe care poporul român a străbătut-o cu succes sub conducerea Partidului Comunist Român“* [1]. Subliniind că acest drum nu a fost neted, lipsit de greutăți și sacrificii, secretarul general al Comitetului

---

[1] *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 113—114.

Central al P.C.R. a dat expresie sentimentelor și convingerilor întregului nostru popor atunci cînd a arătat că înfăptuirile obținute prin munca eroică a clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, constituie un prilej de îndreptățită mîndrie patriotică, sporesc și mai mult încrederea în forțele creatoare ale minunatului nostru popor.

Victoriile obținute de oamenii muncii pe drumul străbătut spre a ajunge la societatea de astăzi se datoresc într-un mod hotărîtor partidului clasei muncitoare, care, aplicînd creator învățătura marxist-leninistă la condițiile țării noastre, a îndeplinit și îndeplinește cu succes rolul de forță politică conducătoare a statului, a întregii noastre vieți sociale. Sub conducerea încercată a partidului comunist, poporul român înaintează cu fermitate pe calea ridicării patriei spre culmile înalte ale civilizației socialiste.

Toate aceste transformări în diferitele domenii ale vieții sociale, avînd la bază schimbările intervenite în compartimentul hotărîtor — acela al vieții economice —, au fost condiționate de prefacerile radicale din domeniul vieții politice, a căror esență a constat în cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare aliată cu țărănimea și făurirea statului socialist. Prin aceasta a fost asigurată o condiție *sine qua non* a tuturor cuceririlor revoluționare, a succesului luptei maselor pentru crearea și dezvoltarea noii lor vieți materiale și spirituale. Într-adevăr, așa cum sublinia V. I. Lenin, problema fundamentală a oricărei revoluții este problema puterii.

Revoluția socială reprezintă o cotitură radicală în dezvoltarea societății bazate pe clase antagoniste, momentul trecerii de la o orînduire socială veche, perimată, la o orînduire nouă, superioară. Conținutul principal al revoluției sociale constă în înlocuirea relațiilor de producție vechi, perimate, cu relații de producție noi, superioare, și în în-

locuirea puterii de stat vechi, reacţionare, cu o nouă putere de stat, progresistă.

Rezolvarea conflictului dintre relaţiile de producţie vechi şi noile forţe de producţie, care au apărut şi s-au dezvoltat pînă la un punct în sînul vechii societăţi, nu se poate înfăptui decît prin înlocuirea pe cale revoluţionară a vechilor relaţii de producţie cu altele noi, care să permită dezvoltarea nestingherită a producţiei.

Vechea orînduire socială nu dispare de la sine. În orînduirile bazate pe exploatare, clasele dominante împiedică prin toate mijloacele, îndeosebi cu ajutorul puterii de stat pe care o deţin, schimbarea relaţiilor de producţie, deoarece aceasta ar însemna lichidarea dominaţiei lor de clasă, a privilegiilor lor. De aici rezultă necesitatea luptei revoluţionare a clasei înaintate pentru a înfrînge împotrivirea clasei reacţionare, a răsturna puterea politică a acesteia şi a instaura propria sa dominaţie politică şi economică. Lupta pentru transformarea revoluţionară a relaţiilor de producţie, pentru crearea noii orînduiri economice şi sociale este în primul rînd o luptă politică, o luptă pentru putere.

Esenţa revoluţiei socialiste — cel mai înalt tip istoric de revoluţie — constă în lichidarea puterii claselor exploatatoare şi instaurarea, într-o formă sau alta, a puterii de stat a clasei muncitoare, în desfiinţarea relaţiilor de producţie bazate pe exploatare şi crearea relaţiilor noi, socialiste, întemeiate pe proprietatea obştească asupra mijloacelor de producţie. În revoluţia socialistă, sarcina fundamentală a maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, condusă de partidul ei comunist, constă deci în îndeplinirea muncii constructive de creare a noii orînduiri sociale. O caracteristică esenţială a revoluţiei socialiste rezidă în faptul că ea începe cu cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare şi continuă cu făurirea noii economii socialiste, a noii culturi şi a conştiinţei socialiste a oamenilor mun-

cii. *Numai cucerind puterea politică, clasa muncitoare, forţele promotoare ale revoluţiei socialiste pot crea acel instrument fără de care nu este posibilă ducerea la capăt a scopurilor acestei revoluţii.* Cucerirea puterii politice de către proletariat constituie pasul hotărîtor în înfăptuirea revoluţiei socialiste, iar *statul clasei muncitoare este principalul instrument al construcţiei socialismului.*

Înţelegerea rolului puterii de stat socialiste, ca şi a superiorităţii ei în raport cu orice alt tip de putere de stat reclamă, după cum arăta V. I. Lenin în celebra prelegere despre stat pe care a ţinut-o în anul 1919, o privire istorică asupra cauzelor şi modului în care a apărut statul, a principalelor faze de dezvoltare prin care a trecut pentru a deveni ceea ce este în prezent.

O asemenea privire scoate în evidenţă în primul rînd faptul că *statul este un fenomen istoric.* El nu a existat din totdeauna. Bineînţeles că şi în acele timpuri cînd statul nu exista, şi anume în epoca comunei primitive, cînd societatea încă nu era împărţită în clase sociale şi nu existau relaţii bazate pe exploatare, viaţa socială nu se desfăşura fără nici un fel de ordine, de reglementare, de autoritate. Ordinea şi reglementarea conduitei membrilor societăţii aveau însă un caracter obştesc, regulile de conduită bazîndu-se pe deprinderi şi tradiţii, iar autoritatea conducătorilor, aleşi de colectivitate, izvorînd din încrederea şi respectul de care se bucurau. Nu exista un aparat special, desprins de colectivitate şi ridicat deasupra acesteia, care să impună prin constrîngere respectarea unor anumite reguli. O autoritate publică exista desigur, fără aceasta un trai organizat în societate nu este de conceput. Ea era însă o autoritate obştească, şi această natură determina toate caracteristicile acţiunii ei.

Dezvoltarea forţelor de producţie a dus în mod legic la apariţia proprietăţii private şi, o dată cu aceasta, la scindarea societăţii în clase sociale între care, dată fiind toc-

mai natura proprietății care a determinat această scindare, s-au statornicit relații antagoniste. A început o nouă epocă istorică, epoca exploatării unei clase sociale de către alta. În cursul desfășurării istorice s-au succedat, în virtutea legilor obiective ale dezvoltării sociale, orînduiri în care se schimbau tipul și forma exploatării. Existența relațiilor de exploatare rămînea însă caracteristica esențială a acestor orînduiri, cu reflexul ei social obligatoriu: dominația unei clase sociale asupra altora. Cum însă clasele economicește dominante reprezentau în toate orînduirile bazate pe exploatare minoritatea societății, dominația lor economică asupra majorității societății nu se putea realiza fără existența unui aparat special înzestrat cu puterea de a impune întregii populații voința minorității exploatatoare și de a asigura prin forță realizarea acestei voințe. Acest aparat a fost statul, iar această putere a fost puterea politică, atribut esențial al oricărui stat. Statul reprezintă o parte a suprastructurii politice a societății împărțite în clase sociale, instrumentul de exercitare a puterii politice de către clasa dominantă pentru a apăra și consolida orînduirea social-economică respectivă.

Din punct de vedere istoric, statul a apărut deci ca urmare a scindării societății în clase sociale antagoniste. *El reprezenta de la început puterea organizată a unei clase pentru înfăptuirea voinței ei, împotriva voinței forțelor sociale opuse.* Spre deosebire de puterea obștească din orînduirea comunei primitive, puterea de stat are o natură politică, ceea ce înseamnă că ea are un *caracter de clasă* și reprezintă un *instrument al dominației de clasă.* Conținutul puterii de stat este diferit de la o orînduire socială la alta, de la o epocă istorică la alta. Determinant în ceea ce privește esența de clasă a statului este faptul în mîinile cui se găsește puterea politică. În măsura în care această putere aparține unei minorități exploatatoare — stăpînilor de sclavi în orînduirea sclavagistă, nobilimii feudale în

orînduirea feudală, burgheziei în orînduirea capitalistă — statul are un caracter exploatator. El este folosit pentru reprimarea împotrivirii maselor exploatate, pentru asigurarea condițiilor necesare exploatării, pentru menținerea dominației de clasă a exploatatorilor. Datorită acestui conținut de clasă, statul exploatator nu reprezintă interesele întregii societăți, se separă și se înstrăinează de masa populației, în primul rînd de oamenii muncii. În statul socialist, puterea de stat aparține oamenilor muncii, clasei muncitoare și forțelor sociale aliate ei. Acest fapt determină esența și caracterul revoluționar al statului socialist, punerea lui în slujba intereselor poporului.

Puterea de stat se diferențiază, de asemenea, de puterea obștească prin *caracterul ei organizat*, și anume prin faptul că ea este acționată, pusă în mișcare, înfăptuită printr-un aparat special — aparatul de stat — alcătuit din oameni avînd misiunea specifică de a exprima și înfăptui voința clasei dominante. Puterea de stat presupune deci existența acestui detașament special de oameni avînd misiunea de a „guverna" în numele și în interesul unei anumite clase. Această guvernare se realizează în cadrul unui sistem de organe și instituții speciale. Cu ajutorul acestor organe și instituții, clasa dominantă își poate înfăptui voința ori de cîte ori este nevoie prin folosirea constrîngerii statale. Este evident însă că gradul și modul de folosire a acestei constrîngeri depinde de natura statului. În societățile presocialiste, bazate pe clase sociale opuse, unde puterea de stat reprezintă dominația politică a claselor exploatatoare, constrîngerea se aplică față de marea majoritate a populației și în interesul unei minorități. Statul socialist recurge la constrîngere împotriva acelor elemente care atentează la interesele societății, ale cetățenilor, ale cauzei socialismului.

În orice orînduire statală puterea de stat este *unică*, în înțelesul că ea reprezintă *puterea indivizibilă a clasei*

dominante. Structura internă a aparatului de stat prin care se realizează repartizarea după anumite criterii a competenței în cadrul acestui aparat nu știrbește unicitatea și unitatea puterii de stat. După cum spunea încă Marx, așa-numita separație a puterilor în stat — separație a cărei existență a fost susținută la început cu scopuri progresiste, iar apoi cu scopul de a masca caracterul de clasă și unicitatea puterii de stat de către doctrina politică burgheză — nu este, de fapt, altceva decît obișnuita diviziune a muncii aplicată în cadrul aparatului de stat. Este evident că această diviziune a muncii, această delimitare a sferelor de activitate a diferitelor categorii de organe de stat, nu divide însăși puterea clasei dominante, ci organizează doar formele și modalitățile de înfăptuire a acestei puteri.

În strînsă legătură cu unicitatea puterii de stat trebuie să ne referim și la acea importantă caracteristică a statului care este *suveranitatea*. Ea reprezintă un atribut esențial al statului în virtutea căruia puterea de stat este deplină și de sine stătătoare, avînd o poziție de supremație în raport cu orice altă putere în interiorul statului, precum și de independență în raport cu orice putere din exterior. Implicațiile suveranității statului sînt multiple atît pe planul vieții statale interne, cît și pe planul relațiilor internaționale între state. Ne vom limita să reținem numai unele elemente esențiale.

Supremația puterii politice în viața statală internă implică faptul că pe teritoriul statului, în cadrul frontierelor acestuia, precum și asupra populației respective nu-și poate exercita autoritatea nici o altă putere. Puterea de stat suverană prin natura sa exclude posibilitatea ca alături de ea, în cadrul aceluiași stat, să existe o altă putere statală. Desigur, suveranitatea puterii de stat fiind o expresie a supremației clasei dominante în statul respectiv, nu este independentă față de organizațiile politice ale aces-

tei clase, care au un rol esențial în înfăptuirea dictaturii clasei dominante. În formă oficială, voința clasei deținătoare a puterii este exprimată de organele de stat, prin intermediul cărora se exercită și se realizează puterea de stat. Ele exprimă voința clasei dominante sub forma voinței statale, fie într-o formă generală, prin ridicarea ei la rangul de norme juridice înscrise în legi și acte normative, fie în formă de decizii concrete de speță, în cadrul operei de aplicare a normelor juridice (de pildă, prin hotărîri judecătorești, acte administrative de aplicare a dreptului etc.). În ambele cazuri, această „oficializare" a voinței clasei dominante implică înzestrarea ei cu obligativitate juridică (generală sau referitoare la anumite cazuri concrete).

Ca însușire fundamentală a statului, ca expresie politică și juridică a exercitării puterii de stat depline a clasei dominante, iar în socialism a oamenilor muncii, suveranitatea, caracterul istoric și trăsăturile ei, decurg din natura de clasă și funcțiile statului respectiv, din condițiile istorice și sociale în care el își îndeplinește rolul.

Aceste trăsături, caracteristice pentru puterea de stat, se diversifică în cursul evoluției istorice a statului, îmbrăcind aspecte diferite, îndeosebi după cum este vorba de statele bazate pe exploatare, pe de o parte, sau de statul socialist, pe de altă parte. În ce privește statele bazate pe exploatare, toate tipurile de stat care s-au succedat în decursul desfășurării procesului istoric — sclavagist, feudal, burghez — au cunoscut forme variate, dar esența lor a fost, independent de aceste variații, aceeași : dictatura minorității exploatatoare asupra majorității exploatate. Puterea de stat a fost folosită în cadrul tuturor acestor tipuri pentru exprimarea și realizarea voinței exploatatorilor. Aparatul de stat a fost pus în mișcare pentru a menține toate clasele în stare de supunere față de clasa economicește și politicește dominantă, pentru a constrînge o parte a societății — și anume partea cea mai numeroasă —

să depună o muncă sistematică în folosul celeilalte părți. Statul burghez contemporan are, în esență, aceleași trăsături. El reprezintă dominația economică și politică a burgheziei, dictatura ei îndreptată împotriva proletariatului și a celorlalte mase exploatate.

În raport cu puterea de stat din toate orînduirile bazate pe exploatare, statul socialist prezintă trăsături distinctive esențiale. În urma revoluției socialiste victorioase, conducătoare a societății devine clasa muncitoare. În perioada de trecere la socialism se mai mențin încă clase sociale antagoniste. Clasa muncitoare împreună cu forțele sociale aliate ei și legate de ea prin aceleași interese fundamentale reprezintă însă, în raport cu burghezia răsturnată de la putere, majoritatea populației. Această configurare a raporturilor de clasă se răsfrînge asupra naturii puterii de stat și a rolului ei. *O dată cu cucerirea puterii de stat de către clasa muncitoare, statul devine instrumentul principal cu ajutorul căruia se înfăptuiește opera complexă și multilaterală de făurire a noii orînduiri sociale.* Clasa muncitoare folosește puterea de stat pentru a învinge împotrivirea claselor exploatatoare și în primul rînd pentru realizarea obiectivului ei fundamental, construirea societății socialiste. În această privință, un prim aspect îl reprezintă folosirea puterii de stat ca instrument politic pentru apărarea și consolidarea noului regim, împotriva unor eventuale încercări din partea claselor răsturnate de la putere de a restaura vechile orînduieli. Astfel, față de toate tipurile de stat din societățile presocialiste, statul socialist se deosebește radical chiar din primul moment al instaurării sale prin orientarea și conținutul său democratic, orînduirea de stat socialistă avînd drept scop promovarea intereselor imensei majorități a poporului în dauna unei minorități exploatatoare, desființarea oricărei forme de exploatare a omului de către om, și nu înlocuirea unei forme de exploatare cu alta.

Un al doilea aspect îl constituie folosirea statului ca instrument de conducere politică de către clasa muncitoare — cea mai înaintată și organizată forță socială, care acționează corespunzător cerințelor obiective ale progresului social. Această conducere se realizează prin metode adecvate naturii raporturilor dintre clasa muncitoare și celelalte clase și pături sociale aliate ei. Raporturilor de colaborare le corespunde folosirea unor mijloace de conducere statală menite să apropie tot mai mult clasele și categoriile sociale prietene, să armonizeze în modul cel mai corespunzător interesele lor și, în cele din urmă, să creeze condițiile pentru dispariția treptată a deosebirilor existente între ele ca clase sociale distincte.

Caracterul profund democratic al puterii de stat socialiste se reflectă și în evoluția bazei sociale a acestei puteri. Se știe că linia de dezvoltare a bazei sociale a statului exploatator este aceea de continuă restrîngere a acestei baze; statul burghez contemporan, spre pildă, fără a înceta, desigur, să reprezinte întreaga burghezie, apără însă în primul rînd interesele diferitelor grupuri ale capitalului monopolist. Spre deosebire de această linie de dezvoltare, baza socială a statului socialist este supusă unui proces de permanentă lărgire. *Paralel cu procesul de dispariție a claselor exploatatoare și cu dezvoltarea celorlalte clase și categorii de oameni ai muncii, baza socială a puterii de stat se extinde, ajungînd să fie reprezentată în cele din urmă* — după dispariția claselor exploatatoare — *de toate clasele și categoriile sociale existente în societate.*

În socialism, în virtutea supremației și independenței sale, statul are *atributul inalienabil de a dispune în mod liber și deplin de toate pîrghiile de conducere a vieții sociale.* El dispune de bogățiile și resursele care se găsesc pe teritoriul său, statornicește drepturile și obligațiile cetățenilor, ale străinilor sau ale persoanelor fără cetățenie care locuiesc pe acest teritoriu. Statul socialist hotărăște

asupra politicii interne și externe în toate sferele vieții sociale asupra cărora se extinde acțiunea sa statală, fixîndu-se asupra formelor și mijloacelor de realizare, în fiecare domeniu și în fiecare etapă, a acestei politici. În toate aceste acțiuni, în întreaga sa activitate complexă statul socialist este suveran, înfăptuindu-și funcțiile independent de puterea oricărui alt stat. Orice amestec — indiferent în ce formă s-ar manifesta — al unui stat în treburile interne ale altui stat reprezintă o încălcare a suveranității acestuia din urmă.

Din caracterul nou, profund democratic, al esenței de clasă a puterii de stat socialiste rezultă, de asemenea, un *conținut mult mai bogat al întregii activități decît în tipurile de stat anterioare, o îmbogățire corespunzătoare a elementelor suveranității statului socialist, care exprimă în fapt suveranitatea poporului*. Statul socialist este în același timp titular al puterii de stat și titular al dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc fondul unic al proprietății de stat. În ambele sale calități, statul acționează prin organele sale și reprezintă poporul muncitor. Această dublă calitate a statului socialist conduce în mod necesar la o lărgire a sferei sale de activitate, a obiectului asupra căruia se exercită suveranitatea sa. Conducerea vieții economice în condiții de deplină supremație și independență, devine, alături de conducerea vieții politice și social-culturale (ceea ce se referă în toate cazurile atît la latura de politică internă, cît și la latura de politică internațională), un element esențial al exercitării suveranității statului.

Esența de clasă a puterii de stat socialiste explică, totodată, și *caracterul creator al acestei puteri*. Misiunea istorică a clasei muncitoare este aceea de a conduce procesul de lichidare a oricăror relații bazate pe exploatare și asuprire și, totodată, de construire a unei societăți în care toți oamenii să-și poată satisface în condiții de de-

plină egalitate necesitățile de viață și să-și poată valorifica liber talentele și aptitudinile. *În aceste condiții, puterea de stat socialistă este folosită în principal pentru realizarea unor sarcini constructive, pe linia creării și dezvoltării economiei și culturii socialiste, a făuririi tuturor condițiilor pentru exercitarea deplină și neîngrădită a libertăților și drepturilor cetățenești, a ocrotirii valorilor sociale proprii noii orînduiri, pe linia promovării unor relații de colaborare multilaterală între state și popoare. Statul socialist, condus de partidul comunist, organizează și îndrumă în mod activ și creator procesul construcției noii orînduiri.* Desigur că statului socialist — ca instrument politic de îndeplinire a sarcinilor construcției socialiste — îi revine și conducerea statală a procesului de lichidare a relațiilor de exploatare și de desființare a claselor purtătoare ale acestor relații, de apărare a cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii.

Ca orice fenomen social-istoric, statul socialist este în continuă dezvoltare și perfecționare, sub influența prefacerilor social-economice ce au loc în societate. În desfășurarea acestui proces au loc lărgirea bazei sociale a statului, extinderea activității sale economice-organizatorice și cultural-educative, adîncirea democrației socialiste, consolidarea caracterului său suveran. Evoluția puterii de stat socialiste se realizează în forme și modalități specifice în diferitele state socialiste, în funcție de condițiile concrete ale operei de construire a socialismului, precum și de tradițiile și particularitățile naționale ale fiecăruia dintre aceste state.

Experiența țării noastre, confirmînd însemnătatea hotărîtoare a puterii de stat — aparținînd celor ce muncesc — în opera de construire a societății socialiste, a adus totodată o contribuție la dezvoltarea concepției marxist-leniniste despre căile de instaurare și modalitățile de dezvoltare ale puterii de stat socialiste.

2. STATUL NOSTRU — STAT AL OAMENILOR MUNCII DE LA ORAȘE ȘI SATE. STAT SUVERAN, INDEPENDENT ȘI UNITAR

Prin conținutul de clasă, prin sarcinile sale ca și prin întreaga sa activitate pusă în slujba intereselor fundamentale ale poporului, statul nostru socialist *întruchipează puterea politică a oamenilor muncii de la orașe și sate*. Formele de organizare și metodele de exercitare și realizare a puterii corespund acestei esențe, asigură participarea activă, permanentă și în măsură tot mai mare a maselor la conducerea treburilor obștești și de stat, la dezbaterea și înfăptuirea politicii partidului și statului în toate domeniile activității statale. Poporul este ca atare deținătorul suveran al puterii, pe care o exercită prin organele reprezentative ce alătuiesc coloana vertebrală a întregului sistem de organe ale statului : Marea Adunare Națională și consiliile populare. *Statul socialist român realizează în mod pe deplin suveran și independent sarcinile ce-i revin în opera de construire a societății socialiste.*

Instaurarea în țara noastră a puterii de stat socialiste este rodul luptei revoluționare a maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, condusă de partidul ei comunist, pentru smulgerea puterii politice din mîna exploatatorilor și desființarea statului burghez, care constituia instrumentul principal de realizare a dominației de clasă a burgheziei. Desfășurarea procesului revoluționar în țara noastră a demonstrat că proletariatul nu poate să preia mașina de stat burghezo-moșierească și s-o folosească în scopurile sale, ci trebuie să asigure transformarea sa revoluționară, făurind aparatul de stat socialist.

Partidul nostru a folosit metode de luptă și forme de organizare adecvate situației concrete, etapelor luptei pentru democrație și socialism, a condus cu succes lupta maselor populare pentru lichidarea mașinii de stat burghezo-moșierești, pentru făurirea și dezvoltarea statului socialist. Procesul dezvoltării și consolidării statului a fost determinat permanent de înaintarea țării noastre pe calea socialismului, de extinderea relațiilor de producție socialiste.

Răsturnarea dictaturii fasciste, prin insurecția armată victorioasă din august 1944 și eliberarea țării de ocupația străină au marcat începutul revoluției populare antiimperialiste în România, inaugurînd o nouă etapă în dezvoltarea țării. Ea a însemnat și un punct de cotitură în procesul de dezvoltare a statului. Prin victoria insurecției armate din august 1944 a fost zdrobit cel mai odios instrument al exploatării și asupririi maselor pe care l-a produs regimul burghezo-moșieresc în decursul întregii sale existențe — dictatura militară-fascistă. Răsturnarea acestei dictaturi a permis începerea procesului de lichidare a mașinii de stat burghezo-moșierești în România, a deschis drum luptei maselor populare pentru cucerirea deplină a puterii politice din mîinile claselor exploatatoare. În perioada dintre 23 august 1944 și 6 martie 1945, deși la conducerea țării s-au succedat trei guverne cu majoritate reacționară, se manifestau în mod tot mai accentuat forța organizatorică, prestigiul, autoritatea și influența politică a Partidului Comunist Român. Sub conducerea sa, lupta antifascistă și de eliberare națională se dezvolta într-o largă acțiune de masă pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Sub steagul revoluției luptau cu abnegație masele populare stăpîne pe stradă, gărzile patriotice înarmate, țărănimea, micii meseriași etc. Chemările partidului comunist pentru desființarea rămășițelor feudale și împroprietărirea țărănimii, pentru democratizarea vieții politice, pentru reconstruirea economiei influențau și antrenau toate forțele democratice și patriotice ale țării.

Are loc o schimbare substanțială în situația forțelor sociale și politice, sînt zdruncinate pozițiile claselor exploa-

tatoare, slăbind influenţa lor politică. Se întăresc poziţiile forţelor democratice, în frunte cu clasa muncitoare, prestigiul, autoritatea şi înrîurirea politică în mase a partidului comunist, care a reuşit să înfăptuiască o largă coaliţie a tuturor forţelor interesate în democratizarea reală a ţării, în înfăptuirea reformelor economice şi sociale cerute de nevoile dezvoltării societăţii româneşti. În focul bătăliilor politice, economice şi sociale duse de mase uriaşe ale populaţiei împotriva forţelor reacţiunii interne, sprijinite de cercurile imperialiste din afară, pentru democratizarea ţării, pentru înfăptuirea reformei agrare a fost hotărîtă soarta luptei pentru putere; în martie 1945 a fost instaurat guvernul de largă concentrare democratică prezidat de dr. Petru Groza, primul guvern din istoria ţării în care clasa muncitoare avea rolul conducător. Aceasta a constituit o mare victorie a luptei revoluţionare din România, o premisă în dezvoltarea progresistă a ţării noastre.

Sub conducerea P.C.R., principala forţă politică în guvernul democratic instaurat la 6 martie 1945, masele populare au trecut la refacerea economiei naţionale, la dezvoltarea forţelor de producţie, la intensificarea în continuare a procesului de democratizare a vieţii publice. S-au realizat schimbări substanţiale în raportul de forţe din societate, consolidîndu-se poziţiile clasei muncitoare în viaţa politică şi socială, întărindu-se — în urma înfăptuirii reformei agrare — alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea, dezvoltîndu-se unitatea tuturor forţelor democratice şi progresiste. Lărgirea bazei social-politice a guvernului democratic, puternica izolare de mase şi compromiterea partidelor burgheze reacţionare au ieşit la iveală cu prilejul alegerilor parlamentare din 1946, în care Blocul partidelor democratice a dobîndit o strălucită victorie. Democratizarea ţării, mersul ei înainte şi perspectiva trecerii la înfăptuirea sarcinilor revoluţiei socialiste întîmpinau rezistenţa partidelor claselor exploatatoare şi a monarhiei.

Pe măsura modificării raportului forţelor de clasă s-a accentuat contradicţia dintre conţinutul nou al puterii de stat şi forma de stat monarhică, învechită şi cu totul necorespunzătoare noilor condiţii sociale şi politice din ţara noastră. A devenit imperios necesară înlăturarea din guvern a ultimilor reprezentanţi ai burgheziei, precum şi înlăturarea acelei piedici în calea progresului social al ţării pe care o constituia monarhia. Numai în acest fel se putea trece la o nouă etapă a procesului revoluţionar.

Partidul a condus acest proces complex de trecere spre revoluţia socialistă într-un mod care a asigurat conjugarea acţiunii revoluţionare a maselor populare cu acţiunea puterii de stat.

Într-adevăr, în condiţiile unei încordate lupte politice duse de forţele patriotice ale ţării în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, a fost zdrobită opoziţia înverşunată a reacţiunii, a claselor exploatatoare susţinute de cercurile imperialiste din exterior. Printr-o muncă eroică, plină de eforturi şi sacrificii, poporul român, condus de partidul comunist, a înfăptuit refacerea economiei naţionale. Pe această bază, după cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea muncitoare, după înlăturarea monarhiei şi instaurarea republicii, poporul român a trecut la înfăptuirea vastei opere de construire a socialismului. *„Proclamarea republicii* — subliniază tovarăşul Ion Gheorghe Maurer — *a constituit un moment de cea mai mare însemnătate în desfăşurarea revoluţiei populare — momentul care a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu ţărănimea şi cu celelalte pături ale oamenilor muncii, instaurarea deplinei suveranităţi a poporului"*[1]. *Instaurarea puterii de stat socialiste, al cărei conţinut îl constituia în*

---

[1] *Ion Gheorghe Maurer*, „A 20-a aniversare a proclamării republicii", Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 17.

esență dictatura proletariatului, formă specifică de alianță a clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, de conducere a societății de către clasa muncitoare, a permis făurirea acelui instrument fără de care construcția societății socialiste este de neconceput.

Printre primele măsuri revoluționare ale noii puteri de stat se numără trecerea, la **11 iunie 1948**, a principalelor mijloace de producție în miinile poporului. Naționalizarea, act prin intermediul căruia relațiile de producție din industrie au fost puse în concordanță cu caracterul social al forțelor de producție, precum și cu caracterul socialist al noii puteri de stat, a avut un rol hotărîtor în desfășurarea revoluției și construcției socialiste, o uriașă semnificație și din punctul de vedere al dezvoltării puterii de stat și al vieții politice în general. Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție reprezintă temelia economică a statului nostru socialist.

Folosind premisele create prin naționalizare, statul nostru socialist a devenit instrumentul principal cu ajutorul căruia clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, unindu-și energiile de muncă și creație într-un singur șuvoi revoluționar, au trecut la construirea bazei economice a socialismului. Puterea de stat a constituit în mîna clasei muncitoare și a aliaților ei pîrghia cu ajutorul căreia s-a înfăptuit politica partidului de industrializare socialistă a țării, de cooperativizare a agriculturii, de făurire a transformărilor socialiste în toate domeniile vieții sociale.

Prin întreaga sa activitate multilaterală, statul socialist român a constituit unul din factorii de seamă ai înaintării neîntrerupt ascendente a țării noastre pe calea progresului, pe calea socialismului, a continuei ridicări a nivelului de trai material și cultural al poporului. Prin victoria deplină a socialismului la orașe și sate, statul nostru a dobîndit o bază economică unică : relații de producție socialiste în întreaga economie națională. S-au creat astfel condițiile trecerii într-o nouă etapă de dezvoltare, etapa desăvîrșirii construcției socialiste. Congresul al IX-lea al P.C.R. a statornicit obiectivele și sarcinile în vederea continuării pe o treaptă superioară a procesului de desăvîrșire a construcției socialiste în toate domeniile de activitate — economică, științifică și culturală — și care au primit o oglindire pe cel mai înalt plan legislativ în Constituția Republicii Socialiste România.

Programul elaborat de cel de-al IX-lea Congres al partidului a fost dezvoltat în hotărîrile adoptate de Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie **1967**, care cuprind un vast program de perfecționare continuă a formelor și metodelor de organizare și conducere a vieții sociale.

Rolul pe care l-a jucat și îl joacă statul socialist român în progresul social al țării noastre se explică prin faptul că, în cursul procesului complex de evoluție, statul a fost supus el însuși unor continue schimbări și perfecționări, ținînd pas cu dezvoltarea socială generală a țării noastre. Acest proces este determinat în mod nemijlocit de modificările substanțiale intervenite în structura de clasă a societății românești în cursul operei de construire a socialismului, modificări care oglindesc transformările petrecute în toate sferele vieții sociale, și în special în structura economică și socială a țării. Desființarea claselor exploatatoare, lichidarea definitivă a exploatării omului de către om au dus la alcătuirea întregii societăți exclusiv din oameni ai muncii : muncitori, țărani, intelectuali, funcționari și alte categorii sociale. Fiecare din aceste clase și categorii sociale a cunoscut în cursul construcției socialiste un adînc proces de transformare atît sub aspect nu-

meric, cît și sub aspectul organizării, al însușirii de cunoștințe, al ridicării nivelului conștiinței socialiste.

In cursul revoluției și construcției socialiste au evoluat de asemenea raporturile dintre clasele și categoriile sociale care alcătuiesc societatea noastră.

Cimentată prin lupta socială comună, bazată pe interese economice și politice unitare — lupta pentru cucerirea puterii politice și economice din mîinile claselor exploatatoare, pentru transformarea revoluționară a societății, pentru generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie —, alianța clasei muncitoare cu țărănimea s-a dezvoltat și s-a întărit continuu în anii socialismului. A sporit continuu rolul intelectualității, ca urmare a creșterii nivelului cultural al poporului, a importanței crescînde pe care știința, învățămîntul și cultura o au în societatea noastră. Din rîndul tuturor categoriilor de oameni ai muncii se ridică noi cadre necesare economiei, învățămîntului, ocrotirii sănătății, cercetării științifice, altor domenii de activitate socială.

Unitatea tot mai puternică a forțelor sociale care alcătuiesc societatea noastră este ilustrată și de faptul că în România problema națională a fost pe deplin rezolvată. Lichidarea claselor exploatatoare, asigurarea unității de interese fundamentale ale tuturor membrilor societății, a concordanței dintre aspirațiile individuale și interesele colectivității au creat condiții optime pentru cimentarea și înflorirea națiunii socialiste, pentru dezvoltarea frăției oamenilor muncii de toate naționalitățile. Conviețuind și muncind laolaltă, români, maghiari, germani și oameni ai muncii de alte naționalități se bucură de o deplină egalitate în drepturi în toate sferele de activitate, alcătuiesc împreună marea familie a României socialiste.

Toate aceste transformări în structura socială a societății noastre au determinat și linia de evoluție a conținutului social al puterii de stat. Baza socială largă a statului nostru socialist, unitatea de nezdruncinat a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate — expresie a comunității reale de interese a tuturor cetățenilor — asigură trăinicia de granit a orînduirii noastre sociale și de stat, progresul și prosperitatea patriei.

Statul nostru socialist este, așa cum se subliniază în legea fundamentală a țării, prin structura sa un *stat unitar*, Republica Socialistă România reprezentînd o singură unitate statală *. Statul nostru asigură deplina egalitate în drepturi a tuturor cetățenilor fără deosebire de naționalitate. Tradițiilor de luptă comune împotriva exploatatorilor li s-a adăugat munca unită pentru construirea orînduirii socialiste. Statul socialist român unitar este patria în care și-au găsit înfăptuirea aspirațiile și interesele tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, patria care oferă condiții egale de propășire economică, politică, socială și națională întregului nostru popor.

Trăsăturile statului nostru socialist, liniile sale de dezvoltare subliniază deplina realitate a prevederii constituționale care definește Republica Socialistă România ca stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, indepen-

* Prin structura de stat se înțelege organizarea puterii de stat, ținîndu-se seama de faptul dacă statul unește sau nu mai multe state membre, precum și de raportul dintre stat, în întregul său, reprezentat de organele centrale, și unitățile sale teritoriale componente. Din punctul de vedere al structurii de stat se disting deci, pe de o parte, statul *simplu unitar*, alcătuit dintr-o singură unitate statală, iar pe de altă parte statul *compus*, alcătuit din mai multe unități de stat. In condițiile istorice de astăzi, statul compus apare îndeosebi sub forma statului *federal*, în care exercitarea suveranității puterii de stat este împărțită între organele federale, care-și extind autoritatea asupra întregii țări, și organele statelor membre.

dent şi unitar. Prin esenţa sa, prin organizarea şi funcţionarea organelor sale, prin formele şi metodele de lucru, prin toate laturile multilateralei sale activităţi, statul nostru socialist exprimă şi înfăptuieşte interesele poporului.

Dezvoltarea continuă a democratismului orînduirii noastre de stat îşi găseşte confirmarea în exercitarea atribuţiilor statului pe baza unei linii politice ferme, consecvent ştiinţifice, în folosirea cu chibzuinţă a tuturor pîrghiilor de conducere statală a vieţii sociale în întreaga ei complexitate, în străduinţa permanentă de a se autoperfecţiona prin legarea tot mai strînsă de baza sa de masă şi prin îmbunătăţirea formelor şi metodelor sale de activitate. Toate acestea asigură statului socialist român acea vigoare caracteristică organismelor sociale în plin progres şi afirmare şi totodată acel prestigiu crescînd care-l face capabil să se manifeste ca un factor tot mai activ şi mai eficient de promovare a cauzei păcii şi progresului social pe arena vieţii internaţionale contemporane.

Programul înfloririi multilaterale a patriei noastre în etapa de desăvîrşire a construcţiei socialiste, elaborat de cel de-al IX-lea Congres al partidului, dezvoltat în mod creator în Directivele Conferinţei Naţionale din decembrie 1967 este şi un program de dezvoltare a statului nostru pe linia creşterii în continuare a rolului său, a sporirii considerabile a atribuţiilor sale în organizarea, planificarea şi conducerea economiei naţionale, în desfăşurarea unei activităţi de tot mai mare amploare în domeniul învăţămîntului, ştiinţei şi culturii, pe linia apărării cuceririlor revoluţionare ale oamenilor muncii, a intereselor întregului popor, a independenţei şi suveranităţii patriei. Înfăptuind acest program, statul nostru socialist îşi îndeplineşte în continuare misiunea sa istorică faţă de propriul său popor, precum şi faţă de cauza păcii şi socialismului

în lume. După cum se subliniază în documentele partidului nostru, întărirea fiecărui stat socialist corespunde cerinţelor obiective ale vieţii sociale, constituie o condiţie a propăşirii ţării şi bunăstării propriului popor şi, totodată, o cerinţă esenţială de care depind întărirea forţei, unităţii şi coeziunii ţărilor socialiste, a sistemului mondial socialist în ansamblu, creşterea înrîuririi lui asupra mersului înainte al omenirii spre socialism şi comunism.

CONDUCEREA DE CĂTRE PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — PRINCIPIU FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂȚII STATULUI SOCIALIST

Theodor Vasiliu și prof. univ. dr. Petre Constantin

O trăsătură esențială a tuturor orînduirilor împărțite în clase și pături sociale o constituie existența relațiilor și instituțiilor politice, a suprastructurii politice în general, a unui mod specific de organizare și conducere a vieții sociale. Caracteristică pentru aceste orînduiri este astfel existența *statului* ca element constitutiv deosebit de important și de activ al sistemului de organizare și conducere a vieții sociale. El a reprezentat întotdeauna mijlocul principal cu ajutorul căruia clasele dominante și-au menținut și și-au exercitat puterea, au organizat și au reglementat relațiile sociale în conformitate cu interesele lor.

În același timp, clasele respective și-au organizat, de obicei, diferite *partide politice*, alcătuite din elementele cele mai active din sînul lor. Acționînd ca exponente ale claselor dominante, aceste partide s-au situat în fruntea luptei pentru realizarea intereselor acestora și, implicit, în fruntea statului, instrumentul dominației lor, stabilind politica internă și externă a acestuia.

Firește, relația dintre partid și stat n-a fost totdeauna aceeași nici în ceea ce privește conținutul și nici în ceea ce privește formele de manifestare, ea prezentînd diferite particularități de la o orînduire la alta, în funcție de

natura clasei dominante, a partidelor și a statului care exprimau interesele clasei date, precum și, în cadrul aceleiași orînduiri, de la o țară la alta, ca urmare a condițiilor istorice deosebite. Dar, cu toate aceste particularități, relația respectivă s-a reprodus în fiecare din orînduirile care s-au succedat după comuna primitivă, conducerea statului de către un partid sau de către o grupare de partide constituind o trăsătură comună întregii istorii a societății împărțite în clase.

În orînduirea socialistă, problemele conducerii statului de către partidul comunist se pun în termeni noi, specifici, în funcție de natura, de caracteristicile vieții politice, economice și sociale ale acesteia. În condițiile socialismului, cînd, pentru prima dată în istorie, puterea aparține clasei muncitoare, aliată cu ceilalți oameni ai muncii, cînd societatea trece prin transformări de o amploare și o profunzime fără precedent și cînd oamenii capătă posibilitatea să-și făurească în mod conștient propria lor istorie, conducerea de către partidul comunist a statului reprezintă o condiție indispensabilă, o *legitate* a edificării și dezvoltării noii societăți. Acest adevăr este confirmat de întreaga experiență a țărilor care au pășit pe drumul socialismului și comunismului.

I. NECESITATEA OBIECTIVĂ A CONDUCERII STATULUI SOCIALIST DE CĂTRE PARTIDUL COMUNIST

Necesitatea conducerii luptei clasei muncitoare de către partidul ei marxist-leninist este dictată de scopurile și caracterul revoluționar al acestei lupte, de situația oamenilor muncii înainte de cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, precum și de sarcinile pe care ei le au de rezolvat după cucerirea puterii. Conducerea luptei clasei muncitoare de către partidul comunist constituie

astfel o condiție esențială, o lege universal valabilă a revoluției și construcției socialiste.

Pentru a putea construi socialismul, clasa muncitoare trebuie să aibă în frunte un partid comunist monolit, indisolubil legat de masele largi populare. Experiența mișcării revoluționare a confirmat de nenumărate ori justețea tezei leniniste potrivit căreia *„fără un partid de fier, călit în luptă, fără un partid care să se bucure de încrederea tuturor elementelor cinstite din clasa respectivă, fără un partid care să știe să urmărească starea de spirit a maselor și s-o influențeze, această luptă nu poate fi dusă cu succes"* [1].

Datorită înaltei sale capacități teoretice, politice și organizatorice, influenței și autorității sale, partidul este singura organizație în măsură să conducă lupta oamenilor muncii și să îndrume toate organizațiile de stat și obștești, pentru ca acestea să acționeze în mod unitar în direcția construirii societății socialiste și comuniste. Partidul mobilizează, organizează și educă masele de oameni ai muncii, ridicînd conștiința lor la nivelul cerințelor fiecărei etape a luptei pentru triumful socialismului și comunismului.

Caracterul legic, necesar al conducerii de către partidul marxist-leninist a statului socialist, ca și a întregii opere de făurire și dezvoltare a noii societăți decurge din specificul procesului de transformare revoluționară a societății, din particularitățile legilor obiective care acționează în condițiile socialismului. Rolul conducător al partidului comunist în procesul construirii socialismului reprezintă continuarea firească și ridicarea pe o treaptă superioară a rolului jucat de partid în decursul întregii sale existențe. El este rezultatul luptei desfășurate de partid, în fruntea maselor de oameni ai muncii, pentru

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 41, București, Editura politică, 1966, ed. a doua, p. 27.

eliberarea lor socială și națională. Instaurînd puterea clasei muncitoare, aliată cu ceilalți oameni ai muncii, revoluția socialistă transformă în mod necesar partidul comunist, avangarda clasei muncitoare, exponentul cel mai fidel și mai hotărît al intereselor întregului popor, într-un partid de guvernămînt.

Construirea socialismului este însă un proces complex și de durată, în cadrul căruia cucerirea puterii reprezintă doar începutul. Ea presupune înfrîngerea opoziției claselor răsturnate de la putere, a forțelor reacționare în general, concomitent cu desfășurarea unei vaste activități creatoare în toate domeniile vieții sociale, în vederea transformării socialiste a acestora. Înfăptuirea acestor sarcini este de neconceput fără folosirea statului socialist ca instrument principal în desfășurarea luptei de clasă și în construirea socialismului și fără conducerea de către partid a acestuia.

Treaptă superioară în istoria omenirii, socialismul poate fi conceput numai ca rezultat al activității *conștiente* a maselor. El reprezintă un moment nou al dialecticii dezvoltării sociale, caracterizat prin înfăptuirea saltului din imperiul necesității într-acela al libertății, prin schimbarea fundamentală a raportului dintre spontan și conștient, prin sporirea considerabilă a rolului factorului subiectiv în realizarea progresului social. Desfășurîndu-se în virtutea legilor obiective, ca un proces istoric-natural, construirea socialismului este întotdeauna creația istorică conștientă a poporului din țara respectivă, rodul luptei și muncii sale.

Masele nu ajung însă în mod spontan la conștiința necesității istorice, la înțelegerea cerințelor legilor obiective ale dezvoltării sociale. Hotărîtoare pentru ridicarea maselor la creație istorică conștientă este *conducerea lor de către partidul comunist*, exponentul conștient al cerințelor obiective ale dezvoltării sociale. Așa cum arată prac-

tica de pînă acum a dezvoltării sociale, numai un partid marxist-leninist își poate asuma și realiza sarcina istorică de a conduce și dirija în mod conștient procesul de transformare revoluționară a societății, poate stabili în mod științific cerințele arzătoare ale dezvoltării societății, a diferitelor ei sectoare și călăuzi cu succes masele la înfăptuirea lor.

Experiența istorică a drumului parcurs de poporul nostru în anii revoluției și construcției socialismului confirmă pe deplin această legitate. Ea demonstrează că succesul operei de construire a socialismului este indisolubil legat de soluționarea justă a problemei rolului partidului, de exercitarea de către partid a rolului său de organizator și conducător al acestei vaste opere. *„Factorul politic fundamental care a asigurat edificarea victorioasă a socialismului în România* — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu — *a fost vasta activitate desfășurată de partid în toate domeniile de activitate...“* [1].

Cerință obiectivă a făuririi noii societăți, rolul conducător al partidului nu devine însă realitate de la sine sau în virtutea unor dorințe subiective. El se *cucerește* prin lupta consecventă, plină de devotament și abnegație desfășurată de partid în fruntea clasei muncitoare, a tuturor forțelor sociale înaintate, pentru desființarea oricărei exploatări și asupriri a omului de către om, pentru progresul și prosperitatea patriei.

Îndeplinirea cu succes de către partid a misiunii sale istorice este condiționată de capacitatea lui de a soluționa corect multiplele probleme pe care le ridică procesul construcției socialiste în fiecare etapă și de a elabora un program corespunzător de edificare a noii societăți, de a mobiliza și uni sub conducerea sa masele largi ale poporu-

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 252.

lui, de forța și maturitatea sa organizatorică și politică-ideologică. Partidul trebuie să se manifeste în permanență ca forța cea mai înaintată și mai activă a societății, ca exponent și promotor consecvent al noului, să dispună de capacitatea de a face o analiză lucidă, veridică a realității, străină atît spiritului de paradă, apologetic, cît și manifestărilor aventuriste, de nesocotire a cerințelor și posibilităților reale, de a dezvălui la timp și curajos neajunsurile și rămînerile în urmă, neconcordanțele și contradicțiile care apar în procesul dezvoltării și de a stabili măsurile cele mai potrivite pentru a asigura mersul hotărît înainte al întregii societăți. *„Noi considerăm* — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — *că rolul partidului comunist de organizator și conducător al operei de făurire și desăvîrșire a noii orînduiri constă tocmai în asigurarea perfecționării continue a vieții economice și sociale, în dezvăluirea la timp a lipsurilor și adoptarea măsurilor de îndreptare a lor, în realizarea sintezei organice dintre legile general-valabile ale construcției socialiste și realitățile concrete istorice, sociale, economice ale țării, în asigurarea participării active a maselor largi populare la întreaga viață economică, socială a țării“* [1]. Numai astfel partidul își poate realiza rolul său de forță conducătoare a societății, poate asigura mobilizarea și valorificarea tuturor resurselor interne, materiale și umane, canalizarea energiilor și inițiativei creatoare a poporului spre înfăptuirea obiectivelor cerute de progresul social, poate cuceri adeziunea și sprijinul neprecupețit al maselor.

Unind într-o sinteză organică fidelitatea nestrămutată față de teoria marxist-leninistă, față de adevărurile ei generale cu spiritul profund creator, străin oricăror dogme,

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală cu prilejul absolvirii promoției 1968 a Academiei Militare Generale și acordării gradului de ofițer absolvenților școlilor militare“, București, Editura politică, 1968, p. 21—22.

întemeiat pe cunoașterea aprofundată a realității, a cerințelor obiective și a posibilităților reale. Partidul Comunist Român a stabilit obiectivele concrete ale fiecărei etape, căile de rezolvare a problemelor construcției socialiste potrivit condițiilor din țara noastră. Pornind de la aceste condiții, partidul a pus în centrul politicii sale economice industrializarea socialistă a țării — temelia progresului general al societății noastre —, a stabilit formele și modalitățile cooperativizării și modernizării agriculturii, sarcinile dezvoltării științei și culturii, a condus poporul la victoria deplină și definitivă a socialismului, la transformarea României într-o republică socialistă înfloritoare. Succesele obținute în toate domeniile vieții sociale din țara noastră, progresele mari obținute de România confirmă cu putere viabilitatea politicii Partidului Comunist Român, care aplică în mod creator principiile marxism-leninismului la condițiile concrete ale țării noastre, justețea liniei sale generale de construire a socialismului.

Fiecare nouă victorie în construirea socialismului a întărit influența și autoritatea partidului în sînul maselor. Poporul nostru s-a convins prin propria experiență de justețea politicii partidului, de fidelitatea sa nestrămutată față de interesele și aspirațiile oamenilor muncii, de identitatea dintre cuvîntul și faptele sale, urmîndu-l cu devotament și încredere nețărmurită, strîngîndu-și tot mai mult rîndurile în jurul lui. În prezent, unitatea dintre partid și popor, fenomen remarcabil și de importanță hotărîtoare în viața României socialiste, este mai trainică decît oricînd, acționează ca o puternică forță motrice a progresului țării noastre. Strîns unite în jurul partidului, clasa muncitoare, clasă conducătoare a societății, țărănimea, intelectualitatea, celelalte categorii de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, merg umăr la umăr în lupta pentru desăvîrșirea construcției socialiste, pentru progresul și înflorirea patriei. Consfințind această realitate, legea fundamentală a statului nostru subliniază că, *„în Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român"* [1].

Legitate generală a construcției socialiste, conducerea de către partid a statului prezintă anumite particularități în cadrul diferitelor țări socialiste. În virtutea împrejurărilor specifice în care au pășit pe drumul socialismului, în unele din aceste țări există un singur partid politic, partidul comunist, iar în altele, o pluralitate de partide.

Numărul partidelor este însă un aspect particular. Construirea socialismului presupune *în mod obligatoriu*, indiferent cîte partide există, conducerea de către partidul comunist. Socialismul este incompatibil cu existența unor partide de opoziție, ale căror țeluri ar fi, în mod inevitabil, antisocialiste. Exercitarea de către partidul comunist a rolului conducător în stat, recunoașterea și sprijinirea acestuia de către toate partidele politice acolo unde, pe lîngă partidul comunist, există și alte partide reprezintă condiția fundamentală pentru desfășurarea cu succes a operei de construire a socialismului, pentru îndeplinirea de către statul socialist a rolului său de instrument principal în făurirea noii societăți. Orice slăbire a rolului conducător al partidului comunist ar avea, de aceea, consecințe dăunătoare pentru mersul construcției socialiste, ar lovi în interesele vitale ale oamenilor muncii.

2. PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — FORȚA POLITICĂ CONDUCĂTOARE ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Exercitarea rolului conducător al partidului în viața de stat presupune statornicirea unor relații adecvate între partid și stat, între organele de partid și cele de stat.

[1] „Constituția Republicii Socialiste România", București, Editura politică, 1968, p. 3.

Conducerea de către partid a statului nu înseamnă suprapunerea partidului comunist statului socialist. Partidul nu se confundă cu statul. Criticînd fenomenele de paralelism manifestate în trecut în activitatea organelor de partid și de stat sau de substituire a organelor de partid celor de stat, fenomene care duceau la irosirea de forțe și la scăderea răspunderii unor cadre pentru sarcinile ce le-au fost încredințate, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că *„creșterea continuă a rolului conducător al partidului în societate impune adoptarea unor forme organizatorice corespunzătoare în relațiile dintre organele de partid și de stat, asigurarea unirii eforturilor tuturor colectivelor, cadrelor cu munci de răspundere din toate sectoarele pentru traducerea în viață a liniei politice a partidului, a hotărîrilor de partid și de stat, adoptarea unor modalități eficiente de control și a unor forme de răspundere precisă în întreaga viață publică și obștească"* [1], că *„o necesitate obiectivă în etapa actuală este ca dreptul socialist să oglindească structura nouă a realității sociale din țara noastră, să evidențieze în mod pregnant rolul conducător — înscris în Constituție, legea fundamentală a țării — pe care îl are partidul comunist în societatea socialistă"* [2].

Partidul comunist este conducătorul *politic* al societății, iar rolul său conducător se înfăptuiește, înainte de toate, prin *linia sa politică*. Exprimînd cerințele dezvoltării sociale în momentul respectiv, interesele și aspirațiile maselor largi ale poporului, politica partidului reprezintă programul pe baza căruia se desfășoară întreaga activitate a statului, a tuturor organelor lui, atît a organelor puterii, cît și a celor ale administrației de stat, a întregului sistem de instituții sociale, cultural-educative, științifice etc.

[1] *Nicolae Ceaușescu*. „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 292.
[2] Op. cit., p. 291.

De aici și răspunderea deosebită ce revine partidului pentru politica sa. *„Succesul activității oricărui partid comunist, și mai ales a unui partid de guvernămînt* — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, *este determinat de existența unei linii politice generale care să aplice principiile marxism-leninismului în conformitate cu condițiile istorice ale țării respective, corespunzător fiecărei etape de dezvoltare a societății"* [1].

O asemenea politică poate fi elaborată numai pe baza studierii permanente a realității, a posibilităților și nevoilor reale ale dezvoltării sociale, a cerințelor legilor obiective care acționează în societate. Aceasta constituie o condiție obligatorie pentru conducerea științifică a procesului construcției socialiste. Dar dezvoltarea socială nu este rezultatul automat al acțiunii legilor obiective. Fiind legi ale activității oamenilor, ale relațiilor dintre ei, realizarea cerințelor lor este de neconceput fără activitatea oamenilor, a factorului subiectiv, fără desfășurarea de către partidul comunist a unei intense activități în vederea ridicării maselor la înțelegerea acestor cerințe, a mobilizării, organizării și conducerii oamenilor muncii la înfăptuirea lor. Orice ignorare sau apreciere unilaterală atît a rolului factorului obiectiv, cît și a însemnătății factorului subiectiv duc la deformări în politică, la manifestări de subiectivism sau de fatalism, cu consecințe dăunătoare pentru construcția socialistă. O politică științifică presupune, prin urmare, rezolvarea justă a problemei raportului dintre *obiectiv* și *subiectiv* în procesul edificării societății socialiste.

Legile obiective, care se manifestă ca tendințe fundamentale, ca linie generală a procesului istoric, acționează în condiții de o mare diversitate, diferite de la țară la țară. Socialismul reprezintă un moment de cea mai mare în-

[1] Op. cit., p. 253—254.

semnătate pe drumul apropierii și contopirii, în cele din urmă, a popoarelor. În condițiile lui se mențin însă diferite deosebiri între acestea. Între țările care au pășit pe drumul socialismului există astfel o serie de deosebiri privind nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, formele de organizare a relațiilor de producție, a vieții politice, structura socială, viața națională etc., care nu trebuie să fie ignorate. Aceste condiții formează un cadru specific pentru acțiunea legilor obiective, pentru realizarea cerințelor generale ale construcției socialiste. Ele își pun în mod necesar amprenta asupra sarcinilor concrete ale făuririi și dezvoltării societății socialiste în fiecare țară, asupra formelor și metodelor de realizare a acestora. Studierea particularităților istorice și naționale în care se desfășoară construcția socialismului reprezintă, de aceea, o necesitate imperioasă pentru fiecare partid. Stabilirea unei politici cu adevărat științifice, realiste, este indisolubil legată de considerarea *generalului* și *particularului* în unitatea lor dialectică inseparabilă.

Operă inedită, ce se înfăptuiește în condiții istorice diferite de la o țară la alta, dar și în cadrul aceleiași țări de la o etapă la alta, reorganizarea radicală a societății și dezvoltarea acesteia pe drumul socialismului pun în fața partidelor comuniste numeroase și complexe probleme. O condiție obligatorie pentru rezolvarea justă a acestor probleme o constituie *cunoașterea și aplicarea adevărurilor generale ale marxism-leninismului*. O mare importanță are în acest sens studierea și folosirea experienței acumulate de celelalte partide comuniste și muncitorești în construirea socialismului, precum și a propriei experiențe.

Nu poate fi însă vorba de aplicarea mecanică a unor teze, de copierea politicii altor partide. Nu există și nu poate exista un model unic al socialismului și nimeni nu poate pretinde că este singurul deținător al adevărului, al unei metode universale de construire a socialismului. Co-

mune în esența lor pentru toate țările care pășesc pe drumul socialismului, problemele construcției socialiste reclamă o soluționare *concretă* în fiecare țară corespunzătoare condițiilor și particularităților ei. Lenin sublinia ca una din condițiile generale privitoare la dezvoltarea comunismului în toate țările aceea că, *„întotdeauna, sarcina constă în a ști să aplici principiile generale și fundamentale ale comunismului la relațiile s p e c i f i c e dintre clase și partide, la ceea ce este s p e c i f i c în dezvoltarea obiectivă spre comunism, la particularitățile fiecărei țări în parte, pe care trebuie să știi să le studiezi, să le descoperi, să le presupui"* [1]. Rezolvarea multiplelor probleme care apar în procesul construcției socialiste și, în consecință, succesul în făurirea noii societăți pot fi asigurate numai printr-o politică *creatoare*, care, la rîndul ei, poate fi stabilită numai prin investigarea neîncetată a realității, prin desfășurarea unei vaste activități teoretice, îndreptată spre dezvăluirea cerințelor dezvoltării sociale și elaborarea soluțiilor corespunzătoare, prin confruntarea permanentă a acestor soluții cu viața, cu practica. Desfășurarea acestei activități reprezintă, în același timp, calea pe care fiecare partid își aduce contribuția la dezvoltarea teoriei marxist-leniniste și a experienței mișcării comuniste și muncitorești internaționale, la îmbogățirea lor cu noi teze și concluzii.

Partidul poartă o mare răspundere pentru activitatea sa în fața poporului în sînul căruia s-a născut și ale cărui interese le reprezintă. Ca partid de guvernămînt, lui îi revine îndatorirea de a orienta activitatea statului, a maselor spre înfăptuirea acelor obiective care exprimă cerințele progresului social al țării în etapa istorică dată. Activitatea sa are astfel o însemnătate hotărîtoare pentru desfășurarea construcției socialiste, pentru întreaga viață

[1] *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 41, București, Editura politică, 1966, ed. a doua, p. 74.

a poporului. Tocmai de aceea, stabilirea politicii de construire a socialismului, a căilor, metodelor și mijloacelor de realizare a ei reprezintă dreptul inalienabil și, totodată, datoria partidului din această țară, singurul în măsură să cunoască temeinic realitățile concrete din țara respectivă și să elaboreze o politică corespunzătoare. Partidul Comunist Român consideră că stabilirea de sine stătătoare a liniei politice, a tacticii și strategiei, a căilor, formelor și metodelor de activitate este dreptul exclusiv și imprescriptibil al fiecărui partid comunist, dator să aplice în mod creator adevărurile generale ale marxism-leninismului la condițiile concrete în care activează. *„Este necesar* — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — *să privim cu încredere activitatea desfășurată de fiecare partid și popor pentru dezvoltarea economică și socială, pentru asigurarea mersului înainte pe calea construcției socialiste. Trebuie avut în vedere că nici un partid, nici un popor care au cucerit prin lupte grele victoria orînduirii socialiste nu sînt dispuse să renunțe la ele, iar preocupările îndreptate spre îmbunătățirea formelor organizatorice și a metodelor de muncă servesc progresului, socialismului în țara respectivă și în întreaga lume“* [1].

Sublinierea necesității ca fiecare partid să-și stabilească de sine stătător linia politică și căile realizării ei, fără vreun amestec din afară, nu înseamnă cîtuși de puțin o îndepărtare de la interesele internaționale ale socialismului, de la marxism-leninism.

Dimpotrivă, ea corespunde întru totul acestor interese, spiritului marxism-leninismului, cerințelor dezvoltării relațiilor între partide independente și egale în drepturi. Încă Marx sublinia că, *„în fiecare parte a lumii, misiunea noastră prezintă aspecte speciale, iar muncitorii de acolo*

[1] *Nicolae Ceaușescu.* „Expunere la Consfătuirea de la C.C. al P.C.R. cu conducătorii organelor de partid și ai consiliilor populare județene“, București, Editura politică, 1968, p. 33—34.

țin seama de acest lucru și pășesc pe propria lor cale la înfăptuirea ei... Alegerea unei căi sau a alteia este treaba clasei muncitoare din această țară. Internaționala nu-și permite să dicteze în această chestiune și nici măcar să dea sfaturi. Dar ea își exprimă simpatia pentru fiecare mișcare și îi acordă sprijin în limitele prevăzute de propriile ei legi“ [1].

Numai în felul acesta, fiecare partid își poate îndeplini obligația fundamentală ce-i revine față de clasa, față de poporul și națiunea din care face parte și ale căror interese vitale le exprimă, cît și față de interesele generale ale cauzei socialismului. Interesul internațional al socialismului nu este o abstracție care s-ar constitui în afara intereselor naționale ale țărilor socialiste și s-ar situa deasupra acestora. Conținutul lui este dat tocmai de aspirațiile și idealurile fundamentale *comune* ale popoarelor care au pășit pe drumul socialismului, ale tuturor forțelor sociale care luptă pentru transformarea revoluționară a societății. Construind socialismul, fiecare popor îndeplinește o sarcină națională și, în același timp, internațională. Modul în care partidele comuniste din țările socialiste rezolvă problemele construcției noii orînduiri, mobilizează resursele și forțele creatoare ale popoarelor lor, fructifică avantajele organizării socialiste a societății pentru dezvoltarea forțelor de producție, înflorirea științei și culturii, ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii are o însemnătate hotărîtoare nu numai pentru țara dată, dar și pentru creșterea forțelor socialismului în ansamblul său, a prestigiului lui pe plan internațional. Este un adevăr axiomatic acela că, cu cît fiecare țară socialistă este mai puternică și obține succese mai mari în dezvoltarea orînduirii socialiste, cu atît

[1] *K. Marx* și *F. Engels.* Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 658—659.

este mai puternic și sistemul mondial socialist, sporesc posibilitățile de dezvoltare și diversificare a colaborării și cooperării între țările socialiste, crește forța de atracție a ideilor socialismului în lume.

Pornind de la condițiile concrete ale țării noastre, de la necesitățile etapei actuale a desăvîrșirii construcției socialiste, partidul a stabilit la Congresul al IX-lea un program vast, științific fundamentat de dezvoltare multilaterală a României. La baza acestui program se află dezvoltarea economiei naționale, factorul determinant al progresului întregii societăți. Partidul pune în continuare în centrul politicii sale economice industrializarea socialistă a țării, dezvoltarea cu precădere a industriei grele, în special a industriei constructoare de mașini. Concepută încă în primii ani cînd s-a trecut la făurirea noii orînduiri sociale în țara noastră, această politică și-a demonstrat în practică deplina sa justețe, concretizată în realizările care au situat economia națională, viața materială și spirituală a poporului pe calea progresului neîntrerupt și rapid. Promovarea ei consecventă mai departe asigură avîntul întregii economii naționale și ridicarea României la nivelul țărilor avansate din punct de vedere economic, dezvoltarea armonioasă a întregii țări, valorificarea superioară a resurselor naturale și de muncă și sporirea productivității muncii sociale, crearea condițiilor pentru lichidarea rămînerii în urmă de veacuri a satului față de oraș, pentru treptata apropiere dintre ele, asigură creșterea standardului de viață al poporului, independența și suveranitatea națională.

Înfăptuind în ritm intens industrializarea socialistă, partidul nostru acordă o deosebită atenție agriculturii, dezvoltării intensive și multilaterale a acesteia, sporirii contribuției ei, pe măsura marilor posibilități de care dispune, la progresul continuu al țării și ridicarea nivelului de trai

al oamenilor muncii. Partidul îndreaptă în continuare eforturile în direcția modernizării agriculturii, extinderii mecanizării și chimizării, dezvoltării irigațiilor, folosirii cît mai raționale a pămîntului, organizării producției pe baza cuceririlor științei și tehnicii celei mai avansate.

Sarcini deosebit de importante au fost trasate de partid în vederea dezvoltării cercetării științifice, a învățămîntului, a artei și literaturii, a vieții spirituale a poporului nostru. Pe baza hotărîrilor Congresului al IX-lea și ale Conferinței Naționale, a fost întreprinsă o vastă operă de perfecționare a organizării și conducerii întregii vieți sociale, corespunzător cerințelor etapei istorice actuale pe care o străbate poporul nostru.

Programul stabilit de partid, a cărui justețe a fost confirmată de rezultatele obținute pînă acum, constituie îndreptarul, călăuza politică-ideologică a întregii activități a statului nostru, iar realizarea lui, obiectivul fundamental al acestei activități. Înfăptuirea politicii partidului reprezintă legea de bază a statului nostru, conținutul rolului său de instrument principal al făuririi și dezvoltării noii societăți.

Rolul conducător al partidului în stat nu se epuizează însă prin stabilirea politicii interne și externe a acestuia. Înfăptuirea lui este indisolubil legată de *îndrumarea permanentă și controlul exercitat de organele și organizațiile de partid asupra activității organelor de stat, de vasta muncă organizatorică și politică-educativă desfășurată de partid în vederea mobilizării maselor la aplicarea în viață a acestei politici.*

Stabilind raporturile dintre partid și organele de stat, Statutul P.C.R. precizează că *„Partidul Comunist Român — forța politică conducătoare a poporului — îndrumă întreaga activitate a organelor centrale și locale de stat*

din Republica Socialistă România" [1]. Organele superioare și locale ale partidului îndrumă și controlează munca organelor de stat de la nivelul respectiv, analizează activitatea desfășurată de către acestea, asigurînd orientarea ei spre înfăptuirea obiectivelor stabilite de partid. Membrilor de partid care lucrează în organele centrale și locale ale puterii de stat, în ministere și instituții le revine o înaltă răspundere pentru realizarea politicii și hotărîrilor partidului, pentru stricta respectare a disciplinei de partid și de stat. Comuniștii care au funcții de conducere în aceste instituții sînt obligați prin Statut să raporteze periodic Comitetului Central al partidului și, respectiv, organelor locale de partid despre modul în care se aplică hotărîrile partidului și legile statului în domeniul în care lucrează și despre propria activitate. În același timp, organizațiile de partid din întreprinderile de producție și comerț, din întreprinderile de mecanizare a agriculturii, din întreprinderile agricole de stat, din cooperativele agricole de producție, din institutele de proiectări sînt investite cu drept de control asupra activității conducerii administrative în aplicarea liniei politice a partidului, a hotărîrilor și directivelor organelor superioare de partid și de stat, ceea ce duce la ridicarea rolului conducător al acestora și la întărirea răspunderii lor pentru munca ce se desfășoară în aceste unități.

Îndrumarea de către partid a organelor de stat nu înseamnă tutelarea măruntă a acestora sau preluarea de către organele și organizațiile de partid a sarcinilor ce le revin lor. Partidul nostru a criticat cu tărie tendința manifestată uneori în trecut de a se înlocui munca de partid, metodele politice cu măsuri administrative, birocratice, și se preocupă de îmbunătățirea stilului și metodelor sale de muncă în îndrumarea organelor și instituțiilor de stat, pentru găsirea unor forme și metode de activitate cît mai adecvate fiecărei etape și fiecărui domeniu în parte. O dovadă elocventă în această privință o constituie ansamblul de măsuri hotărîte de Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967. O deosebită însemnătate au, în această ordine de idei, noua organizare administrativ-teritorială a țării și îmbunătățirea structurii organizatorice a partidului și a statului, măsura ca de același domeniu de activitate să se ocupe un singur tovarăș din conducere, atît pe linie de partid, cît și pe linie de stat, ca primul secretar al comitetului județean sau orășenesc de partid să poată fi ales în același timp și președinte al consiliului popular județean sau orășenesc, precum și, în general, toate măsurile îndreptate spre îmbunătățirea muncii de partid în toate domeniile de activitate. Ca urmare a acestor măsuri au fost lichidate verigile intermediare și paralelismele în activitatea de partid și de stat, realizîndu-se o apropiere a organelor de partid și de stat de verigile de bază, creîndu-se, totodată, posibilitatea comitetelor județene de partid și consiliilor populare de a se adresa direct tovarășilor din conducere care răspund de diferite sectoare de activitate; s-au asigurat condițiile pentru folosirea mai judicioasă a cadrelor, pentru participarea lor nemijlocită la aplicarea în practică a hotărîrilor de partid, pentru întărirea operativității și simțului de răspundere în muncă. Toate acestea duc la întărirea rolului conducător al partidului, sporesc eficiența îndrumării de către organele și organizațiile de partid a organelor și instituțiilor de stat, creează un cadru nou, mai adecvat, pentru ridicarea la un nivel superior a întregii activități de partid și de stat.

În îndrumarea vieții și activității de stat, partidul se călăuzește după principiile și folosește metodele proprii de-

[1] „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român", București, Editura politică, 1965, p. 817.

mocratismului socialist. O deosebită însemnătate are în acest sens vasta muncă politică-organizatorică desfășurată de partid pentru introducerea liniei sale politice în întreaga activitate a organelor și instituțiilor de stat, în masele largi ale poporului, pentru mobilizarea lor la înfăptuirea acesteia. Folosind o multitudine de forme și metode, partidul a desfășurat și desfășoară o intensă activitate pentru înarmarea oamenilor muncii cu cunoașterea temeinică a politicii sale, a ideilor marxism-leninismului, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței lor socialiste. Potrivit unei practici încetățenite în activitatea sa, partidul se sfătuiește cu masele, le antrenează la discutarea măsurilor care privesc politica internă și externă a statului, viitorul țării, progresul diferitelor sectoare ale vieții economice și spirituale a acesteia. Ca rezultat, oamenii muncii participă tot mai larg la rezolvarea problemelor politice, economice, social-culturale și obștești, se manifestă tot mai activi ca făuritori conștienți ai noii orînduiri în țara noastră. În aceasta constă de fapt chezășia înfăptuirii politicii partidului și statului, se exprimă însăși esența democrației noastre socialiste, în ea își găsește întruchiparea principiul suprem înscris în Constituție : „Întreaga putere în Republica Socialistă România aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa". Departe de a însemna lipsa unei vieți democratice, cum pretind diferiți adversari ai socialismului, rolul conducător al partidului în stat reprezintă astfel o trăsătură esențială a democrației socialiste, iar întărirea lui — condiție obligatorie pentru continua dezvoltare a acesteia.

O manifestare pregnantă a rolului conducător al partidului în viața noastră de stat o constituie, de asemenea, *activitatea multilaterală desfășurată de P.C.R. în vederea perfecționării necontenite a organizării și activității statului*. „*Partidul nostru* — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — *a subliniat în repetate rînduri că făurirea*

noii orînduiri, ca operă deosebit de complexă, impune o preocupare perseverentă pentru îmbunătățirea formelor și metodelor de organizare și conducere a vieții sociale, pentru dezvoltarea democrației socialiste, pentru crearea condițiilor ca masele să participe în mod efectiv la stabilirea și înfăptuirea politicii țării, la soluționarea tuturor problemelor esențiale ale progresului patriei noastre" [1].

În cadrul acestei preocupări, partidul acordă o deosebită atenție îmbunătățirii activității organelor și instituțiilor statului, perfecționării continue a funcțiilor acestuia. O mărturie grăitoare a acestei atenții o reprezintă măsurile de însemnătate istorică adoptate in acest sens în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului, pe baza hotărîrilor Congresului, ale Conferinței Naționale și ale plenarelor Comitetului Central. În această perioadă au fost aduse o serie de perfecționări în munca organelor de stat, a Marii Adunări Naționale, Consiliului de Stat, Consiliului de Miniștri, a organelor locale, corespunzător sarcinilor tot mai complexe ce revin statului nostru în desăvîrșirea construcției socialismului. S-au îmbunătățit astfel formele de muncă și funcționare a Marii Adunări Naționale, introducîndu-se sistemul de sesiuni deschise, cu durată mai mare, în care aceasta lucrează fie în plenul său, fie în comisii, a crescut rolul ei ca organ suprem al puterii de stat și unic legiuitor în elaborarea principiilor de bază ale politicii interne și externe a țării și în exercitarea controlului asupra economiei și a întregii vieți de stat, asupra caracterului constituțional al legilor. În mod corespunzător s-au îmbunătățit activitatea și metodele de muncă ale Consiliului de Stat, care exercită un control mai activ asupra aplicării legilor și hotărîrilor Marii Adunări Naționale, activității organelor

[1] *Nicolae Ceaușescu*. „Cuvîntare la adunarea festivă din Capitală cu prilejul absolvirii promoției 1968 a Academiei Militare Generale și acordării gradului de ofițer absolvenților școlilor militare", București, Editura politică, 1968, p. 21.

centrale ale administrației de stat, Procuraturii și Tribunalului Suprem, asupra hotărîrilor organelor de stat locale. A crescut rolul Consiliului de Miniștri, organul suprem al administrației de stat, în înfăptuirea politicii partidului și s-a îmbunătățit activitatea sa de control și îndrumare asupra ministerelor și organelor administrației locale de stat, au sporit atribuțiile ministerelor, unităților economice precum și ale unităților administrativ-teritoriale. În același timp au fost luate un șir de măsuri în vederea îmbunătățirii structurii organizatorice a organelor și instituțiilor de stat și a precizării atribuțiilor și răspunderilor lor, a simplificării aparatului de stat și a îmbunătățirii relațiilor dintre diferitele verigi ale acestuia.

Corespunzător noilor cerințe ale practicii, în această perioadă au fost întreprinse o serie de măsuri și acțiuni în vederea perfecționării organizării și conducerii economiei naționale, a întăririi rolului economic al statului. Printre acestea, un loc important ocupă măsurile privind sporirea eficienței și ridicarea calitativă a întregii activități economice — organizarea aparatului economic pe cele trei nivele — întreprindere, centrală, minister — și crearea organelor colective de conducere, ceea ce contribuie la apropierea conducerii de producție ; organizarea științifică a producției și a muncii ; introducerea gestiunii economice proprii, care asigură gospodărirea eficientă a fondurilor pentru îndeplinirea planului de stat, realizarea unei activități rentabile, acoperirea cheltuielilor din venituri proprii și obținerea de beneficii, cointeresarea și răspunderea materială în activitatea economică ; perfecționarea planificării economice curente și de perspectivă și a metodologiei de planificare, în așa fel încît planul de stat să reprezinte într-adevăr expresia voinței și înțelepciunii întregului popor, să stabilească în mod realist obiectivele principale ale tuturor întreprinderilor, centralelor și ministerelor pe

întreaga perioadă și pe fiecare an în parte, să deschidă acestora o perspectivă clară pentru desfășurarea activității lor, să le creeze condiții cît mai bune pentru realizarea ritmică și la un nivel calitativ superior a sarcinilor economice.

A fost reorganizat sistemul de conducere și îndrumare a agriculturii, corespunzător cerințelor actuale ale dezvoltării acestui important sector al economiei naționale, particularităților proprietății obștești din cadrul lui. Au fost astfel îmbunătățite forma de organizare și metodele de muncă ale Consiliului Superior al Agriculturii și ale consiliilor agricole locale, ca organe de stat pentru conducerea agriculturii, și au fost create organele proprii, obștești de conducere ale cooperativelor agricole — uniunile inter-cooperatiste, au fost reglementate probleme majore ale activității și vieții cooperativelor agricole, raporturile dintre cooperative și cooperatori, dintre cooperative, dintre acestea și uniuni și dintre uniunile cooperatiste și organele de stat, s-a îmbunătățit conducerea, planificarea, finanțarea și organizarea întreprinderilor agricole de stat. Au avut loc un număr însemnat de consfătuiri pe țară cu lucrătorii din construcții, din domeniul proiectării, din comerțul interior și exterior, din industria constructoare de mașini, din transporturi, care au prilejuit un larg schimb de experiență și au preconizat măsuri pentru îmbunătățirea muncii în aceste sectoare. Au fost mărite pensiile și a fost introdus un nou sistem de salarizare, s-au adus îmbunătățiri sistemului de repartiție, în așa fel încît acesta să constituie o întruchipare consecventă a criteriilor socialiste de retribuție, a principiilor echității și justiției sociale. Noul sistem de salarizare, îmbunătățirea repartizării fondurilor de premiere, celelalte măsuri privind retribuția urmăresc să asigure ca unica sursă de venituri să fie munca efectiv prestată, calitatea și rezultatele ei, să elimine decalajele excesive între veniturile diferitelor categorii ale oamenilor muncii, să realizeze cointeresarea materială personală în cadrul unei diferențieri

echitabile și raționale a cîștigurilor, corespunzător muncii depuse, contribuției aduse la dezvoltarea societății noastre socialiste.

Totodată au fost adoptate importante măsuri și în celelalte domenii ale activității de stat. Citäm dintre acestea măsurile referitoare la îmbunătățirea organizării și îndrumării activității de cercetare științifică, la perfecționarea învățămîntului de toate gradele, la îmbunătățirea și întărirea legalității socialiste. În această perioadă a fost creat Consiliul Național al Cercetării Științifice de pe lîngă Consiliul de Miniștri, avînd sarcina să asigure realizarea politicii partidului și guvernului privind dezvoltarea cercetării științifice în țara noastră, legarea ei tot mai strînsă de cerințele concrete ale economiei și culturii, organizarea participării active a oamenilor de știință și cercetătorilor la rezolvarea marilor probleme ale construcției socialiste. În urma analizei făcute în cadrul plenarei C.C. al P.C.R. din 22—25 aprilie 1968 problemelor dezvoltării învățămîntului, a fost adoptat un vast ansamblu de măsuri menit să ducă la perfecționarea și modernizarea învățămîntului de cultură generală, profesional, tehnic și superior, la ridicarea întregului sistem de învățămînt la nivelul cerințelor dezvoltării vieții materiale și spirituale a poporului, ale desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la comunism. Corespunzător îmbunătățirilor care au avut loc în organizarea și conducerea diferitelor domenii ale vieții sociale, în această perioadă au fost adoptate numeroase legi și acte legislative, printre care : legea cu privire la îmbunătățirea organizării administrative a Republicii Socialiste România ; Codul penal ; hotărîrea C.C. al P.C.R. și a Consiliului de Miniștri cu privire la comitetele de direcție ale întreprinderilor și organizațiilor economice de stat, legea cu privire la apărarea, conservarea și folosirea terenurilor agricole, legea

privind învățămîntul în Republica Socialistă România și altele, care contribuie la întărirea legalității socialiste, la asigurarea unei concordanțe cît mai strînse între sistemul nostru de drept și noile realități.

Partidul nostru se îngrijește ca dreptul socialist să oglindească schimbările profunde economice și social-politice care au avut loc în procesul revoluției și construcției socialiste, să consacre și să apere cuceririle fundamentale ale poporului nostru, să asigure dezvoltarea avutului obștesc, exercitarea drepturilor și libertăților cetățenești, să promoveze prin normele sale principiile dreptății și echității sociale, ale umanismului, caracteristice societății socialiste. Avînd în centrul preocupărilor sale grija față de om, căreia i-a consacrat și îi consacră întreaga sa activitate, partidul a dezvăluit și criticat cu tărie abuzurile săvîrșite în trecut, manifestările de încălcare a legilor țării, luînd măsuri pentru înlăturarea nedreptăților, pentru repunerea în drepturi a celor care au avut de suferit de pe urma lor, precum și pentru sancționarea conform legii a celor care le-au săvîrșit, și militează cu o hotărîre nestrămutată pentru întărirea legalității socialiste, pentru respectarea neabătută a acesteia de către toți activiștii de partid și de stat, de către toți cetățenii, în primul rînd de către aceia care sînt chemați să vegheze la aplicarea ei, pentru asigurarea și garantarea drepturilor și libertăților cetățenești prevăzute în Constituție. *„Socialismul* — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — *trebuie să realizeze asemenea condiții ca omul, stăpîn al mijloacelor de producție, făuritor al tuturor valorilor materiale și spirituale, să fie într-adevăr în centrul atenției, să aibă rolul principal în societate, să se bucure și să beneficieze nestînjenit de drepturile și libertățile adevăratei democrații socialiste* — pre-

misa fundamentală a înfloririi depline a personalității umane"[1].

Partidul introduce propriile sale principii de organizare și activitate în construcția și activitatea de stat și se preocupă în permanență de perfecționarea aplicării lor. Principiul călăuzitor fundamental al organizării și activității statului îl constituie astfel principiul centralismului democratic. Aplicarea consecventă a acestui principiu în activitatea de stat asigură îmbinarea conducerii unitare a tuturor domeniilor vieții sociale cu inițiativa locală a maselor largi populare, concentrarea tuturor forțelor într-o singură direcție, spre același țel — înflorirea continuă a economiei, științei și culturii, avîntul întregii societăți. Aceasta presupune însă considerarea principiului centralismului democratic în unitatea dinamică, concret istorică a celor două laturi ale sale, orice exagerare a însemnătății uneia în detrimentul celeilalte fiind dăunătoare. Tocmai de aceea, Congresul al IX-lea și Conferința Națională a partidului, luînd măsuri pentru perfecționarea conducerii planificate a vieții sociale, pentru creșterea rolului organelor centrale, au criticat, totodată, fenomenele de centralism excesiv și au subliniat necesitatea dezvoltării neîncetate a inițiativei creatoare a oamenilor muncii, întreprinderilor, organelor locale.

În lumina indicațiilor Congresului al IX-lea al partidului, la baza întregii activități a organelor de stat, atît a celor centrale cît și a celor locale, a fost așezat principiul muncii și conducerii colective. Ca expresie a aplicării acestui principiu, noua Constituție a țării a sporit atribuțiile Marii Adunări Naționale, care asigură participarea întregului popor, prin reprezentanții săi, la conducerea țării. În scopul asigurării continuității permanente a puterii de stat

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „Cuvîntare la adunarea activului de partid al municipiului București". București, Editura politică, 1968, p. 31.

și al rezolvării problemelor dintre sesiunile M.A.N. de către un organ colectiv, emanînd din Marea Adunare Națională și subordonat acesteia, funcționează Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România. Constituția stabilește, de asemenea, că Consiliul de Miniștri își desfășoară activitatea pe baza conducerii colective. Totodată, în cadrul acestuia, a fost creat un organ mai restrîns — Biroul Permanent al Consiliului de Miniștri, avînd sarcina rezolvării în colectiv a problemelor ce necesită o soluționare urgentă. Au sporit rolul și însemnătatea consiliilor populare județene, orășenești și comunale, sarcinile lor în vederea întăririi continue a legăturilor cu masele largi de oameni ai muncii, extinderii și intensificării inițiativelor cetățenilor, mobilizării maselor la rezolvarea problemelor de stat pe plan local. Au fost create organele colective de conducere în întreprinderi, ministere și alte instituții centrale. Au crescut atribuțiile întreprinderilor, rolul colectivelor de oameni ai muncii, al adunării generale a salariaților în dezbaterea și rezolvarea problemelor legate de bunul mers al activității economice a unităților respective. Organele de stat au obligația de a acorda mai multă atenție decît pînă acum atragerii celor mai buni activiști, a specialiștilor cu cea mai înaltă calificare, a oamenilor de știință la soluționarea problemelor care se ridică în domeniul lor de activitate, să se sprijine pe forța creatoare a oamenilor muncii, pe spiritul lor de inițiativă, pe tot ce are mai bun societatea noastră socialistă.

Aplicarea în viață a acestui principiu înseamnă participarea tot mai activă și mai cuprinzătoare a maselor la conducerea vieții de stat, lărgirea continuă a democrației noastre socialiste —, manifestare vie și elocventă a faptului că socialismul este opera maselor populare, creația lor conștientă. Ea reprezintă o garanție împotriva arbitrariului și subiectivismului și asigură un grad sporit de realism măsurilor adoptate, creează posibilitatea dezvăluirii tot mai

depline a talentelor și aptitudinilor celor ce acționează în cele mai diferite domenii ale vieții sociale, reprezintă un imbold pentru creșterea răspunderii nu numai pentru propria muncă, dar și pentru întreaga activitate a colectivului din care fac parte și duce implicit la creșterea competenței organelor de stat, a capacității lor de a rezolva sarcinile ce le revin în conformitate cu cerințele vieții, la ridicarea pe o treaptă mai înaltă a calității și eficacității muncii acestora.

Fie și numai prezentarea succintă a măsurilor și acțiunilor întreprinse de partid în vederea perfecționării organizării și funcționării statului reprezintă o dovadă grăitoare a vastei activități desfășurate de partid, a concepției active după care se călăuzește în exercitarea rolului său conducător. Socialismul conține în sine posibilități de dezvoltare pe care nu le-a avut nici o altă orînduire. Dar aceste posibilități nu se transformă de la sine în realitate. Societatea socialistă nu se autoreglează în mod spontan. În procesul dezvoltării, unele forme și metode de organizare și conducere încetează să mai ofere cadrul necesar. Neînlocuirea lor la timp duce la rămîneri în urmă într-un sector sau altul, la apariția unor disproporții și contradicții, care, accentuîndu-se, pot crea situații grave, de încordare, impunînd soluții nedorite. Caracterul activ al concepției partidului nostru își găsește expresia, printre altele, tocmai în faptul că nu așteaptă ca neconcordanțele și contradicțiile care apar în procesul dezvoltării să se adîncească, să remedieze situații deja agravate, ci, pe baza studiului atent al realității, fără convulsii și răsturnări, stabilește măsurile pentru eliminarea neajunsurilor ivite, pentru preîntîmpinarea altora posibile, pentru perfecționarea structurilor organizatorice și a metodelor de conducere, în așa fel încît acestea să favorizeze dezvoltarea. Partidul pornește de la principiul, verificat de viață, că formele și metodele de

conducere și organizare a vieții sociale nu sînt imuabile, stabilite odată pentru totdeauna, că ele trebuie continuu perfecționate, în pas cu schimbările care se produc în cadrul acesteia, cu sarcinile pe care le impune procesul obiectiv al dezvoltării societății. O trăsătură caracteristică a măsurilor elaborate de partidul nostru pentru îmbunătățirea organizării, planificării și conducerii activității economice, sociale și de stat, pentru lărgirea democrației socialiste, afirmarea mai consecventă a principiilor socialiste în domeniul repartiției și în alte domenii ale relațiilor sociale o constituie tocmai faptul că ele nu au fost chemate la viață de vreo situație precară, nu au fost adoptate sub presiunea unor dificultăți, ci au fost și sînt cerute de progresul rapid și multilateral al vieții materiale și spirituale a societății noastre socialiste. Acest fapt este viu confirmat de puternicul dinamism pe care ele l-au imprimat în toate domeniile de activitate, de aprobarea unanimă cu care au fost întîmpinate de întregul popor. Oamenii muncii văd în înfăptuirea acestui program hotărîrea neabătută a partidului de a valorifica pe deplin avantajele noii orînduiri, de a asigura toate condițiile pentru construirea cu succes a socialismului și comunismului.

3. CREȘTEREA ROLULUI CONDUCĂTOR AL PARTIDULUI ÎN STAT — LEGITATE A DESĂVÎRȘIRII CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE ȘI A TRECERII TREPTATE LA COMUNISM

Fiind indisolubil legat de sarcinile pe care societatea trebuie să le realizeze în fiecare etapă a dezvoltării ei, rolul partidului în stat, ca și în general în întreaga viață socială, crește o dată cu acestea. Experiența istorică evidențiază faptul că rolul partidului nu numai că nu se diminuează și nu dispare treptat pe măsura înaintării construcției socia-

liste, dar sporește neîncetat, aceasta reprezentînd o *lege* a dezvoltării societății spre comunism. Caracteristic pentru etapa actuală de dezvoltare a țării noastre, al cărei conținut îl constituie continuarea pe o treaptă superioară a procesului de desăvîrșire a construcției socialiste, este accentuarea rolului conducător al partidului în întreaga viață socială, creșterea răspunderilor sale. *„Rezolvarea cu succes a problemelor complexe pe care le ridică desăvîrșirea construcției socialismului și crearea condițiilor pentru trecerea treptată spre comunism* — spunea tovarășul Nicoale Ceaușescu — *fac mai necesară ca oricînd existența unui puternic partid al clasei muncitoare, călăuzit de învățătura atotbiruitoare a marxism-leninismului, în stare să-și elaboreze linia politică generală corespunzător condițiilor concrete din fiecare etapă"* [1].

Pe măsură ce oamenii muncii din patria noastră înfăptuiesc măreţele obiective stabilite la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, pe măsura înaintării pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, crește neîncetat rolul conducător al partidului, ceea ce, de fapt, reprezintă o legitate a societății noastre.

Întărirea economiei țării noastre, consolidarea orînduirii de stat, dezvoltarea impetuoasă a științei și culturii, ridicarea la un nivel mai înalt a conștiinței socialiste, continuarea pe o treaptă superioară a procesului de desăvîrșire a construcției socialiste reprezintă unii dintre factorii care determină creșterea rolului conducător al partidului în ansamblul vieții sociale. Progresul continuu al forțelor de producție, dezvoltarea relațiilor de producție socialiste, lărgirea cîmpului de acțiune al legilor obiective proprii orînduirii socialiste, sarcinile sporite și de o tot mai mare complexitate în domeniile politic, economic, cultural impun exercitarea atotcuprinzătoare și la un nivel mereu mai înalt a rolului partidului de forță politică conducătoare.

[1] *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 248.

În această lumină, Congresul al IX-lea al P.C.R. a îndreptat atenția tuturor organelor de stat spre îmbunătățirea permanentă a muncii lor, a modului de organizare și îndrumare a activității economice și culturale, pentru a-i spori eficiența. Capătă o deosebită însemnătate perfecționarea formelor și metodelor folosite în organizarea, conducerea și planificarea economiei, a formelor prin care se asigură participarea în mod organizat a maselor populare la rezolvarea treburilor obștești, îmbunătățirea cadrului organizatoric al cercetării științifice, perfecționarea cointeresării materiale a unităților socialiste și a oamenilor muncii.

Promovînd un spirit științific, profund realist, în industrie și agricultură, în planificarea și conducerea economiei, în toate domeniile construcției socialismului, partidul acționează permanent pentru victoria noului, în vederea înlăturării practicilor învechite, a mentalităților anchilozate, care frînează mersul înainte. Partidul situează în prim plan formele organizatorice corespunzătoare cerințelor noi ale realității, subliniază necesitatea ca în toate domeniile de activitate să se aibă în vedere cuceririle înregistrate pe plan mondial, exigențele revoluției științifice și tehnice contemporane.

Hotărîrile adoptate de Congresul al IX-lea al P.C.R., de Conferința Națională, de plenarele Comitetului Central, măsurile întreprinse în ultimii ani în sectoarele vitale ale vieții sociale evidențiază cu tărie sporirea rolului de forță dinamică conducătoare a Partidului Comunist Român în asigurarea progresului continuu al întregii societăți.

Consultarea poporului în cele mai importante probleme ale construcției socialiste a devenit un principiu de seamă al conducerii de partid. Expresie a democratismului socia-

list, atragerea maselor la rezolvarea problemelor economice și social-culturale, la elaborarea liniei generale politice și a planurilor curente și de perspectivă ale dezvoltării societății noastre constituie o necesitate imperioasă. Dezbaterea de către masele largi populare a măsurilor de importanță vitală privind dezvoltarea economică, socială și culturală a țării stimulează inițiativa poporului, spiritul său creator, sudează unitatea dintre partid și popor. Consfătuirile organizate sistematic, din inițiativa conducerii partidului, cu diferite categorii de oameni ai muncii, cu specialiști, întîlnirile conducătorilor de partid și de stat cu oamenii muncii, colectivele largi de studii alcătuite de organele locale de partid reprezintă numai o parte din gama variată de forme prin care masele sînt atrase la conducerea vieții politice și economice.

Partidul nostru este astăzi mai puternic decît oricînd, acționează strîns unit în jurul Comitetului Central, îndeplinindu-și cu cinste misiunea încredințată de clasa muncitoare, de poporul român. Unitatea partidului este chezășia realizării rolului său conducător în societate.

Reprezentînd o lege a dezvoltării societății socialiste, creșterea rolului conducător al partidului nu se realizează în mod spontan. Ea presupune ridicarea muncii de partid la un nivel corespunzător cerințelor etapei respective, găsirea formelor organizatorice și a metodelor de muncă celor mai adecvate și mai eficiente. Ținînd seama de acest fapt, partidul nostru s-a preocupat și se preocupă în permanență de întărirea activității sale politice, organizatorice, ideologice și teoretice, de sporirea capacității sale de a-și realiza menirea istorică de conducător politic al poporului.

Urmat cu devotament și încredere de întregul popor, partidul nostru este astăzi mai puternic ca oricînd în decursul istoriei sale de aproape cinci decenii. S-au lărgit continuu rîndurile partidului cu cei mai înaintați membri ai

societății, s-a îmbogățit neîncetat experiența sa în conducerea societății, s-au perfecționat formele și metodele sale de activitate, s-au întărit legăturile sale cu masele. În prezent, partidul reunește în rîndurile sale peste 13% din populația majoră a țării. Compoziția socială și națională a Partidului Comunist Român demonstrează că el este cu adevărat partidul de avangardă al clasei muncitoare, exponentul intereselor întregii societăți, al tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate.

Partidul își împletește în modul cel mai strîns existența și activitatea cu viața tuturor cetățenilor patriei, se integrează tot mai organic în întreaga viață socială a țării. El are organizații în toate uzinele, fabricile, șantierele, cooperativele agricole de producție, întreprinderile agricole de stat, întreprinderile de mecanizare a agriculturii, în instituții de învățămînt, știință, artă și cultură, în toate locurile unde trăiesc și activează oamenii muncii. Prin membrii săi, partidul își spune cuvîntul în absolut toate sferele vieții materiale și spirituale ale societății, acționează nemijlocit în fiecare sector de activitate. Practic nu există domeniu de activitate economică sau social-culturală în care comuniștii să nu exercite o influență dominantă asupra vieții și orientării lui. P.C.R. reprezintă motorul întregii dezvoltări sociale a țării noastre, forța care dinamizează masele largi ale poporului, le însuflețește și le mobilizează la noi înfăptuiri pe drumul ridicării României pe trepte tot mai înalte ale progresului și civilizației. Rolul conducător sporit pe care partidul îl exercită în toate domeniile vieții sociale reprezintă chezășia sigură a îndeplinirii cu succes de către statul socialist a rolului său istoric de instrument principal în făurirea noii societăți.

CONSTITUȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — LEGEA FUNDAMENTALĂ A STATULUI NOSTRU

Dr. Dumitru I. Mazilu

1. CONSTITUȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — ACT POLITIC ȘI JURIDIC DE PRIMORDIALĂ IMPORTANȚĂ

Constituția țării — Constituția socialismului victorios — este o expresie sintetică a cuceririlor revoluționare dobîndite de poporul român, sub conducerea partidului, în anii puterii populare. Ea marchează perioada pe care o parcurgem în prezent, stadiul calitativ superior al orînduirii socialiste, ridicarea pe o treaptă mai înaltă a procesului de desăvîrșire a construcției socialismului în patria noastră. Constituția este legea fundamentală a statului nostru, avînd valoarea unui act politic și juridic de primordială importanță. Reflectînd viața nouă a țării, avîntul economiei socialiste multilateral dezvoltate, înflorirea culturii socialiste, creșterea bunăstării întregului popor, Constituția este o expresie a voinței poporului român, care, sub conducerea încercată a partidului, își aduce întreaga sa contribuție pentru slujirea cauzei socialismului și păcii.

Constituția Republicii Socialiste România răspunde unor necesități legice, oglindește realitățile social-economice ale țării. Statul socialist își poate exercita cu succes rolul de instrument principal al făuririi noii orînduirii numai cînd normele juridice de bază sînt în concordanță cu relațiile social-economice care s-au dezvoltat și consolidat în anii socialismului, precum și cu linia lor permanent as-

cendentă. Dezvoltarea modernă a societății presupune reglementarea tot mai riguroasă și mai precisă a raporturilor sociale, care devin din ce în ce mai complexe, iar Constituției țării — ca act normativ fundamental — îi revine rolul hotărîtor în statornicirea cadrului legal în care trebuie să acționeze toate organele statului, toți funcționarii, toate organizațiile sociale, toți cetățenii. Dezvoltarea României a ridicat, de la etapă la etapă, problema perfecționării continue a întregii legislații, implicit a cadrului juridic fundamental. Constituția consacră realitățile politice, sociale și economice ale țării, schimbările din viața poporului, asigură cadrul constituțional al desăvîrșirii construcției socialiste și pregătirii condițiilor pentru trecerea treptată la comunism. Ea *„reflectă* — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — *împlinirea aspirațiilor de libertate ale celor ce muncesc, ea reprezintă Carta libertății și suveranității naționale, a înfloririi națiunii socialiste, a egalității depline în drepturi pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate, a afirmării multilaterale a demnității și personalității omului, constructor al socialismului, făuritor conștient al propriei sale istorii*“ [1].

Reglementarea juridică fundamentală pe care o dă Constituția Republicii Socialiste România reflectă realizările dobîndite de poporul român în toate domeniile vieții sociale, creînd totodată cadrul juridic de bază pentru dezvoltarea acestora. Fiecare cuvînt înscris în marea lege a patriei consfințește o realitate, o victorie cucerită ; fiecare prevedere este susținută de fapte, de realizări social-economice, oglindește înaltele țeluri umaniste ale orînduirii noastre socialiste. Întregul său conținut este o dovadă grăitoare a superiorității legii noastre fundamentale față de constituțiile burgheze. Caracterizînd la vremea sa conținu-

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 127.

tul formal și de multe ori contradictoriu al constituțiilor statelor în care puterea se află în mîinile claselor exploatatoare, K. Marx scria : *„Într-adevăr, fiecare paragraf al constituției conține propria sa antiteză, propriul său senat și propria sa cameră, și anume : în formulările generale libertatea, iar în precizări suprimarea libertății"* [1]. O asemenea apreciere se potrivea și constituțiilor adoptate de regimul burghezo-moșieresc din România. Reținînd atenția asupra acestui fapt, marele nostru scriitor Mihail Sadoveanu constata în 1937 : „De 100 de ani, de cînd provinciile românești au ieșit la lume și și-au dat o constituție scrisă, adunările legiuitoare au făgăduit o stare mai bună de lucruri pentru pătura muncitoare și mizeră a poporului, aducînd repetat neant în loc de înfăptuiri... Dezamăgiri și speranțe, în aceste două vorbe se poate rezuma istoria politică a unui secol". Inegalitatea economică, exploatarea și asuprirea erau însoțite în regimul burghezo-moșieresc de îngrădirea drepturilor și libertăților democratice. Chiar acele drepturi și libertăți pe care le prevedea constituția în România burghezo-moșierească nu erau acordate în fapt oamenilor muncii. Mii și mii de fii ai poporului român, comuniști și patrioți înaintați, au înfruntat închisorile și lagărele, și-au dat chiar viața în lupta pentru drepturi și libertăți democratice, pentru interesele vitale ale celor ce muncesc.

În zilele noastre, cînd ideile socialismului au devenit o realitate pe o parte a globului pămîntesc locuită de peste o treime din omenire, cînd în lumea capitalistă clasa muncitoare și alte importante forțe sociale luptă pentru democrație și progres social, cercurile guvernante ale burgheziei sînt nevoite să acorde anumite concesii maselor, să proclame unele drepturi și libertăți, a căror menținere și respectare în practică sînt însă în funcție de raportul de

[1] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 8, București, Editura politică, 1960, p. 132.

forțe dintre clasele sociale antagoniste. Forțele progresiste din statele capitaliste, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, își spun tot mai răspicat cuvîntul în lupta pentru dobîndirea drepturilor și libertăților cetățenești, pentru lărgirea și respectarea lor. Această stare de lucruri — existentă încă într-o bună parte a societății omenești contemporane, acolo unde domnește exploatarea omului de către om, unde stăpînește puterea capitalului — scoate puternic în evidență faptul că atita timp cît va continua să existe inegalitate economică și socială între membrii societății nu se poate vorbi de o adevărată egalitate în drepturi a cetățenilor, de dezvoltarea liberă a omului.

În socialism, pentru prima dată în istoria dezvoltării societății, prevederile constituționale au căpătat pe deplin un conținut real pentru cei ce muncesc, lărgindu-se continuu pe măsura dezvoltării, întăririi și consolidării orînduirii socialiste.

Constituția țării noastre poate fi definită ca legea fundamentală a socialismului victorios în România. În ea sînt înscrise principiile de constituire și activitate a organelor statului, se statornicesc trăsăturile fundamentale ale orînduirii noastre socialiste, formele și metodele caracteristice ale conducerii social-politice a societății. Astfel, actuala lege fundamentală are un dublu caracter — de bilanț și în același timp de program.

O dovadă elocventă în acest sens o constituie prevederile potrivit cărora *„în Republica Socialistă România întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orînduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane"* [1]. Pe baza acestor prevederi consti-

[1] „Constituția Republicii Socialiste România", art. 13, București, Editura politică, 1968, p. 5—6.

ționale, programatice, statul socialist, toate organele sale acționează în direcția ridicării continue a calității întregii activități, astfel încît să asigure traducerea în viață a sarcinilor dezvoltării multilaterale a orînduirii socialiste. În această lumină și sub îndrumarea Partidului Comunist Român, toate organele statului și-au perfecționat continuu formele și metodele de activitate, ceea ce își găsește expresie, de pildă, în măsurile de îmbunătățire a organizării administrative a teritoriului țării, menite să deschidă un cîmp larg pentru creșterea continuă a aportului tuturor organelor statului în realizarea cerințelor constituționale de a asigura dezvoltarea multilaterală a patriei noastre socialiste, bunăstarea și fericirea poporului. Este o confirmare deplină a rolului activ al reglementărilor constituționale în direcția perfecționării continue a conducerii vieții sociale, pe făgașul realizării exigențelor tot mai înalte ale națiunii.

Se poate afirma că, potrivit prevederilor constituționale, statul socialist român înfăptuiește unele dintre cele mai luminoase năzuințe ale gînditorilor înaintați din trecutul poporului nostru. Cu mai mult de o sută de ani în urmă, în epoca luptei pentru Unire, pentru constituirea României ca stat național, marele istoric, om politic și gînditor care a fost Mihail Kogălniceanu, prezentînd programul guvernului în fața Adunării Moldovei, spunea „...ținînd seama de trebuințele țării și de legiuitele cereri ale opiniei publice, noi luăm asupră-ne greaua sarcină, cu scopul de a întemeia domnia legilor, de a potoli patimile, de a menține liniștea publică, de a da fiecăruia dreptul său, într-un cuvînt, de a contribui la fundarea unui ordin de lucruri național, stabil și regulat" [1]. Respectarea necesităților țării și ale poporului, legalitatea, drepturile și libertățile cetățenești, deziderate pentru care au militat în trecut și alți numeroși oameni progresiști își găsesc o înfăptuire tot mai deplină în patria noastră astăzi, în anii glorioși ai socialismului.

[1] *M. Kogălniceanu*: „Texte social-politice alese", București, Editura politică, 1967, p. 231.

2. PRINCIPIILE CONSTITUȚIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Legea fundamentală a României socialiste are la bază o seamă de trăsături, de principii care scot în evidență superioritatea ei față de toate constituțiile anterioare, demonstrează rolul activ pe care-l are în reglementarea raporturilor sociale, în procesul desăvîrșirii construirii socialismului. Între aceste principii, un loc de cea mai mare importanță revine consacrării victoriei depline și definitive a socialismului, asigurării înfăptuirii suveranității poporului, statornicirii rolului conducător al clasei muncitoare, în frunte cu P.C.R., consfințirii proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, realismului prevederilor ei, democratismului ei profund și consecvent, umanismului socialist.

Constituția Republicii Socialiste România consfințește conținutul actual al orînduirii socialiste — victoria deplină și definitivă a socialismului în patria noastră. Acest principiu străbate toate prevederile, toate titlurile Constituției, dîndu-i caracterul de act juridic-politic fundamental al desăvîrșirii construcției socialismului. Reglementările înscrise în Constituție pornesc de la această victorie, ceea ce imprimă fiecărui titlu și articol sensurile și direcțiile noi ale dezvoltării sociale. Apare în felul acesta în mod firesc schimbarea denumirii țării în republică socialistă, ceea ce exprimă sintetic saltul calitativ săvîrșit ca urmare a transformărilor ce au avut loc în economia, în cultura și în conținutul raporturilor noastre sociale. Organizarea social-politică a țării a căpătat noi dimensiuni, o nouă sferă de

realizare, ca urmare a victoriilor dobîndite în toate domeniile.

Reflectînd realitățile sociale existente în țara noastră, Constituția consacră victoriile dobîndite, reglementînd totodată modalitățile principale de organizare a relațiilor sociale în vederea continuării pe o treaptă superioară a procesului de desăvîrșire a construcției socialiste în toate domeniile de activitate. Ea constituie în mod necesar cel mai important mijloc de reglementare juridică a vieții sociale, fundamentul întregului edificiu al sistemului de drept, principalul mijloc juridic de înfăptuire a politicii partidului și statului nostru socialist. În condițiile socialismului victorios se înfăptuiește unitatea deplină a politicului și juridicului pe baza actualului conținut, deosebit de bogat, al economicului, unitate ce-și găsește expresie și realizare deplină în consacrările constituționale.

Fiind expresia unei reglementări normative a raporturilor sociale, Constituția României socialiste are un caracter deosebit de activ. Prevederile ei contribuie efectiv la orientarea conduitei oamenilor în cadrul general al raporturilor sociale în care intră aceștia în activitatea lor. Acest act normativ fundamental, care prin poziția sa dominantă în ansamblul sistemului de acte normative exercită o influență hotărîtoare asupra fiecărei părți componente a sistemului de drept, dă și o orientare de perspectivă reglementării sociale, îndrumînd și statornicind modalitățile de desfășurare a raporturilor dintre oameni, dintre individ și societate în lumina cerințelor specifice ale etapei pe care o parcurgem.

Constituția Republicii Socialiste România consacră și asigură înfăptuirea suveranității poporului. Constituția statornicește că întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa, că statul socialist român este independent, suveran și unitar, un stat al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil. Constituția asigură cadrul cel mai propice pentru manifestarea suverană și independentă a națiunii. Transformările ce au avut loc în economia națională, în structura de clasă a societății, victoria deplină a relațiilor socialiste au creat condiții pentru întărirea continuă a statului socialist, pentru înflorirea și ridicarea pe o treaptă nouă de dezvoltare a națiunii, care vor continua să aibă un rol hotărîtor în întreaga perioadă de construire a socialismului și comunismului.

Suveranitatea poporului își găsește expresie în rezolvarea tuturor problemelor sociale fundamentale în conformitate cu voința și interesele poporului, în dreptul acestuia de a stabili o politică internă și externă independentă, de a elabora și aplica măsurile necesare pentru realizarea acestei politici. În etapa de dezvoltare pe care o parcurge în prezent țara noastră, economia socialistă unitară oferă toate condițiile necesare realizării în conținut a suveranității poporului, care cuprinde toate laturile vieții sociale. Astfel, Constituția țării se dovedește a fi expresia juridică a voinței și intereselor fundamentale ale poporului român, care își vede împlinită în acești ani luminoși aspirația sa de veacuri de a trăi liber și neatîrnat.

Constituția României socialiste *consacră rolul clasei muncitoare de clasă conducătoare în societate.* Aceasta este o garanție deosebit de importantă a realizării cu succes a sarcinilor complexe pe care le ridică construcția socialismului pe planul organizării noastre social-politice. Etapa pe care o parcurgem se caracterizează prin întărirea continuă a rolului conducător al clasei muncitoare în toate domeniile activității sociale ca urmare a creșterii rîndurilor sale, a capacității și posibilităților sale în conducerea vieții economice și social-politice a țării.

O prevedere principală a Constituției este consfințirea rolului conducător al Partidului Comunist Român în viața întregii societăți. Aceasta este expresia recunoașterii

imensului prestigiu de care se bucură partidul în rîndurile întregului nostru popor. Politica partidului a fost verificată de practica socială, găsindu-și o strălucită confirmare în victoriile istorice obținute de poporul român. Directivele partidului, indicațiile sale, vasta sa activitate politică, ideologică chezășuiesc traducerea în viață a sarcinilor și funcțiilor statului nostru în dezvoltarea continuă a României socialiste.

Există o strînsă legătură între caracterul programatic al Constituției și linia politică a partidului. Fiind forța politică conducătoare a întregii societăți, partidul stabilește prin programul elaborat direcțiile fundamentale ale dezvoltării sociale, pe baza cunoașterii aprofundate a cerințelor legice ale progresului social. Principiile sale programatice își găsesc oglindirea în Constituție, care statornicește modalitățile juridice principiale de dezvoltare a raporturilor sociale. Această caracteristică a Constituției rezultă în mod firesc din faptul că statul socialist, ca instrument principal al construirii noii societăți, este chemat să organizeze și să conducă, pe baza directivelor și îndrumărilor permanente ale partidului, procesul construcției socialiste.

Constituția țării, fiind legea fundamentală a statului socialist, înscrie principiile programatice menite să orienteze și să asigure realizarea în practică a funcțiilor și sarcinilor statului socialist. Astfel, în Constituție se precizează că statul socialist organizează, planifică și conduce economia națională, asigură apărarea proprietății socialiste, garantează exercitarea deplină a drepturilor cetățenilor, asigură legalitatea socialistă și apără ordinea de drept, dezvoltă învățămîntul de toate gradele, asigură condițiile pentru dezvoltarea științei, artei și culturii, înfăptuiește ocrotirea sănătății, asigură apărarea țării și organizează forțele armate, organizează relațiile cu celelalte state. În acest fel, într-o formă concisă și cu toată preciziunea se stabilesc orientările principale ale activității tuturor organelor statului, chemate să acționeze prin mijloacele lor specifice la propășirea României socialiste. Prevederile constituționale consacră rolul statului de instrument principal al desăvîrșirii pe o treaptă superioară a construcției socialismului.

În condițiile avîntului continuu al industriei, agriculturii, transporturilor, comerțului, statul socialist român are sarcini sporite în direcția consolidării succeselor dobîndite, ridicării eficienței întregii activități economice, asigurării dezvoltării armonioase a tuturor localităților țării, extinderii legăturilor dintre acestea, integrarea lor activă în complexul unitar al economiei naționale. Totodată, statul contribuie în tot mai mare măsură la rezolvarea problemelor social-culturale din ce în ce mai complexe. Perfecționarea învățămîntului și ridicarea lui la nivelul cerințelor etapei actuale, extinderea mijloacelor folosite pentru dezvoltarea culturii astfel încît aceasta să fie pusă în slujba tuturor cetățenilor sînt preocupări din cele mai importante, exprimînd rolul activ al statului în crearea condițiilor pentru afirmarea personalității umane în toate domeniile vieții sociale.

Constituția aduce însemnate perfecționări formelor și metodelor de activitate a organelor de stat, corelației dintre acestea și organizațiile de masă și obștești. Este constituit astfel cadrul juridic necesar valorificării potențelor creatoare ale maselor, a experienței bogate acumulate de oamenii muncii în conducerea treburilor obștești, în gospodărirea orașelor și comunelor, fiind asigurată o puternică temelie socială activității desfășurate de stat.

O trăsătură distinctivă a Constituției este consfințirea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție ca bază unică a economiei naționale, a economiei socialiste ca fundamentul orînduirii noastre sociale și de stat. Constituția aduce o serie de precizări cu privire la caracterul formelor proprietății socialiste, precum și cu privire la

bunurile ce formează obiectul proprietății socialiste de stat, bunuri ce aparțin întregului popor și pe care statul le stăpînește în numele poporului. Totodată, Constituția subliniază importanța dezvoltării și apărării proprietății socialiste — fie proprietate de stat asupra bunurilor care aparțin întregului popor, fie proprietate cooperatistă asupra bunurilor care aparțin fiecărei organizații cooperatiste — ambele forme de proprietate stînd la baza progresului și prosperității continue a României socialiste.

În societatea noastră socialistă, oamenii muncii sînt conștienți de faptul că interesele individuale, satisfacerea necesităților materiale și spirituale ale fiecăruia sînt strîns legate de dezvoltarea economiei și culturii socialiste în ansamblul ei, de bunăstarea întregului popor, de contribuția adusă de fiecare prin munca sa la realizarea obiectivelor stabilite de partid. Înzestrarea economiei noastre cu tehnica cea mai modernă, dezvoltarea continuă a proprietății socialiste îndreptățește mîndria pentru realizările dobîndite, dar în același timp implică o grijă sporită față de bunurile obștești, folosirea rațională a mașinilor și utilajelor, gospodărirea cu chibzuință a materiilor prime, a materialelor, a combustibilului și a energiei electrice, cheltuirea judicioasă a fondurilor bănești și, totodată, lupta împotriva lipsei de spirit gospodăresc, a risipei, a atitudinii de nepăsare sau neglijență față de tot ce este proprietate obștească.

O altă trăsătură distinctivă a Constituției este conținutul real al tuturor prevederilor sale. Legea noastră fundamentală nu are nimic comun cu caracterul declarativ, cu formalismul constituțiilor burgheze. Fiecare articol, de la primul la ultimul, dă expresie unei realități, stabilește o cerință, o sarcină, o perspectivă reală în dezvoltarea economică și socială a României. Astfel, Constituția țării consacră faptul că întreaga putere aparține poporului, liber și stăpîn

pe soarta sa. Realitate cu profunde implicații și semnificații politice și sociale, această consacrare este însoțită și completată de numeroase alte prevederi care sînt de natură a da expresie acestui adevăr fundamental al situației României moderne și să reglementeze cadrul juridic și social-politic al realizării sale. Profundul realism al consacrării puterii poporului rezidă nu numai în dreptul poporului de a-și alege reprezentanții, ci și în obligația lor de a da socoteală poporului pentru modul cum își îndeplinesc mandatul și dreptul alegătorilor de a-i revoca în cazul în care constată că nu-și fac pe deplin datoria.

Drepturile și libertățile cetățenești sînt nu numai proclamate, cum se obișnuiește și se încearcă a se justifica și pe plan teoretic în gîndirea burgheză și în zilele noastre [1], ci însoțite de garanții reale politice, juridice, economice. Asemenea prevederi dau expresie realităților pe care le trăim, creînd un cadru juridic adecvat pentru înfăptuirea lor deplină. Prin realismul său, Constituția noastră este un instrument activ, legat de viața poporului, care vede în prevederile ei consacrarea voinței sale și cărora — tocmai de aceea — le dă girul eforturilor și strădaniei sale spre a prinde viață în toate raporturile noastre sociale.

Constituția țării noastre este pătrunsă de un profund democratism, aceasta constituind o caracteristică esențială a sa. În mod necesar, ea este o expresie a democratismului orînduirii noastre de stat și constituie în același timp un instrument al dezvoltării în continuare a democrației socialiste. În această lege a legilor, cei ce muncesc găsesc consfințirea normelor, drepturilor și libertăților lor democratice fundamentale, pe care le-au cucerit în anii pu-

[1] Vezi *D. Linch.* „La concentration du pouvoir économique aux Etats Unis", New York, 1957, p. 27 ; *C. M. Beard.* „American Government and politics", Washington, 1960, p. 23 ; *Robert Degros.* „Considérations sur les lacunes et l'interprétation en droit pénal", în „Droit pénal. Crime" nr. 1/1966, p. 33.

terii populare. Proclamînd că *statul reprezintă puterea oamenilor muncii de la orașe și sate,* Constituția României socialiste asigură conducerea societății de către popor. Aceasta reprezintă o trăsătură esențială a superiorității democrației socialiste, o dovadă elocventă a trăiniciei și vitalității puterii de stat socialiste. Constituția țării consacră ca principiu fundamental al activității statului socialist participarea maselor populare la exercitarea puterii, la conducerea treburilor statului. Orînduirea socialistă creează condițiile necesare manifestării și realizării metodelor democratice în organizarea și conducerea social-politică a societății. Întregul popor ia parte în mod activ la traducerea în viață a normelor constituționale, conștient fiind că aceasta este în interesul propriei sale bunăstări și fericiri, ceea ce constituie totodată un izvor al patriotismului socialist, al avîntului cu care oamenii muncii înfăptuiesc sarcinile menite să asigure dezvoltarea continuă economică și culturală a patriei.

Dezvoltarea continuă a democrației socialiste, caracteristică fundamentală a orînduirii socialiste, se realizează prin participarea, în forme multiple, a maselor populare la dezbaterea și soluționarea principalelor probleme ale politicii statului nostru, la realizarea sarcinilor importante ale operei de construcție socialistă. Constituția, consacrînd rolul hotărîtor al maselor în desăvîrșirea construirii socialismului, statuează că organizațiile de masă și obștești sînt chemate să asigure larga participare a maselor populare la viața politică, economică, social-culturală a Republicii Socialiste România. Prin organizațiile de masă și obștești, Partidul Comunist Român înfăptuiește o legătură organizată cu clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii, le mobilizează în lupta pentru desăvîrșirea construcției socialismului. Pentru a crea condițiile în vederea traducerii în viață de către aceste organizații a sarcinilor importante ce le

revin, Constituția țării reglementează modalitățile de asigurare a bazei materiale a acestora, ocrotind patrimoniul lor.

O expresie a profundului democratism al Constituției Republicii Socialiste România o reprezintă *consacrarea conducerii colective ca principiu de bază al activității tuturor organelor de stat.* Însăși elaborarea și adoptarea actualei Constituții oglindesc realizarea cerințelor acestui principiu. Congresul al IX-lea al P.C.R., subliniind însemnătatea covîrșitoare a conducerii și muncii colective, precizează că întreaga activitate a organelor economice și de planificare trebuie să se desfășoare pe baza principiului conducerii colective — principiu obligatoriu în toate domeniile construcției socialiste.

În Constituția Republicii Socialiste România sînt statornicite modalitățile de realizare a cerințelor principiului conducerii și muncii colective la nivelul diferitelor organe ale puterii și administrației de stat. Marea Adunare Națională, Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri, consiliile populare, comitetele lor executive, toate organele de stat pun la baza activității lor examinarea atentă în colectiv a tuturor problemelor și adoptarea, pe această bază, a celor mai bune soluții. Promovarea principiului muncii și conducerii colective în activitatea de stat, în baza prevederilor constituționale a dus la obținerea unor rezultate deosebite în toate domeniile. Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967 a recomandat, iar Marea Adunare Națională a consacrat (în legea nr. 22 din 27 decembrie 1967 și prin legea de modificare a Constituției din 20 februarie 1968) generalizarea principiului muncii și conducerii colective în toate domeniile activității de stat. Mai mult, principiul conducerii unice la nivelul tuturor întreprinderilor a fost înlocuit — prin hotărîrea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. și a Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România din martie 1968 — cu prin-

cipiul conducerii colective, creîndu-se comitetele de direcţie ca organe de conducere a întregii activităţi a fiecărei unităţi economice.

Constituţia reflectă voinţa unanimă a poporului român de a-şi consacra toate forţele muncii paşnice, constructive, pentru progresul şi înflorirea patriei. În deplină concordanţă cu aceste nobile idealuri, *legea fundamentală cuprinde principiile de bază ale politicii externe a ţării*, stabileşte obiectivele fundamentale ale statului socialist român în relaţiile cu celelalte state, în activitatea sa pentru a asigura victoria cauzei socialismului şi a păcii. În centrul politicii noastre externe stă prietenia şi alianţa cu toate ţările socialiste, preocuparea pentru întărirea continuă a forţei şi coeziunii sistemului mondial socialist, a colaborării frăţeşti cu toate popoarele care construiesc noua orînduire socială. În acelaşi timp, Republica Socialistă România promovează relaţii de colaborare cu toate statele, indiferent de orînduirea lor socială, în spiritul adîncirii înţelegerii între popoare, în interesul cauzei păcii în lume. Ţara noastră îşi bazează relaţiile externe pe principiile respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne.

Constituţia Republicii Socialiste România este pătrunsă de un profund umanism. Grija pentru om, pentru nevoile şi interesele sale străbate întregul conţinut al Constituţiei. Atît prin scopurile, cît şi prin mijloacele juridice, social-economice şi culturale pe care le statorniceşte, Constituţia României socialiste este o expresie a faptului că socialismul permite manifestarea multilaterală a posibilităţilor de creaţie ale individului şi ale colectivităţii. Ţelurile pe care şi le propune socialismul au un conţinut profund uman, asigură omului posibilitatea de a-şi dezvolta multilateral personalitatea, de a participa activ, în

toată plenitudinea forţelor şi capacităţilor sale, la progresul general al noii orînduiri. Reglementarea dată în actuala Constituţie drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor cunoaşte o nouă sistematizare şi un conţinut atotcuprinzător. Se statorniceşte statutul juridic al omului societăţii socialismului victorios, care, ca urmare a eliberării de orice fel de asuprire şi exploatare, acţionează ca stăpîn al tuturor bunurilor materiale, stăpîn şi făuritor al propriului său viitor. Cetăţenii României socialiste înţeleg tot mai bine cerinţele dezvoltării sociale şi acţionează în vederea realizării lor depline. În acest sens, Constituţia ţării are în mod real caracterul de mare Cartă a libertăţii omului, a constructorului socialismului din ţara noastră.

3. CONSTITUŢIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — MAREA CARTĂ A LIBERTĂŢILOR POPORULUI ROMÂN DREPTURILE ŞI ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE ALE CETĂŢENILOR

Reglementarea constituţională a drepturilor, libertăţilor şi îndatoririlor cetăţeneşti este o expresie a democratismului şi umanismului Constituţiei Republicii Socialiste România. Constituţia creează fiecărui cetăţean — prin drepturile fundamentale pe care le consacră — posibilităţi largi pentru afirmarea liberă şi multilaterală a personalităţii sale, statorniceşte obligaţia statului, a tuturor organelor de stat de a asigura deplina şi efectiva exercitare a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti.

Progresul continuu al ţării, întărirea bazei economice a societăţii, dezvoltarea ştiinţei şi culturii, ridicarea nivelului material şi cultural al întregului popor consolidează şi lărgesc drepturile şi libertăţile celor ce muncesc. Dreptul la muncă, dreptul la odihnă, dreptul la ocrotire so-

cială, dreptul la învățătură au o bază materială și politică-juridică superioară, ceea ce garantează realizarea lor pe un plan tot mai înalt.

Pornind de la analiza conținutului real al drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, le putem clasifica — pe baza Constituției Republicii Socialiste România — în : drepturi social-economice, egalitatea în drepturi a cetățenilor, drepturi și libertăți social-politice.

Drepturile social-economice sînt principalele drepturi prin care se asigură condițiile de existență ale cetățenilor și posibilitatea de ridicare a bunăstării lor materiale și culturale. De consacrarea și realizarea concretă a acestor drepturi depind și celelalte drepturi și libertăți înscrise într-o constituție. Drepturile social-economice sînt reprezentate în principal prin dreptul la muncă, dreptul la odihnă, dreptul la asigurare materială la bătrînețe sau în caz de incapacitate de muncă și dreptul la învățătură.

Dreptul la muncă — drept de vitală importanță pentru toți cetățenii — este una din cuceririle fundamentale ale regimului nostru socialist. În socialism, acest drept este nu numai proclamat, dar și garantat. Orînduirea socialistă asigură membrilor societății condiții de muncă potrivit pregătirii lor, posibilități nelimitate de afirmare a energiei, talentului și aptitudinilor lor creatoare. În țara noastră, munca a devenit criteriul determinant al poziției individului în societate. Statul ocrotește veniturile rezultate din muncă, proprietatea personală a cetățenilor, dreptul la moștenire asupra ei.

Exercitarea dreptului la muncă își găsește garanția efectivă în politica partidului și statului de industrializare socialistă a țării, de dezvoltare a economiei naționale în ansamblu, a proprietății socialiste — baza sigură a progresului economic și a creșterii bunăstării materiale și culturale a oamenilor muncii. Realizarea sarcinilor actualului plan cincinal asigură creșterea în continuare a for-

țelor de producție, perfecționarea relațiilor de producție, ridicarea nivelului de conștiință și de cultură al poporului. În 1970, numărul salariaților va ajunge la peste 5 000 000, înregistrînd o creștere cu 900 000 de persoane, din care circa 400 000 vor proveni din agricultură.

Creșterea în ritm susținut a industriei socialiste, procesul de modernizare a producției, de extindere a mecanizării și automatizării în condițiile revoluției științifice și tehnice contemporane schimbă mereu conținutul muncii, determină un proces de apropiere treptată a caracterului muncii fizice de cel al muncii intelectuale. S-a schimbat radical raportul dintre numărul muncitorilor calificați și al celor necalificați. Astăzi, circa patru cincimi din totalul muncitorilor sînt calificați.

Statul acordă o importanță deosebită condițiilor în care se desfășoară activitatea fiecărui om al muncii. Prin lege se stabilesc măsurile de protecție și securitate a muncii, precum și măsuri speciale de ocrotire a muncii femeilor și tineretului.

În anii socialismului, în țara noastră *dreptul la odihnă* a devenit o realitate. Dreptul la odihnă este garantat prin stabilirea duratei maxime a zilei de muncă la 8 ore, iar în sectoarele de muncă grea și foarte grea prin reducerea duratei zilei de muncă sub 8 ore fără scăderea salariului, a unui repaus săptămînal și prin concedii anuale plătite. Numai în 1967 și-au petrecut concediul de odihnă sau au beneficiat de tratament în stațiunile balneo-climaterice peste 790 000 de persoane, cu 39% mai mult decît în 1959. Capacitatea caselor de odihnă a fost mai bine folosită, s-a realizat utilizarea lor în tot cursul anului.

O grijă deosebită este acordată folosirii cît mai eficiente și plăcute a timpului liber. Petrecerea în mod recreativ și instructiv a timpului liber de către oamenii muncii — în săli de spectacole, pe stadioane, în cluburi,

în excursii, participînd la acţiuni organizate prin grija instituţiilor culturale, a organizaţiilor de masă şi obşteşti — reprezintă o importantă formă de realizare a dreptului la odihnă.

Dreptul la asigurare materială de bătrîneţe, în caz de boală sau incapacitate de muncă se materializează prin acordarea de pensii şi ajutoare de boală, prin alocarea unor fonduri tot mai mari din bugetul statului pentru ocrotirea sănătăţii şi asigurarea unei bătrîneţi la adăpostul lipsurilor materiale.

În ansamblul preocupărilor partidului şi statului de a crea, pe măsura dezvoltării avuţiei naţionale, condiţii de viaţă tot mai bune tuturor cetăţenilor patriei, întregului nostru popor, se înscriu şi măsurile de majorare a pensiilor, a indemnizaţiilor şi ajutorului social, precum şi legea privind acordarea pensiilor de asigurări sociale de stat şi a pensiei suplimentare. Înfăptuirea acestor măsuri contribuie la ridicarea nivelului de trai al pensionarilor şi al familiilor acestora, constituie un important factor stimulativ în producţia bunurilor materiale şi spirituale, asigurînd salariaţilor perspectiva obţinerii la pensionare a unor venituri corespunzătoare contribuţiei aduse la dezvoltarea şi propăşirea patriei noastre.

De mare însemnătate este extinderea sistemului asigurărilor sociale, introducerea sistemului de pensii şi pentru membrii organizaţiilor cooperatiste sau ai altor organizaţii obşteşti, prin formele de asigurare organizate de acestea. Pentru membrii cooperativelor agricole de producţie, acest drept se realizează prin Casa de pensii din cadrul Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie. Pensiile de bază împreună cu sporul rezultat din contribuţia personală a ţăranilor cooperatori şi cu produsele primite de la cooperativele agricole, la care se adaugă veniturile din loturile personale, asigură mijloa-

cele de trai pentru cei ce nu mai pot munci din cauza vîrstei înaintate.

Dezvoltarea continuă a economiei naţionale a permis o sporire substanţială a fondurilor alocate de stat în domeniul *sănătăţii publice*. În 1967 au fost alocate pentru ocrotirea sănătăţii oamenilor muncii circa 700 000 000 de lei. Se va dezvolta în continuare reţeaua de unităţi sanitare, se vor desfăşura acţiuni de prevenire şi combatere a bolilor sociale şi epidemice. Măsuri importante au fost stabilite de partid şi guvern privind continua îmbunătăţire a stării de sănătate a populaţiei, acordarea unei asistenţe sporite mamei şi copilului. Statul asigură asistenţa medicală prin instituţiile sale sanitare. Concediul de maternitate plătit este garantat.

Un loc important în cadrul drepturilor acordate de Constituţie îl ocupă *dreptul la învăţătură*. El este asigurat prin învăţămîntul general obligatoriu, prin gratuitatea învăţămîntului de toate gradele, precum şi prin sistemul burselor de stat.

Dreptul la învăţătură creează cetăţenilor posibilitatea de a-şi ridica nivelul de cultură, de a-şi forma o specialitate, de a-şi perfecţiona continuu calificarea profesională. Datorită dezvoltării continue a bazei materiale a învăţămîntului a crescut numărul elevilor şi studenţilor, care în anul şcolar 1967—1968 au reprezentat aproape o cincime din populaţia ţării.

Înfăptuirea cu succes a sarcinilor prevăzute în Directivele celui de-al IX-lea Congres al P.C.R. necesită un număr tot mai mare de cadre cu calificare superioară pentru toate ramurile economiei naţionale. În perioada 1966—1970 vor absolvi institutele de învăţămînt superior 120 000 de specialişti — ingineri, economişti, profesori, medici şi alţii. Lărgirea bazei materiale şi perfecţionarea continuă a învăţămîntului reprezintă garantarea efectivă a dezvoltării multilaterale a tineretului, în strînsă legătură cu pro-

gresul științei și tehnicii, cu cerințele economiei și culturii, ale construcției socialismului și comunismului. Tinerei generații îi sînt create minunate condiții de pregătire pentru viață, de manifestare a elanului și energiei sale clocotitoare, de înfăptuire a celor mai îndrăznețe visuri și năzuințe, de afirmare nestingherită în activitatea creatoare pusă în slujba poporului, a patriei socialiste. Constituția consfințește aceste drepturi subliniind că Republica Socialistă România asigură dezvoltarea aptitudinilor fizice și intelectuale ale tineretului.

Pe baza Directivelor aprobate de Plenara C.C. al P.C.R. din 22—25 aprilie 1968 au fost puse în practică măsuri de mare însemnătate pentru îmbunătățirea continuă a organizării și conținutului învățămîntului de cultură generală, liceal, profesional, tehnic și superior, măsuri concretizate în Legea privind învățămîntul în Republica Socialistă România, adoptată de Marea Adunare Națională în sesiunea din mai 1968.

Constituția Republicii Socialiste România, garantînd dreptul la învățătură, la odihnă, la asigurarea materială de bătrînețe, boală sau incapacitate de muncă, reflectă grija partidului și guvernului pentru crearea unor condiții de viață tot mai bune celor ce muncesc — scopul întregii politici a partidului nostru. Pe baza succeselor obținute în dezvoltarea economiei și creșterea venitului național, statul socialist alocă anual aproape un sfert din buget pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de locuit, pentru dezvoltarea învățămîntului de toate gradele, pentru nevoile social-culturale ale maselor, creînd astfel posibilitatea exercitării în fapt a drepturilor înscrise în Constituție.

Succesele realizate de către statul nostru în îmbunătățirea condițiilor de viață ale celor ce muncesc nu pot să nu-și afle recunoașterea și din partea presei burgheze. Astfel, publicația burgheză elvețiană „Je vois tout", într-un articol referitor la țara noastră, scria cu cîtva timp în urmă : *„In cîțiva ani, noul regim a realizat un program titanic... asigurări de boală, de maternitate, de bătrînețe, totul pe cheltuiala statului... Dacă dorește și este capabil, fiecare cetățean poate studia. Statul îi plătește studiile, cărțile, subvenționează întreținerea sa și îi procură chiar bani de buzunar. Regimul a dat o nouă demnitate muncii, a lichidat șomajul și a acordat concedii plătite"*.

Egalitatea în drepturi este o caracteristică fundamentală a orînduirii socialiste. Ea este garantată și se realizează pentru toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex sau religie. Oamenii muncii, indiferent de naționalitate, au drepturi egale la muncă, la odihnă, la învățătură, la asigurarea materială, au libertăți democratice egale. Cucerirea puterii de către clasa muncitoare, succesele dobîndite în construcția socialismului constituie baza asigurării egalității în drepturi a tuturor cetățenilor patriei în viața economică, politică, juridică, socială și culturală.

Una din marile victorii politice ale regimului socialist obținute pe baza aplicării politicii naționale juste, marxist-leniniste, a partidului comunist este *făurirea prieteniei frățești dintre toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate*. Oamenii muncii — români, maghiari, germani și de alte naționalități —, formînd o singură familie, muncesc laolaltă în uzine, fabrici și pe ogoare, animați de același minunat țel : făurirea societății socialiste. Baza adevăratei egalități și a afirmării multilaterale a tuturor cetățenilor o constituie dezvoltarea economică a tuturor localităților, creșterea armonioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării.

O expresie a drepturilor largi de care se bucură oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare din țara noastră, a participării lor la conducerea treburilor obștești este faptul că din rîndul acestora se numără 67

de deputați în Marea Adunare Națională, organul suprem al puterii de stat, și aproape 16 000 de deputați în consiliile populare.

Egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul este una din realizările de seamă ale orînduirii socialiste. Locul pe care îl ocupă femeia în societate este unul dintre factorii care arată dacă statul este sau nu democratic. Acel stat care lipsește femeia de drepturi nu poate pretinde în nici un fel că este un stat democratic, că asigură o adevărată libertate, deoarece femeile reprezintă mai mult de jumătate din întreaga populație a lumii. Socialismul a creat femeilor posibilitatea de a lua parte activă la viața politică și socială a țării. În țara noastră, femeile au asigurate drepturi și posibilități de dezvoltare și afirmare egale cu ale bărbaților în toate domeniile activității sociale. Prezența în Marea Adunare Națională și în consiliile populare a peste 40 000 de deputate, contribuția tot mai activă a femeilor la viața politică, economică, obștească și social-culturală a țării demonstrează pe deplin egalitatea în drepturi, respectul și considerația de care se bucură în țara noastră femeile.

Statul nostru asigură prin măsuri social-economice sprijinirea și consolidarea familiei, apărarea intereselor mamei și copilului. Familia reprezintă celula de bază a societății. De aceea întărirea și consolidarea ei constituie o preocupare de prim ordin a statului nostru. Statul sprijină și garantează prin măsuri economice și sociale protejarea mamei și copilului, creșterea, îngrijirea și educarea în condiții tot mai bune a generației tinere. În acest scop au fost adoptate măsuri privind dezvoltarea rețelei de creșe și cămine de zi atît la orașe, cît și la sate, plata unor indemnizații de naștere, extinderea dreptului de asistență medicală gratuită, precum și alte măsuri pentru realizarea cărora statul alocă an de an fonduri tot mai importante. Toate aceste măsuri, precum și modificarea unor dispoziții ale legislației privitoare la divorț reflectă continua grijă a partidului și statului de a consolida familia socialistă.

Drepturile și libertățile social-politice acordate de legea fundamentală a țării sînt o puternică expresie a democratismului și umanismului orînduirii noastre. Cetățenii țării se bucură de dreptul de a alege și de a fi aleși, de dreptul la asociere, de libertatea cuvîntului, a conștiinței. Constituția asigură inviolabilitatea persoanei și a domiciliului, garantează secretul corespondenței.

Toți cetățenii țării au dreptul de a alege și de a fi aleși în organele puterii de stat. Votul este universal, egal, direct și secret. Constituția și legile electorale asigură oamenilor muncii dreptul ca de la vîrsta de 18 ani să-și aleagă reprezentanți în organele puterii de stat, iar de la vîrsta de 23 de ani de a fi aleși în aceste organe. Dreptul de a depune candidaturi este asigurat tuturor organizațiilor oamenilor muncii : Partidul Comunist Român, sindicatelor, cooperativelor, organizațiilor de tineret, de femei, asociațiilor culturale și altor organizații de masă și obștești.

Alegătorii au dreptul de a revoca pe deputat, potrivit aceleiași proceduri după care acesta a fost propus și ales, dacă se dovedește că el nu corespunde încrederii acordate de alegători, ceea ce exprimă o dată mai mult democratismul sistemului nostru electoral.

Dreptul de asociere a constituit o importantă revendicare a clasei muncitoare în lupta sa împotriva regimului burghezo-moșieresc. În anii construirii socialismului, dreptul de asociere a devenit o realitate. Cetățenii patriei noastre au dreptul de a se asocia în organizații sindicale, cooperatiste, de tineret, de femei, social-culturale, în uniuni de creație, asociații științifice, tehnice, sportive, precum și în alte organizații obștești.

Realizarea dreptului de asociere are o importanță deosebită în dezvoltarea societății noastre. Fiecare organizație

a celor ce muncesc își aduce o contribuție tot mai mare la realizarea sarcinilor construcției socialiste.

Cetățenii cei mai înaintați și mai conștienți din rîndurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor și ale celorlalte categorii de oameni ai muncii se unesc în Partidul Comunist Român, cea mai înaltă formă de organizare a clasei muncitoare, detașamentul ei de avangardă. Partidul Comunist Român exprimă și slujește cu fidelitate năzuințele și interesele vitale ale poporului, îndeplinește rolul conducător în toate domeniile construcției socialiste, îndrumă activitatea organizațiilor de masă și obștești, precum și a organelor de stat.

Libertatea cuvîntului este una dintre marile cuceriri ale clasei muncitoare, ale întregului nostru popor. Oamenii muncii au posibilitatea de a participa la dezbaterea problemelor fundamentale ale vieții sociale, de a-și spune cuvîntul în mod nestingherit cu privire la activitatea organelor statului, a organizațiilor economice. Dreptul de a propune măsuri pentru îmbunătățirea continuă a muncii, dezvăluirea fără rezervă a lipsurilor constatate sînt caracteristici esențiale ale orînduirii noastre, arme importante ale progresului societății socialiste.

Toți cetățenii României socialiste se bucură, potrivit Constituției, de *libertatea conștiinței*. Fiecare cetățean are garantată constituțional posibilitatea de a avea sau nu vreo credință religioasă. Cultele religioase se organizează și funcționează liber, modul lor de organizare și funcționare fiind reglementat prin lege. Statul și organizațiile obștești desfășoară o vastă activitate de răspîndire în rîndul maselor a cunoștințelor științifice despre natură și societate. Totodată, Constituția țării precizează că școala este despărțită de biserică. Nici o confesiune, congregație sau comunitate religioasă nu poate deschide sau întreține alte instituții de învățămînt decît școli speciale pentru pregătirea personalului de cult.

Tuturor cetățenilor le este asigurată inviolabilitatea persoanei și a domiciliului. Nimeni nu poate pătrunde în locuința unei persoane fără învoirea acesteia, decît în cazurile și în condițiile anume prevăzute de lege. Totodată, potrivit prevederilor constituționale, nici o persoană nu poate fi reținută sau arestată dacă împotriva ei nu există probe sau indicii temeinice că a săvîrșit o faptă prevăzută și pedepsită prin lege. Organele de cercetare pot dispune reținerea unei persoane pe o durată de cel mult 24 de ore. Nimeni nu poate fi arestat decît pe baza unui mandat de arestare emis de tribunal sau de procuror. Cetățenii au dreptul de apărare, care este garantat în tot timpul procesului. În cadrul măsurilor de consolidare a legalității socialiste se înscrie și alegerea de către Marea Adunare Națională a unei comisii constituționale în vederea exercitării de către organul suprem al puterii de stat a controlului constituționalității legilor.

Tuturor cetățenilor țării le este asigurat și garantat secretul convorbirilor telefonice și al corespondenței, dreptul de petiționare, dreptul de proprietate personală și de moștenire etc. Sînt libertăți fundamentale a căror consacrare constituțională este de natură a releva esența profund democratică a orînduirii noastre socialiste.

Analiza drepturilor și libertăților fundamentale așa cum sînt formulate în Constituție subliniază lărgirea lor continuă în anii construcției socialiste, dezvoltarea continuă a democrației socialiste.

Prin aceste prevederi exprese și multiple referitoare la legalitatea socialistă, Constituția statornicește un regim de strictă respectare a ordinii de drept, de asigurare și garantare a libertății persoanei în socialism. Nimănui nu-i este îngăduit să încalce legile țării, să aducă vreo atingere vieții, integrității corporale, sănătății, onoarei sau demnității omului. Indiferent de funcția pe care o persoană o ocupă în ierarhia treptelor sociale, ea nu este în măsură

a da dispoziţii care să contravină prevederilor legii, invocînd necunoaşterea sau inoportunitatea prescripţiilor ei. O asemenea comportare este de natură a genera abuzul şi ilegalitatea, fiind expresia unei atitudini de dispreţ faţă de lege, ceea ce duce în mod firesc la încălcarea drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti. Constituţia României socialiste obligă toate organele statului, toţi funcţionarii şi cetăţenii să promoveze cu consecvenţă respectul pentru lege şi să nu permită nimănui încălcarea ei. Aceasta reprezintă o condiţie a creării unui climat propriu realizării depline a personalităţii omului, ocrotită prin mijloace juridice şi politice perfecţionate care îşi găsesc expresia în primul rînd în Constituţia ţării.

Statul socialist se caracterizează în ceea ce priveşte instituţia drepturilor şi îndatoririlor fundamentale prin aceea că proclamă şi garantează cetăţenilor cele mai largi drepturi şi libertăţi, dar în acelaşi timp el cere de la cetăţeni şi *îndeplinirea unor îndatoriri*.

Respectarea Constituţiei şi a legilor Republicii Socialiste România, întărirea, dezvoltarea şi apărarea proprietăţii socialiste, respectarea disciplinei muncii sînt îndatoriri de cea mai mare importanţă ale fiecărui cetăţean. Forţa orînduirii noastre constă în conştiinţa înaltelor răspunderi şi îndatoriri pe care fiecare cetăţean le are faţă de patrie, faţă de apărarea cuceririlor socialiste ale poporului, în vigilenţa revoluţionară a oamenilor muncii. Respectarea neabătută a tuturor legilor ţării, în primul rînd a legii fundamentale, înfăptuirea neştirbită şi apărarea legalităţii socialiste reprezintă condiţii de seamă pentru dezvoltarea continuă a democraţiei socialiste.

În România socialistă sînt create toate condiţiile necesare pentru ca organele de stat, toţi cetăţenii să participe la realizarea neabătută a cerinţelor statornicite în actele normative, la respectarea disciplinei de stat. În ţara noastră nu există acea prăpastie, care în condiţiile capitalismului se adînceşte continuu, între interesele particulare, ale individului, şi interesele generale, ale colectivităţii. În procesul desăvîrşirii construcţiei socialiste, voinţa clasei muncitoare şi a celorlalţi oameni ai muncii devine tot mai mult o voinţă conformă cu interesele tuturor cetăţenilor. Această unitate deplină între interesele şi preocupările oamenilor muncii şi interesele generale ale statului are drept rezultat participarea entuziastă a celor ce muncesc la îndeplinirea sarcinilor etapei pe care o parcurgem în prezent. Partidul şi statul nostru desfăşoară o intensă activitate pentru dezvoltarea conştiinţei socialiste, a noilor trăsături de comportare a oamenilor, pentru plămădirea omului nou, membru demn al societăţii socialiste.

O îndatorire de onoare a cetăţenilor Republicii Socialiste România înscrisă în Constituţie *este îndeplinirea serviciului militar în cadrul forţelor armate ale ţării.*

Apărarea patriei este datoria sfîntă a fiecărui cetăţean al Republicii Socialiste România. Călcarea jurămîntului militar, trădarea de patrie, trecerea de partea inamicului, aducerea de prejudicii capacităţii de apărare a statului constituie crimele cele mai grave faţă de popor şi sînt pedepsite prin lege cu toată asprimea.

Militînd pentru apărarea păcii, pentru micşorarea încordării internaţionale, Republica Socialistă România acordă o deosebită atenţie întăririi capacităţii sale de apărare. Partidul şi guvernul manifestă cea mai mare grijă pentru înzestrarea şi pregătirea forţelor noastre armate, încît ele, alături de forţele armate ale celorlalte state participante la Tratatul de la Varşovia, ale tuturor ţărilor socialiste, să-şi poată îndeplini oricînd misiunea sacră de apărare a cuceririlor revoluţionare ale poporului, independenţei patriei, a cauzei socialismului şi păcii.

Drepturile şi îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor se condiţionează reciproc. Îndeplinirea conştiincioasă a în-

datoririlor duce la creşterea posibilităţilor de asigurare şi garantare materială a tuturor drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti. Drepturile şi îndatoririle prevăzute de Constituţia Republicii Socialiste România sînt menite să ducă la întărirea statului socialist, la dezvoltarea şi afirmarea multilaterală a personalităţii fiecărui cetăţean.

* * *

Legea fundamentală a României socialiste reprezintă expresia voinţei întregului nostru popor. Constituţia cuprinde în textele sale elementele principale ale cadrului organizării social-politice a societăţii, asigurînd realizarea în viaţă a cerinţelor programatice statornicite în documentele partidului. Unitatea ce există între politica partidului şi Constituţia ţării imprimă legii fundamentale dinamism şi caracter mobilizator. Apare, în acest fel, în mod firesc concluzia potrivit căreia Constituţia Republicii Socialiste România este nu numai un document juridic de însemnătate covîrşitoare, ci şi un document politic — expresie sintetică a sensurilor şi direcţiilor dezvoltării patriei. Prevederile Constituţiei sînt menite a contribui efectiv la realizarea obiectivelor fundamentale politice şi social-economice statornicite prin directivele partidului şi care au adeziunea întregului popor.

ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA ŞI SISTEMATIZAREA LOCALITĂŢILOR RURALE

Gheorghe Bobocea

1. NECESITATEA PERFECŢIONĂRII STRUCTURII ADMINISTRATIV-TERITORIALE

Un loc deosebit în ansamblul măsurilor adoptate pentru perfecţionarea conducerii vieţii economice şi sociale îl are reorganizarea administrativ-teritorială, pîrghie importantă pentru realizarea la un nivel superior a funcţiilor organizatorice şi politice ale statului socialist. Ea oferă un cadru prielnic progresului economic şi social-cultural al ţării, stimulează iniţiativa maselor şi a organelor locale, contribuie la dezvoltarea democraţiei.

Încă de la începutul operei de construcţie a socialismului, Partidul Comunist Român a acordat o deosebită atenţie problemelor împărţirii administrativ-teritoriale a ţării, structurii organelor locale ale puterii şi administraţiei de stat pe „verticală" şi pe „orizontală". Măsurile luate în acest sens au avut o adîncă înrîurire asupra procesului revoluţionar de transformare pe baze socialiste a societăţii noastre, pentru progresul întregii vieţi sociale.

Dezvoltarea continuă a construcţiei socialiste impune, între altele, o permanentă reconsiderare a cadrului organizatoric în care se desfăşoară procesele vieţii sociale, în vederea eliminării elementelor care se perimează, precum şi a adecvării sale continue la noile realităţi şi cerinţe sociale. Una dintre trăsăturile care definesc superioritatea socia-

lismului față de toate celelalte societăți o constituie posibilitățile mult mai largi pe care le oferă omului de a interveni conștient și eficient în sensul cerințelor legilor sociale obiective, în vederea accelerării progresului social. Statul socialist reprezintă unul dintre principalele instrumente instituționale prin care se materializează acțiunea organizatoare și stimulatoare a factorului subiectiv în viața noastră socială. Creșterea rolului și importanței statului în procesul de construire și desăvîrșire a societății socialiste are un caracter legic.

Formele de organizare administrativ-teritorială a țării stabilite în 1950 pe regiuni și raioane au corespuns etapei de început a industrializării socialiste, anilor transformării socialiste a agriculturii, înfăptuirilor social-culturale din primele planuri cincinale.

În anii ce au urmat, țara noastră s-a dezvoltat într-un ritm accelerat în toate domeniile de activitate. Regiunile au devenit astfel, la un moment dat, complexe economice prea mari, ridicînd noi probleme, care au impus în ultimă instanță măsurile de îmbunătățire a organizării administrativ-teritoriale a țării. De exemplu, suprafața medie a unei regiuni era de 15 000 km², unele depășind 20 000 km²; populația în unele regiuni, ca Oltenia, București, Ploiești, era în jurul a un milion și jumătate de locuitori; fiecare regiune cuprindea circa 100 de întreprinderi industriale, aproximativ 300 de întreprinderi agricole, precum și sute de unități de învățămînt, cultură, sănătate. Conducerea unor unități teritoriale atît de întinse și complexe devenise tot mai anevoioasă.

De la data cînd s-a stabilit vechea împărțire administrativ-teritorială și fosta structură a organelor de stat au trecut aproape 20 de ani, perioadă caracterizată prin adînci transformări revoluționare în viața socială a României. Ca urmare a puternicei dezvoltări industriale, în structura social-economică a țării s-au produs modificări adînci, s-a

schimbat raportul dintre populația urbană și cea rurală. În 1930, din întreaga populație a României, 78,6% locuia la sate, în timp ce în 1960 această proporție a scăzut la 67,9%, iar în prezent este de 61,8%. Cooperativizarea agriculturii a avut de asemenea consecințe sociale profunde în viața satului românesc. Astăzi, aproximativ o treime dintre familiile din mediul rural locuiesc în case noi, construite în ultimii 16 ani, numărul satelor electrificate a crescut de la 483 în 1944 la 9 500 în prezent; 97,3% din totalul comunelor dispun de școli de 8 ani, ponderea salariaților în rîndul populației agricole a crescut de la 2,8% în 1950 la 6% în 1966, la sate trăiesc peste 100 000 de învățători și profesori și peste 6 000 de medici.

Departe de a oglindi ansamblul transformărilor care au avut loc în România, aceste cîteva date ilustrează doar în linii mari amploarea și profunzimea înfăptuirilor din anii socialismului, în care sînt cuprinse toate aspectele vieții sociale. Din aceste transformări, din liniile directoare care orientează dezvoltarea economică-socială în perspectivă a țării, precum și din exigențele generale ale civilizației contemporane au izvorît numeroase cerințe noi, care au stat la baza îmbunătățirii organizării administrativ-teritoriale a țării, a perfecționării formelor și structurii organelor locale ale puterii și administrației de stat.

Una dintre aceste cerințe se referă la necesitatea *simplificării rețelei instituțiilor de stat, a eliminării unităților intermediare, inutile, a paralelismelor în atribuții și competențe*. Așa, bunăoară, în transmiterea indicatorilor de plan către unitățile economice de interes local existau unele neajunsuri. De la regiune acești indicatori se comunicau, pe de o parte, direct întreprinderilor, iar, pe de altă parte, secțiilor de planificare ale organelor locale raionale și ale orașelor regionale. Cu toate că cea de-a doua operație nu avea nici un fel de utilitate practică, ea era impusă doar de existența acestui organism.

Fenomene de paralelism a generat şi existenţa secţiilor regionale de investiţii. Acestea se ocupau numai de construcţiile de locuinţe şi reparaţii capitale din sectorul social-cultural, întrucît realizarea fondurilor alocate sectoarelor economice era de competenţa secţiilor de specialitate. De asemenea, atribuţii ale inspecţiilor pentru valorificarea produselor agricole intrau şi în competenţa organelor locale ale puterii de stat, a consiliilor agricole, a cooperativelor de consum, a unor ministere economice şi instituţii centrale.

Experienţa activităţii organelor locale de stat a demonstrat în mod evident că existenţa unor asemenea verigi intermediare între conducerea centrală şi unităţile de bază a creat unele impedimente în rezolvarea numeroaselor şi variatelor probleme ridicate de viaţă. De multe ori deciziile elaborate de organele centrale şi regionale ajungeau cu întîrziere la oraşe şi comune. Prezenţa unor asemenea organisme intermediare implica, în ultimă instanţă, efectuarea unui volum important de corespondenţă şi lucrări de evidenţă inutile, ce angrenau folosirea neraţională a unor cadre de care se simţea mare nevoie în alte sectoare de activitate.

În acţiunea de simplificare a reţelei instituţiilor de stat şi de eliminare a paralelismelor s-au avut în vedere şi cerinţele, care se manifestau tot mai puternic, *de adecvare a împărţirii teritorial-administrative la factorii geografici, economici, demografici, istorici* ş.a., care-şi exercită influenţa în viaţa socială a ţării. Aceşti factori nu acţionează separat, rupt unul de celălalt, ci influenţîndu-se reciproc, intercondiţionîndu-se chiar în anumite limite.

Întemeiată pe analiza intercondiţionării organice a factorilor economici, naturali, demografici, sociali şi tehnici, îmbunătăţirea împărţirii administrative şi acţiunea continuă de sistematizare complexă a teritoriului ţării reprezintă elemente componente ale politicii generale a Partidului Comunist Român de ridicare continuă a întregii noastre societăţi pe treptele mereu mai înalte ale progresului şi civilizaţiei.

Ponderea fiecăruia dintre factorii amintiţi nu este pretutindeni aceeaşi şi mai ales nu rămîne întotdeauna aceeaşi. Tendinţa generală o reprezintă creşterea ponderii factorilor de natură socială şi în primul rînd a celor economici. Această tendinţă a impus cerinţe noi împărţirii administrativ-teritoriale.

Dezvoltarea armonioasă, multilaterală şi complexă a vieţii economice, social-politice şi culturale pe întreg teritoriul ţării a oferit condiţii reale pentru *constituirea unor unităţi administrative legate mai mult de specificul local.* În procesul industrializării ţării s-au creat noi relaţii între diferite localităţi, noi aspecte de colaborare şi cooperare în producţie. Cresc rapid, sub aspectul demografic şi al potenţialului economic, oraşele vechi ; în multe părţi ale ţării o serie de comune, ca urmare a dezvoltării lor, s-au transformat în oraşe, iar în unele locuri, neînsemnate în trecut pe hartă, au apărut oraşe complet noi. Un mare număr de oraşe s-au dezvoltat ca puternice centre industriale, în jurul cărora gravitează întreaga activitate din zona respectivă.

Transformările social-economice din anii construcţiei socialiste au impus *crearea unor unităţi teritorial-administrative cu organe de conducere mult mai operative.* Fostele regiuni au fiinţat ca unităţi intermediare, raioanele devenind ineficiente atunci cînd cerinţele impuneau rezolvarea operativă a problemelor de interes local din oraşe şi comune. Soluţionarea unor probleme specifice comunelor şi oraşelor mici era condiţionată de aprobarea sau avizul organului ierarhic superior, ceea ce îngreuia soluţionarea operativă în condiţii optime a acestor probleme.

Exista tendinţa unor organe raionale de a prelua asupra lor şi soluţionarea acelor probleme care puteau fi

rezolvate mult mai simplu și mai operativ de organul orășenesc sau comunal, care cunoștea îndeaproape, nemijlocit cerințele cetățenilor și nevoile dezvoltării localităților respective. De altfel, orașele raionale aveau o competență cu totul restrînsă, numeroase activități fiind concentrate la regiune și raion. Din cele 192 de întreprinderi de gospodărie comunală, 28 erau de subordonare raională, iar 3 de subordonare regională. Organele locale din localități ca Jimbolia, Șimleul Silvaniei, Medgidia, Tecuci, Miercurea Ciuc, Tîrnăveni, Gheorghieni, Predeal, Sinaia și altele nu puteau lua nici o măsură în legătură cu asigurarea apei potabile, în probleme de canalizare, salubritate, băi publice, transport în comun, administrarea fondului locativ ș.a., deoarece toate aceste activități depindeau de raion. Se înțelege că o asemenea organizare a determinat organele locale ale administrației de stat să „bată" mereu drumul raionului, chiar pentru probleme mărunte în aparență, dar foarte însemnate pentru buna gospodărire a localităților. Situații similare se întîlneau și la comune. Își făcuse loc tutelarea măruntă, care frîna inițiativa și diminua răspunderea organelor comunale în rezolvarea problemelor economice, social-culturale și gospodărești care se iveau zi de zi în viața acestor localități.

Organizarea județelor, a orașelor și comunelor este menită să asigure o mai mare operativitate în rezolvarea problemelor locale la nivelul actualelor cerințe, să creeze posibilități de comunicare mai directe și mai lesnicioase pentru cunoașterea nevoilor populației, să faciliteze circulația mărfurilor, apropierea continuă a aparatului de stat de masa largă a cetățenilor.

Cadrul îmbunătățit al organizării administrativ-teritoriale oferă posibilitatea adîncirii centralismului democratic, creează condițiile rezolvării mai competente și mai operative a problemelor pe care viața le ridică în fața satelor și a orașelor.

Eficiența conducerii administrativ-statale a fost întotdeauna și pretutindeni asigurată de existența unor *centre coordonatoare capabile să îndeplinească un complex de funcții în teritoriul care le gravitează.* Din acest punct de vedere, sînt în țara noastră un număr de centre urbane cu vechi tradiții administrative, înzestrate din punct de vedere tehnic-edilitar corespunzător unor astfel de cerințe. În evoluția activității noastre administrativ-statale s-a ajuns în ultimii ani ca situația subordonărilor regionale sau raionale ale unor astfel de centre să complice desfășurarea vieții acestora, să limiteze legăturile lor firești cu teritoriile înconjurătoare.

Ținîndu-se seama de preocupările de bază și de structura populației active din unele localități limitrofe municipiilor și orașelor, de situația actuală și de perspectivă privind construcțiile de locuințe, dezvoltarea unor activități economice, echiparea tehnică-edilitară ș.a.m.d., zeci de sate au fost cuprinse în teritoriul administrativ al municipiilor și orașelor.

Transformările care au avut loc în mediul rural, dezvoltarea agriculturii socialiste, ridicarea nivelului de viață materială și culturală la sate au impus *constituirea unor centre administrative rurale puternice, cu atribuții și posibilități mult lărgite,* care să poată fi asigurate cu dotări tehnice-edilitare și gospodărești, să reunească unități comerciale și meșteșugărești de deservire și să constituie nucleul procesului de urbanizare a satelor.

În condițiile fostelor regiuni și raioane, organele puterii și ale administrației de stat la nivelul comunelor aveau o autonomie restrînsă și o competență foarte redusă în ce privește dezvoltarea activităților industriale, meșteșugărești, comerciale, de prestări de servicii, edilitar-gospodărești, în punerea în valoare a resurselor și posibilităților locale. Este vorba, în principal, de unități economice mici: mori, cariere de piatră, darace, varnițe, eleștee și altele, a

căror activitate a înregistrat chiar unele regrese. Actul conducerii pe plan local se rezuma la formule stereotipe de rezolvare a diferitelor probleme, condiționate de o serie de avize și indicații, care în multe cazuri se suprapuneau. Astfel, vechile forme organizatorice influențau uneori în mod negativ activitatea comunei — unitate de bază a organizării administrativ-teritoriale. În prezent se creează condiții menite să ducă la îmbunătățirea activității organelor executive ale consiliilor populare comunale, la creșterea inițiativelor locale, la stimularea dezvoltării unităților economice, la buna gospodărire și înflorire a comunelor.

În actualul sat românesc, cerințele culturale ale cetățenilor cresc pe măsura ridicării nivelului lor de trai. Școli, cămine culturale, cinematografe, policlinici, spitale sînt instituții de prestigiu ale comunelor, deservite de cadre cu calificare superioară și medie. Ele constituie elemente importante în promovarea concepțiilor înaintate despre lume și societate, în ridicarea permanentă a conștiinței maselor pe măsura exigențelor unui trai civilizat.

Îmbinarea armonioasă a măsurilor și acțiunilor privind sistematizarea comunelor cu cele privind lărgirea competenței și stimularea inițiativei organelor de conducere comunale creează premise pentru dezvoltarea unor comune puternice, cu un potențial economic ridicat, cu posibilități de realizare a unor lucrări social-culturale și edilitar-gospodărești de mare amploare.

Acest complex de măsuri privind îmbunătățirea organizării administrative a teritoriului țării noastre nu trebuie înțelese ca fiind un proces prin care se neagă experiența de pînă acum a organelor administrației de stat, a rolului vechii organizări administrativ-teritoriale în înfăptuirea sarcinilor construcției socialiste, în mobilizarea maselor la realizarea politicii partidului. Dimpotrivă, înlăturînd neconcordanțele apărute în modul lor de organizare și funcționare, transpunerea în viață a principiilor elaborate de

conducerea partidului în acest domeniu are menirea de a valorifica tot ceea ce a fost bun și de a găsi soluții noi, care să ridice pe o treaptă superioară — corespunzător etapei actuale — întreaga activitate a organelor locale ale administrației de stat. De asemenea, actuala organizare administrativ-teritorială a țării deschide noi posibilități pentru manifestarea capacităților creatoare ale poporului nostru, creșterea inițiativei și responsabilității organelor locale, valorificarea mai bună a potențialului material și uman a tuturor orașelor și comunelor țării, în scopul ridicării nivelului de viață al oamenilor muncii.

2. PRINCIPIILE ȘI FORMELE ORGANIZĂRII ADMINISTRATIV-TERITORIALE

În procesul de perfecționare a organizării administrativ-teritoriale a fost promovat ca un principiu esențial *apropierea conducerii centrale de partid și de stat de verigile de bază*. În acest fel s-au creat condiții pentru soluționarea în mod mai eficient și rațional a problemelor complexe pe care le ridică dezvoltarea socială și economică a țării. În cadrul acestui proces organelor locale ale administrației de stat le revin atribuții din ce în ce mai mari. Aceste atribuții au sporit simțitor și s-au diversificat mai ales în urma Congresului al IX-lea al P.C.R., în Directivele căruia se prevede valorificarea la maximum, în mod judicios a tuturor resurselor locale. Îndeplinirea acestei sarcini presupune, ca o condiție indispensabilă, *o mare mobilitate și eficiență a activității întregului aparat de stat*.

Datorită noului sistem de organizare, mai suplu și mai rațional, organele centrale *realizează o legătură mai bună cu organele locale ale puterii și administrației de stat*. Astfel, directivele Comitetului Central al Partidului Comunist Român și hotărîrile guvernului ajung mult mai operativ la unitățile teritoriale de bază, iar controlul îndeplinirii lor

are o eficiență sporită. De asemenea și organele centrale ale administrației de stat au posibilitatea *să asigure o mai largă asistență de specialitate și un sprijin concret județelor, municipiilor, orașelor și comunelor,* creînd organelor locale condiții de a se ocupa cu randament sporit de conducerea întregii vieți sociale, de buna gospodărire a localităților, de antrenarea și participarea maselor la soluționarea treburilor de interes general. Consiliile populare județene, municipale, orășenești și comunale pot astfel *rezolva cu mai multă operativitate problemele economice și cetățenești, respectînd cu strictețe legalitatea socialistă.*

Aplicarea măsurilor adoptate de către Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie 1967 duce la *simplificarea și raționalizarea aparatului organelor locale de stat,* creează condițiile necesare pentru creșterea rolului orașelor și comunelor în dezvoltarea economică și socială a țării, pentru valorificarea pe o scară superioară a resurselor locale.

Potrivit legii privind organizarea administrativă a teritoriului României, *județul, municipiul, orașul și comuna* sînt unități administrativ-teritoriale. În urma studiilor efectuate cu ajutorul unui însemnat număr de specialiști din domeniul economiei, istoriei, geografiei, a activiștilor de partid și de stat, pe baza numeroaselor propuneri și sugestii făcute de oamenii muncii cu prilejul dezbaterii publice a proiectelor, conducerea partidului și statului a aprobat organizarea administrativă a teritoriului țării în 39 de județe, 47 de municipii (inclusiv municipiul București), 188 de orașe și 2 706 comune. Media populației pe o comună este de circa 4 580 de locuitori. Actuala hartă administrativă a țării corespunde intereselor generale ale societății și ale cetățenilor. Modul în care s-a desfășurat acțiunea de delimitare a județelor reprezintă o expresie a dezvoltării democrației socialiste, a participării efective și nemijlocite a maselor la făurirea destinelor țării noastre.

Județul are vechi tradiții în țara noastră, care se găsesc în istoria Moldovei încă din timpul orînduirii feudale. La 1864, Alexandru Ioan Cuza organizează teritoriul României în unități administrativ-teritoriale denumite județe. În concepția legii din 1864, precum și în cea a legilor din 1925 și 1929, județul era o unitate administrativă organizată, în unele cazuri, în funcție de interese subiective, neavîndu-se în vedere elemente privind întinderea teritorială, cît și numărul populației. Astfel, erau județe cu o suprafață de peste 7 000 km², și altele cu mai puțin de 2 000 km²; unele județe aveau aproape 500 000 de locuitori, iar altele mai puțin de 100 000 de locuitori.

În prezent, pornindu-se de la criterii științifice, județul este organizat ca o unitate administrativ-teritorială complexă din punct de vedere economic și social-cultural, echilibrată ca suprafață, număr de locuitori și potențial economic. Cuprinzînd un număr determinat de comune, precum și centre industriale, județul oferă posibilitatea de a se asigura îmbinarea într-un tot armonios a forțelor de producție din diferite ramuri ale economiei naționale și îndeosebi din industrie și agricultură, ridicării nivelului social-cultural și edilitar-gospodăresc al comunelor.

Prin sarcinile, competența și autonomia care îi sînt atribuite, *municipiul* dispune de largi posibilități pentru o dezvoltare multilaterală a întregii activități. El are un important rol în viața politică, economică și social-culturală a țării. Municipiul dispune de un grad mai ridicat de urbanizare, de o bază economică mai dezvoltată. În multe municipii își desfășoară activitatea instituții de învățămînt superior, institute de cercetări științifice și de proiectări, unități spitalicești modern utilate, instituții de cultură și artă de însemnătate deosebită. Măsurile privind organizarea și funcționarea municipiilor asigură mai multă autonomie organelor de conducere municipale, ceea ce impune

din partea acestora inițiativă și răspundere sporită în conducerea treburilor de stat și obștești pe plan local.

Regimul de organizare administrativ-teritorială a municipiului București ține seama de funcțiile pe care le îndeplinește, fiind capitala Republicii Socialiste România și totodată principalul centru politic, economic, social-cultural, artistic și științific al țării. Capitolul al II-lea al legii privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România cuprinde reglementări exprese referitoare la organizarea municipiului București potrivit trăsăturilor sale specifice de unitate complexă din punct de vedere economic și social-cultural și avînd o influență deosebită asupra celorlalte centre administrative ale țării.

Spre deosebire de reglementarea privind celelalte municipii, s-a stabilit subordonarea directă a Consiliului popular al municipiului București față de organele supreme ale puterii de stat și în mod corespunzător a comitetului său executiv față de Consiliul de Miniștri. Atribuțiile principale ale Consiliului popular al municipiului București și ale Comitetului său executiv sînt, pe de o parte, proprii tuturor municipiilor și orașelor ca unități administrativ-teritoriale de bază, iar pe de altă parte ele caracterizează municipiul București ca unitate administrativ-teritorială coordonatoare a activității sectoarelor din care se compune și a comunelor suburbane.

Orașul este un important centru, mai dezvoltat din punct de vedere economic, social-cultural și edilitar-gospodăresc decît comunele, cu funcții politice-administrative mai complexe față de situația existentă în vechea împărțire administrativă.

Creșterea continuă a potențialului economic al orașelor, amplasarea pe teritoriul lor a unor noi obiective industriale, o mai justă repartizare a forțelor de producție, diversificarea economiei locale determină creșterea ponderii, în totalul populației, a cetățenilor ocupați în producția industrială, ridicarea gradului de pregătire cultural-științifică a acestora.

În delimitarea municipiilor și orașelor s-a avut în vedere teritoriul acestora, cel rezultat din planurile de perspectivă privind dezvoltarea zonelor industriale existente sau nou create, precum și extinderea zonelor afectate de noi construcții de locuințe sau alte obiective de interes edilitar-gospodăresc. De asemenea, s-a ținut seama de relațiile economice și sociale actuale și de perspectivă dintre orașul propriu-zis și teritoriul înconjurător — zona preorășenească —, precum și de posibilitățile de echipare și gospodărire complexă a acesteia. Dezvoltîndu-și potențialul industrial și social-cultural, extinzîndu-și legăturile cu zona înconjurătoare, orașele exercită o influență economică, organizatorică și culturală asupra unui număr crescînd de localități rurale. Aceasta contribuie la valorificarea mai intensă a forței de muncă, accelerează pătrunderea elementelor de civilizație în mediul rural.

Unele localități rurale situate în apropierea municipiilor și orașelor, a căror activitate se intercondiționează cu cea din centrele urbane, au primit organizarea de *comune suburbane*. Comunele suburbane au organe de conducere proprii, subordonate organelor municipale și orășenești, care asigură dezvoltarea lor în strînsă concordanță cu nevoile acestor zone preorășenești, cu interesele majore ale economiei naționale.

Comuna este unitatea de bază a organizării administrativ-teritoriale care cuprinde totalitatea populației sătești de pe un teritoriu delimitat și avînd interese sociale comune — economice și social-culturale. Comuna formează cadrul corespunzător care asigură valorificarea în mai bune condiții a posibilităților pe care le are în direcția dezvoltării diverselor activități locale — industriale, agricole, comerciale, meșteșugărești, social-culturale —, favorizează

ridicarea nivelului de civilizație și apropierea condițiilor de viață ale populației de la sate de cele de la orașe.

Actuala organizare administrativ-teritorială influențează în mod pozitiv *distribuirea mai judicioasă a fondurilor de investiții* în vederea dezvoltării echilibrate a tuturor localităților. Subiectivismul care s-a manifestat uneori în aprecierea cerințelor de dezvoltare a unor localități a dus la existența unor centre, zone, județe mai puțin sau unilateral dezvoltate. De pildă, orașele care nu erau reședință de regiune au beneficiat în mai mică măsură de fonduri materiale și bănești, acestea fiind repartizate cu prioritate spre orașele reședință de regiune. Acest fapt este edificator dacă ne referim, de exemplu, la investițiile destinate dezvoltării gospodăriei comunale. În perioada anilor 1950—1966, statul a alocat acestui sector fonduri de peste 10,5 miliarde de lei, iar pentru anul 1967 investițiile s-au cifrat la aproape 1,5 miliarde de lei. Uneori a intervenit însă fenomenul nejudicioasei distribuiri a sumelor pe orașe. Așa, bunăoară, în fosta regiune Argeș, din fondul total de investiții pentru obiectivele de gospodărie comunală nominalizate pentru anul 1967, peste 90% a fost repartizat orașului Pitești și numai 9% orașului Rîmnicu Vîlcea. Pentru alte orașe din cuprinsul acestei regiuni, în special Slatina și Drăgășani, care aveau mari nevoi edilitar-gospodărești, nu s-a destinat nici o sumă. În regiunea Brașov, în 1967, pentru sectorul de gospodărie comunală au fost nominalizate lucrări în valoare de peste 25 de milioane de lei. Din această sumă, orașul Brașov a obținut 50,1%, iar orașul Sibiu 48,3%. În schimb localități ca Sighișoara, Făgăraș, Mediaș și altele au beneficiat de numai 1,6%.

În ce privește repartizarea fondurilor pentru acțiunile de investiții-construcții, refaceri și modernizări de străzi, se poate arăta că, deși regiunile au primit fonduri de 8 000 000—12 000 000 lei anual, acestea au fost atribuite reședințelor de regiune și numai într-o foarte mică măsură

celorlalte orașe. Existența unei asemenea situații a avut drept urmare faptul că numeroase orașe, deși dispuneau de mari posibilități și resurse, să se dezvolte totuși într-un ritm lent.

Pentru a asigura încă din anul 1968 județelor și localităților mai puțin dezvoltate unele resurse materiale și financiare suplimentare, pe baza analizelor făcute, statul a redistribuit însemnate fonduri și a alocat în plus, din rezerva centrală de investiții, sume importante de care beneficiază în principal județele mai puțin dezvoltate. O atenție deosebită se acordă satisfacerii unor nevoi urgente de construcții de locuințe în mod deosebit în orașele devenite reședință de județ.

Înfăptuirea transformărilor în domeniul administrației de stat reflectă grija partidului și statului pentru *aplicarea consecventă a politicii naționale în vederea asigurării în fapt a deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate*. Dezvoltarea multilaterală economică și socială a tuturor județelor, repartizarea armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării constituie baza trainică a egalității în drepturi a tuturor cetățenilor. Numeroase sînt obiectivele — economice și social-culturale — în curs de construcție și a căror construire va începe în viitorul apropiat în cele mai diverse colțuri ale țării, fiind astfel create condiții pentru mai buna participare a tuturor județelor la circuitul economic național. Pe măsura dezvoltării potențialului economic al întregii țări și a îmbunătățirii repartiției teritoriale a forțelor de producție, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor indiferent de naționalitate, capătă un fundament tot mai trainic.

Fonduri importante au fost alocate industriei locale pentru crearea și extinderea de capacități productive în ramurile : materiale de construcție, prelucrarea lemnului și a metalului, gospodăriei comunale, în special pentru

îmbunătăţirea transportului în comun şi pentru întreţinerea drumurilor etc. În acest fel s-au creat condiţii pentru soluţionarea în mod mai eficient şi raţional a problemelor complexe pe care le ridică dezvoltarea socială şi economică a ţării în etapa actuală.

Împărţirea administrativ-teritorială creează posibilitatea ca şi în viitor, prin fondurile de investiţii acordate, să se elimine disproporţiile existente în prezent între diferitele zone, determinînd o repartizare mai armonioasă şi raţională a forţelor de producţie pe întreg cuprinsul ţării. Aceasta creează condiţii mai prielnice pentru ca oraşele, prin atribuţiile sporite ce le revin, să asigure o mai judicioasă utilizare a resurselor de care dispun.

În procesul făuririi noii societăţi au loc schimbări în viaţa economică a satului, în structura lui demografică, în relaţiile sociale, în nivelul cultural şi de civilizaţie al ţărănimii. Soluţionarea complexelor probleme social-economice generate de evoluţia satului în procesul construcţiei socialiste impune *studierea atentă a acestor transformări, elaborarea unei politici de organizare şi sistematizare a localităţilor rurale*, care să contribuie la ridicarea continuă a condiţiilor de viaţă ale populaţiei săteşti şi la apropierea lor treptată de cele ale populaţiei urbane. Dezvoltarea raţională a localităţilor rurale — comune şi sate — urmează să se efectueze în cadrul unui program naţional de ansamblu, elaborat pe o perioadă îndelungată, bazat pe studii referitoare la organizarea unor unităţi teritoriale complexe cuprinzînd întregul sistem de aşezări urbane şi rurale care se intercondiţionează. Aceasta constituie una dintre condiţiile fundamentale pentru ca activitatea de sistematizare să-şi poată găsi formele corespunzătoare de desfăşurare, condiţie a cărei lipsă a dat naştere unor greutăţi, în perioada anterioară, în sistematizarea generală a teritoriului.

Vasta acţiune de sistematizare a localităţilor rurale necesită o pregătire tehnică şi organizatorică, are ca obiec-

tive principale stabilirea perimetrului noilor comune şi sate, sistematizarea fiecărei comune şi a fiecărui sat. Un prim obiectiv al sistematizării îl constituie determinarea ariilor fiecărei comune pe baza unor criterii judicios stabilite, astfel încît noile unităţi teritorial-administrative să se poată dezvolta armonios pe plan economic, social-cultural şi administrativ. La determinarea vetrei satului urmează a se avea în vedere cadrul teritorial în care să se stabilească în mod diferenţiat funcţiile şi profilul social-economic al fiecărei localităţi în raport cu cele ale aşezărilor învecinate, precum şi cu particularităţile geografice, sociale şi de producţie ale mediului care o condiţionează. În cadrul fiecărei comune există una sau mai multe aşezări — sate — care constituie laolaltă o comunitate de muncă, de interese şi de posibilităţi de realizare a unor cerinţe sociale şi gospodăreşti mereu sporite.

Sistematizarea fiecărei comune şi a fiecărui sat constituie etapa următoare în procesul general de modernizare a localităţilor rurale. Au fost întocmite, cu caracter metodologic-experimental şi de determinare a principiilor generale, un număr de peste 180 de schiţe de sistematizare din care rezultă posibilităţile largi de utilizare mai raţională a terenurilor din vatra satului pentru construcţia de locuinţe şi pentru edificii social-culturale. Din păcate însă, aceste proiecte au fost costisitoare şi uneori ineficiente, deoarece nu ţineau seama de intercondiţionarea tuturor factorilor — economici, demografici, geografici, tehnici etc. În acţiunea de sistematizare se impune realizarea unei organizări armonioase a vetrei satului, pe baza unei delimitări funcţionale a teritoriului şi a stabilirii unei densităţi corespunzătoare mărimii aşezării, gradului de dotare şi echipare tehnică, urmărindu-se în final o folosire cît mai raţională a teritoriului satului. Apare, de asemenea, preocuparea de a mări considerabil densitatea de locuitori pe hectar-vatră de sat, spre a se asigura o eficienţă spo-

rită a lucrărilor edilitare, de electrificare, de alimentare cu apă prin conducte, trotuare, drumuri pietruite ş.a. —, formarea în cele din urmă a unui centru civic corespunzător cerinţelor actuale. Mărirea densităţii de locuitori pe hectar-vatră de sat şi restrîngerea suprafeţei vetrelor asigură, totodată, o mai judicioasă folosire a construcţiilor social-culturale, o reducere a distanţelor de parcurs, precum şi o folosire intensivă a acestor dotări în tot timpul anului.

Pe linia satisfacerii cerinţelor populaţiei în continuă creştere, conducerea de partid a adoptat o serie de măsuri în legătură cu dezvoltarea activităţii de prestări de servicii în mediul rural. În acest scop, o grijă deosebită este acordată creării condiţiilor favorabile pentru dezvoltarea micii industrii, a meseriilor şi a altor activităţi productive şi de deservire la sate, mergînd pe linia utilizării cît mai complete a capacităţilor de producţie existente, a folosirii chibzuite a materiilor prime şi a creşterii veniturilor în mediul rural.

*
* *

Actuala organizare administrativ-teritorială a ţării exercită o influenţă pozitivă asupra tuturor laturilor şi compartimentelor vieţii economice, politice şi culturale a societăţii noastre. Ea creează cadrul necesar pentru *creşterea rolului organelor locale ale puterii de stat, pentru îmbunătăţirea substanţială a muncii organelor locale de partid şi de stat.*

În lumina principiilor enunţate în documentele de partid, consiliile populare au răspunderi mari şi atribuţii largi în ceea ce priveşte stabilirea măsurilor de dezvoltare economică, social-culturală şi edilitar-gospodărească pe întreg teritoriul în care au fost alese. În acest scop, consiliile populare dispun de mijloacele materiale şi financiare

necesare realizării planului economic şi bugetului local. Aceste mijloace pot fi permanent îmbogăţite prin valorificarea tuturor posibilităţilor şi resurselor locale, prin sporirea surselor de venituri. De asemenea o importanţă deosebită prezintă grija şi priceperea în dirijarea fondurilor bugetare, în rezolvarea problemelor de interes local în cadrul intereselor generale ale statului.

Perfecţionarea administraţiei de stat, organizarea aparatului organelor executive ale consiliilor populare creează posibilitatea pentru toţi oamenii muncii de a beneficia de drepturile cetăţeneşti, de a-şi afirma nestingherit personalitatea şi aptitudinile.

Pe lîngă consiliile populare funcţionează un aparat propriu subordonat în întregime acestora, precum şi instituţii executive cu dublă subordonare. Aparatul propriu al comitetelor executive este constituit pe direcţii, servicii, inspecţii, care se ocupă de : administraţia locală de stat, problemele de planificare, salarizare şi preţuri, control financiar intern, planuri de sistematizare şi disciplină în construcţii şi altele. De asemenea, au fost organizate instituţii executive şi unităţi de specialitate cu o largă autonomie. Aceste instituţii locale sînt subordonate atît consiliilor populare judeţene, cît şi ministerelor de resort, avînd o competenţă lărgită, capabile să rezolve efectiv problemele din domeniul respectiv ce se ridică pe teritoriul judeţelor. Instituţiile executive şi unităţile de specialitate cu dublă subordonare se ocupă de problemele de învăţămînt, sanitare, cultură şi artă, financiare, agricole, prevederi sociale etc.

Sarcinile actuale ale organelor puterii şi ale administraţiei de stat izvorăsc din aplicarea neabătută a legilor statului, care, iniţiate de conducerea partidului, dezbătute de oamenii muncii şi adoptate de Marea Adunare Naţională, corespund unor cerinţe esenţiale ale procesului de desăvîrşire a construcţiei socialiste.

Toate acestea constituie terenul fertil pe care sînt chemate să-și desfășoare activitatea organele locale ale puterii și ale administrației de stat, perfecționîndu-și permanent metodele de lucru. Sarcinile care decurg din aplicarea legilor țării duc în mod necesar la sporirea competenței organelor locale, la ridicarea pe o treaptă calitativ superioară a muncii în domeniul administrației de stat.

Semnificația politică, economică și socială a acțiunilor de îmbunătățire a organizării administrativ-teritoriale și de sistematizare a localităților rurale are o importanță națională, implică valorificarea experienței acumulate de toți lucrătorii aparatului de stat, perfecționarea și modernizarea stilului de muncă. Aceste măsuri constituie totodată și o expresie a procesului de dezvoltare continuă a democrației socialiste, a formelor și mijloacelor prin care masele largi ale poporului participă la dezbaterea și soluționarea celor mai importante probleme ale politicii partidului și statului nostru.

Întreaga organizare a activității statului nostru, a organelor sale se întemeiază pe principiul *centralismului democratic*. Acest principiu fundamental îmbină conducerea centrală, unitară a economiei și culturii cu stimularea inițiativei și activității creatoare a organelor locale și a oamenilor muncii. În această direcție, apare ca o primă necesitate creșterea mobilității și răspunderii organelor locale în îndeplinirea neabătută a hotărîrilor partidului și guvernului, preocuparea pentru continua îmbunătățire a metodelor lor de lucru, a eficienței acestor metode în realizarea drepturilor și satisfacerea intereselor cetățenilor.

Garanția desfășurării cu rezultate superioare a activității organelor locale o constituie respectarea neabătută a *principiului muncii și conducerii colective*, principiu de bază în organizarea vieții politice și de stat din țara noastră. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, *„se impune ca hotărîrile și deciziile consiliilor populare, ale comitetelor executive să fie rodul unor largi consultări și dezbateri, al experienței și cunoștințelor tuturor factorilor chemați să îndeplinească sarcinile stabilite. Deputații în consiliile populare, membrii comitetelor executive, lucrătorii din celelalte instituții locale trebuie să fie conștienți de răspunderea colectivă și personală pe care o poartă pentru elaborarea hotărîrilor și îndeplinirea lor, pentru buna desfășurare a muncii organelor locale“* [1].

Sarcinile complexe ce revin în prezent noilor organe locale ale puterii și administrației de stat impun înlăturarea metodelor învechite, greoaie, închistate, birocratice. În fond nu-i vorba doar de schimbarea unor denumiri și de lărgirea unor atribuții. De aceea, stilul, metodele de muncă se cer mereu perfecționate, adaptate la necesitățile curente ale vieții, astfel ca orice activitate să fie eficientă, ca fiecare salariat să-și aducă contribuția cît mai substanțială la efortul general al întregii colectivități. Consiliile populare, comitetele lor executive sînt chemate să acționeze ca organe de lucru, să rezolve operativ sarcinile ce le revin, problemele care apar pe plan local. În acest sens, combaterea oricăror fenomene de formalism, înlăturarea cu hotărîre a tendințelor manifestate în munca unor organe de stat de a îndruma numai prin instrucțiuni și circulare, de a soluționa cu mari întîrzieri problemele administrației locale și ale cetățenilor reprezintă condiții indispensabile.

Prin însăși natura și rolul lor, organele locale ale puterii și administrației de stat sînt legate prin mii de fire de mase, avînd menirea să slujească cu devotament interesele celor ce muncesc. Mai mult ca oricînd este necesară creșterea spiritului de receptivitate și solicitudine față de cererile, de propunerile și sesizările cetățenilor. Nu se

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „Expunere cu privire la îmbunătățirea organizării administrative a teritoriului Republicii Socialiste România“, București, Editura politică, 1968, p. 29—30.

poate concepe, în condiţiile dezvoltării şi adîncirii democraţiei socialiste, nici o activitate a organelor locale de stat fără antrenarea largă, susţinută a deputaţilor şi a maselor la rezolvarea tuturor problemelor privind conducerea treburilor de stat şi obşteşti din judeţe, municipii, oraşe şi comune. Organele de partid şi de stat se preocupă de găsirea şi dezvoltarea a noi forme, şi mai eficiente, de antrenare a cetăţenilor la activitatea de stat şi obştească, de asigurare a unei colaborări mai strînse cu organizaţiile de masă. Întreaga activitate a organelor locale este menită să capete consistenţă, să devină mai eficientă dacă locuitorii oraşelor şi comunelor vor fi participanţi activi la orice acţiune, la orice manifestare în folosul colectivităţii. Aceasta este condiţia esenţială a îndeplinirii sarcinilor ce revin organelor locale ale puterii de stat în vasta operă a edificării socialiste.

Ca şi în oricare alt domeniu de activitate, şi în administraţia locală de stat rolul hotărîtor în îndeplinirea întocmai a sarcinilor îl au oamenii. De capacitatea, de priceperea, de spiritul de iniţiativă, de entuziasmul şi pregătirea lor profesională şi politică depinde succesul acestei mari acţiuni iniţiate de partidul nostru, cu implicaţii în toate domeniile vieţii sociale.

În anii construcţiei socialiste s-au format numeroase cadre cu o bogată experienţă în munca de stat, al căror aport la dezvoltarea construcţiei de stat din ţara noastră a fost dintre cele mai substanţiale. Alături de asemenea cadre, a căror pricepere şi capacitate au fost verificate în practică, promovarea continuă a unor cadre tinere, cu o temeinică pregătire, are darul să îmbine vigoarea şi elanul tinereţii cu experienţa şi judecata celor vîrstnici, să determine şi pe mai departe o puternică efervescenţă creatoare, menită să asigure realizarea la nivelul exigenţelor actuale a marilor sarcini trasate de partid şi guvern generaţiei ce ridică măreţul edificiu al socialismului în patria noastră.

Perfecţionarea şi organizarea activităţii organelor locale de stat duc la simplificarea aparatului acestuia, la raţionalizarea lui, ceea ce impune acordarea unei atenţii sporite pregătirii, perfecţionării şi calificării aparatului funcţionăresc din subordinea organelor administraţiei de stat, astfel ca acesta să corespundă cît mai bine sarcinilor ce-i revin.

Organizarea administrativ-teritorială a ţării constituie materializarea uneia din principalele sarcini stabilite de Congresul al IX-lea şi Conferinţa Naţională a partidului în domeniul vieţii economice, politice, sociale şi de stat din ţara noastră.

SISTEMUL ORGANELOR STATULUI ÎN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Prof. univ. dr. Tudor Drăganu

1. SISTEMUL ORGANELOR STATULUI

Organele de stat pot fi caracterizate ca organizații ale oamenilor muncii care, constituite și reglementate în funcționarea lor prin legi sau alte acte normative, sînt părți componente ale aparatului de stat, înzestrate cu capacitatea de a participa în nume propriu la procesul de realizare a puterii de stat.

Aparatul statului socialist român este constituit sub forma unui sistem, ale cărui părți componente sînt diferitele organe de stat care acționează coordonat. Pentru ca aceste organe ale statului să acționeze în deplină unitate și să se completeze reciproc în îndeplinirea sarcinilor ce le revin în opera de desăvîrșire a construcției socialiste, Constituția și legile în vigoare atribuie fiecărui organ de stat o competență determinată, precizînd raporturile dintre ele și situînd în fruntea lor organul suprem al puterii de stat — Marea Adunare Națională, căreia toate celelalte organe ale statului îi sînt subordonate.

Unitatea organelor statului, legătura și condiționarea armonioasă și reciprocă dintre ele se explică prin aceea că toate fac parte din suprastructura unei baze unice — *baza economică socialistă*. Pe acest fundament puternic s-au perfecționat și dezvoltat continuu toate organele statului,

s-au adîncit și mai mult legăturile dintre ele. Parte componentă a organizării social-politice unitare din țara noastră, sistemul organelor statului acționează concomitent cu celelalte organisme sociale — organizații obștești, uniuni etc. — în realizarea unor scopuri comune, contribuind efectiv la întărirea, dezvoltarea și consolidarea bazei economice socialiste. Victoria deplină și definitivă a socialismului a determinat ridicarea pe o treaptă mai înaltă a unității tuturor organelor statului nostru. S-au adîncit și perfecționat continuu raporturile dintre diferitele categorii de organe ale statului, extinzîndu-se, totodată, activitatea de organizare a economiei naționale de către stat, în toate domeniile acesteia, inclusiv în agricultură. A crescut competența întregului aparat de stat în conducerea politică a societății, în primul rînd pe planul organizării și conducerii procesului dezvoltării economice și social-culturale. Evident, toate acestea au dus la adîncirea corelației dintre diferite organe ale statului. Determinate în unitatea lor de baza economică socialistă unitară, aceste organe acționează în deplină concordanță asupra acestei baze, întărind-o și consolidînd-o.

În același timp, unitatea organelor statului este determinată de *unicitatea puterii în stat*, care, în procesul construirii și desăvîrșirii construcției socialiste, a devenit expresia unității de voință a oamenilor muncii, realizată ca voință obligatorie pentru întreaga societate prin puterea de stat. Întrucît puterea de stat are această trăsătură fundamentală, în mod necesar organele statului nostru, atît în forma de organizare cît și în activitatea lor, sînt coordonate între ele, constituind o unitate închegată. Astfel, unitatea de sistem a organelor statului este un corolar al unității puterii de stat și contribuie la traducerea ei în viață. Pe această bază crește rolul organelor puterii de stat în conducerea economică și social-culturală, în apărarea, dezvoltarea și consolidarea normelor socialiste de conviețuire,

se adîncesc continuu raporturile dintre toate categoriile organelor de stat chemate să înfăptuiască puterea celor ce muncesc. În etapa pe care o parcurgem s-a consolidat şi dezvoltat unitatea multilaterală a maselor populare în jurul partidului şi guvernului, iar ca o expresie a acesteia a căpătat noi dimensiuni unicitatea puterii şi, implicit, unitatea de conţinut a întregului sistem al organelor statului.

Unitatea sistemului organelor statului nostru îşi găseşte, în acelaşi timp, expresie în *unitatea scopurilor, sarcinilor şi direcţiilor fundamentale* ale activităţii tuturor părţilor componente ale acestui sistem. Fiecare categorie de organe şi fiecare organ în parte este chemat să contribuie la realizarea rolului statului în procesul desăvîrşirii construirii socialismului. Deci, toate organele de stat concură într-o măsură mai mică sau mai mare la realizarea rolului statului nostru de instrument principal al făuririi şi desăvîrşirii noii orînduiri sociale. Mai mult, constituirea tuturor acestor organe de stat într-un sistem unitar este posibilă pentru că toate organele statului au aceleaşi trăsături esenţiale comune, fiind forme organizatorice prin care se realizează voinţa unitară a tuturor celor ce muncesc, sub conducerea Partidului Comunist Român.

Unitatea bazei economice, unicitatea puterii de stat, unitatea de scopuri şi sarcini sînt, evident, cîteva elemente dintre cele mai caracteristice care determină şi exprimă, totodată, unitatea tuturor organelor statului nostru şi adîncirea ei continuă în etapa actuală. Această unitate îşi găseşte o grăitoare concretizare în faptul că, oricare ar fi locul pe care-l deţin în sistemul organelor statului, fiecare categorie de organe şi fiecare organ în parte îşi desfăşoară activitatea potrivit aceloraşi principii călăuzitoare. Aceste principii, de esenţă socialistă, sînt : principiul suveranităţii şi independenţei Republicii Socialiste România ; al democratismului socialist, larg şi consecvent ; al umanismului

socialist ; al egalităţii în drepturi, indiferent de sex, naţionalitate, rasă sau religie ; al muncii în colectiv şi al legalităţii socialiste ; al centralismului democratic, potrivit căruia conducerea centralizată se îmbină cu desfăşurarea largă a iniţiativei creatoare a maselor.

În cadrul sistemului unitar al organelor statului socialist român pot fi deosebite mai multe categorii de organe : *organele puterii de stat* — Marea Adunare Naţională, Consiliul de Stat şi consiliile populare ; *organele administraţiei de stat* — Consiliul de Miniştri, ministerele şi celelalte organe centrale ale administraţiei de stat, comitetele executive ale consiliilor populare şi organele locale de specialitate ale administraţiei de stat ; *organele judecătoreşti* — Tribunalul Suprem, tribunalele judeţene, judecătoriile şi tribunalele militare ; *organele Procuraturii* — Procuratura Generală, procuraturile judeţene, procuraturile locale şi procuraturile militare. Fiecare dintre aceste categorii de organe constituie cîte un sistem, avînd în fruntea sa un organ suprem. Astfel, organele puterii de stat au în fruntea lor Marea Adunare Naţională, organele administraţiei de stat — Consiliul de Miniştri, instanţele judecătoreşti — Tribunalul Suprem, iar Procuratura — pe Procurorul General.

Crearea în cadrul aparatului statului nostru a organelor arătate a fost determinată de necesitatea de a se asigura rezolvarea unor probleme ale vieţii sociale şi de stat de către organe care să aibă o structură şi un mod de funcţionare specific, să utilizeze forme de activitate supuse unui regim aparte. Deoarece fiecăreia dintre aceste categorii de organe ale statului îi este încredinţată o activitate cu un obiect specific, a cărei desfăşurare are loc pe baza unor principii organizatorice şi cu aplicarea unor metode de lucru deosebite de cele care caracterizează activitatea altor ramuri de organe, în activitatea statului nostru, considerată în ansamblul ei, pot fi deosebite urmă-

toarele forme fundamentale de activitate : a) *activitatea de exercitare a puterii de stat,* care este îndeplinită de organele puterii de stat ; b) *activitatea executivă,* care se exercită de regulă de către organele administrației de stat ; c) *activitatea jurisdicțională,* pentru înfăptuirea căreia au fost constituite instanțele judecătorești ; d) *activitatea de supraveghere a respectării legilor,* care revine organelor Procuraturii.

Activitatea de exercitare a puterii de stat constă în înfăptuirea, prin intermediul unor organe formate din deputați aleși prin vot universal, egal, direct și secret, a conducerii vieții de stat la un nivel superior activității de conducere desfășurate de unele organe aparținînd altor categorii de organe ale statului. Nivelul superior al conducerii se concretizează în faptul că pe plan național toate celelalte activități de stat se desfășoară în conformitate cu linia trasată de Marea Adunare Națională și de Consiliul de Stat, iar pe plan local toate organele administrației de stat dintr-o unitate administrativ-teritorială sînt obligate să se conformeze hotărîrilor elaborate de consiliul popular ales în cadrul acelei unități. În acest fel, activitatea de conducere înfăptuită în cadrul exercitării puterii de stat se deosebește de aceea de conducere desfășurată în cadrul altor forme fundamentale de activitate a statului prin faptul că, pe plan național, ea nu este subordonată dispozițiilor luate de vreun organ aparținînd altei categorii de organe ale statului, iar pe plan local ea nu trebuie să se conformeze activității de conducere a altor categorii de organe funcționînd în unitatea administrativ-teritorială respectivă.

Activitatea executivă (administrația de stat) constă fie din activități de conducere, fie din activități de punere în executare a unor acte de putere făcute de organele de stat competente.

În primul caz ea se deosebește de activitatea de exercitare a puterii de stat prin faptul că se desfășoară la un nivel subordonat. Dacă este înfăptuită pe plan național, conducerea exercitată în cadrul activității executive trebuie să fie conformă actelor normative emise de organele supreme ale puterii de stat, iar dacă se realizează pe plan local, ea trebuie să fie conformă atît cu actele normative ale organelor centrale ale puterii și administrației de stat, cît și cu cele ale consiliilor populare ierarhic superioare sau ale consiliilor populare care au ales organul administrativ care a emis măsura de conducere.

În cel de-al doilea caz, activitatea executivă se realizează prin măsuri concrete, foarte variate, cum sînt eliberarea unor autorizații de construcții, încheierea unor contracte, luarea de măsuri de către organele sanitare competente în vederea prevenirii anumitor boli etc. Oricare ar fi aceste măsuri, ele sînt înfăptuite pe baza și în vederea executării legilor, iar dacă provin de la un organ local al administrației de stat, trebuie să fie conforme și cu hotărîrile organului local al puterii de stat.

Activitatea executivă se desfășoară pe baza principiului centralismului democratic, potrivit căruia atît consiliile populare, cît și organele locale ale administrației de stat își desfășoară activitatea potrivit directivelor stabilite unitar pentru întreaga țară de la centru, organizînd, în același timp, participarea maselor largi populare la munca acestor organe și asigurînd condiții optime pentru valorificarea inițiativei locale.

Activitatea de înfăptuire a justiției intervine cînd normele de drept au fost încălcate, urmărind restabilirea legalității. Ea are drept scop apărarea orînduirii socialiste și a drepturilor personale, educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor. Prin activitatea lor, organele judecătorești fac cunoscute legile, promovează respectarea lor de către cetățeni și previn repetarea încălcărilor.

Există anumite garanţii sociale care asigură ca soluţionarea cazurilor de încălcare a legalităţii să se facă cu respectarea strictă a legilor. O asemenea garanţie este, bunăoară, principiul independenţei judecătorilor, potrivit căruia atunci cînd soluţionează litigii, judecătorii se supun numai legii, organele judecătoreşti superioare neputînd să dea dispoziţii cu privire la modul în care urmează să fie soluţionat cazul respectiv. O altă garanţie este principiul contradictorialităţii, în sensul căruia se recunoaşte părţilor în litigiu posibilitatea de a discuta în faţa instanţelor toate elementele ce pot fi utilizate la darea hotărîrii.

Pentru ca soluţionarea litigiului să ducă la restabilirea echilibrului social tulburat prin încălcarea legii, este necesar ca hotărîrea dată în litigiu să se bucure de o stabilitate mai mare decît aceea caracteristică actelor administrative, asupra cărora organele emitente pot reveni dacă socotesc că nu mai sînt potrivite împrejurărilor concrete. Stabilitatea mai mare a hotărîrilor judecătoreşti, denumită de obicei „puterea lucrului judecat", constă în faptul că, o dată ce tribunalul a pronunţat soluţia într-un litigiu, se consideră că ea exprimă adevărul, şi nu poate fi modificată sau revocată decît prin folosirea căilor de atac prevăzute de lege, iar litigiul respectiv nu mai poate fi redeschis printr-o nouă cerere a celui interesat.

O altă formă fundamentală de activitate a statului este *supravegherea respectării legilor*, înfăptuită de către Procuratură. Există şi alte organe de stat care veghează la respectarea legalităţii în statul nostru (organele puterii de stat, ale administraţiei de stat, cele judecătoreşti). Spre deosebire de organele Procuraturii, supravegherea respectării legilor de către organele amintite nu constituie conţinutul exclusiv al activităţii lor.

Supravegherea respectării legilor înfăptuită de Procuratură este însă o formă distinctă de activitate a statului, deoarece ea se exercită de un sistem de organe create

anume în acest scop, întreaga ei activitate fiind concentrată în jurul acestei sarcini fundamentale. Totodată, pentru a se asigura aplicarea uniformă a legilor pe întreg teritoriul ţării, această formă fundamentală de activitate este îndeplinită pe baza principiului strictei centralizări a organelor Procuraturii, care constă în subordonarea ierarhică a acestor organe unul faţă de altul, şi a tuturor procurorilor faţă de Procurorul General. Procuratura este unică şi indivizibilă, ceea ce înseamnă că toţi lucrătorii ei sînt consideraţi — din punct de vedere juridic — ca formînd o singură persoană.

În sfîrşit, o caracteristică a supravegherii respectării legilor constă în faptul că ea se înfăptuieşte pe calea unor acte prin care se cere organelor competente ale administraţiei de stat (cu excepţia guvernului, a cărui activitate nu este supusă supravegherii Procuraturii) şi instanţelor judecătoreşti restabilirea legalităţii şi, eventual, sancţionarea civilă, administrativă sau penală a celor vinovaţi, iar nu prin acte obligatorii. Numai atunci cînd supravegherea respectării legilor exercitată de Procuratură are ca obiect activitatea procurorilor inferiori sau a organelor de urmărire penală, ea se poate înfăptui şi prin acte obligatorii de îndrumare a acestor organe sau de infirmare a actelor lor. Dar şi în aceste cazuri, activitatea de supraveghere a respectării legilor se deosebeşte de activitatea executivă, dat fiind că ea se desfăşoară pe baza principiului strictului centralism. Potrivit acestui principiu, procurorii superiori au posibilitatea de a se substitui organelor subordonate, spre deosebire de organele administrative superioare, care pot numai să dea îndrumări obligatorii organelor inferioare sau să le anuleze actele, fără însă a fi în măsură să li se substituie şi nici să emită actele care revin în competenţa acestora.

2. MAREA ADUNARE NAȚIONALĂ — ORGAN SUPREM AL PUTERII DE STAT. UNIC ORGAN LEGIUITOR AL ȚĂRII

Constituția Republicii Socialiste România prevede că Marea Adunare Națională este organul suprem al puterii de stat. Aceasta înseamnă că, în ansamblul aparatului statului nostru, Marea Adunare Națională — organ ales pentru o legislatură de 4 ani prin vot universal, egal, direct și secret — ocupă locul cel mai înalt, toate celelalte organe ale statului fiindu-i subordonate în activitatea lor.

Poziția Marii Adunări Naționale de organ suprem al puterii de stat este determinată de faptul că, fiind aleasă în cadrul unui sistem electoral caracterizat prin cel mai larg democratism, ea reprezintă în mod autentic pe toți oamenii muncii din țara noastră. Din totalul deputaților, cei mai mulți lucrează nemijlocit în întreprinderi, pe șantiere, în transporturi, pe ogoare, în laboratoare, instituții sanitare, de învățămînt, științifice și de artă.

Prin compoziția ei de clasă, Marea Adunare Națională se deosebește esențial de fostele parlamente burgheze din țara noastră, alcătuite în covîrșitoarea majoritate din mari latifundiari și rentieri, afaceriști de tot felul, politicieni etc. Marea Adunare Națională este expresia cea mai deplină a comunității reale de interese politice, economice și ideologice ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale celorlalte categorii de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate ; ea reflectă în activitatea ei identitatea de conținut a culturii socialiste, care constituie patrimoniul tuturor cetățenilor statului, este forma organizatorică menită să asigure înfăptuirea aspirațiilor lor spre bunăstare și fericire, a străduințelor lor unite pe drumul construirii și desăvîrșirii societății socialiste. Prin dispariția claselor exploatatoare, națiunea română s-a întărit, iar unitatea ei s-a cimentat. Activitatea Marii Adunări Naționale este legată prin mii de fire de poporul nostru, iar formele noi prin care se dezvoltă neîncetat democratismul socialist, care stă la baza acestui organ, întăresc tot mai mult rolul său de cel mai înalt organ al statului.

Principiul că Marea Adunare Națională este organul suprem al puterii de stat este oglindit în numeroase dispoziții ale Constituției. O asemenea dispoziție constituțională este, în primul rînd, cea care prevede că *Marea Adunare Națională este unicul organ legislativ în statul nostru.* Aceasta înseamnă că ea emite norme de conduită socială obligatorii, înzestrate cu o putere juridică superioară tuturor celorlalte acte ale organelor statului.

Din faptul că Marea Adunare Națională este unicul organ legislativ decurg anumite consecințe în ce privește caracterizarea poziției ei față de celelalte organe ale statului. Astfel, decretele cu putere de lege ale Consiliului de Stat se supun, la prima sesiune, dezbaterii Marii Adunări Naționale, potrivit procedurii de adoptare a legilor. Pe de altă parte, toate celelalte acte, fie ale Consiliului de Stat, fie ale organelor administrației de stat, ale instanțelor judecătorești sau ale organelor Procuraturii, trebuie să fie conforme cu legile, ceea ce înseamnă că ele sînt subordonate ca forță juridică acestora.

În calitatea sa de organ legislativ, Marea Adunare Națională îndeplinește o activitate hotărîtoare în conducerea vieții sociale și de stat. Îndeplinindu-și această misiune, Marea Adunare Națională adoptă și modifică Constituția țării. Exprimînd solemn cuceririle mărețe obținute de poporul nostru în făurirea unei vieți noi și definind cadrul juridic de bază al dezvoltării viitoare a societății și statului, Constituția este legea fundamentală în societatea noastră, legea legilor. Ea constituie un instrument puternic în strădaniile strîns înmănuncheate și în activitatea coordonată a poporului, condus de Partidul Comunist Român, pentru

propășirea țării pe drumul luminos al socialismului, pentru afirmarea dreptului de a decide singur asupra propriului său destin, de a fi stăpîn pe toate bogățiile țării și de a dispune liber de roadele muncii sale.

Un alt aspect al activității Marii Adunări Naționale îl constituie *adoptarea planului de stat al economiei naționale*. Determinînd proporțiile fundamentale ale economiei naționale, direcțiile ei de dezvoltare, acumulările socialiste, măsurile pentru ridicarea continuă a nivelului de trai material și cultural al poporului, planul de stat înfăptuiește cadrul armonios menit să asigure un ritm continuu ascendent în dezvoltarea țării. Adoptînd planul de stat, Marea Adunare Națională exercită un atribut esențial al suveranității de stat. Această suveranitate implică dreptul statului de a deține în mîinile sale și de a dispune de totalitatea pîrghiilor de conducere a vieții economice și sociale.

Marea Adunare Națională adoptă, de asemenea, *bugetul de stat*, care este planul financiar anual de bază al Republicii Socialiste România. Stabilind, în conformitate cu planul de stat, volumul fondului general de mijloace bănești ale statului necesar pentru anul următor, bugetul determină sarcini precise pentru mobilizarea mijloacelor bănești rezultate din diferite surse de venituri ale statului, precum și modul de repartizare a acestora potrivit necesităților economiei naționale.

Ca unic organ legislativ, Marea Adunare Națională poate reglementa prin legi orice raporturi sociale, chiar dacă acestea au fost reglementate printr-o altă lege sau prin reguli juridice de o valoare inferioară legilor. Fiind organul suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională reglementează de obicei pe cale de lege raporturi deosebit de importante pentru viața socială și de stat : organizează Consiliul de Miniștri, ministerele și celelalte organe centrale ale administrației de stat ; reglementează organizarea judecătorească și a Procuraturii ; stabilește normele de organizare și funcționare a consiliilor populare ; stabilește organizarea administrativă a teritoriului țării ; acordă amnistia ; ratifică și denunță tratatele internaționale care implică modificarea legilor ; stabilește măsurile de protecție și securitate a muncii, precum și măsurile speciale de ocrotire a muncii femeilor și tineretului ; reglementează organizarea și funcționarea cultelor religioase etc.

Marea Adunare Națională poate, de asemenea, reglementa pe cale de lege și domenii de raporturi sociale de importanță secundară, în comparație cu cele arătate. În acest fel, sfera raporturilor sociale pe care Marea Adunare Națională le poate reglementa prin lege este nelimitată.

O altă atribuție a Marii Adunări Naționale care caracterizează poziția ei de organ suprem al puterii de stat este cea referitoare la *alegerea și revocarea tuturor celorlalte organe supreme*. Astfel, Marea Adunare Națională alege și revocă Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri, Tribunalul Suprem și pe Procurorul General. Prin aceasta, Marea Adunare Națională este în măsură să determine compoziția acestor organe, ceea ce asigură aplicarea întocmai de către acestea a legilor și înfăptuirea fidelă a liniei politice ce le este trasată.

Poziția de organ suprem al puterii de stat a Marii Adunări Naționale se concretizează și în faptul că toate celelalte organe ale statului sînt obligate să-și desfășoare activitatea *în limitele competenței care le este stabilită de Marea Adunare Națională* prin Constituție și prin celelalte legi. Astfel, întreaga activitate a acestor organe își are temeiul juridic în împuternicirile atribuite de Marea Adunare Națională, care stabilește atît raporturile dintre ea și aceste organe, cît și raporturile dintre ele. Pe această cale, în Republica Socialistă România este stabilită o unitate deplină în realizarea puterii de stat, această unitate incluzînd în mod firesc toate organele statului, cum sînt

Consiliul de Stat, Consiliul de Miniştri, ministerele şi celelalte organe centrale ale administraţiei de stat, consiliile populare, comitetele executive ale acestora etc. Toate aceste organe sînt obligate să-şi exercite atribuţiile în limitele stabilite de lege.

În calitatea sa de organ suprem al puterii de stat, Marea Adunare Naţională exercită atribuţii deosebit de importante în *domeniul relaţiilor internaţionale*, atribuţii în care se exprimă la cel mai înalt nivel suveranitatea statului. Ea înfăptuieşte linia generală a politicii externe a partidului şi statului. Marea Adunare Naţională îşi îndeplineşte atribuţiile în domeniul politicii externe pe diverse căi. Uneori ea adoptă *declaraţii*, acte prin care sînt definite principiile călăuzitoare ale politicii externe a statului nostru, luînd în considerare fie ansamblul situaţiei politice internaţionale, fie numai unul din aspectele ei. Un act de politică externă de mare însemnătate este Declaraţia adoptată de Marea Adunare Naţională la 21 august 1968, cu privire la principiile de bază ale politicii externe a partidului şi statului. Alteori, Marea Adunare Naţională defineşte politica externă a statului nostru prin adoptarea unei *hotărîri* de aprobare a activităţii externe a guvernului. Astfel, în sesiunea din iulie 1967, după ce a consacrat largi dezbateri privitoare la politica partidului şi guvernului în problemele internaţionale, Marea Adunare Naţională a aprobat printr-o hotărîre raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Comitetului Central al P.C.R., precum şi activitatea desfăşurată de guvern în acest domeniu. Sînt cazuri cînd Marea Adunare Naţională a procedat pe calea unei *moţiuni*, în cadrul căreia şi-a definit poziţia faţă de anumite evenimente sau împrejurări concrete internaţionale, sau pe cale de *mesaje*, acte prin care acest organ se adresează organului legislativ al altei ţări, în scopul de a-i aduce la cunoştinţă poziţia adoptată cu privire la anumite probleme politice.

O atribuţie a Marii Adunări Naţionale este şi cea privitoare la declararea stării de război. Reglementînd această atribuţie, Constituţia ţării noastre prevede că starea de război poate fi declarată în cazul unei agresiuni armate împotriva Republicii Socialiste România sau împotriva unui alt stat faţă de care ţara noastră are obligaţii de apărare mutuală asumate prin tratate internaţionale, dacă s-a produs situaţia pentru care obligaţia de declarare a stării de război este statornicită.

Ca organ suprem al puterii de stat, Marea Adunare Naţională controlează activitatea Consiliului de Stat, a Consiliului de Miniştri, a ministerelor, a celorlalte organe centrale ale administraţiei de stat şi a consiliilor populare. În exercitarea acestei atribuţii, Marea Adunare Naţională verifică nu numai conformitatea cu legile a actelor organelor menţionate, dar, în acelaşi timp, examinează dacă actele acestora sînt în măsură să ducă la realizarea ţelurilor politice ale statului nostru. În felul acesta, nici un aspect al activităţii acestor organe nu rămîne în afara controlului Marii Adunări Naţionale, care, în măsura în care ar constata că un act emis de ele nu este conform legii sau nu corespunde necesităţii noastre, poate să-l anuleze.

Marea Adunare Naţională controlează şi activitatea Tribunalului Suprem. Constituţia noastră prevede că Marea Adunare Naţională ascultă dări de seamă cu privire la activitatea Tribunalului Suprem şi controlează deciziile sale de îndrumare. Potrivit Constituţiei, Marea Adunare Naţională controlează şi activitatea Procuraturii.

Sfera controlului exercitat de Marea Adunare Naţională este însă mult mai largă. Întrucît organele supreme de ramură răspund în faţa Marii Adunări Naţionale atît pentru propria lor activitate, cît şi pentru activitatea organelor ce le sînt subordonate, înseamnă că în mod indirect toate organele statului ajung să fie verificate, într-o

formă sau alta, de organul suprem al puterii de stat. Prin intermediul organelor supreme de ramură, Marea Adunare Națională asigură înfăptuirea politicii de stat și funcționarea unitară a întregului sistem al organelor statului socialist român.

Constituția Republicii Socialiste România mai cuprinde și alte dispoziții din care rezultă că Marea Adunare Națională este cel mai înalt organ al statului nostru. O asemenea dispoziție este, bunăoară, aceea care prevede că Marea Adunare Națională *exercită controlul general al aplicării Constituției*, avînd în exclusivitate dreptul de a hotărî asupra constituționalității legilor. Importanța acestei dispoziții constituționale apare și mai limpede dacă o comparăm cu acele sisteme de drept burghez care atribuie controlul constituționalității legilor instanțelor judecătorești sau unor tribunale speciale. Prin faptul că în sistemul de drept burghez instanțelor judecătorești sau tribunalelor speciale li se recunoaște competența de a controla constituționalitatea legilor, aceste organe dobîndesc puterea de a face inaplicabilă o lege votată de parlament, de a paraliza efectele ei, ceea ce înseamnă că supremația parlamentului este înlocuită cu supremația judecătoriilor, adică a unor organe lipsite de caracter reprezentativ.

Cu totul alta este situația în sistemul nostru de drept. Faptul că numai Marea Adunare Națională poate hotărî asupra constituționalității legilor asigură exercitarea controlului general al aplicării Constituției în condiții de deplină libertate de acțiune a organului reprezentativ al întregului popor, exclude orice îngrădire a independenței sale, subliniază și sub acest aspect poziția sa de organ suprem al puterii de stat.

O altă garanție a supremației Marii Adunări Naționale este consacrarea în însuși textul Constituției *a principiului autonomiei regulamentare* și *a principiului independenței bugetare*. Principiul autonomiei regulamentare

a Marii Adunări Naționale este exprimat în dispoziția constituțională care prevede că ea își adoptă regulamentul de funcționare. Prin acest principiu s-a dat consacrare constituțională ideii că poziția Marii Adunări Naționale de cel mai înalt organ al statului presupune o independență deplină în exercitarea atribuțiilor ce îi revin. Această independență nu poate fi însă deplină decît dacă dreptul de a stabili regulile privitoare la propria organizare și funcționare revine exclusiv Marii Adunări Naționale, alte organe în stat neputînd să participe la reglementarea condițiilor de funcționare a organului suprem al puterii de stat.

În ce privește principiul independenței bugetare, Constituția prevede că Marea Adunare Națională își stabilește anual bugetul, care se înscrie în bugetul de stat. În acest fel nici o piedică de ordin financiar nu stingherește desfășurarea în cele mai bune condiții a activității Marii Adunări Naționale.

Organ suprem al puterii de stat, Marea Adunare Națională este subordonată în toată activitatea sa poporului. Această strînsă subordonare a Marii Adunări Naționale față de popor își găsește expresie în dispoziția Constituției noastre care prevede că *„deținător suveran al puterii, poporul o exercită prin Marea Adunare Națională și consiliile populare, organe alese prin vot universal, egal, direct și secret"*. Urmărind organizarea unor forme destinate să mențină legătura dintre acest organ și masele care l-au ales, Constituția prevede că fiecare deputat este obligat să prezinte periodic alegătorilor dări de seamă asupra activității lui și a Marii Adunări Naționale. De asemenea, Constituția consacră dreptul alegătorilor de a revoca oricînd pe deputatul ales, prevedere menită să asigure subordonarea permanentă a deputaților față de alegători, să sublinieze că voința și aspirațiile alegătorilor trebuie să stea neîntrerupt în centrul preocupărilor și activității deputaților. Dînd o reglementare mai completă dreptului alegăto-

rilor de a revoca pe deputat în cursul mandatului, Constituția stabilește că acest drept poate fi exercitat oricînd, potrivit aceleiași proceduri după care deputatul a fost propus și ales.

Pentru ca activitatea deputaților să fie expresie vie a voinței cetățenilor care i-au ales, este necesar să li se asigure posibilitatea de a păstra un contact strîns și permanent cu alegătorii lor. De aceea, Constituția prevede că Marea Adunare Națională lucrează în sesiuni, care sînt de două feluri : ordinare și extraordinare. Sesiunile ordinare se convoacă de două ori pe an, iar cele extraordinare ori de cîte ori este nevoie. Astfel, între sesiuni, deputații au posibilitatea ca, întorcîndu-se în mijlocul alegătorilor, să le cunoască de aproape nevoile și să propună în sesiunile Marii Adunări Naționale măsurile cele mai potrivite cu interesele generale ale societății. După încheierea sesiunilor, deputații se întîlnesc adeseori cu alegătorii lor pentru a le face expuneri privitoare la legile și hotărîrile Marii Adunări Naționale, precum și asupra altor probleme interesînd construcția socialistă. Totodată, în cadrul acestor întîlniri, deputatul se informează despre problemele de care sînt preocupați cetățenii. În scopul de a menține legătura cu masele, deputatul recurge și la vizitarea și primirea alegătorilor, întreține corespondență cu ei etc. Pe toate aceste căi el urmărește să cunoască nevoile alegătorilor și punctul lor de vedere în legătură cu măsurile luate de Marea Adunare Națională și guvern, precum și cu modul cum sînt puse în aplicare.

Sesiunile sînt principala formă în care-și desfășoară activitatea deputații Marii Adunări Naționale. În cadrul acestora, ei pot lua cuvîntul asupra problemelor supuse discuției ; exercită, în condițiile prevăzute de lege, dreptul de inițiativă legislativă ; propun amendamente la proiectele de legi prezentate Marii Adunări Naționale ; pot face comunicări, pot pune întrebări sau adresa interpelări guvernului sau oricăruia dintre membrii săi, președintelui Tribunalului Suprem și Procurorului General ; participă la votarea legilor și hotărîrilor Marii Adunări Naționale.

O altă formă în care își desfășoară activitatea deputații sînt comisiile permanente ale Marii Adunări Naționale. Alese de aceasta din rîndul deputaților ei, comisiile permanente studiază, potrivit competenței lor, proiectele de legi și orice alte probleme care urmează a fi supuse discuției Marii Adunări Naționale. De asemenea, la cererea Consiliului de Stat, comisiile permanente întocmesc avize asupra proiectelor de decrete cu putere de lege. În vederea exercitării de către Marea Adunare Națională a controlului constituționalității legilor, aceasta alege pe durata legislaturii o comisie constituțională. În această comisie pot fi aleși — fără a depăși o treime din numărul total al membrilor ei — specialiști care nu sînt deputați. Comisia constituțională are sarcina de a prezenta Marii Adunări Naționale rapoarte și avize din proprie inițiativă sau la sesizarea organelor prevăzute în regulamentul de funcționare a Marii Adunări Naționale.

Fiind organul direct reprezentativ al întregului popor Marea Adunare Națională dobîndește, pe măsură ce societatea noastră pășește tot mai mult pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste și al dezvoltării continue a democrației socialiste, un rol din ce în ce mai important în viața de stat. Constituția Republicii Socialiste România, prin numeroase dispoziții, subliniază locul Marii Adunări Naționale în cadrul sistemului organelor statului nostru, creează condiții noi, îmbunătățite, pentru activitatea Marii Adunări Naționale, pentru îndeplinirea rolului care îi revine în viața de stat.

O asemenea dispoziție este, în primul rînd, reducerea la maximum trei luni a intervalului de timp care se poate scurge între data încetării mandatului Marii Adunări Naționale precedente și data pentru care este convocată, în

vederea constituirii, noua Mare Adunare Națională. Prin urmare, în afară de o perioadă scurtă de timp, absolut necesară pentru organizarea desfășurării alegerilor, cînd, în mod firesc, Marea Adunare Națională se găsește în imposibilitatea de a se întruni, ea va putea fi convocată oricînd pentru a-și exercita atribuțiile sale.

Constituția Republicii Socialiste România reglementează pe baze mai largi decît în trecut controlul exercitat de Marea Adunare Națională asupra organelor subordonate. În această privință, Constituția stabilește că deputatul poate pune întrebări și adresa interpelări nu numai Consiliului de Miniștri sau oricăruia dintre membrii acestuia (așa cum prevedea Constituția din 1952), ci și președintelui Tribunalului Suprem și Procurorului General. Aceeași idee se găsește și la baza dispoziției constituționale care prevede că fiecare comisie permanentă, potrivit competenței sale, poate asculta periodic sau pe probleme informări ale conducătorilor oricăror organe ale administrației de stat, ale Procuraturii și Tribunalului Suprem asupra activității acestor organe, urmînd să prezinte apoi Marii Adunări Naționale constatările și propunerile ei.

Măsuri importante în vederea perfecționării activității Marii Adunări Naționale au fost luate potrivit sarcinilor trasate la Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie 1967. Astfel, dacă anterior sesiunii din decembrie 1967 a Marii Adunări Naționale o serie de acte normative privitoare la importante probleme ale unor sectoare de stat erau adoptate mai întîi sub formă de decrete și numai apoi, la cea mai apropiată sesiune, erau supuse dezbaterii Marii Adunări Naționale, practica ce s-a stabilit în activitatea organului suprem al puterii de stat pe baza directivelor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român a dus la elaborarea actelor normative importante direct ca legi, pe baza unor ample dezbateri în cadrul Marii Adunări Naționale.

Pentru a crea cele mai bune condiții în vederea discutării temeinice a reglementărilor elaborate de Marea Adunare Națională, s-a introdus sistemul sesiunilor deschise, a căror durată este mai mare decît a sesiunilor din trecut. Astfel, sesiunea ordinară din decembrie 1967 a Marii Adunări Naționale a durat 23 de zile, iar sesiunea ordinară din primăvara anului 1968 — 45 de zile. În cadrul acestor sesiuni ordinare deschise au fost adoptate un număr de 49 de legi, la care, adăugîndu-se legile votate în sesiunea extraordinară din februarie 1968, se obține un total de 56 de legi, unele dintre ele de o mare însemnătate pentru dezvoltarea societății și statului nostru, ca: legea pentru modificarea unor articole din Constituția Republicii Socialiste România, legea privind organizarea administrativă a teritoriului țării, legea privind învățămîntul în Republica Socialistă România, Codul penal etc. În cursul sesiunilor deschise, Marea Adunare Națională lucrează fie în plenul său, fie în comisii.

În același sens, de continuă perfecționare a activității Marii Adunări Naționale, comisiile permanente desfășoară o muncă tot mai intensă în îndeplinirea atribuțiilor lor de pregătire și de studiere a proiectelor de legi care urmează să fie supuse dezbaterii Marii Adunări Naționale. O metodă nouă introdusă în practica comisiilor permanente ale Marii Adunări Naționale este aceea de a se comunica tuturor deputaților anumite proiecte de legi importante cu mult timp înainte de ședințele plenare, astfel încît aceștia să aibă posibilitatea de a le studia temeinic și a face propuneri de amendamente. Propunerile de amendamente ale deputaților sînt apoi trimise comisiei permanente competente a Marii Adunări Naționale pentru studiere și avizare, iar deputatul propunător este convocat la ședința acestei comisii chiar dacă nu este membru al ei. În ultimul timp au fost dezbătute în comisiile permanente competente și sugestiile venite din rîndul maselor în vederea îmbună-

tățirii unor proiecte de legi supuse discuției publice. Astfel, cu privire la proiectul Codului penal au fost făcute peste 100 de propuneri de amendamente de către deputați, dintre care Comisia juridică a admis 26 ; Comisia juridică a contribuit de asemenea și la îmbunătățirea redacțională a unor modificări introduse în proiectul Codului penal ca urmare a propunerilor făcute de către cetățeni.

Pe linia creșterii rolului Marii Adunări Naționale în activitatea de stat, se pot cita legi importante, — cum este cea privitoare la organizarea și funcționarea cooperației meșteșugărești din 15 mai 1967 —, care au fost elaborate din inițiativa unui număr de deputați.

O sarcină ce revine comisiilor permanente ale Marii Adunări Naționale este și aceea de a-și exercita în cît mai largă măsură atribuția de a asculta periodic informări prezentate de miniștri și alți conducători ai organelor centrale cu privire la activitatea de aplicare a legilor în sectoarele care țin de competența lor.

Prin toate aceste metode de muncă, rolul deputaților în elaborarea legilor devine tot mai activ, iar răspunderea lor în cadrul exercitării atribuțiilor organului suprem al puterii de stat sporește. Ei dobîndesc noi și noi posibilități nu numai pentru a-și manifesta opiniile, ci și pentru a contribui în mod organizat la îmbunătățirea activității legislative, la valorificarea în dispozițiile normative adoptate a experienței maselor pe care le reprezintă, a promovării unor măsuri cît mai bine adaptate nevoilor și intereselor acestora.

Aleasă de popor pe calea unui sistem electoral larg și consecvent democratic, Marea Adunare Națională realizează o reprezentare reală și autentică a voinței alegătorilor, care se exprimă în cadrul dezbaterilor care au loc în sesiunile ei între deputații aleși în diferitele circumscripții teritoriale ale țării. Mai mult, în problemele deosebit de importante supuse deliberării, Marea Adunare Națională

atrage în mod direct la activitatea ei masele, care, alături de grupuri largi de specialiști, participă activ la pregătirea proiectelor de legi.

În ultimul timp, această practică, prin care se urmărește atragerea directă a maselor la procesul de elaborare a legilor, și-a găsit aplicarea în tot mai numeroase cazuri, adoptarea de către Marea Adunare Națională a unor legi de mare importanță fiind precedată de o largă consultare a maselor și a specialiștilor din domeniul respectiv.

3. CONSILIUL DE STAT — ORGAN SUPREM AL PUTERII DE STAT CU ACTIVITATE PERMANENTĂ, SUBORDONAT MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

Deoarece Marea Adunare Națională se întrunește numai în anumite perioade ale anului — în sesiuni —, este necesar ca, în vederea înfăptuirii conducerii supreme de stat, să se recurgă și la unele activități continue, fără de care nu s-ar putea asigura o coordonare și un control neîntrerupt al organelor subordonate, nu s-ar putea rezolva problemele urgente ivite în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale. *Pentru a se realiza această continuitate în exercitarea la cel mai înalt nivel a puterii de stat a fost creat Consiliul de Stat, organ ales de Marea Adunare Națională dintre deputații săi pe durata legislaturii.* În compoziția sa, Consiliul de Stat cuprinde un președinte, trei vicepreședinți și cincisprezece membri.

Definind poziția Consiliului de Stat în sistemul organelor statului nostru, Constituția prevede că el este organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă, subordonat Marii Adunări Naționale. De aici rezultă rolul care revine acestuia în sistemul aparatului nostru de stat.

Ca urmare a poziției pe care o ocupă în ansamblul organelor statului, Consiliului de Stat îi revin importante

atribuții. Unele dintre acestea sînt exercitate în mod permanent, în timp ce altele numai în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale. În mod permanent, Consiliul de Stat exercită următoarele atribuții principale: stabilește data alegerilor pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare; numește și revocă conducătorii organelor centrale ale administrației de stat care nu fac parte din Consiliul de Miniștri; stabilește gradele militare; acordă gradele de general, amiral și mareșal; instituie și conferă decorațiile și titlurile de onoare; autorizează purtarea decorațiilor conferite de alte state; acordă grațierea; acordă cetățenia; aprobă renunțarea la cetățenie și retrage cetățenia română; acordă dreptul de azil; ratifică și denunță tratatele internaționale, cu excepția acelora a căror ratificare sau denunțare este de competența Marii Adunări Naționale; stabilește rangurile misiunilor diplomatice, acreditează și recheamă reprezentanții diplomatici ai Republicii Socialiste România; primește scrisorile de acreditare și de rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state. În relațiile internaționale, Consiliul de Stat, prin președintele său, reprezintă Republica Socialistă România.

În intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale, Consiliul de Stat exercită, în condițiile prevăzute de Constituție, numeroase atribuții, îndeplinite în timpul sesiunilor de către Marea Adunare Națională, cum sînt: elaborarea de norme cu putere de lege; numirea și revocarea Consiliului de Miniștri, a Tribunalului Suprem și a Procurorului General atunci cînd Marea Adunare Națională nu se poate întruni din cauza unor împrejurări excepționale; numirea și revocarea membrilor Consiliului de Miniștri la propunerea președintelui acestuia; numirea și revocarea președintelui și membrilor Tribunalului Suprem.

Consiliul de Stat exercită în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale și alte atribuții principale: controlează activitatea Consiliului de Miniștri, a ministerelor și a celorlalte organe centrale ale administrației de stat, precum și activitatea Procuraturii; ascultă dări de seamă ale Tribunalului Suprem și controlează deciziile de îndrumare ale acestuia; controlează hotărîrile consiliilor populare; în interesul apărării Republicii Socialiste România, al asigurării ordinii publice sau a securității statului proclamă, în caz de urgență, în unele localități sau pe întreg teritoriul țării starea de necesitate; declară, în caz de urgență, mobilizarea parțială sau generală etc. Prin exercitarea acestor atribuții, Consiliul de Stat se situează în ierarhia organelor statului pe o treaptă superioară Consiliului de Miniștri, Tribunalului Suprem și Procurorului General.

Caracterul de permanență al Consiliului de Stat mai reiese și din faptul că, odată ales pe durata legislaturii în prima sesiune a Marii Adunări Naționale, el funcționează pînă la alegerea noului Consiliu de Stat în legislatura următoare. Prin urmare, spre deosebire de Marea Adunare Națională, care în perioada de cel mult trei luni care se scurge de la încetarea mandatului ei și pînă la convocarea noii Mari Adunări Naționale nu se poate întruni, Consiliul de Stat funcționează fără întrerupere și în această perioadă pînă cînd noua Mare Adunare Națională, în prima sesiune a legislaturii următoare, alege noul Consiliu de Stat.

La rîndul său, caracterul subordonat al Consiliului de Stat față de Marea Adunare Națională este oglindit în mai multe instituții organizate de Constituția noastră. Astfel, Constituția prevede, așa cum s-a mai arătat, că Consiliul de Stat este ales de Marea Adunare Națională

dintre membrii săi. Prin acest mod de formare, Consiliul de Stat dobîndeşte aceeaşi compoziţie autentic reprezentativă a poporului ca şi Marea Adunare Naţională. Totodată, Consiliul de Stat îşi înfăptuieşte toate atribuţiile sub controlul direct al Marii Adunări Naţionale. Constituţia Republicii Socialiste România reglementează raporturile dintre Consiliul de Stat şi Marea Adunare Naţională. Potrivit prevederilor constituţionale, Consiliul de Stat prezintă Marii Adunări Naţionale dări de seamă cu privire la exercitarea atribuţiilor lui, precum şi la respectarea şi executarea, în activitatea sa, a legilor şi hotărîrilor Marii Adunări Naţionale. În cadrul acestor raporturi, Consiliul de Stat în întregul său şi fiecare din membrii săi sînt răspunzători în faţa Marii Adunări Naţionale pentru activitatea pe care o desfăşoară.

Caracterul de subordonare a Consiliului de Stat faţă de Marea Adunare Naţională rezultă şi din faptul că el îşi desfăşoară activitatea pe baza şi în limitele stabilite de Marea Adunare Naţională prin Constituţie şi celelalte legi, iar decretele cu putere de lege pe care le emite în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naţionale trebuie supuse acesteia spre dezbatere la prima sesiune, potrivit procedurii de elaborare a legilor.

O altă trăsătură caracteristică a Consiliului de Stat este aceea că el este un organ care îşi bazează activitatea pe principiul muncii colective. Fiind format din 19 membri, Consiliul de Stat adoptă decrete şi hotărîri în cadrul unor deliberări în comun şi prin votul majorităţii membrilor săi. Prin aceasta el este în măsură să asigure o rezolvare justă a problemelor asupra cărora se extinde competenţa sa.

Atît prin atribuţiile sale permanente, cît şi prin cele exercitate în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naţionale, Consiliul de Stat participă la înfăptuirea la cel mai înalt nivel a conducerii de stat, rămînînd însă subordonat în toată activitatea sa Marii Adunări Naţionale.

Perfecţionarea continuă a activităţii Marii Adunări Naţionale se reflectă şi în activitatea Consiliului de Stat. Referindu-se la acest aspect, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat că este necesar să se intensifice controlul exercitat de Consiliul de Stat asupra aplicării legilor şi hotărîrilor Marii Adunări Naţionale, a activităţii organelor centrale ale administraţiei de stat, Procuraturii şi Tribunalului Suprem, ca şi asupra hotărîrilor organelor de stat locale[1]. Analizînd activitatea diferitelor organe de stat direct subordonate lui, Consiliul de Stat le poate da indicaţii cu privire la activitatea lor viitoare. Prin aceste indicaţii, Consiliul de Stat trasează sarcini concrete acestor organe, cum ar fi, bunăoară, sarcina pentru Consiliul de Miniştri de a întocmi un proiect de lege cu privire la un anumit domeniu al relaţiilor sociale. În asemenea cazuri, Consiliul de Stat poate să stabilească şi liniile generale potrivit cărora indicaţiile sale urmează a fi îndeplinite. Pe aceeaşi linie se înscrie şi exercitarea într-o mai largă măsură de către Consiliul de Stat a dreptului de iniţiativă legislativă. Astfel, în sesiunea din februarie 1968, trei proiecte de legi deosebit de importante : proiectul de lege pentru modificarea unor articole din Constituţia Republicii Socialiste România, cel privitor la organizarea administrativ-teritorială şi cel privind asigurarea conducerii locale de stat în unităţile administrativ-teritoriale pînă la alegerea consiliilor populare au fost prezentate spre dezbatere Marii Adunări Naţionale din iniţiativa Consiliului de Stat.

[1] Vezi *Nicolae Ceauşescu*. „România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste", vol. 2, Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 597.

4. ORGANELE CENTRALE ALE ADMINISTRAȚIEI DE STAT

Administrația de stat (activitatea executivă) este o formă fundamentală de activitate a statului nostru desfășurată în conformitate cu principiul centralismului democratic și subordonată pe plan național legilor, iar pe plan local și hotărîrilor normative ale consiliilor populare competente. Ea are ca obiect conducerea muncii de aplicare practică a acestor acte și punerea în executare a actelor de putere făcute de diferitele organe ale statului. În vederea îndeplinirii acestei activități sînt constituite și funcționează un sistem de organe: *organele administrației de stat*.

Dacă se ia în considerare raza teritorială în care își exercită competența, organele administrației de stat pot fi clasificate în două categorii: *centrale* și *locale*. Organele centrale ale administrației de stat se caracterizează prin aceea că raza de exercitare a competenței lor coincide cu întregul teritoriu al statului. Organele locale ale administrației de stat își exercită competența numai în limitele unei unități administrativ-teritoriale (județ, oraș, comună). În categoria organelor locale se grupează și acelea a căror competență se extinde pe teritoriul mai multor județe (de exemplu direcțiile regionale ale căilor ferate).

Un alt criteriu de clasificare a organelor administrației de stat este conținutul deosebit al atribuțiilor acestora. În cazul în care competența sa cuprinde toate problemele interesînd activitatea executivă, fie că ea se desfășoară pe întreg teritoriul statului, fie în raza unei unități administrativ-teritoriale, organul administrației de stat este *de competență generală*. Atunci cînd competența lui este limitată la o singură ramură sau domeniu de activitate, organul administrației de stat este *de specialitate*.

Organul suprem al administrației de stat este *Consiliul de Miniștri*. El este alcătuit dintr-un președinte, un prim-vicepreședinte, vicepreședinți, miniștri, precum și din președinții altor organe centrale ale administrației de stat prevăzuți de lege.

Din Consiliul de Miniștri fac parte, ca miniștri, și președintele Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, președintele Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de producție, precum și primul secretar al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, care este ministru cu problemele tineretului. Prin includerea reprezentanților acestor organizații în alcătuirea Consiliului de Miniștri s-a organizat o nouă formă de participare a maselor la conducerea statului.

Consiliul de Miniștri este ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii în prima sesiune a acesteia și funcționează pînă la alegerea noului Consiliu de Miniștri în legislatura următoare.

Consiliul de Miniștri este un organ care-și desfășoară activitatea potrivit principiului muncii și conducerii colective, hotărîrile fiind adoptate în cadrul unor deliberări în comun prin votul majorității membrilor săi. Ca o consecință a aplicării acestui principiu, fiecare membru al Consiliului de Miniștri este răspunzător în fața Marii Adunări Naționale atît pentru propria sa activitate, cît și pentru întreaga activitate a Consiliului de Miniștri.

Ținîndu-se seama de situațiile care cer rezolvarea urgentă a unor probleme, în cadrul Consiliului de Miniștri a fost creat un organ mai restrîns ca număr de membri — Biroul permanent al Consiliului de Miniștri —, format din președintele, prim-vicepreședintele și vicepreședinții Consiliului de Miniștri. Acest organ își întemeiază, de asemenea, activitatea pe principiul muncii colective.

În calitatea sa de organ suprem al administrației de stat, Consiliul de Miniștri exercită conducerea activității executive. El are următoarele atribuții principale: stabilește măsuri generale pentru aducerea la îndeplinire a politicii interne și externe; hotărăște măsurile necesare privind organizarea și asigurarea executării legilor; conduce, coordonează și controlează activitatea ministerelor și a celorlalte organe centrale ale administrației de stat; elaborează proiectul planului de stat și proiectul bugetului de stat, precum și orice alte proiecte de legi; inițiază proiecte de decrete; stabilește măsuri pentru realizarea planului de stat și a bugetului de stat; întocmește raportul general cu privire la îndeplinirea planului de stat și contul general de încheiere a exercițiului bugetar; înființează organizații economice, întreprinderi și instituții de stat de interes republican; ia măsuri în vederea asigurării ordinii publice, apărării intereselor statului și ocrotirii drepturilor cetățenilor; ia măsuri, potrivit hotărîrilor Consiliului Apărării, pentru organizarea generală a forțelor armate și fixarea contingentelor de cetățeni care urmează să fie chemați la îndeplinirea serviciului militar; exercită conducerea generală în domeniul relațiilor cu alte state și ia măsuri pentru încheierea acordurilor internaționale; sprijină activitatea organizațiilor de masă și obștești; exercită, în condițiile prevăzute de lege, atribuțiile sale de conducere și control asupra activității comitetelor executive ale consiliilor populare.

Fiind organ cu competență generală, Consiliul de Miniștri poate, pe baza și în conformitate cu legile în vigoare, să reglementeze sau să ia alte măsuri în orice sector al administrației de stat, în mai multe asemenea sectoare sau cu privire la ansamblul acestei activități. Astfel el asigură unitatea de acțiune politică și administrativă a întregului sistem al organelor administrației de stat, a diferi-

telor ministere, a celorlalte organe centrale ale administrației de stat și a organelor locale ale acesteia.

O dată cu sporirea rolului statului în condițiile desăvîrșirii pe o treaptă superioară a construcției socialiste, crește și rolul organului suprem al administrației de stat în conducerea activității executive, ceea ce face necesară îmbunătățirea și pe mai departe a activității lui.

Pe linia acestei îmbunătățiri, o preocupare de frunte subliniată în documentele Conferinței Naționale a P.C.R. din decembrie 1967 este sporirea atribuțiilor ministerelor, a organizațiilor și întreprinderilor economice, precum și a organelor funcționînd în unitățile administrativ-teritoriale, în așa fel, încît, descongestionîndu-se Consiliul de Miniștri de anumite atribuții secundare, să i se dea putința de a-și concentra activitatea asupra problemelor de conducere, de control și îndrumare, asupra organelor subordonate, în special în domeniul economic.

O altă cale destinată să ducă la îmbunătățirea activității Consiliului de Miniștri este introducerea unor metode mai operative și mai eficace în activitatea lui. Din acest punct de vedere, o măsură utilă este sporirea atribuțiilor vicepreședinților Consiliului de Miniștri în așa fel, încît să li se recunoască dreptul de a decide în problemele curente ale sectorului de care răspund. De asemenea, o măsură preconizată de Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967 se referă la stabilirea unor forme de lucru directe între cadrele din conducerea guvernului și cele din conducerea ministerelor. Prin organizarea acestor canale funcționale noi, chemate să asigure posibilități de comunicare nemijlocită între diferitele elemente ale aparatului de stat, se creează condiții mai bune pentru realizarea unei îndrumări concrete a organelor centrale de către Consiliul de Miniștri. Pe de altă parte, este stimulată participarea activă a acestor organe la munca de pregătire a lucrărilor Consiliului de Miniștri în domeniul lor de activitate.

O preocupare care a stat în permanență la baza politicii Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist a constituit-o simplificarea și raționalizarea aparatului de stat. Îmbunătățirea continuă a activității aparatului de stat, ca și simplificarea și ieftinirea lui, nu sînt posibile însă fără asigurarea unei temeinice pregătiri și a unei tot mai accentuate specializări a cadrelor din diferite ramuri și sectoare. De aceea, Conferința Națională a partidului a trasat sarcina îmbunătățirii aparatului Consiliului de Miniștri, astfel încît el să fie alcătuit din specialiști cu o înaltă calificare profesională. În acest scop, a fost subliniată necesitatea de a se asigura cadrelor acestui aparat o mai mare stabilitate în muncă, o mai adecvată selecționare și condiții de promovare în raport cu pregătirea de specialitate, cu experiența lor, cu stagiul și rezultatele obținute în munca administrației de stat. Pe aceeași linie, o altă sarcină trasată de partid este înființarea unei școli superioare de administrație, care să pregătească cadre cu o calificare de specialitate pentru îndeplinirea atribuțiilor organelor locale ale administrației de stat.

Paralel cu simplificarea și raționalizarea aparatului de stat, partidul și guvernul acționează consecvent pentru lichidarea manifestărilor de centralism excesiv, atrag cu fermitate atenția asupra importanței de a fi combătute orice reminiscențe sau tendințe birocratice în munca aparatului de stat, care ar putea fi de natură să împiedice satisfacerea la timp și în bune condiții a nevoilor cetățenilor.

Dînd urmare îndrumărilor Conferinței Naționale a P.C.R., legea privind organizarea și funcționarea Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România (adoptată în decembrie 1967) a reglementat atribuțiile sporite ale acestui organ, subliniind în special rolul important ce-i revine în vederea îmbunătățirii continue a activității de planificare. O dispoziție importantă a acestei legi, destinată să ducă la creșterea eficienței Biroului permanent al Consiliului de Miniștri, este cea care prevede că la lucrările acestuia urmează să participe și președintele Consiliului Economic, președintele Comitetului de Stat al Planificării și ministrul finanțelor. Sporirea sarcinilor Consiliului de Miniștri a făcut necesară și reorganizarea Consiliului Economic, organ de sprijin al Consiliului de Miniștri în îndeplinirea atribuțiilor sale cu caracter economic. Astfel, prin legea nr. 20/1967 au fost precizate sarcinile acestui organ, în activitatea căruia obiectivele principale sînt: controlul aducerii la îndeplinire a hotărîrilor Comitetului Central al P.C.R. și ale Consiliului de Miniștri în domeniul economic, îndrumarea comisiilor economice teritoriale, elaborarea de studii cu privire la perfecționarea continuă a conducerii și planificării economice.

Dată fiind multitudinea și complexitatea atribuțiilor ce revin președintelui Consiliului de Miniștri, legea prevede posibilitatea de a se hotărî de către Consiliul de Miniștri ca unele dintre acestea să fie îndeplinite, în mod permanent și sub îndrumarea președintelui, de prim-vicepreședintele Consiliului de Miniștri. În exercitarea atribuțiilor lor de îndrumare, coordonare și control cu privire la unele activități, diferite ramuri ori domenii ale administrației de stat, prim-vicepreședintele și vicepreședinții pot da miniștrilor și conducătorilor celorlalte organe centrale ale administrației de stat dispoziții, care se execută prin ordinele, instrucțiunile sau alte acte ale acestora, prevăzute de lege.

Organele centrale de specialitate ale administrației de stat sînt ministerele, Consiliul Superior al Agriculturii, Consiliul Național al Cercetării Științifice, Comitetul de Stat al Planificării, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, Consiliul Securității Statului, alte comitete de stat, direcțiile generale și centrale de pe lîngă Consiliul de Miniștri etc. Ministerele și celelalte organe centrale de specialitate ale administrației de stat înfăptuiesc politica sta-

tului în ramurile sau domeniile de activitate pentru care au fost înfiinţate. Ele conduc, îndrumează şi controlează întreprinderile, organizaţiile economice şi instituţiile de stat din subordinea lor.

Organele de specialitate ale administraţiei de stat pot fi clasificate după mai multe criterii. Dacă se ţine seama de conţinutul atribuţiilor lor, ele pot fi clasificate în *organe de ramură* şi în *organe de domeniu*. Organele de ramură sînt acelea ale căror sarcini principale se concentrează în direcţia unei singure ramuri de activitate. De exemplu, Ministerul Învăţămîntului îşi desfăşoară activitatea în sfera procesului instructiv-educativ. Organele de domeniu sînt acelea care, extinzîndu-şi competenţa la mai multe ramuri de activitate, ajută Consiliul de Miniştri să coordoneze sub un anumit aspect activitatea unor organe sau a tuturor organelor de specialitate ale administraţiei de stat. Bunăoară, Comitetul de Stat al Planificării ajută Consiliul de Miniştri să-şi exercite artibuţiile de conducere în materie de planificare cu privire la activitatea tuturor organelor de specialitate ale administraţiei de stat ; Consiliul Naţional al Cercetării Ştiinţifice îndrumă şi coordonează activitatea de cercetare ştiinţifică desfăşurată în cadrul Academiei Republicii Socialiste România, al instituţiilor de învăţămînt superior, precum şi al ministerelor şi celorlalte organe centrale.

Din punctul de vedere al modului de organizare, organele de specialitate ale administraţiei de stat îşi desfăşoară activitatea pe baza principiului muncii colective, în cadrul lor principalele hotărîri fiind adoptate de majoritatea membrilor conducerii. Astfel, Consiliul Superior al Agriculturii este alcătuit din numărul de membri stabilit de Consiliul de Miniştri şi desemnaţi de acesta dintre specialiştii cu o înaltă pregătire şi o bogată experienţă în domeniul agriculturii. Consiliul Superior al Agriculturii are un preşedinte, prim-vicepreşedinţi, vicepreşedinţi şi secretari generali. Preşedintele Consiliului Superior al Agriculturii este membru al Consiliului de Miniştri, prim-vicepreşedinţii, vicepreşedinţii şi secretarii generali sînt numiţi prin hotărîre a Consiliului de Miniştri. În intervalul dintre şedinţele Consiliului Superior al Agriculturii, atribuţiile acestuia sînt îndeplinite de Comitetul său executiv, organ care are de asemenea la bază munca colectivă. El este alcătuit din preşedinte, prim-vicepreşedinţii, vicepreşedinţii, un număr de secretari generali, precum şi din membri ai Consiliului Superior al Agriculturii, numiţi prin hotărîre a Consiliului de Miniştri. Pe baza hotărîrilor Consiliului Superior al Agriculturii şi ale Comitetului său executiv, conducerea operativă a activităţii acestui organ se exercită de preşedintele său, ajutat de prim-vicepreşedinţi şi de secretari generali. Ministerul Afacerilor Interne este condus de Colegiul ministerului, format din ministru, primul adjunct al ministrului, adjuncţi ai ministrului, secretari generali şi alte cadre cu funcţii de conducere. Consiliul Securităţii Statului — constituit ca organ distinct de Ministerul Afacerilor Interne, — este format din 11 pînă la 15 persoane (preşedinte, prim-vicepreşedinte, vicepreşedinţi şi membri).

Pentru a se asigura adoptarea celor mai bune soluţii — în cazul altor organe de specialitate ale administraţiei de stat —, se organizează Colegiul ministerului, care duce la valorificarea principiului muncii colective în elaborarea principalelor măsuri ale ministerului. De asemenea, decretele de organizare a celor mai multe ministere prevăd formarea în cadrul acestora a unor consilii tehnico-ştiinţifice, din care fac parte, fiind numite prin ordinul ministrului, persoane care lucrează direct în producţie. În conformitate cu prevederea Constituţiei Republicii Socialiste România care subliniază în mod deosebit importanţa principiului muncii şi conducerii colective, în activitatea

tuturor organelor administrației noastre de stat se aplică tot mai larg și mai activ acest principiu.

Potrivit Constituției Republicii Socialiste România, toți miniștrii fac parte din Consiliul de Miniștri. În schimb, dintre președinții comitetelor de stat și ai celorlalte organe centrale de specialitate ale administrației de stat, din Consiliul de Miniștri fac parte numai aceia care sînt prevăzuți de lege. Ca și miniștrii, conducătorii celorlalte organe centrale de specialitate ale administrației de stat, indiferent dacă fac sau nu parte din Consiliul de Miniștri, răspund în fața acestuia de activitatea organelor pe care le conduc.

Înfăptuind o activitate cu caracter practic bine conturat, organele administrației de stat sînt elementul operativ al aparatului de stat. Sarcina lor principală constă în conducerea activității de aplicare a legilor, decretelor și celorlalte acte de putere ale organelor statului, precum și în luarea celor mai oportune și eficace măsuri pentru punerea lor în executare.

5. ORGANELE LOCALE ALE PUTERII ȘI ADMINISTRAȚIEI DE STAT

Consiliile populare sînt organele locale ale puterii de stat în unitățile administrativ-teritoriale în care au fost alese. Ele sînt alcătuite din deputați aleși prin vot universal, egal, direct și secret în circumscripții electorale, cîte un deputat pentru fiecare circumscripție. Circumscripțiile electorale formate pentru alegerea deputaților unui consiliu popular au același număr de locuitori. Consiliile populare sînt alese pe timp de 4 ani, socotiți de la data încetării mandatului consiliului popular precedent.

Alese de mase și din sînul acestora prin aplicarea unui sistem electoral profund democratic, consiliile populare au un caracter larg și real reprezentativ, își desfășoară activitatea pe baza principiului muncii colective.

Spre deosebire de Marea Adunare Națională, ale cărei norme sînt obligatorii pe întreg teritoriul statului, consiliile populare adoptă hotărîri care au putere obligatorie numai în limitele diferitelor unități administrativ-teritoriale. Pe de altă parte, în timp ce normele adoptate de Marea Adunare Națională beneficiază de o forță juridică superioară actelor tuturor celorlalte organe ale statului, normele cuprinse în hotărîrile consiliilor populare trebuie să fie conforme atît legilor, cît și decretelor, hotărîrilor Consiliului de Miniștri, actelor normative ale celorlalte organe centrale ale administrației de stat, hotărîrilor consiliilor populare superioare și deciziilor normative ale comitetelor executive ale acestora.

Consiliile populare îndeplinesc importante sarcini pe plan local. Ele conduc activitatea locală, asigurînd dezvoltarea economică, social-culturală și edilitar-gospodărească a unităților administrativ-teritoriale în care au fost alese, apărarea proprietății socialiste, ocrotirea drepturilor cetățenilor, legalitatea socialistă și menținerea ordinii publice. În vederea îndeplinirii acestor sarcini, consiliile populare sînt investite cu largi atribuții. Ele adoptă bugetul și planul economic local, aprobă contul de încheiere a exercițiului bugetar; aleg și revocă comitetul executiv al consiliului popular; înființează organizații economice, întreprinderi și instituții de stat de interes local; conduc, îndrumează și controlează activitatea comitetelor executive și a organelor locale de specialitate ale acestora, a organizațiilor economice, a întreprinderilor și a instituțiilor subordonate; controlează hotărîrile consiliilor populare ierarhic inferioare etc.

Investirea consiliilor populare cu largi atribuții, pe care le exercită efectiv, confirmă caracterul lor de organe locale ale puterii de stat, de organe de conducere reală, spre

deosebire de primăriile, preturile și prefecturile din trecutul burghezo-moșieresc al țării noastre, care erau simple organe ale administrației de stat, organe executive, lipsite de trăsăturile specifice ale organelor locale ale puterii de stat. Prinse într-un sistem de strictă centralizare birocratică, primăriile, preturile și prefecturile nu erau organe locale ale puterii de stat, ci numai organe administrative, întrucît nu aveau o putere propriu-zisă de conducere, cele mai importante atribuții fiind exercitate fie direct de organele centrale, fie de diferitele servicii exterioare ale ministerelor, asupra activității cărora organele locale nu aveau nici o putere de control.

Consiliile populare sînt grupate de lege în mai multe categorii, potrivit unităților administrativ-teritoriale în care își exercită competența (județ, municipiu, oraș, comună). În cadrul acestui sistem, consiliile populare inferioare sînt subordonate consiliilor populare superioare, mergînd pe această linie pînă la organele supreme ale puterii de stat, care înfăptuiesc conducerea generală a tuturor organelor locale ale puterii de stat și, prin aceasta, asigură coordonarea activității acestora potrivit planului de stat.

La baza organizării și funcționării sistemului pe care îl alcătuiesc consiliile populare stă principiul centralismului democratic. Consacrînd acest principiu, Constituția Republicii Socialiste România prevede *„consiliile populare organizează participarea cetățenilor la rezolvarea pe plan local a treburilor de stat și obștești"*. Astfel, consiliile populare își desfășoară activitatea în strînsă legătură cu masele. Participarea tot mai activă a maselor la opera constructivă a consiliilor populare este o necesitate obiectivă a societății noastre, care desăvîrșește construcția socialismului. Sarcinile complexe care se cer îndeplinite în vederea realizării acestui măreț țel necesită mobilizarea tuturor energiilor creatoare ale poporului. Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie 1967

a subliniat că îmbunătățirea formelor și metodelor de conducere presupune aplicarea consecventă a principiului centralismului democratic, menit să asigure îmbinarea conducerii unitare a întregii activități sociale cu creșterea atribuțiilor și răspunderilor organelor de stat locale, precum și cu valorificarea tot mai largă a inițiativei creatoare a maselor.

În scopul perfecționării activității organelor locale ale administrației de stat, legea privitoare la organizarea administrativă a teritoriului țării (adoptată în februarie 1968) a creat județul ca unică verigă intermediară între unitățile de bază — comunele și orașele — pe de o parte și conducerea centrală pe de altă parte. Întărirea rolului orașelor și comunelor, unitățile administrativ-teritoriale în cadrul cărora oamenii muncii își desfășoară activitatea lor productivă zilnică, în fabrici și uzine, în întreprinderi și organizații economice, în cooperative agricole de producție etc., înlesnește atragerea maselor la viața publică, la activitatea organelor locale ale puterii și administrației de stat. Totodată, crearea județului ca unică verigă intermediară între unitățile administrative de bază și conducerea centrală contribuie substanțial la apropierea aparatului de stat de mase și prin faptul că întinderea acestor noi unități este în medie de aproape trei ori mai mică decît cea a fostelor regiuni. Orașul de reședință a județului este mult mai ușor accesibil pentru populația respectivă decît erau orașele regionale, ceea ce creează condiții mai bune pentru participarea maselor la activitatea organelor județene.

Extinderea atribuțiilor și răspunderilor care revin în prezent orașelor și comunelor este determinată de complexitatea și diversitatea crescîndă a problemelor pe care le ridică dezvoltarea actuală a țării, de necesitatea de a utiliza cît mai judicios resursele fiecărei localități, de a

lua în mai mare măsură în considerare specificul local. Pornind de la aceste cerinţe, legea cu privire la modificarea unor articole din Constituţia ţării a stabilit cadrul necesar pentru învestirea municipiilor, oraşelor şi comunelor cu o competenţă lărgită. Dispunînd de o mai pronunţată autonomie decît în trecut, ele vor putea să desfăşoare o mai bogată activitate de ridicare a economiei şi nivelului social-cultural al populaţiei, de înfrumuseţare şi sistematizare a oraşelor şi comunelor. Acordarea acestei autonomii sporite impune organelor locale ale puterii şi administraţiei de stat o serie de sarcini noi. Pe de o parte, este necesar un asemenea stil şi asemenea metode de muncă, încît să stimuleze iniţiativa unităţilor subordonate, să asigure, prin lichidarea oricăror rămăşiţe de birocratism şi formalism, soluţionarea operativă a problemelor administraţiei locale, a nevoilor cetăţenilor. Pe de altă parte, consiliile populare îşi desfăşoară activitatea pe baza respectării stricte a principiului muncii şi conducerii colective, ceea ce are menirea să contribuie la întărirea spiritului de răspundere colectivă şi personală. Caracterul democratic al funcţionării organelor locale ale puterii de stat este subliniat şi de faptul că, potrivit Constituţiei, deputaţii consiliilor populare locale pot fi oricînd revocaţi de alegători, conform procedurii după care au fost propuşi şi aleşi, iar comitetele executive pot fi revocate de consiliile populare respective. Aleşi dintre cei mai capabili, mai cinstiţi şi mai harnici oameni ai muncii, deputaţii consiliilor populare şi membrii comitetelor executive ale consiliilor populare sînt chemaţi ca, prin prestigiul de care se bucură, să contribuie la mobilizarea tuturor cetăţenilor în vederea îndeplinirii sarcinilor sporite ce revin organelor locale ale puterii şi administraţiei de stat.

Activitatea consiliilor populare se desfăşoară, potrivit prevederilor constituţionale, în sesiuni, formă care permite o continuă întărire a legăturilor dintre deputaţi şi cetăţeni. În intervalul dintre sesiuni, deputaţii consiliilor populare au posibilitatea ca, printr-un contact direct cu colectivele de oameni ai muncii din care fac parte, cu toţi cetăţenii din circumscripţia lor, să cunoască temeinic nevoile şi aspiraţiile acestora, să participe la realizarea în practică a hotărîrilor consiliilor populare. Pentru a putea face informări şi propuneri în sesiunile consiliilor populare, deputaţii verifică pe teren rezultatele măsurilor luate de consiliile populare şi de organele lor executive. La realizarea unei strînse legături între deputaţi şi alegători contribuie, de asemenea, obligaţia, care potrivit Constituţiei revine fiecărui deputat, de a prezenta periodic în faţa alegătorilor dări de seamă asupra activităţii sale şi a consiliului popular în care a fost ales.

Fiind forma organizatorică în cadrul căreia voinţa maselor, reprezentate prin deputaţi, se concretizează în hotărîri obligatorii, sesiunile consiliilor populare au un rol tot mai important în activitatea acestor organe, lărgirea sferei lor de preocupări constituind o condiţie a rezolvării efective a celor mai importante probleme de stat ce se ridică pe plan local. Practica arată că există pe plan local inepuizabile resurse economice, mari posibilităţi pentru ca, consiliile populare, sprijinindu-se pe forţa şi iniţiativa maselor muncitoare, să valorifice aceste resurse în folosul celor ce muncesc. În antrenarea cetăţenilor la punerea în valoare a acestor rezerve trebuie să-şi găsească întruchipare forţa organizatoare, spiritul gospodăresc şi iniţiativa tuturor organelor locale ale puterii de stat.

Rolul sesiunilor consiliilor populare este oglindit în înseşi unele dispoziţii ale Constituţiei ţării noastre. Reglementînd activitatea consiliilor populare, Constituţia stabileşte că atribuţia de a convoca organele locale ale puterii de stat în sesiuni revine comitetelor executive ale acestora. In ce priveşte sesiunile extraordinare, acestea se

convoacă din inițiativa comitetelor executive sau la cererea a cel puțin unei treimi din numărul total al deputaților. Totodată, Constituția precizează că consiliile populare lucrează în prezența a cel puțin jumătate plus unu din numărul total al deputaților, o hotărîre considerîndu-se adoptată dacă întrunește votul majorității deputaților consiliului popular.

În atragerea maselor la activitatea consiliilor populare un rol activ au comisiile permanente, care sînt organe de sprijin ale consiliilor populare, alese dintre deputați și funcționînd pe ramuri de activitate. Ele sînt organizate în scopul studierii problemelor de interes obștesc și elaborării de propuneri în vederea soluționării lor, precum și în scopul de a contribui la exercitarea controlului asupra activității organelor locale de specialitate ale administrației de stat și a unităților subordonate consiliului popular. Fiecare comisie permanentă își alcătuiește un activ format din muncitori, specialiști, tehnicieni, gospodine, reprezentanți ai organizațiilor de masă etc. Activiștii comisiilor permanente pot lua parte, cu vot consultativ, la ședințele acestora. Formate din deputați aleși de consiliile populare din sînul lor și ajutate în muncă de activiști proveniți dintre alegători, comisiile permanente stimulează participarea cetățenilor la activitatea organelor locale ale puterii de stat.

Alături de comisiile permanente mai există și alte forme de organizare care contribuie la atragerea maselor la activitatea organelor locale ale puterii de stat. Asemenea forme sînt : legăturile organelor locale ale puterii de stat cu organizațiile de masă și obștești (sindicatele, Uniunea Tineretului Comunist, organizațiile de femei etc.), adunările populare, controlul obștesc etc.

Întrucît consiliile populare își desfășoară activitatea în sesiuni, ele au nevoie, pentru a se asigura aplicarea neîntreruptă a legilor, a actelor normative ale organelor superioare și a propriilor hotărîri, de anumite organe executive. Acestea sînt *comitetele executive ale consiliilor populare*, organe locale ale administrației de stat cu competență generală în unitățile administrativ-teritoriale în care au fost alese consiliile populare.

Organe cu conducere colectivă, comitetele executive sînt alese de consiliul popular dintre deputați, la prima sesiune după alegeri, pe durata mandatului consiliului popular. Ele sînt alcătuite din președinte, vicepreședinți, dintre care unul poate fi prim-vicepreședinte, și un număr de membri stabilit de lege. După expirarea mandatului consiliului popular, comitetul executiv al acestuia continuă să funcționeze pînă la alegerea noului comitet executiv. Comitetele executive ale consiliilor populare înfăptuiesc întreaga activitate de administrație curentă în unitățile administrativ-teritoriale în care funcționează consiliile populare care le-au ales, conduc, îndrumă și controlează activitatea organelor locale de specialitate ale administrației de stat, a organizațiilor economice, întreprinderilor și instituțiilor subordonate, ca și activitatea comitetelor executive ale consiliilor populare subordonate consiliului popular respectiv.

Activitatea comitetelor executive ale consiliilor populare se desfășoară potrivit principiului muncii și conducerii colective. Ele răspund în fața consiliului popular care le-a ales. Totodată, comitetele executive răspund de activitatea lor și față de comitetul executiv al consiliului popular ierarhic superior, și a Consiliului de Miniștri.

Pe lîngă comitetele lor executive, consiliile populare județene, orășenești, ale municipiilor organizează organe locale de specialitate ale administrației de stat, care se ocupă de problemele de învățămînt, sanitare, cultură și artă, financiare, agricole, prevederi sociale etc. În ce privește conducerea activității economice, aceasta se realizează prin unități organizate pe principiul gestiunii economice proprii.

Ca și consiliile populare, comitetele lor executive își desfășoară activitatea sprijinindu-se pe participarea largă a maselor. Principala formă de atragere a maselor la activitatea comitetelor executive o constituie comitetele de cetățeni, care se aleg în adunări populare ale cetățenilor pe sate, comune, circumscripții electorale, cartiere și străzi. Ele își desfășoară activitatea sub îndrumarea comitetelor executive ale consiliilor populare și răspund de activitatea lor în fața cetățenilor care le-au ales. Zeci de mii de persoane contribuie la munca rodnică și dezinteresată a comitetelor de cetățeni.

6. ORGANELE JUDECĂTOREȘTI ȘI ALE PROCURATURII

Organele judecătorești. Justiția este o activitate de stat înfăptuită de organe speciale formate în vederea exercitării ei și încadrate într-un sistem avînd în frunte Tribunalul Suprem. Prin acest sistem se soluționează, cu putere de lucru judecat, procesele civile, penale sau de altă natură, aplicîndu-se o procedură care asigură independența judecătorilor în rezolvarea litigiilor.

În Republica Socialistă România, sistemul organelor judecătorești cuprinde Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătoriile, precum și tribunalele militare. În cadrul acestui sistem, Tribunalul Suprem exercită controlul general asupra activității de judecată a tuturor tribunalelor și judecătoriilor în condițiile stabilite prin lege. Pentru a asigura aplicarea unitară a legilor în activitatea de judecată, el poate emite în plenul său decizii de îndrumare. Prin conținutul lor, aceste decizii nu cuprind directive de soluționare a unui caz concret, ci numai indicații generale de aplicare a legilor, fără să fie însă izvoare de drept, adică de norme de conduită susceptibile de a fi sancționate prin forța de constrîngere a statului. În cadrul

proceselor penale, tribunalele și judecătoriile urmăresc, prin aplicarea de pedepse, să îndrepte și să reeduce pe infractori, precum și să prevină săvîrșirea de noi infracțiuni. Ca și celelalte organe ale statului, organele judecătorești sînt organizate și funcționează pe baza unui larg și consecvent democratism, oglindit în principiile fundamentale ale Constituției Republicii Socialiste România în această materie.

Un prim principiu stabilește că judecarea proceselor în primă instanță la judecătorii, la tribunalele județene și la tribunalele militare se face, afară de cazurile cînd legea dispune altfel, cu participarea asesorilor populari. Aceștia se aleg pe timp de 4 ani din rîndurile celor ce muncesc, la propunerea organizațiilor oamenilor muncii. Pentru judecătorii și pentru tribunalele județene, alegerea se face în sesiunile consiliilor populare județene. Asesorii populari pentru judecătoriile din cuprinsul municipiului București și pentru Tribunalul municipiului București se aleg de către Consiliul popular al municipiului București. Asesorii populari astfel aleși sînt chemați din cîmpul muncii, păstrîndu-și locul în producție, pentru a funcționa pe rînd, în cursul mandatului lor în cadrul instanțelor, pe o perioadă neîntreruptă de 30 de zile. Asesorii populari judecă împreună cu judecătorii, votul lor avînd aceeași valoare din punct de vedere juridic ca și al acestora din urmă. Pentru activitatea pe care o depun, asesorii populari răspund față de cei care i-au ales, iar retragerea mandatului lor se face prin revocarea asesorului de către alegători, sau prin efectul unei hotărîri penale definitive de condamnare.

Constituția Republicii Socialiste România consacră egalitatea deplină în fața justiției a tuturor cetățenilor ca un alt principiu care stă la baza funcționării organelor judecătorești din țara noastră. Dînd expresie acestui principiu, Constituția prevede că în Republica Socialistă România

procedura judiciară se face în limba română, asigurîndu-se, în unitățile administrativ-teritoriale locuite și de populație de alte naționalități decît cea română, folosirea limbii materne a acelei populații. Părților care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință prin traducător de piesele dosarului, precum și dreptul de a vorbi în instanță și de a pune concluzii în limba maternă.

Un alt principiu constituțional privind funcționarea organelor judecătorești este publicitatea dezbaterilor. Potrivit acestui principiu, părțile din proces, ca și publicul, au dreptul de a asista la ședințele instanțelor. Pentru părțile din proces, dreptul de a fi prezente la dezbateri este absolut, în sensul că ele nu pot fi excluse în nici un caz și pentru nici un motiv de la judecarea procesului. Pentru terți, publicitatea este însă un drept relativ, Constituția permițînd stabilirea prin lege a unor excepții de la acest principiu. În procesele penale unde apărarea intereselor societății formează preocuparea primordială, aceste excepții își găsesc justificare în nevoia de a nu se aduce atingere siguranței statului, ordinii sau moralității obștești. În procesele civile, unde, alături de necesitățile sociale, trebuie să se dea o mare atenție și intereselor particulare, se poate dispune ca dezbaterile să se facă în ședință secretă ori de cîte ori dezbaterea publică ar putea vătăma ordinea, moralitatea obștească sau părțile aflate în litigiu.

Independența judecătorilor și asesorilor populari în activitatea de judecată constituie un alt principiu constituțional al modului de funcționare a justiției. Spre deosebire de organele administrației de stat, care constituie o ierarhie în cadrul căreia organele inferioare sînt subordonate organelor superioare, acestea din urmă avînd dreptul de a da îndrumări obligatorii organelor inferioare și de a anula oricînd actele acestora fie pentru considerații de nelegalitate, fie de neoportunitate, judecătorii și asesorii populari nu alcătuiesc un corp ierarhic și, prin urmare, nu pot primi ordine cum să rezolve un litigiu determinat de la instanțele judecătorești superioare, de la nici un organ administrativ sau de la consiliile populare din unitățile administrativ-teritoriale unde funcționează. Astfel, judecătorii și asesorii populari rezolvă procesele supuse lor spre judecare în conformitate cu legile Republicii Socialiste România și ținînd seama de conștiința lor juridică socialistă, fără să poată fi influențați în vreun fel oarecare cu privire la soluționarea cazurilor respective. Întrucît judecătorii și asesorii populari se supun în activitatea lor numai legii, iar aceasta este expresia voinței și intereselor clasei muncitoare și ale întregului popor, ei trebuie să se situeze în întreaga lor activitate pe pozițiile ce decurg din aceste interese.

Necesitatea strictei respectări a legii de către toate organele statului, de către toți funcționarii și toți cetățenii a fost subliniată cu deosebită putere în hotărîrea Comitetului Central al P.C.R. cu privire la reabilitarea unor activiști de partid adoptată de plenara din 22—25 aprilie 1968. Stricta respectare a legii este o necesitate obiectivă a societății noastre. Ea se impune tuturor organelor de stat și tuturor cetățenilor, indiferent de locul lor de muncă, și constituie cu atît mai mult o obligație primordială pentru acele organe ale căror sarcini au ca obiect tocmai aplicarea legilor, cum este cazul organelor justiției sau ale Procuraturii.

Un important principiu constituțional care stă la baza funcționării instanțelor judecătorești este garantarea dreptului de apărare. Așa cum prevede Constituția, această garanție juridică operează în toate fazele procesului.

În reglementarea competenței instanțelor judecătorești prezintă o deosebită importanță dispoziția constituțională potrivit căreia tribunalele pot judeca cererile celor vătă-

mați în drepturile lor prin acte administrative, putînd să se pronunțe, în condițiile legii, și asupra legalității acestor acte. Prin această dispoziție se urmărește întărirea legalității socialiste. Pînă la adoptarea actualei Constituții, practica judiciară își însușise punctul de vedere potrivit căruia instanțele judecătorești nu aveau competența de a verifica legalitatea actelor administrative decît în cazurile prevăzute printr-o lege specială.

Organele Procuraturii. Ca ramură de organe ale statului nostru, Procuratura îndeplinește activitatea fundamentală de supraveghere a respectării legilor. Această activitate se exercită asupra ministerelor și celorlalte organe centrale ale administrației de stat, asupra organelor locale ale administrației de stat, organelor de urmărire penală, judecătoriilor, tribunalelor, precum și asupra funcționarilor și cetățenilor. În scopul de a sublinia printr-o prevedere constituțională caracterul de organe ale puterii de stat al consiliilor populare, Constituția nu le mai include printre organele a căror activitate este susceptibilă de a face obiectul supravegherii exercitate de Procuratură.

Organele Procuraturii sînt : Procuratura Generală, procuraturile județene, procuraturile locale și procuraturile militare.

Organizarea și funcționarea Procuraturii se întemeiază pe principiul strictei centralizări. Acest mod de organizare este determinat de necesitatea asigurării uniformității de aplicare a legii pe teritoriul statului. În acest scop, Procuratura este constituită sub forma unui sistem de organe avînd o conducere unipersonală, cu atribuții suficient de largi pentru a putea asigura înfăptuirea unei linii unitare în activitatea organelor subordonate. Acest principiu se oglindește în prevederile Constituției țării, potrivit cărora Procuratura este condusă de Procurorul General. Acesta este ales de Marea Adunare Națională pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia, și funcționează pînă la alegerea noului Procuror General în prima sesiune a legislaturii următoare. Procurorii sînt numiți de Procurorul General. Totodată, Constituția precizează că organele Procuraturii sînt subordonate ierarhic.

* * *

Organele statului formează un sistem constituit în vederea exercitării și realizării puterii de stat a oamenilor muncii. Pentru ca toate aceste organe să acționeze în deplină concordanță și să se completeze reciproc în îndeplinirea sarcinilor ce le revin, Constituția și celelalte legi în vigoare atribuie fiecăruia o competență determinată și reglementează raporturile dintre ele, precizînd că toate sînt subordonate Marii Adunări Naționale. În felul acesta, sistemul organelor statului socialist român constituie un ansamblu unitar, puternic închegat. Unitatea deplină a întregului sistem al organelor statului nostru își găsește izvorul în faptul că formarea lui este determinată de aceeași bază economică, iar activitatea părților sale componente este expresia aceleiași voințe de clasă — voința clasei muncitoare, care se identifică cu voința întregului popor.

ROLUL ECONOMIC AL STATULUI SOCIALIST

Dr. Ilie Rădulescu

România cunoaşte în epoca socialismului o dezvoltare fără precedent în toate domeniile vieţii sociale, progresul accentuîndu-se pe măsură ce noile relaţii de producţie s-au extins şi s-au consolidat. Generalizarea relaţiilor socialiste în întreaga economie naţională, care a marcat victoria deplină a socialismului la oraşe şi sate, a creat condiţii obiective noi pentru avîntul întregii economii naţionale, înflorirea vieţii culturale, ridicarea nivelului de trai al poporului. Prin înfăptuirea programului adoptat de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, dezvoltat în mod creator de Conferinţa Naţională a partidului din decembrie 1967, are loc continuarea pe o treaptă superioară a procesului de desăvîrşire a construcţiei socialiste în toate domeniile de activitate — economică, ştiinţifică şi culturală, perfecţionarea multilaterală a societăţii noastre.

Un rol deosebit în dezvoltarea generală a societăţii noastre, în asigurarea progresului său economic şi social îl are statul socialist — elementul principal al suprastructurii societăţii noastre. Aceasta explică atenţia deosebită pe care Partidul Comunist Român o acordă perfecţionării activităţii statului, îmbunătăţirii muncii organelor de stat, a formelor şi metodelor de organizare, conducere şi planificare, co-

respunzător necesităţilor dezvoltării sociale, adîncirii democraţiei socialiste, amplificării raporturilor economice şi tehnico-ştiinţifice pe plan internaţional. În analiza şi soluţionarea problemelor activităţii statului, partidul porneşte de la principiul marxist-leninist potrivit căruia statul, ca şi naţiunea, va dăinui încă multă vreme, constituind cadrul în care se dezvoltă societatea socialistă. Exercitarea de către stat a funcţiilor sale de organizare şi conducere în diferitele domenii ale vieţii sociale constituie un factor de progres, o cerinţă obiectivă pentru înfăptuirea politicii generale de desăvîrşire a construcţiei socialiste, elaborată de partidul comunist. În această lumină, a generalizării experienţei istorice acumulate în decursul revoluţiei populare şi construirii noii orînduiri, Congresul al IX-lea al P.C.R. şi Conferinţa Naţională au dezbătut probleme cu semnificaţii majore privind creşterea rolului statului în socialism, conţinutul puterii de stat în etapa actuală, direcţiile dezvoltării democraţiei socialiste, rolul clasei muncitoare, al ţărănimii şi intelectualităţii în stat, evoluţia alianţei muncitoreşti-ţărăneşti, a unităţii oamenilor muncii în procesul dezvoltării întregii vieţi social-politice a ţării, sub conducerea Partidului Comunist Român.

1. CREŞTEREA ROLULUI STATULUI ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI NAŢIONALE

După cum se ştie, statul reprezintă organizaţia politică a societăţii împărţite în clase sociale, principalul element al suprastructurii. În orînduirile sociale bazate pe clase antagoniste, statul reprezintă organul dominaţiei politice (dictaturii) a clasei dominante sub raport economic ; clasa care stăpîneşte mijloacele de producţie devine, cu ajutorul statului, dominantă şi din punct de vedere politic, dispunînd prin aceasta de un puternic instrument pentru apărarea privilegiilor sale şi reprimarea împotrivirii celor asu-

priți și exploatați. Caracterizînd esența de clasă a statului în condițiile societății bazate pe exploatarea omului de către om, F. Engels spunea că *„el este, de regulă, statul clasei celei mai puternice, al clasei dominante din punct de vedere economic, care, cu ajutorul lui, devine dominantă și din punct de vedere politic, dobîndind astfel noi mijloace pentru oprimarea și exploatarea clasei asuprite“* [1].

Statul socialist — care ia naștere ca urmare a revoluției proletare victorioase — constituie un tip nou de stat, atît prin conținutul său politic cît și prin scopurile pe care și le propune. Exprimînd puterea politică a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității și celorlalți oameni ai muncii, uniți prin aceleași interese economice și social-politice fundamentale, el are drept scop desființarea exploatării omului de către om, construirea societății comuniste, a cărei primă fază este socialismul. Prin esența sa de clasă, prin conținutul său politic, el se deosebește în mod radical de statele societăților presocialiste — sclavagist, feudal, burghez —, căci pentru prima oară în istorie puterea de stat nu mai exprimă o dictatură a unei minorități exploatatoare asupra claselor de oameni ai muncii, ci dominația politică a celor ce muncesc, în frunte cu clasa muncitoare, puterea zdrobitoarei majorități a populației. Conducînd opera de construire a socialismului și comunismului, clasa muncitoare exprimă năzuințele vitale ale întregului popor muncitor. De aceea, ea cucerește puterea politică și înfăptuiește întreaga transformare revoluționară a societății în unitate cu masele largi de oameni ai muncii, în primul rînd cu țărănimea, alianța muncitorească-țărănească constituind temelia social-politică a statului socialist, unul din izvoarele forței sale.

În același timp, alături de muncitori și țărani, intelectualitatea aduce o contribuție de prim ordin la construcția

[1] *K. Marx* și *F. Engels*. Opere alese în două volume, vol. 2, București, Editura politică, 1967, ed. a III-a, p. 298.

socialistă, la mersul înainte pe toate planurile vieții materiale și spirituale. Este un adevăr axiomatic că socialismul și comunismul reprezintă creația conștientă a tuturor celor ce muncesc, iar statul socialist constituie în mîna lor o pîrghie eficientă în atingerea acestor țeluri.

Ceea ce trebuie, de asemenea, să fie subliniat în abordarea acestor probleme este faptul că făurirea noii societăți este un proces îndelungat, al cărui început îl constituie instaurarea puterii politice a clasei muncitoare, lichidarea dominației politice și economice a claselor exploatatoare. Desigur, victoria noii orînduiri, dezvoltarea ascendentă a economiei, științei și culturii, precum și valorificarea optimă a avantajelor socialismului depind în măsură hotărîtoare de existența unei linii politice juste, științific fundamentate, care să aplice în mod creator adevărurile generale ale marxism-leninismului la condițiile specifice concrete, să fructifice cuceririle revoluției științifice-tehnice, ale civilizației contemporane. Dar în realizarea politicii partidului, în construcția socialistă și comunistă, statul socialist are un rol principal.

În cadrul activității statului socialist, o importanță deosebită are funcția economică-organizatorică, una din funcțiile sale de bază. Fiind legată de unul dintre domeniile cele mai importante ale progresului — viața materială a societății —, această funcție reprezintă partea cea mai importantă a activității statului, aceea care ocupă locul preponderent în întreaga sa activitate politică și organizatorică. Nu întîmplător cele mai multe ministere, comitete de stat și alte organe centrale au un profil economic. Aceasta este rezultatul unor cerințe obiective din viața societății, căci construirea socialismului și comunismului impune, în primul rînd, o asemenea dezvoltare a forțelor de producție ale societății care să asigure satisfacerea optimă, în condiții de înaltă civilizație, a cerințelor materiale și spirituale ale cetățenilor. Expresie a acestei

necesităţi este faptul că dezvoltarea industriei, agriculturii, transporturilor, satisfacerea necesităţilor de trai ale oamenilor muncii, înflorirea patriei stau în centrul preocupărilor partidului comunist şi deci în centrul activităţii statului.

Comuniştii nu atribuie în mod arbitrar o asemenea funcţie importantă statului socialist. Premisele conducerii ştiinţifice, planificate a economiei naţionale de către stat rezidă în caracterul social al proprietăţii asupra mijloacelor de producţie, în desfiinţarea antagonismelor de clasă şi descătuşarea energiei constructive a poporului, care poate să-şi realizeze în mod conştient propria sa istorie. Societatea socialistă dispune în mod obiectiv de condiţiile necesare pentru coordonarea reproducţiei sociale în ansamblu, dezvoltarea echilibrată a economiei, distribuirea eficientă a resurselor materiale şi de muncă, concentrarea lor în sectoarele hotărîtoare, pentru dirijarea conştientă a întregii vieţi sociale. Dispariţia exploatării şi a claselor antagoniste, existenţa unor relaţii de strînsă cooperare în toate sferele activităţii economice şi sociale, coeziunea politică a oamenilor muncii permit convergenţa activităţii tuturor întreprinderilor şi instituţiilor spre realizarea ţelurilor fundamentale.

Fiecărei orînduiri sociale îi este proprie o anumită formă de influenţare a proceselor economice de către factorul politic, de acţionare a puterii de stat asupra bazei sale economice. Puterea de stat nu poate rămîne pasivă şi neutră faţă de dezvoltarea economică sau faţă de activitatea ideologică şi culturală. Statul burghez contemporan, spre exemplu, intervine în domeniul economic, încearcă să atenueze contradicţiile capitalismului, să influenţeze viaţa economică trecînd în multe ţări la programarea economică, bineînţeles fără a putea lecui economia capitalistă de efectele concurenţei şi ale legilor obiective, ce apar pe baza proprietăţii capitaliste. Societatea capitalistă duce atît de departe gradul de concentrare şi socializare a producţiei, încît pune ca o necesitate implacabilă asigurarea dezvoltării economiei în mod armonios, proporţional, planic. O expresie a acestor cerinţe este creşterea tendinţei multor state burgheze de a planifica dezvoltarea economică. Cu atît mai mult este necesară intervenţia statului socialist în viaţa economică, cu cît construcţia socialistă presupune o intensă activitate conştientă a întregului popor, o vastă acţiune organizatorică pentru mobilizarea resurselor materiale şi de muncă cerute de o asemenea operă constructivă.

Funcţia economică-organizatorică a statului socialist şi dezvoltarea ei continuă sînt determinate în esenţă de legăturile obiective ce se creează între ramurile economiei în condiţiile marii producţii maşiniste. Istoria producţiei materiale evidenţiază ca o caracteristică generală trecerea de la producţia mică, izolată, fărîmiţată, spre marea producţie, mecanizată, concentrată, în care cele mai diverse ramuri sînt interdependente, iar producţia în ansamblul ei capătă un pronunţat caracter social. Proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie dă economiei un caracter unitar, determină lichidarea bazelor obiective care duceau la tendinţe centrifuge, generau interesul egoist, particular în organizarea economiei, în rezolvarea treburilor de stat. Pe temelia acestei proprietăţi are loc contopirea intereselor oamenilor muncii într-un interes comun legat de progresul general al societăţii socialiste. De aceea, în timp ce în capitalism organizarea activităţii economice este cu precădere o problemă a patronilor, a societăţilor pe acţiuni sau a monopolurilor, în socialism ea nu poate fi o chestiune particulară, ci o importantă chestiune socială, de stat. Ea capătă o puternică semnificaţie socială, politică, de progresul general al economiei fiind deopotrivă legate atît posibilităţile de soluţionare a cerinţelor de trai ale populaţiei, cît şi trăinicia noii orînduiri, independenţa şi suveranitatea

statului, contribuţia sa la dezvoltarea sistemului socialist mondial.

Conducerea de către stat a activităţii economice în mod planificat, unitar decurge nu numai din complexitatea sarcinilor economice care trebuie soluţionate, din cerinţele marii producţii sociale, ci şi din faptul că în întreaga perioadă de construire a socialismului se păstrează clase sociale, diferenţieri de clasă. Existenţa claselor sociale — deşi unite în mod organic prin aceleaşi interese economice, politice, ideologice generale — determină în mod obiectiv ca conducerea societăţii, dirijarea vieţii sociale, a proceselor din viaţa materială şi spirituală să capete caracter politic. În întreaga sa activitate de conducere a economiei, spre exemplu, statul socialist trebuie să ţină seama de interesele de ansamblu ale întregului popor, dar totodată şi de cerinţele specifice ale clasei muncitoare, ale ţărănimii, ale intelectualităţii, ale celorlalţi oameni ai muncii. În planurile de stat (de perspectivă sau curente) sînt cuprinse atît obiectivele dezvoltării economiei naţionale, cît şi cele privind dezvoltarea ştiinţei, învăţămîntului, culturii, perfecţionarea repartiţiei, creşterea nivelului de trai ş.a.m.d. Unitatea intereselor generale ale celor ce muncesc şi, totodată, diferenţierile în ceea ce priveşte problemele specifice ale vieţii lor sociale îşi găsesc astfel o reflectare în unitatea planului de stat de dezvoltare a ţării.

În altă ordine de idei, existenţa în lume a numeroase naţiuni, popoare, state, cu care România întreţine raporturi politice, economice, culturale, constituie de asemenea un factor ce determină conducerea de către stat a vieţii sociale. Materialismul istoric, definind esenţa politicii ca fenomen social, arată că ea se referă nu numai la raporturile dintre clase, ci şi la raporturile dintre naţiuni şi state. Dacă este să analizăm producţia materială, aceasta determină, ca urmare a adîncirii caracterului ei social, extinderea legă-

turilor economice externe. Pe această cerinţă se bazează teza potrivit căreia statul socialist trebuie să intervină activ în vederea desfăşurării normale a schimburilor economice şi tehnico-ştiinţifice externe. Organizarea şi conducerea economiei pe plan intern devin astfel strîns legate de relaţiile externe, adică funcţia economică-organizatorică internă se exercită în organică unitate cu funcţiile externe ale statului.

În gîndirea marxistă, problemele statului, implicit ale rolului său economic, au determinat şi determină numeroase confruntări de păreri, absolut necesare pentru abordarea multiplelor aspecte pe care le comportă aceste probleme. Promovate de pe poziţiile principialităţii marxist-leniniste, ele contribuie la generalizarea experienţei bune, la consemnarea anumitor concluzii utile ce se desprind din viaţa practică. S-au emis însă şi puncte de vedere care merg în direcţia minimalizării rolului statului în construcţia socialistă, păreri care, supuse judecăţii istorice, practicii sociale, nu numai că se dovedesc nerealiste, dar şi dăunătoare din punct de vedere politic. Astfel, pornind de la problemele pe care le ridică progresul societăţii socialiste, de la faptul că în dezvoltarea lor diferite ramuri ale producţiei materiale produc peste posibilităţile de consum din interiorul ţării sau necesită un import sporit de materii prime şi materiale, unii economişti din ţări socialiste ajung să susţină că forţele de producţie nu mai încap în graniţele naţionale, în cadrul complexului economic naţional, problemele dezvoltării lor urmînd a fi soluţionate, chipurile, de organisme supranaţionale. De pe această bază se pledează pentru schimbarea formei de proprietate asupra mijloacelor de producţie din proprietate naţională, a fiecărui popor, într-o aşa-zisă proprietate internaţională, se preconizează trecerea la „integrarea ţărilor socialiste" şi la crearea de organisme suprastatale care să planifice şi să conducă eco-

nomia țărilor membre ale Consiliului de Ajutor Economic Reciproc.

Pe bună dreptate, Partidul Comunist Român a respins asemenea idei, precum și propunerile eronate fondate pe un asemenea suport teoretic. Dezvoltarea forțelor de producție, creșterea proporțiilor producției materiale, necesitățile de materii prime din import și de piețe pentru desfacerea produselor, departe de a cere renunțarea la rolul economic al fiecărui stat socialist și trecerea atribuțiilor sale unor organe suprastatale, amplifică mai mult acest rol economic, determină o creștere a răspunderii fiecărui popor pentru bunul mers al construcției economice și sociale în propria țară. Este adevărat că forțele de producție, dezvoltîndu-se puternic în țările socialiste, ridică tot mai multe probleme privind structura economiei, modernizarea producției, aprovizionarea cu materii prime, materiale, utilaje, precum și desfacerea produselor. De aceea, pornind de la cerințele dezvoltării forțelor de producție moderne, fiecare stat socialist trebuie să-și sporească preocupările pentru a asigura progresul întregii economii naționale, a pune în valoare cît mai eficient propriile resurse naturale o dată cu dezvoltarea relațiilor economice externe, a colaborării cu celelalte țări socialiste.

În procesul desăvîrșirii construcției socialiste, creșterea rolului statului în dezvoltarea societății și, în legătură cu aceasta, perfecționarea activității organelor de stat își au determinarea cea mai importantă în complexitatea sarcinilor pe care le ridică progresul societății. Cresc proporțiile dezvoltării economiei, se intensifică progresul tehnic, au loc adîncirea diviziunii sociale a muncii, diversificarea economiei naționale, dezvoltarea cooperării între diferitele ramuri și unități economice în cadrul sistemului economic național și unitar. Înțelegem astfel de ce princi-

pala concluzie subliniată de Congresul al IX-lea al P.C.R. cu privire la evoluția statului este creșterea continuă a rolului său în întreaga viață politică, economică și social-culturală a societății, pe măsura desfășurării procesului de desăvîrșire a construcției socialiste.

Activitatea statului socialist, exercitarea rolului său constructiv și de apărare a cuceririlor revoluționare se desfășoară sub conducerea Partidului Comunist Român. Conducerea de către partid constituie cerința fundamentală a desăvîrșirii operei de construire a societății socialiste, de dezvoltare ascendentă a economiei, științei și culturii, reprezintă forța motrice fundamentală a progresului social și, totodată, factorul hotărîtor al unității politice-ideologice a poporului muncitor. Aceasta constituie o necesitate istorică, o lege generală a dezvoltării societății socialiste, pusă în evidență de clasicii marxism-leninismului și confirmată de experiența construirii socialismului. Căci, după cum evidențiază practica vieții sociale, transformările economice, social-politice pe care puterea muncitorească-țărănească este chemată să le înfăptuiască sînt atît de profunde și complexe, încît presupun existența unei orientări politice realiste, științific fundamentate, a unei depline unități de voință și de acțiune a clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii, a unei vaste activități de organizare și conducere, cerințe pe care numai un puternic partid politic marxist-leninist le poate asigura. Avînd posibilitatea înțelegerii esenței proceselor sociale, a interacțiunii și direcțiilor evoluției lor, a raportului dialectic dintre condițiile economice-sociale obiective și activitatea conștientă a oamenilor, a capacității maselor populare de a transforma propria lor existență socială, partidul se afirmă ca principalul factor subiectiv al procesului istoric în condițiile socialismului.

Planificarea economiei — atribut esențial al statului socialist suveran

Influența activă, progresivă a statului socialist asupra dezvoltării bazei tehnice-materiale a societății se asigură în mod hotărîtor printr-o organizare rațională și conducere științifică, planificată a economiei naționale în ansamblul său. De aceea, conținutul principal al funcției economice-organizatorice a statului socialist îl constituie *conducerea planificată a economiei naționale.*

Conducerea planificată a economiei naționale are o însemnătate capitală pentru dezvoltarea orînduirii socialiste. Planul de stat, elaborat pe baza indicațiilor partidului, constituie programul de activitate în vederea dezvoltării întregii societăți pe calea desăvîrșirii construcției socialiste. El întruchipează prin prevederile și țelurile propuse comunitatea de interese a muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, voința colectivă a națiunii socialiste, idealurile sale de prosperitate și progres. Prin planul de stat, activitatea oamenilor muncii este orientată spre domeniile hotărîtoare ale progresului social — industrializarea țării, dezvoltarea agriculturii, a transporturilor, științei și culturii. Planificarea este un act de conducere conștientă a activității sociale, de gospodărire și repartizare rațională a resurselor materiale și umane, a rezultatelor muncii, căci prin intermediul planului devine posibil ca oamenii muncii să controleze producția, repartiția și consumul, să asigure reproducția socialistă lărgită, să descopere la timp și să lupte împotriva oricăror tendințe negative. De asemenea, planificarea economiei permite folosirea cît mai eficientă a avantajelor ce decurg din comerțul internațional, în primul rînd din dezvoltarea colaborării și cooperării cu țările socialiste, evitarea eforturilor inutile, specializarea producției și ieftinirea ei. În

ultimă analiză, planificarea permite creșterea avuției naționale și ridicarea nivelului de trai al populației, grăbind dezvoltarea societății socialiste și trecerea treptată la comunism.

Planificarea este chintesența rolului economic al statului socialist, domeniul în care se împletește în modul cel mai strîns economicul cu politicul. Evident, întreaga activitate de făurire a noii societăți presupune abordarea tuturor măsurilor ce se preconizează de pe pozițiile politice ale clasei muncitoare, ale partidului marxist-leninist, ținînd seama de interesele consolidării orînduirii socialiste, ale cuceririlor revoluționare ale poporului, ceea ce înseamnă implicit o contribuție de preț la consolidarea sistemului socialist mondial. Dar în domeniul planificării și conducerii economiei socialiste, această unitate dintre politic și economic capătă o extrem de mare importanță. Explicația o găsim în faptul că planul de stat cuprinde, într-un tot armonios și indestructibil, problemele esențiale privind dezvoltarea forțelor de producție, întărirea proprietății socialiste, înflorirea științei și culturii, formarea cadrelor necesare tuturor domeniilor de activitate, folosirea forței de muncă și, în general, modificările din structura populației, repartizarea venitului național și creșterea nivelului de trai al cetățenilor, legăturile economice externe cu alte țări, într-un cuvînt întreaga activitate vitală a țării.

Din toate acestea rezultă concluzia potrivit căreia conducerea planificată a economiei naționale constituie atributul esențial și inalienabil al suveranității statului socialist. *„Conducerea planificată a economiei naționale este unul din atributele fundamentale, esențiale și inalienabile ale suveranității statului socialist — planul de stat fiind principalul instrument prin care acesta își realizează obiectivele sale politice și social-economice, stabilește direcțiile și ritmul de dezvoltare a economiei naționale, proporțiile ei*

fundamentale, acumulările, măsurile pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului. Suveranitatea statului socialist presupune ca el să dispună efectiv și integral de mijloacele îndeplinirii practice a acestor atribuții, deținînd în mîinile sale totalitatea pîrghiilor de conducere a vieții economice și sociale" [1].

Planificarea, ca instrument principal de dirijare a proceselor sociale, nu este o simplă însumare a unor sarcini, o simplă previziune a direcțiilor dezvoltării societății socialiste. Ea este o necesitate absolută a socialismului, oglindește cerințele legii economice a dezvoltării proporționale a economiei naționale și totodată folosirea acestei legi, a categoriilor economice ca instrumente ale conducerii conștiente a economiei și a întregii vieți sociale. De asemenea, planul de stat nu reprezintă o simplă însumare a planurilor de producție ale întreprinderilor, ci este atotcuprinzător, în el fiind cuprinse toate sarcinile dezvoltării sociale. Esența planificării o constituie realizarea unei reglementări științifice a dezvoltării economice, care să asigure creșterea în ritm susținut a forțelor de producție și, pe baza lor, satisfacerea cît mai deplină a nevoilor materiale și culturale ale celor ce muncesc. Partidul Comunist Român subordonează întreaga activitate din domeniul planificării economice cerințelor dezvoltării economiei naționale pe baze moderne, creșterii puternice a industriei și agriculturii, valorificării eficiente și raționale a bogățiilor naturale și a muncii sociale, realizării obiectivelor fundamentale ale construcției socialiste. În acest fel, conducerea planificată, centralizată a economiei naționale este menită să evite risipa de muncă socială caracteristică orînduirii burgheze, să ferească societatea socialistă de stihia anarhiei în producție, să înlesnească cooperarea conștientă între întreprinderi și reglementarea proporțiilor fără distrugerile materiale provocate de crize de supraproducție, cum se întîmplă în capitalism.

[1] „Declarație cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale, adoptată de plenara lărgită a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964", București, Editura politică, 1964, p. 32—33.

Formele și metodele de conducere planificată a economiei nu sînt imuabile, date odată pentru totdeauna, ci sînt determinate de stadiul dezvoltării forțelor de producție și al relațiilor sociale, de gradul complexității economiei și cerințele sincronizării cît mai bune a diferitelor ramuri și unități, avîndu-se în vedere îmbinarea conducerii unitare cu sporirea mobilității și autonomiei funcționale a unităților. De aceea, linia generală a partidului nostru o constituie perfecționarea conducerii economiei, îmbunătățirea metodologiei planificării, a activității de realizare a planului.

De-a lungul anilor de construcție socialistă s-a cîștigat o bogată experiență în domeniul economiei, s-au verificat principiile conducerii planificate a economiei — centralismul democratic, conducerea colectivă și răspunderea personală, obținerea unei eficacități economice superioare etc. —, s-au stabilit formele organizatorice și metodele de planificare a economiei. Dar în procesul dezvoltării economiei apar probleme noi, sarcini a căror rezolvare solicită aportul competent al organelor de stat și economice de sus pînă jos, sub conducerea partidului. Subliniind eficacitatea și justețea principiilor după care se desfășoară conducerea și planificarea economiei, Congresul al IX-lea al P.C.R. a criticat, totodată, neajunsurile de ordin organizatoric, imperfecțiunile și lipsurile în metodele de conducere și planificare pe diferite trepte, stabilind măsuri pentru îmbunătățirea activității. Din cauza unor deficiențe de metodologie și organizare, a fost slabă legătura dintre planul de perspectivă și planul anual. În fapt, planificarea de perspectivă se rezuma la stabilirea cadrului general al dez-

voltării economice, a unor indicatori orientativi. Nefiind defalcate sarcinile planurilor de lungă durată pe fiecare an, pe ministere și întreprinderi, se consuma timp prețios pentru elaborarea planurilor anuale, se ajungea uneori la întîrzieri în deschiderea lucrărilor de investiții, în asimilarea de noi produse, la dese modificări în planul întreprinderilor, la derogări, care creau perturbări în organizarea producției, influențînd negativ asupra activității financiare a întreprinderilor și asupra calității produselor. Neîncadrarea organică a planurilor anuale în planul de durată prezenta pericolul neluării în seamă, în măsură suficientă, la nivelul economiei naționale, a tuturor cerințelor dezvoltării economice privite într-o perspectivă mai largă, ceea ce a dus la încălcarea proporționalității în progresul diferitelor ramuri ale economiei, cum a fost rămînerea în urmă în unele sectoare ale industriei electrotehnice și electronice, în domeniul pieselor de schimb și altele.

Sistemul planurilor anuale, insuficient legate de planul de perspectivă, impieta, de asemenea, asupra activității economice a ministerelor, întreprinderilor, organizațiilor economice. El nu stimula în suficientă măsură activitatea îndreptată spre folosirea cît mai deplină a posibilităților și rezervelor existente în economie, nu dădea perspectiva clară asupra principalelor obiective de realizat pe o perioadă de durată, ceea ce împiedica luarea de măsuri eficiente în vederea asigurării mijloacelor tehnice-materiale pentru realizarea acestora. În mod deosebit, aceste neajunsuri s-au resimțit în activitatea de investiții și construcții-montaj, din cauză că, necunoscîndu-se din vreme obiectivele de realizat, amplasarea lor, se produceau întîrzieri în proiectarea, execuția și darea lor în exploatare. Pe de altă parte, apăreau manifestări de subiectivism în amplasarea unor lucrări de investiții, ceea ce putea să afecteze în sens negativ dezvoltarea forțelor de producție pe întregul teritoriu.

Pe baza hotărîrilor Congresului al IX-lea și ale Conferinței Naționale, Partidul Comunist Român înfăptuiește un amplu program pentru perfecționarea activității de planificare a economiei naționale. Coordonatele acestui program sînt date atît de necesitățile înlăturării formelor, metodelor și practicilor greșite ori depășite, criticate de partid, cît și — iar aceștia sînt factori determinanți — de cerințele pe care le impun stadiul actual al economiei naționale, progresul său în pas cu revoluția tehnică-științifică contemporană. Care sînt aceste cerințe ? Ele au fost formulate în documentele Conferinței Naționale a P.C.R. cu privire le perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale corespunzător condițiilor noii etape de dezvoltare socialistă a României, între care : îmbunătățirea substanțială a structurii industriei pe ramuri ; angajarea fiecărei unități în circuitul economic cu toate resursele și rezervele ei interne ; creșterea gradului de pregătire, de organizare și utilizare a forței de muncă ; fundamentarea științifică a deciziilor economice, concomitent cu mărirea operativității în adoptarea și aplicarea lor ; ridicarea gradului de adaptabilitate a întreprinderilor la cerințele tot mai diverse și în continuă schimbare ale producției și consumului ; întărirea rolului stimulator al pîrghiilor economice, perfecționarea legăturilor dintre întreprinderi, astfel încît să sporească exigența, competența și răspunderea în tratarea și rezolvarea problemelor economice, în îndeplinirea obligațiilor lor contractuale.

Experiența a arătat că, dat fiind caracterul dinamic al economiei în condițiile revoluției tehnice-științifice contemporane, centralismul excesiv în planificarea economiei creează greutăți în privința adaptabilității producției la cerințele pieței interne și externe. Reglementarea în cea mai mare parte a indicatorilor economici prin planul central, centralizarea prea mare a unor sarcini privind aprovi-

zionarea tehnică-materială, desfacerea produselor, finanțarea și creditarea producției au început să nu mai stimuleze producția, să îngreuieze activitatea economică a întreprinderilor. Așa cum a subliniat Conferința Națională a Partidului Comunist Român, rolul planificării în etapa actuală este de a îmbina în mod organic conducerea centralizată a economiei naționale în ansamblu cu autonomia unităților în care se desfășoară nemijlocit activitatea productivă, pe baza aplicării consecvente a principiului centralismului democratic.

Măsurile preconizate, care își găsesc concretizarea în forme organizatorice adecvate, prevăd o îmbinare mai armonioasă a conducerii centrale cu inițiativa și mobilitatea organismelor economice productive. Astfel, se precizează în Directive, promovarea intereselor fundamentale ale poporului, asigurarea dezvoltării echilibrate a economiei impun ca deciziile hotărîtoare ale politicii economice să fie luate în continuare de forurile supreme ale partidului și statului, ca exponente ale întregii națiuni. În acest spirit, stabilirea principalelor proporții, niveluri și ritmuri ale producției materiale, proporțiile repartizării venitului național în fond de acumulare și fond de consum, volumul și structura investițiilor, amplasarea teritorială a forțelor de producție, orientarea comerțului exterior, a finanțelor și creditului, așezarea prețurilor, sistemul de remunerare a muncii, măsurile privind ridicarea nivelului de trai, precum și alte probleme hotărîtoare pentru evoluția societății noastre și creșterea nivelului de trai al populației vor fi reglementate în mod unitar pe țară, de către partid și stat, corespunzător cerințelor dezvoltării economiei naționale, ca un *complex unitar*. Totodată, se înfăptuiesc măsuri pentru eliminarea practicilor de centralism excesiv, a îngrădirilor de ordin administrativ, pentru degajarea ministerelor și a altor organe centrale de sarcinile de detaliu, pentru sporirea atribuțiilor întreprinderilor și centralelor industriale în planificarea economică și realizarea producției planificate.

Procesul de îmbunătățire și perfecționare a activității de planificare și conducere a economiei și-a găsit o primă oglindire în fundamentarea planului cincinal pe perioada 1966—1970, acțiune ce reprezintă ridicarea pe o treaptă nouă, calitativ superioară a întregii metodologii de planificare. Astfel, unul din elementele esențiale ale planificării îl constituie faptul că planul pe întreaga perioadă de cinci ani a fost defalcat pe ani și pe titulari de plan — ministere, întreprinderi, consilii populare, cooperație —, măsură de o deosebită importanță pentru activitatea economică. Cunoașterea de către întreprinderi și ministere a sarcinilor de plan pe o durată de cinci ani aduce elemente de stabilitate și certitudine în perspectivă, dă imaginea precisă a activității lor pe o perioadă mai lungă de timp. Aceasta permite unităților economice să stabilească din vreme măsuri economice, financiare, tehnice pentru realizarea ritmică, la toți indicatorii și la calitatea cerută a sarcinilor cincinalului, să-și stabilească raporturile de cooperare, sursele de aprovizionare tehnică-materială, desfacerea produselor. În acest fel crește eficiența planului ca instrument de realizare a politicii economice a partidului și statului, se creează condiții favorabile pentru folosirea mai judicioasă a legii dezvoltării planice a economiei, pentru valorificarea superiorității orînduirii socialiste, a economiei sale planificate.

Analiza de ansamblu a vieții economice, a rezultatelor dobîndite în realizarea planurilor de stat pe primii ani ai cincinalului evidențiază eficiența măsurilor stabilite, precum și necesitatea adîncirii procesului de conducere planificată a economiei. Continuînd o practică ce s-a dovedit eficientă, locul central în sistemul planificării îl ocupă planurile cincinale, care oferă perspectiva necesară soluționării mai bune a problemelor majore ale dezvoltării eco-

nomiei. Totodată, luarea în considerare a cerințelor de progres din unele ramuri ale vieții economice, unde tendințele progresului tehnic, ale structurii și economicității sortimentelor etc. impun aprecieri într-o perspectivă mai mare, determină elaborarea liniilor principale ale dezvoltării economiei naționale pe perioade mai mari, de 10 ani, element important în asigurarea continuității planificării. Elaborarea materialelor de lucru în mai multe ipoteze, cu participarea specialiștilor și larga consultare a unităților economice, va face, de asemenea, posibilă evaluarea cît mai exactă a cerințelor dezvoltării, a ritmurilor și proporțiilor ce pot fi realizate. Totodată, în fundamentarea planurilor va căpăta extindere folosirea metodelor moderne de analiză și previziune — a calculului economic, a sistemului informațional modern.

O manifestare a adaptării metodelor de conducere a economiei la realitățile vieții sînt măsurile cu privire la perfecționarea activității de conducere și planificare în domeniul agriculturii.

Spre deosebire de industrie, problemele planificării și conducerii agriculturii sînt ceva mai complexe. Aici trebuie să se țină seama de existența a două forme de proprietate — de stat și cooperatistă —, de condițiile de sol și climă cele mai favorabile producției vegetale și animale (zonarea producției), de necesitățile fertilizării solului, ale mecanizării și chimizării, de cerințele stimulării economice a țărănimii ș.a.m.d.

În sectorul agricol de stat, guvernul alocă direct fondurile financiare și materiale, repartizează cadre de specialitate și forță de muncă, urmărește mersul întregii activități economice. Elaborarea planului de producție și economic-financiar se face de către fiecare unitate agricolă de stat în parte, corespunzător condițiilor și posibilităților concrete de care dispune, rezultatelor obținute. Autonomia deplină acordată șefului de fermă în organizarea și condu-

cerea procesului de producție întărește răspunderea acestuia în ceea ce privește profilarea producției, planificarea acesteia, precum și în ceea ce privește realizarea sarcinilor de producție și economice, permițînd folosirea cu chibzuială a mijloacelor materiale și bănești. Stabilirea indicatorilor de plan trebuie făcută, desigur, cu mult discernămînt, pe bază de calcule economice amănunțite, care să indice cu claritate ce producții se vor obține la unitatea de suprafață sau de la fiecare animal și cu ce preț de cost, care vor fi cheltuielile materiale de producție și beneficiile.

Gospodărirea eficientă a tuturor fondurilor ce le sînt puse la dispoziție cu scopul de a spori și ieftini producția vegetală și animală constituie obligația fundamentală a fermelor și întreprinderilor agricole de stat. Totodată, pentru a asigura conducerea unitară a sectorului agricol de stat, a rezolva problemele de ansamblu, actuale și de perspectivă, activitatea unităților agricole de stat se află sub îndrumarea și controlul Consiliului Superior al Agriculturii, care înfăptuiește aceste sarcini prin organele sale specializate. Aceasta constituie garanția dezvoltării unei activități unitare, a folosirii în mod eficient a fondurilor financiare și materiale din sectorul agricol de stat.

În sectorul cooperatist, la stabilirea proporțiilor producției vegetale și animale, a investițiilor se pornește de la mai mulți factori : creșterea proprietății obștești a cooperativei, a veniturilor cooperatorilor, sporirea aportului cooperativelor la fondul central de produse agricole și, în general, la rezolvarea diferitelor cerințe ale economiei naționale, plata lucrărilor efectuate de I.M.A. etc. Aici mersul de la sine este dăunător. Nu te poți orienta după cerințele consumului cotidian, nu poți pierde perspectiva. Aici statul influențează stabilirea proporțiilor producției, mai ales ale producției-marfă, prin intermediul relațiilor economice cu țărănimea, al cointeresării materiale a producătorilor. Statul stabilește prețuri stimulative

la produsele agricole contractate cu producătorii, le acordă sprijin financiar, asistență agrozootehnică și sprijin organizatoric.

Planul de producție al cooperativelor agricole trebuie astfel întocmit, încît să asigure o integrare cît mai organică a producției agricole cooperatiste în planul unic național, să asigure proporțiile cerute de nevoile întregii economii. El trebuie să prevadă asemenea indici ai creșterii producției vegetale și animale, încît să asigure dezvoltarea proprietății obștești, remunerația cooperatorilor, creșterea aportului cooperativelor la formarea fondului central de produse agricole al statului, ceea ce duce implicit la sporirea veniturilor bănești ale cooperativei prin sporirea producției valorificate pe calea contractelor cu organizațiile economice.

Rolul principal în planificarea producției agricole și răspunderea pentru îndeplinirea planului de stat în agricultură revin Consiliului Superior al Agriculturii și organelor sale. Consiliului Superior al Agriculturii îi revine sarcina ca, împreună cu Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole și cu organele centrale de planificare și conducere a economiei, să asigure planificarea producției agricole, stabilirea proporțiilor dezvoltării unitare și echilibrate a tuturor ramurilor și sectoarelor social-economice ale agriculturii, corespunzător cerințelor întregii economii.

Rolul statului în înfăptuirea politicii de industrializare socialistă a țării

Una din sarcinile fundamentale ale statului socialist o constituie înfăptuirea politicii de industrializare socialistă a țării, de dezvoltare puternică a forțelor de producție. Industrializarea reprezintă factorul hotărîtor al progresului economic și social, temelia materială a consolidării relațiilor de producție socialiste, a dezvoltării societății în ritm susținut, armonios. Pentru România, industrializarea constituie o necesitate istorică, condiția fundamentală în vederea ridicării ei la nivelul țărilor puternic dezvoltate din punct de vedere economic. După cum arată practica social-istorică, industrializarea asigură dezvoltarea continuă a bazei tehnice-materiale a societății și introducerea pe scară largă a tehnicii moderne în toate ramurile producției materiale; folosirea eficientă a forței de muncă prin atragerea ei în sectoarele mai productive ale vieții economice; înflorirea orașelor și regiunilor țării; lichidarea rămînerii în urmă a satului față de oraș și ridicarea gradului de civilizație în întreaga țară; se creează astfel baza materială pentru desăvîrșirea construcției socialiste și trecerea în perspectivă la comunism. *„Nu se poate vorbi de o înflorire a societății socialiste, de asigurarea condițiilor pentru trecerea treptată spre comunism* — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — *fără o puternică dezvoltare a economiei, și în primul rînd a industriei, în vederea sporirii abundenței de bunuri materiale, atingerii acelui stadiu al dezvoltării sociale «cînd toate avuțiile societății vor țîșni mai bogat» de care vorbeau clasicii marxism-leninismului“* [1].

Orînduirii socialiste, pe care o realizează poporul nostru și al cărei țel suprem este satisfacerea tot mai deplină a nevoilor materiale și culturale ale oamenilor, nu-i sînt corespunzătoare forțele de producție moștenite de la capitalism, cu proporțiile respective între diferitele sectoare ale producției materiale. Relațiile de producție socialiste, odată instaurate, nu se pot manifesta în toată superioritatea lor pe baza unor forțe de producție insuficient dezvoltate. Ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc se

[1] *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 515—516.

asigură prin unicul mijloc posibil — sporirea productivității muncii și, ca urmare, reducerea cheltuielilor de muncă în întreaga economie națională. Aceasta presupune dezvoltarea continuă a producției sociale pe baza tehnicii celei mai înaintate, sarcină pe care statul socialist o asigură prin industrializarea țării. Dezvoltarea marii producții mecanizate asigură valorificarea superioară a resurselor naturale, atragerea în circuitul economic a noi surse de materii prime și materiale, sporind astfel an de an volumul de produse necesare societății socialiste. Luarea în considerare a acestui adevăr fundamental al dezvoltării sociale constituie alfa și omega unei politici cu adevărat științifice de construire a socialismului.

In altă ordine de idei, industrializarea în ritm intens a țării este cerută de dezvoltarea tuturor ramurilor producției materiale, în mod deosebit a agriculturii. Procesul de concentrare a producției agricole, pe calea cooperativizării și a creării fermelor de stat, cere în mod obiectiv o largă dezvoltare a bazei tehnice-materiale, mecanizarea lucrărilor în cîmp și în sectorul zootehnic, chimizarea producției, realizarea de lucrări hidroameliorative pentru a spori fertilitatea solului. Este astfel necesar să se dezvolte diverse subramuri ale industriei construcțiilor de mașini, industriei chimice, de transport, care să asigure dotarea agriculturii cu tractoare, mașini agricole, mijloace de aspersiune, îngrășăminte minerale ș.a.m.d. Pe această cale, a mecanizării muncii la sate, pe calea construirii de obiective industriale în centrele rurale, are loc, totodată, ridicarea puterii economice a satelor, creșterea gradului de civilizație în mediul rural, înfăptuirea cerinței istorice de înlăturare a deosebirilor esențiale dintre oraș și sat.

O extrem de mare importanță au dezvoltarea forțelor de producție, industrializarea pentru consolidarea independenței și suveranității de stat. În primul rînd, construirea de mașini, utilaje, agregate ușurează realizarea investițiilor, dotarea ramurilor industriale, a transporturilor, agriculturii etc. și fac ineficace orice încercări din exterior de a face presiuni politice și economice asupra statului. Este, de altfel, cunoscut că în anii regimului burghezo-moșieresc, cînd România era obligată să importe cea mai mare parte din mașinile ce-i erau necesare, iar în economie domina capitalul străin, puterile imperialiste se foloseau de această stare de lucruri pentru a se amesteca în treburile interne și a impune condiții politice în raporturile cu România care îi lezau independența și suveranitatea de stat. În al doilea rînd, prin industrializare se schimbă locul și rolul țării noastre în circuitul economic mondial, se schimbă structura comerțului, eficacitatea sa. Înainte vreme, datorită înapoierii economice, schimburile comerciale externe ale României erau neechivalente. După unele calcule, între anii 1928 și 1937, țara noastră era nevoită să exporte în medie 8 tone de marfă proprie pentru o tonă de marfă importată din țările industriale, decalajul crescînd și mai mult în anii crizelor economice. În procesul industrializării socialiste a țării s-a schimbat treptat, în mod radical acest raport, reprezentînd 1,9 tone mărfuri exportate pentru o tonă marfă importată ; a crescut ponderea mărfurilor industriale la export, comerțul exterior a devenit tot mai eficient.

Elementul principal în activitatea statului pe tărîm industrial îl constituie înfăptuirea politicii P.C.R. de dezvoltare cu precădere a industriei grele, cu ramurile sale hotărîtoare — energetica, siderurgia, construcțiile de mașini, chimia. Aceasta rezultă din cerințele legilor dezvoltării producției materiale în condițiile industriei mecanizate, legi potrivit cărora grupa A (producția mijloacelor de producție) trebuie să se dezvolte mai repede decît grupa B (producția mijloacelor de consum). *„Pentru a lărgi producția (pentru «a acumula» în accepția strictă a cuvîntului)* — scria Lenin —, *trebuie produse mai întîi mijloace de*

producţie, iar pentru aceasta e deci necesară lărgirea sectorului producţiei sociale care produce mijloace de producţie..." [1] Dezvoltarea producţiei mijloacelor de producţie, în primul rînd a construcţiilor de maşini, stă la temelia înzestrării tehnice a celorlalte ramuri economice, a industriei uşoare şi alimentare, a agriculturii, transporturilor, a creării condiţiilor materiale pentru înflorirea ştiinţei şi culturii socialiste. Tocmai de aceea creşterea cu precădere a producţiei mijloacelor de producţie în comparaţie cu producţia mijloacelor de consum este o lege generală a reproducţiei lărgite, cu valabilitate atît în economia capitalistă cît şi în economia socialistă. Desigur, aceasta nu înseamnă disproporţionarea raporturilor de dezvoltare a celor două ramuri ale producţiei materiale, neglijarea producţiei bunurilor de consum. Trebuie avut în vedere că, în ultimă analiză, scopul producţiei materiale în ansamblu este satisfacerea necesităţilor de trai ale populaţiei.

Una din căile prin care statul poate înfăptui dezvoltarea proporţională a producţiei industriei grele şi a industriei bunurilor de consum este *politica de investiţii*. În acest sens, statul român orientează cu precădere investiţiile spre industrie, iar în cadrul acesteia spre ramurile sale de bază. Astfel, pentru a se crea condiţiile necesare reproducţiei socialiste lărgite, în actualul plan cincinal producţia mijloacelor de producţie (grupa A) urmează să crească cu 70—77%, iar în scopul satisfacerii într-o măsură mai mare a cerinţelor populaţiei, producţia bunurilor de consum (grupa B) se prevede să sporească cu 60—65%. Partea cea mai mare a volumului investiţiilor din fondurile centralizate ale statului sînt alocate industriei, iar în cadrul acesteia circa trei pătrimi s-au prevăzut pentru ramurile industriale de bază, arătate mai sus. Pe acest temei şi prin creşterea productivităţii muncii cu 40—44,9%

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 2, Bucureşti, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 144—145.

se prevede ca producţia globală a întreprinderilor industriale socialiste să sporească în 1970 faţă de 1966 cu 66—73%, într-un ritm mediu anual de 10,6—11,6%.

Un grup de sarcini importante ce revin statului pe linia dezvoltării forţelor de producţie ale ţării îl constituie structura pe ramuri a industriei, adîncirea procesului de specializare şi cooperare, creşterea gradului de mecanizare şi automatizare, punerea în valoare şi introducerea în circuitul economic a noi materii prime. În aceste scopuri se înfăptuieşte un volum mare de investiţii pentru creşterea capacităţilor de producţie, dezvoltarea bazei energetice, a producţiei de metal, a chimiei.

Corespunzător cerinţelor generale de dezvoltare a industriei, statul orientează politica de acumulări socialiste şi de investiţii spre realizarea construcţiilor capitale şi a altor obiective industriale, urmărind folosirea cît mai eficientă a resurselor materiale şi financiare interne ale ţării, a veniturilor realizate în industria socialistă şi în agricultură, în comerţul socialist intern şi extern. De aici rezultă că o sarcină principală a organelor economice centrale, locale şi a întreprinderilor, asupra căreia insistă în mod deosebit partidul şi guvernul, o constituie sporirea eficienţei economice în toate domeniile de activitate. Valorificarea deplină a rezervelor şi posibilităţilor de care dispune economia noastră naţională, sporirea productivităţii muncii şi reducerea preţului de cost, a tuturor cheltuielilor de producţie şi de circulaţie reprezintă căi de seamă pentru sporirea acumulărilor socialiste şi creşterea venitului naţional. Se are în vedere asigurarea unei corelaţii juste între fondul de acumulare şi fondul de consum în repartiţia venitului naţional, asigurîndu-se industriei fondurile materiale necesare dezvoltării ei în ritm susţinut, precum şi mijloacele materiale cerute de creşterea nivelului de trai al populaţiei.

În domeniul dezvoltării forţelor de producţie ale ţării pe calea industrializării, statul nostru ia în considerare avantajele ce decurg din legăturile economice internaţionale, şi în primul rînd din dezvoltarea colaborării cu ţările socialiste. Evident, factorul hotărîtor în progresul fiecărei ţări socialiste îl constituie activitatea constructivă a propriului popor, punerea în valoare a propriilor resurse, crearea unei economii dinamice, prospere, competitive. Aceasta este calea ridicării nivelului de trai şi, totodată, calea sporirii contribuţiei la întărirea şi consolidarea sistemului socialist în ansamblul său. Totodată, un rol important au relaţiile dintre ţările socialiste, care, întemeiate pe principii de deplină egalitate şi echitate, asigură schimbul de valori între popoarele ce construiesc noua societate, înlesnesc eforturile lor constructive. Colaborarea dintre ţările socialiste este menită să contribuie la dezvoltarea în fiecare ţară socialistă a ramurilor industriei moderne, în primul rînd a industriei grele, care constituie pivotul dezvoltării armonioase a întregii economii naţionale. Pe această bază, a dezvoltării puternice a industriei grele, ţara noastră lichidează treptat rămînerea în urmă, îşi ridică economia la nivelul ţărilor mai dezvoltate economic, contribuie la avîntul economic general al sistemului socialist mondial. În acelaşi timp, dînd curs unei cerinţe generale a contemporaneităţii, statul nostru socialist dezvoltă relaţii de cooperare şi colaborare economică cu celelalte ţări, indiferent de orînduirea lor socială, participă activ la circuitul economic mondial.

Vorbind despre sarcinile statului în realizarea industrializării, trebuie remarcată preocuparea de a asigura repartizarea raţională a forţelor de producţie pe teritoriul ţării. Societatea socialistă presupune nu numai un echilibru just, dinamic între diferitele ramuri economice, dar şi o justă proporţionare a dezvoltării diferitelor zone ale ţării. Stabilirea proporţionalităţii între toate zonele din punctul de vedere al dezvoltării forţelor de producţie are pentru ţara noastră un caracter obiectiv, decurgînd din cerinţele lichidării moştenirii trecutului în acest domeniu. Este cunoscut că în România burghezo-moşierească amplasarea teritorială a forţelor de producţie era anarhică, industria dezvoltîndu-se cu precădere în acele zone unde se descoperiseră surse de materii prime, (minerale utile, petrol, cărbune) sau în unele oraşe unde se prelucrau produsele agricole. Pe de o parte, această situaţie a influenţat negativ progresul economic de ansamblu al României, iar pe de altă parte a determinat diferenţieri regionale foarte însemnate în ceea ce priveşte nivelul de trai material şi spiritual al populaţiei, care, de regulă, în regiunile fără industrie era sub media pe ţară. Se înţelege deci semnificaţia economică şi socială a lichidării acestor disproporţii, a omogenizării la un nivel superior a judeţelor ţării din punct de vedere economic, industrial.

Îmbinarea politicii de ridicare a diferitelor zone şi localităţi mai puţin dezvoltate cu criteriile de eficienţă economică şi de folosire judicioasă a forţei de muncă reprezintă o coordonată generală a politicii economice a partidului şi statului. Construirea de fabrici, în mare parte în localităţile cu o slabă dezvoltare industrială, continuarea operei de ridicare economică a tuturor localităţilor asigură dezvoltarea întregii ţări spre o bogată viaţă economică şi social-culturală, spre un nivel de civilizaţie şi standard de viaţă mereu mai înalt, corespunzător epocii societăţii socialiste pe care o străbatem.

În sfîrşit, trebuie remarcat că un scop important al activităţii statului pe tărîmul industrializării îl reprezintă *folosirea eficientă a resurselor de muncă*. Pentru România, creşterea ponderii celor ocupaţi în ramurile industriale constituie o problemă esenţială a progresului social, dacă se are în vedere că în vechiul regim cea mai mare parte a populaţiei active era ocupată în economia agrară. Dezvol-

tarea industriei în anii construcţiei socialiste a dus la schimbarea treptată a acestei situaţii. De exemplu, în 1966, din totalul populaţiei, 89% lucra în sfera producţiei materiale, dintre care 19,7% în industrie, 6,7% în construcţii, iar 11% în sfera neproductivă, cu precădere în domeniul învăţămîntului, culturii şi artei, ocrotirii sănătăţii, gospodăriei comunale şi prestărilor de servicii. În perioada 1950—1967, în timp ce populaţia ţării a sporit cu 18,2%, numărul salariaţilor a crescut de 2,2 ori. S-a redus an de an procentul oamenilor muncii ocupaţi în agricultură —, în 1968 reprezentînd 55%.

Dar, cu toate acestea, structura ocupării populaţiei este încă nesatisfăcătoare. În comparaţie cu alte ţări, în România este mare ponderea populaţiei ocupate în agricultură, iar calea sigură, unică pentru a cuprinde tot mai mulţi oameni în sfere mai productive este continuarea industrializării. Desigur, în cadrul procesului de schimbare a structurii economiei, se va întări şi mai mult poziţia industriei ca ramură conducătoare a economiei. O parte însemnată a sporului producţiei industriale urmează a fi realizată în întreprinderi noi. Pe plan social, aceasta înseamnă noi locuri de muncă pentru muncitori şi alte categorii de oameni ai muncii (ingineri, tehnicieni, personal auxiliar etc.). Ponderea celor ocupaţi în industrie şi în alte domenii legate de aceasta va creşte o dată cu reducerea ponderii populaţiei active din agricultură, care va reprezenta în ultimul an al planului cincinal 50% din totalul populaţiei ocupate. Aceasta va fi, desigur, o importantă realizare, dar problemele complexe ale folosirii eficiente a forţei de muncă, privite în perspectiva eliminării deosebirilor esenţiale dintre munca industrială şi cea agricolă, dintre munca intelectuală şi cea fizică, vor fi soluţionate în procesul îndelungat al desăvîrşirii construcţiei socialiste şi al construcţiei comuniste.

În condiţiile de azi, cînd producţia se bazează tot mai mult pe cuceririle ştiinţei şi tehnicii, *calificarea oamenilor muncii*, nivelul lor de cultură generală şi tehnică joacă un rol deosebit în progresul economic. Gradul de calificare profesională, de cunoştinţe tehnice şi de cultură generală, dexteritatea în mînuirea maşinilor, utilajelor, agregatelor (experienţa de producţie), cunoaşterea procedeelor tehnologice au un rol de prim ordin în creşterea productivităţii muncii şi în sporirea masei de valori materiale necesare societăţii. Reflectînd aceste cerinţe, una din sarcinile de răspundere ale statului o constituie asigurarea economiei cu forţă de muncă de înaltă calificare. Pentru perioada 1966—1970 se prevede ca învăţămîntul să dea economiei naţionale circa 584 000 de cadre calificate, din care 334 000 de muncitori calificaţi, 130 000 de cadre medii de specialitate şi 120 000 de cadre cu pregătire superioară. Înfiinţarea liceelor de specialitate — industriale, agricole, economice — se înscrie pe linia preocupărilor de a asigura pregătirea oamenilor muncii la nivelul cerinţelor progresului economic actual. Aceste licee dau tinerilor, pe lîngă cunoştinţe de cultură generală, temeinice cunoştinţe profesionale.

O dată cu toate acestea se ridică cerinţe sporite privind perfecţionarea cunoştinţelor tehnice-economice, a nivelului pregătirii profesionale a muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor ocupaţi în producţie, corespunzător exigenţelor izvorîte din progresul tehnic şi din dezvoltarea economiei naţionale în anii următori.

Rolul statului în dezvoltarea intensivă şi multilaterală a agriculturii

Politica economică generală a partidului şi statului urmăreşte dezvoltarea economiei ca un complex unitar, aşezarea atît a industriei cît şi a agriculturii (şi celorlalte

ramuri economice) pe temelia marii producții mecanizate. Altfel s-ar crea piedici dezvoltării industriei înseși, ar apărea greutăți în ridicarea nivelului de trai al populației. În acest sens, una din sarcinile de mare importanță ale statului socialist o constituie dezvoltarea forțelor de producție la sate, realizarea unei agriculturi intensive de înalt randament economic. Aceasta este o problemă de mare însemnătate economică, cu profunde semnificații politice și sociale. Societatea socialistă trebuie să asigure soluționarea deplină a problemei agrare, iar aceasta înseamnă, pe de o parte, eliberarea socială a țărănimii și pe de altă parte crearea unei agriculturi moderne, în stare să asigure, în cele mai diferite condiții climatice, producții mari și constante. Socialismul este de neconceput fără instaurarea proprietății sociale atît în industrie cît și în agricultură, precum și fără realizarea forțelor de producție moderne în aceste sectoare hotărîtoare ale producției materiale. De aici necesitatea cooperativizării socialiste a micii producții și a modernizării tehnice a întregii agriculturi.

După cum este cunoscut, pămîntul — principalul mijloc de producție în agricultură — este limitat ca arie și foarte variat din punctul de vedere al fertilității naturale. De aceea, agricultura extensivă are limite istorice, nu poate să asigure cantitățile de produse vegetale și animale cerute de ritmurile intense ale dezvoltării societății socialiste. Depășirea acestor limite, sporirea aportului agriculturii la progresul întregii țări și la ridicarea bunăstării poporului determină în mod necesar practicarea unei agriculturi intensive, multilateral dezvoltată, bazată pe extinderea și diversificarea mecanizării și chimizării, pe folosirea largă a irigațiilor și a cuceririlor științei. Este o sarcină de importanță istorică, căci socialismul trebuie să-și afirme superioritatea și în acest domeniu, să facă din agricultură o ramură modernă, productivă, eficientă.

Experiența propriei dezvoltări a României socialiste evidențiază că, alături de proprietatea socialistă sau, mai bine zis, pe baza acestei proprietăți, *rolul principal în creșterea producției agricole îl are întărirea bazei tehnice-materiale a agriculturii prin dotarea cu mașini, tractoare și alte mijloace mecanice, prin electrificare, chimizare, efectuarea de lucrări hidroameliorative ș.a.m.d.* Se poate spune că aceasta este una din coordonatele principale ale activității statului nostru socialist în agricultură. Rezultatul este că la dispoziția lucrătorilor de pe ogoare se află peste 92 800 de tractoare, 61 000 de semănători mecanice, aproape 42 000 de combine pentru cereale păioase. În întreprinderile agricole de stat au fost complet mecanizate lucrările de cultivare a cerealelor păioase, de însămînțare și întreținere a porumbului, iar în cooperativele agricole se realizează mecanizat aratul și semănatul cerealelor și, într-o proporție considerabilă, recoltatul grîului și întreținerea porumbului.

Istoria a consemnat ca o experiență de o însemnătate deosebită faptul că, în plin proces de cooperativizare a agriculturii, a sporit producția agricolă în țara noastră. Între anii 1960 și 1964, spre exemplu, în ciuda unor greșeli în planificarea producției agricole și a unor neajunsuri în activitatea economică din agricultură, producția agricolă medie a fost cu 12% mai mare decît media celor cinci ani anteriori și cu 29% mai mare decît media anilor 1934—1938, asigurîndu-se din resurse interne aprovizionarea populației cu produse agroalimentare și a industriei cu materii prime, precum și fonduri de rezervă și de export. În anii următori, agricultura a cunoscut noi realizări, o creștere continuă a producției vegetale și animale.

Subliniind aceste realizări, o facem mai ales pentru a remarca, pe de o parte, căile de progres pe care socialismul le-a deschis agriculturii și, pe de altă parte, pentru a remarca importanța pe care o au preocupările partidului

și guvernului pentru dezvoltarea acestei ramuri economice. Spunem aceasta deoarece realizările dobîndite în producția vegetală și animală sînt departe de a corespunde posibilităților mari de care dispune agricultura socialistă. Lipsurile manifestate în agricultură — între care și o rămînere în urmă în ceea ce privește mecanizarea, chimizarea și realizarea irigațiilor — au impietat asupra rezultatelor producției. Înlăturarea acestor neajunsuri, punerea în valoare a rezervelor de care dispune agricultura socialistă presupun înfăptuirea unor măsuri importante pe linia mecanizării, chimizării, irigațiilor. Este o îndatorire de prim ordin, o sarcină de mare importanță națională, subliniază documentele de partid, ca pînă la sfîrșitul cincinalului să se rezolve în linii generale problemele mecanizării complexe și ale chimizării agriculturii. În acest cadru, eforturile sînt îndreptate spre realizarea unei game variate de tractoare și de mașini, care să asigure un grad ridicat de mecanizare a lucrărilor agricole, spre dezvoltarea producției de îngrășăminte minerale și executarea irigațiilor, precum și a altor lucrări hidroameliorative.

Sarcini mari revin în perioada actuală întreprinderilor agricole de stat, unități socialiste de bază în agricultura noastră. Pentru a spori aportul acestora la asigurarea necesităților economiei naționale în produse vegetale și animale, statul le acordă importante fonduri de investiții, mijloace tehnice, îngrășăminte. Orientarea dată de partid spre specializarea întreprinderilor agricole de stat ca unități socialiste mari producătoare de cereale sau crescătoare de animale este menită să ridice eficiența lor economică și să asigure o sporire considerabilă a producției. De aici izvorăsc răspunderile deosebite ce revin întreprinderilor și fermelor agricole de stat, consiliilor agricole pentru a folosi cu maximă eficiență economică fondurile alocate de stat, a spori continuu producția la hectar, producția animalieră, o dată cu creșterea rentabilității, a beneficiilor realizate.

În ceea ce privește sectorul cooperatist, statul socialist îi acordă un sprijin puternic prin fonduri de investiții, credite, cadre de specialiști, contabili, prin întreprinderile pentru mecanizarea agriculturii. Acest sprijin poate fi acum folosit în mod mai eficient ca urmare a creării uniunilor cooperatiste județene și a Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție. Organele intercooperatiste sînt chemate să asigure coordonarea eforturilor cooperativelor în sporirea producției, efectuarea de lucrări de îmbunătățiri funciare, irigații, combaterea eroziunii solului, prelucrarea produselor agricole și valorificarea lor. Pe de altă parte, ele au sarcina să unească eforturile cooperativelor agricole în rezolvarea unor probleme social-culturale și să mijlocească relațiile dintre cooperative și diferite organizații economice socialiste. O deosebită atenție se cere acordată folosirii fondurilor cooperativelor pentru dezvoltarea proprietății lor obștești, pentru realizarea de lucrări hidroameliorative, construcții de interes productiv și alte lucrări necesare sporirii producției agricole.

Înfăptuirea obiectivului dezvoltării intensive și multilaterale a agriculturii ridică atît în fața consiliilor agricole, ca organe de stat, cît și în fața uniunilor cooperatiste, ca organe obștești, obligații de importanță majoră. Eforturile organelor de stat și cooperatiste se cer orientate spre problemele fundamentale de care depind sporirea producției și creșterea eficacității economice în toate unitățile agricole socialiste, printre care : folosirea în cele mai bune condiții a mijloacelor sporite de mecanizare și chimizare ; concentrarea eforturilor spre realizarea planului de irigații și a altor lucrări hidroameliorative, menite să ferească producția agricolă de efectele negative ale secetei ; amplasarea cît mai judicioasă a culturilor pe zone

și în fiecare unitate; asigurarea cu semințe de mare productivitate la toate plantele, corespunzător condițiilor naturale din fiecare zonă; perfecționarea organizării producției și a muncii în fiecare unitate de stat și cooperatistă; perfecționarea sistemului de retribuție și cointeresare materială; zonarea creșterii animalelor și îmbunătățirea structurii efectivelor; sporirea producției de furaje și îmbunătățirea modului de furajare a animalelor; perfecționarea sistemei de mașini și utilaje agricole corespunzător necesităților producției vegetale și animale. În realizarea acestor sarcini, Consiliului Superior al Agriculturii îi revin, fără îndoială, atribuțiile fundamentale, acesta fiind chemat să dea și asistența de specialitate uniunilor cooperatiste și unităților agricole socialiste.

Statul și introducerea progresului tehnic in economia națională în condițiile revoluției științifice și tehnice contemporane

Unul dintre obiectivele fundamentale ale politicii economice a partidului și statului nostru este folosirea largă în întreaga construcție economică a realizărilor științei și tehnicii contemporane. Urmărind sporirea productivității muncii, folosirea cu maximă eficiență a resurselor materiale, statul asigură cu consecvență reutilarea întreprinderilor vechi și înzestrarea celor noi cu mijloace tehnice perfecționate, asimilarea și introducerea în fabricație a noi produse de înaltă tehnicitate și cu performanțe tehnice-economice ridicate — de la mașini și utilaje la linii tehnologice și instalații complete —, paralel cu importarea acelor instalații pe care nu le putem fabrica în țară, necesare noilor întreprinderi. Capătă astfel o tot mai mare importanță industria constructoare de mașini, care, prin succesele sale, contribuie la menținerea dinamismului in-

dustrial și la modernizarea întregii economii naționale. În acest sens, partidul și guvernul au pus ca sarcini de mare răspundere lichidarea rămînerilor în urmă în construcțiile de mașini, creșterea producției și ponderii produselor complexe de înaltă tehnicitate, îmbunătățirea structurii producției de mașini-unelte, asigurîndu-se fabricarea de tipodimensiuni de complexitate ridicată, cu parametri tehnici superiori, lărgirea nomenclatorului de mașini și utilaje, însușind în fabricație echipamente tehnice variate și dezvoltînd producția de linii tehnologice, complete, fabricarea de echipament electronic și electrotehnic, a elementelor de automatizare ș.a.m.d. Pe această cale se accentuează progresul tehnic in întreaga economie, se extinde mecanizarea lucrărilor grele și cu volum mare de muncă, se dezvoltă automatizarea proceselor de producție în principalele ramuri industriale, urmărindu-se creșterea productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție și ușurarea condițiilor de muncă.

Rezolvarea acestor probleme solicită tot mai mult aportul științei, sub îndrumarea centrală a statului. În condițiile producției mecanizate, ale revoluției științifice și tehnice contemporane, știința este încorporată structural întregului proces al producției materiale, aplicarea în practică a rezultatelor sale fiind o necesitate ineluctabilă a mersului înainte al economiei și culturii, al întregii societăți. Această simbioză organică între viața materială a societății contemporane și știință constituie, de altfel, însăși cauza obiectivă ce determină rolul impulsiv al științei în creșterea forțelor de producție și, în speță, în perfecționarea proceselor tehnologice și a produselor industriale, în crearea de noi surse de materii prime și materiale. Încă Marx spunea că, pe măsura dezvoltării marii industrii, crearea unei adevărate bogății va depinde din ce în ce mai mult de starea generală a științei și de gradul de dezvoltare a tehnologiei.

Procesele complexe și multilaterale ale desăvîrșirii construcției socialiste impun continua ridicare a nivelului întregii munci de cercetare științifică. Pentru perioada actualului plan cincinal se prevăd 7 miliarde de lei în vederea dezvoltării cercetării științifice, dintre care o bună parte pentru construirea de noi institute, laboratoare și pentru dotarea acestora cu aparatură de înalt nivel tehnic. Pînă în 1970, numărul celor care vor lucra în instituțiile de cercetare va crește la peste 30 000 de persoane. Judecînd după aceste fapte, în fața instituțiilor de specialitate din domeniul științei, în fața Consiliului Național al Cercetării Științifice ca organ de stat chemat să coordoneze această activitate se ridică sarcini de răspundere privind creșterea nivelului de pregătire a noilor cercetători, perfecționarea specializării acestora, atragerea lor la soluționarea sarcinilor privind dezvoltarea economică-socială a țării. Eforturile se cer orientate spre soluționarea unor teme esențiale care asigură progresul forțelor de producție ale țării, printre care : punerea în valoare a unor noi rezerve de minereuri și găsirea celor mai eficiente căi de valorificare superioară a resurselor naturale ; realizarea progresului tehnic, a mecanizării și automatizării proceselor de producție, a unor noi instrumente de producție dintre cele mai perfecționate. Totodată, cerințele creșterii eficienței activității economice ridică în fața ministerelor, a organelor economice și întreprinderilor sarcina de a se preocupa de valorificarea deplină a rezultatelor cercetărilor științifice, de a se sprijini tot mai mult pe aportul oamenilor de știință la întocmirea studiilor privind dezvoltarea economiei, la elaborarea de soluții tehnice-științifice cerute de producție ș.a.m.d.

Consiliul Național al Cercetării Științifice, creat din necesitatea de a lega mai strîns munca de cercetare de cerințele majore ale progresului economic și social, vine să înlesnească îndrumarea unitară a activității de cercetare de

către statul socialist. Acest organism de stat este menit să coordoneze munca științifică și de formare a cadrelor din acest domeniu, să îndrumeze eforturile cercetătorilor spre realizarea obiectivelor științifice înscrise în planul unitar de cercetare — parte integrantă a planului cincinal. Necesitatea acestei conduceri centralizate a cercetării științifice este impusă de vertiginosul progres științific-tehnic contemporan, de cerințele legăturii tot mai strînse între cercetarea științifică și nevoile concrete ale economiei și culturii, de organizarea participării tot mai active a oamenilor de știință și cercetătorilor la rezolvarea marilor probleme ale construcției economice socialiste.

Cu ajutorul material al statului, printr-o politică dirijată unitar, vor putea lua o mare amploare activitatea de cercetare, însușirea a tot ceea ce e nou în variatele domenii ale științei și tehnicii. Încorporarea planului de cercetare științifică în planul cincinal, stabilirea prin planul de stat a principalelor teme de cercetare dau noi perspective muncii științifice, constituie, fără îndoială, o garanție a sporirii eficacității sale, a obținerii unor noi și importante realizări în dezvoltarea științei și tehnicii, în promovarea largă a progresului tehnic.

2. ROLUL STATULUI ÎN PERFECȚIONAREA RELAȚIILOR DE PRODUCȚIE SOCIALISTE

Organizînd dezvoltarea forțelor de producție ale țării, statul nostru se sprijină pe rolul activ al relațiilor de producție socialiste, urmărește perfecționarea și consolidarea acestora, afirmarea lor ca forță motrice a dezvoltării sociale.

Socialismul presupune nu numai o înaltă bază materială-tehnică, ci și promovarea unor relații sociale de înaltă echitate, întemeiate pe înlăturarea exploatării sociale, pe

realizarea remunerației după cantitatea, calitatea și importanța socială a muncii depuse. Relațiile de producție socialiste, reprezentînd unitatea organică a relațiilor de proprietate, relațiilor de repartiție și schimburilor de activități între oamenii muncii, au de aceea un profund conținut social-politic și totodată umanist. Întemeindu-se pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție și bogățiilor țării, ele stau la temelia libertății sociale a poporului și a creșterii bunăstării sale, o dată cu dezvoltarea acestei proprietăți. În același timp, statornicind repartiția în corespundere cu contribuția adusă la cauza generală a dezvoltării societății socialiste, ele dau acestei repartiții un conținut de echitate socială, jucînd un rol motrice în mobilizarea celor ce muncesc la desfășurarea unei activități de înaltă eficiență socială.

Din toate acestea rezultă importanța excepțională pe care o are perfecționarea relațiilor de producție în pas cu dezvoltarea forțelor de producție, cu evoluția de ansamblu a societății socialiste.

Socialismul nu lichidează orice contradicții din societate, el nu reprezintă un organism social plat, care s-ar dezvolta fără impulsuri interioare. Socialismul lichidează clasele exploatatoare și exploatarea omului de către om, înlătură caracterul antagonist al contradicțiilor, înlătură acele cauze de ordin economic și social care duc la zguduiri sociale, la confruntări de clasă și care, din cauza aceasta, se soldează cu distrugeri de bunuri materiale și spirituale. Cauza dezvoltării noii societăți, sufletul său viu îl constituie, pe de o parte, activitatea unită a forțelor sociale muncitorești pentru realizarea progresului social-economic și democratic, iar pe de altă parte lupta dintre nou și vechi, dintre ceea ce reprezintă viitorul, tendințele de progres și ceea ce este conservator, înapoiat, caută să țină în loc dezvoltarea. Analizînd din acest unghi de vedere raportul forțe de producție — relații de producție în socialism, trebuie să

subliniem că, desigur, între ele există concordanță, dar și în socialism se menține posibilitatea ca între aceste două laturi ale modului de producție să apară contradicții. Ele pot proveni, mai întîi, dintr-o rămînere în urmă a dezvoltării industriei, de pildă ca urmare a unei insuficiente preocupări pentru modernizarea utilajelor, agregatelor, procedeelor tehnologice, pentru adîncirea specializării producției etc., fenomene ce pot duce la o productivitate scăzută și, ca urmare, la greutăți în satisfacerea cerințelor de trai ale oamenilor muncii. Ele se pot manifesta, de asemenea, în agricultură, ca urmare a insuficientei dezvoltări a mecanizării, chimizării, irigațiilor, într-un cuvînt a bazei tehnice-materiale, ceea ce are ca urmare o producție agricolă scăzută și, de aici, greutăți în aplicarea principiilor socialiste de repartiție la sate, precum și în aprovizionarea cu produse agroalimentare a populației orășenești și cu materii prime a industriei prelucrătoare. Ele se pot manifesta și prin rămînerea în urmă a unor laturi ale relațiilor de producție socialiste, de pildă a formelor schimbului de activități între oameni sau a formelor de retribuție, care să nu-i stimuleze suficient pe oamenii muncii în sporirea producției sociale și realizarea unor produse de calitate. În asemenea condiții, descoperirea contradicțiilor și rezolvarea lor constituie o obligație de extremă importanță a partidului comunist și a statului socialist. Căci sarcina partidului comunist, a statului socialist este tocmai de a urmări mersul întregului organism social, a sesiza rămînerile în urmă, contradicțiile ce apar și a promova măsuri ce duc la soluționarea lor. Altfel, contradicțiile se dezvoltă, generează nemulțumiri ale diferitelor grupuri sociale, care se pot solda cu răbufniri sociale, cu crize social-politice.

Instrumentul dezvoltării și perfecționării relațiilor de producție socialiste îl constituie statul. Exercitîndu-și funcția economică-organizatorică, statul are deopotrivă

sarcina de a asigura dezvoltarea forțelor de producție și perfecționarea relațiilor de producție în toate părțile lor componente. Practic, aceasta presupune apărarea și dezvoltarea proprietății obștești, perfecționarea sistemului de retribuire a muncii, dezvoltarea schimburilor dintre oraș și sat, a relațiilor de cooperare și specializare dintre întreprinderi ș.a.m.d.

Rolul statului în creșterea și întărirea proprietății obștești

Din totalitatea elementelor componente ale relațiilor de producție, marxism-leninismul evidențiază importanța hotărîtoare a relațiilor de proprietate. Modul de însușire a mijloacelor de producție determină în esență toate celelalte relații sociale. Astfel, de natura proprietății asupra mijloacelor de producție depinde locul fiecărei clase și categorii sociale în producția materială, în societate, depind modul de repartizare a venitului național, sistemul de retribuție ș.a.m.d. În țara noastră a triumfat proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, așa încît pe baza acestei proprietăți își durează viața întreaga clasă muncitoare și cvasitotalitatea familiilor țărănești (cu excepția familiilor din zonele de deal și de munte unde nu s-au creat cooperative de producție agricolă). Proprietatea socială, sub cele două forme ale sale — de stat, a întregului popor, și cooperatistă —, constituie baza relațiilor socialiste, iar dezvoltarea și consolidarea sa continuă stau chezășie consolidării și dezvoltării întregii orînduiri socialiste.

Statul asigură dezvoltarea proprietății socialiste în primul rînd înfăptuind politica partidului de industrializare și de modernizare a agriculturii. Procesul construirii socialismului, marcat prin sporirea masei forțelor de producție ca urmare a industrializării, înseamnă, în același timp, procesul dezvoltării proprietății sociale. Ce arată

cifrele statistice din acest punct de vedere? Venitul național, principalul indice sintetic al dezvoltării economice, a crescut în perioada 1950—1967 de 4,8 ori, iar venitul național pe locuitor de 3,9 ori. S-a dezvoltat continuu proprietatea de stat, care are rol conducător în economia națională. Fondurile fixe din economia națională au crescut în perioada 1950—1967 de peste 2,6 ori, dintre care de 3,3 ori fondurile fixe productive și de două ori fondurile fixe neproductive. A crescut, de asemenea, proprietatea cooperatistă în agricultură.

Realizînd obiectivele economice și social-culturale prevăzute în planul de cinci ani și în planul de zece ani pentru valorificarea surselor energetice, statul asigură o nouă și puternică creștere a proprietății socialiste. Astfel, planul cincinal actual prevede un volum total de investiții centralizate din fondurile statului în sumă de 280,5 miliarde de lei, de 1,66 ori mai mare decît în anii 1961—1965. An de an intră în funcțiune importante capacități de producție, începe construcția unor noi obiective industriale, a unor edificii social-culturale și locuințe. Este suficient să amintim, spre exemplu, construirea noului Combinat siderurgic la Galați, construirea marelui nod energetic de la Porțile de Fier împreună cu R.S.F. Iugoslavia, a unor noi furnale de mare capacitate la Hunedoara, terminarea combinatelor chimice de la Craiova și Tîrgu Mureș, a hidrocentralei de pe Lotru și a altor obiective industriale. În 1970, venitul național va fi cu peste 47% mai mare decît în 1965, sporind în medie anual cu 8%.

În ceea ce privește dezvoltarea proprietății cooperatiste, ea este puternic influențată de sprijinul statului privind acordarea de credite, dezvoltarea bazei tehnice-materiale, extinderea contractărilor. Astfel, în anii cincinalului se prevede efectuarea în agricultură a unui volum de investiții din fondurile statului în valoare de circa 36 de miliarde de lei, la care se adaugă 9 miliarde de lei investiții

în industria care produce pentru agricultură mijloace mecanizate și chimice, precum și un însemnat volum de investiții din fondurile proprii ale cooperativelor agricole de producție. Orientarea cooperativelor agricole pe calea dezvoltării multilaterale a producției agricole, a creșterii șeptelului proprietate obștească, a vînzărilor de produse către stat creează condițiile materiale necesare repartizării unor fonduri mai mari în proprietatea obștească și, pe această bază, creșterii nivelului de trai, material și cultural, al țăranilor. Mai există unele cooperative care au încă proprietatea obștească insuficient dezvoltată, care au încă venituri mici în raport cu posibilitățile lor economice. O sarcină a organelor de stat și a uniunilor cooperatiste, subliniată de partid și guvern, este aceea de a sprijini întărirea economică-organizatorică a cooperativelor, ceea ce trebuie să se reflecte în creșterea producției agricole vegetale și animale, a proprietății obștești, în sporirea vînzărilor către stat și a veniturilor țărănimii.

Politica dezvoltării și consolidării proprietății socialiste (de stat și cooperatistă) se îmbină armonios cu politica de apărare a acestei proprietăți împotriva hoților, delapidatorilor și altor dușmani ai socialismului. Statul și dreptul socialist sînt chemate să ocrotească proprietatea socialistă, să facă inofensive orice încercări de atac împotriva acestei proprietăți.

Rolul organelor de stat în perfecționarea relațiilor de repartiție

De covîrșitoare importanță pentru dezvoltarea societății socialiste este perfecționarea relațiilor de repartiție. Marxism-leninismul a fundamentat științific teza despre dependența repartiției de caracterul proprietății asupra mijloacelor de producție, de forma de producție a bunurilor materiale. În condițiile producției socialiste, repartiția are loc după principiul *„de la fiecare după capacități, fiecăruia după muncă“*. Repartiția după muncă este o lege economică a socialismului. Nivelul de dezvoltare a forțelor de producție în condițiile socialismului, nivelul productivității muncii sociale și alți factori cu caracter obiectiv determină cu necesitate ca în domeniul repartiției să se ia drept criteriu fundamental cuantumul muncii date societății de fiecare membru al ei, cantitatea, calitatea și însemnătatea socială a acestei munci. Astfel, în prima fază a societății comuniste se păstrează deosebiri pregnante între sat și oraș, între munca fizică și cea intelectuală, există rămășițe ale mentalității burgheze în conștiința oamenilor. De aceea, în procesul construirii socialismului și comunismului, pentru a stimula activitatea maselor în producție și educarea lor comunistă prin muncă, trebuie promovată politica de îmbinare a entuziasmului general de victoria revoluției și desființarea exploatării cu cointeresarea materială a celor ce muncesc.

Cointeresarea materială a muncitorilor, țăranilor, intelectualității este una din forțele motrice ale dezvoltării producției industriale și agricole. În ce constă marea eficiență economică-socială a principiului cointeresării materiale, aplicat cu rigurozitate de partidul și statul nostru? În faptul că îmbină în chip armonios interesele generale ale dezvoltării economice și culturale a patriei cu interesele individuale ale celor ce muncesc; că contribuie la dezvoltarea producției sociale, permițînd satisfacerea mereu mai bună a necesităților de viață ale oamenilor muncii, o dată cu înflorirea economică și culturală a patriei; că acționează ca un stimulent pentru întărirea disciplinei socialiste a muncii, pentru ridicarea calificării, însușirea tehnicii noi, dezvoltarea spiritului organizatoric, contribuind astfel la obținerea unor rezultate mai bune în producție.

Definită pe baza cerinţelor legii economice a repartiţiei după muncă, lege specifică socialismului, politica de salarizare a statului nostru se întemeiază pe luarea în consideraţie a cantităţii, calităţii şi importanţei sociale a muncii diferitelor categorii de salariaţi. Aceasta îşi găseşte oglindirea concretă în sistemul de salarizare, care prevede o remuneraţie superioară pentru muncitorii, inginerii şi tehnicienii din ramurile-cheie ale economiei naţionale, legarea mai strînsă a salariului tarifar şi a celorlalte venituri de contribuţia efectivă în muncă a fiecărui salariat.

Ceea ce este deosebit de important în activitatea organelor de stat şi economice pe linia stimulării economice a celor ce muncesc este continua îmbunătăţire a formelor de remuneraţie, o justă corelare între normele de muncă şi nivelul cîştigurilor realizate, grija pentru ca clasele de salarizare să reflecte cît mai real diferenţierile dintre calificarea şi greutatea muncii categoriilor de salariaţi, diferenţieri impuse de meserii, procese tehnologice, ramuri de producţie. Se impune ca normele de muncă să reflecte cît mai bine îmbunătăţirile aduse în producţie, schimbările înnoitoare ce au loc în domeniul înzestrării tehnice a întreprinderilor, al modernizării proceselor tehnologice, al ridicării nivelului profesional al lucrătorilor. Orientarea dată de partidul nostru este aceea ca modificările ce se fac în salarizarea diferitelor categorii de oameni ai muncii să corespundă cît mai bine nivelului dezvoltării economice a ţării, să-i stimuleze în ridicarea gradului de pregătire profesională şi creşterea activităţii lor pe linia construcţiei socialiste, să se întemeieze realmente pe creşterea producţiei.

Un exemplu remarcabil al modului în care Partidul Comunist Român şi statul nostru socialist înfăptuiesc perfecţionarea relaţiilor socialiste de producţie îl constituie măsurile statornicite de Conferinţa Naţională a P.C.R. din decembrie 1967 privind îmbunătăţirea sistemului de salarizare, a întregului mod de repartiţie, aplicînd ferm principiile socialiste în domeniul retribuţiei, urmărind a lega mai strîns fondul de consum de aportul pe care-l aduce fiecare la construcţia socialismului şi de posibilităţile de care dispune economia naţională în actuala etapă de dezvoltare. Postulatul fundamental de la care se porneşte în sistemul de salarizare este îmbinarea intereselor generale şi individuale, asigurarea unei legături organice între veniturile personale ale fiecărui salariat şi contribuţia sa efectivă la activitatea economică şi social-culturală. Aceluiaşi scop îi servesc măsurile luate de Plenara C.C. al P.C.R. din 19 iunie 1968 şi legiferate de Marea Adunare Naţională privind stabilirea unui raport mai echitabil între venitul diferitelor categorii de oameni ai muncii, eliminarea decalajelor prea mari şi nejustificate între venituri, înlăturarea cumulului de funcţii cu plată şi a sistemului remunerării cu indemnizaţii fixe pe viaţă a unor titluri şi distincţii, mai buna utilizare a pîrghiei impozitelor în echilibrarea veniturilor, instituirea controlului social asupra provenienţei averilor dubioase. Asigurînd deplina înfăptuire a politicii partidului în aceste domenii, statul socialist acţionează astfel în direcţia perfecţionării societăţii noastre, a relaţiilor sociale dintre oameni, pentru înfăptuirea deplină a principiilor de echitate socială specifice socialismului.

Eficacitatea cointeresării materiale depinde, de asemenea, de măsura în care retribuţia este legată de realizarea indicilor fundamentali ai producţiei materiale, atît a celor cantitativi cît şi a celor calitativi. Astfel, o problemă de mare actualitate pe care desfăşurarea vieţii economice o ridică în faţa organelor de stat şi economice este aceea ca retribuţia în întreprinderi să stimuleze intr-un mod mai eficient lupta pentru produse de calitate, la nivelul performanţelor moderne. Din acest punct de vedere se impun măsuri care să lege mai direct veniturile oamenilor nu nu-

mai de cantitatea de produse pe care o dau, ci și de calitatea acestora, de nivelul lor tehnic-economic și de alți indicatori calitativi. Aceasta obligă, firește, la o mai bună informare tehnică și pregătire profesională a muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor, la perfecționarea sistemului de urmărire a calității produselor, întărindu-se controlul interfazic și final, o mai strînsă legătură între uzinele producătoare și beneficiari, pentru a urmări de aproape comportarea produselor în exploatare.

O importanță deosebită are perfecționarea sistemului de cointeresare materială a oamenilor muncii din domeniul agriculturii. O dată cu preocuparea de a se întări proprietatea obștească, de a nu fi diminuate pentru alte scopuri suprafețele de teren agricol proprietate obștească destinate producției, se urmărește îmbunătățirea sistemului de retribuire a membrilor cooperativelor agricole de producție, legînd mai mult remunerația de rezultatele muncii, de sporurile de producție obținute la hectar, de activitatea generală în cooperativă. În acest scop are o mare importanță întărirea rolului zilei-muncă în măsurarea și retribuirea muncii, extinderea sistemului de retribuție suplimentară a țăranilor cooperatori, care urmărește îmbinarea retribuției după numărul de zile-muncă efectuate cu rezultatele obținute în producția vegetală sau animală.

Statul sprijină activitatea de întărire economică-organizatorică a cooperativelor agricole prin specialiștii din agricultură, prin intermediul întreprinderilor pentru mecanizarea agriculturii, prin sistemul contractelor de livrare a produselor agricole și pe alte căi.

Acțiunea stimulatoare a cointeresării materiale se împletește strîns cu acțiunea stimulentelor morale, promovate consecvent de partid și stat. Conștiința socialistă a oamenilor muncii, trăsăturile lor morale exercită o influență motrice asupra dezvoltării economiei și, în ultimă

analiză, asupra procesului istoric, prin aceea că generează o atitudine înaintată față de muncă, față de proprietatea obștească, față de problemele vieții obștești. Desfășurînd o largă activitate politică-educativă de dezvoltare a conștiinței socialiste și a trăsăturilor moralei socialiste, organizațiile de partid, obștești și organele de stat urmăresc atragerea maselor la o muncă productivă și de calitate, la sporirea avuției sociale, precum și creșterea spiritului lor de răspundere pentru problemele obștești, dezvoltarea largă a sentimentului patriotismului și a entuziasmului lor revoluționar.

Activitatea statului în vederea perfecționării relațiilor dintre sat și oraș

În sistemul relațiilor socialiste, care stimulează dezvoltarea forțelor de producție, pe un loc important se înscriu relațiile economice dintre oraș și sat, adică dintre cele două clase fundamentale producătoare de bunuri materiale — clasa muncitoare și țărănimea. Găsirea în fiecare perioadă a formelor celor mai bune de legătură între oraș și sat pe linia producției și a schimbului asigură aprovizionarea normală a orașului cu produse agricole, și a satului cu produse industriale. Aceasta explică de ce dezvoltarea și perfecționarea raporturilor dintre industrie și agricultură pe măsura construirii socialismului constituie o importantă latură a funcției economice-organizatorice a statului nostru.

Relațiile economice dintre oraș și sat sînt determinate de transformările structurale ce se petrec în economia industrială și agricolă. În perioada construcției socialiste, aceste raporturi sînt subordonate consolidării bazei economice și a bazei tehnice-materiale a socialismului, aprovizionării normale a populației, întăririi economiei naționale ca un complex unitar.

Circuitul produselor industriale și agricole între oraș și sat, efectuat prin organizațiile economice de stat și cooperatiste, nu poate avea loc în mod spontan, stihinic, ci trebuie să se desfășoare conștient, planificat. Aici rolul statului socialist este hotărîtor în perfecționarea acestor legături, în așa fel încît ele să corespundă atît nevoilor noi impuse de dezvoltarea economiei naționale, cît și de necesitatea de a spori stimularea producătorilor agricoli, care nu numai în condițiile micii producții de mărfuri, dar și în condițiile producției socialiste trebuie cointeresați material în rezultatele muncii lor. După cum este știut, tocmai așa a procedat partidul nostru, stabilind legăturile economice dintre oraș și sat prin sistemul contractărilor și achizițiilor de produse agricole la prețuri ferme și stimulatorii pentru producătorii agricoli.

Sistemul de contractări și achiziții contribuie la formarea fondului central de produse al statului. Acest fond constituie în mîinile puterii socialiste o pîrghie pentru satisfacerea necesităților economiei naționale în produse agricole, pentru aprovizionarea celor ce muncesc, precum și pentru apărarea intereselor lor economice față de eventualele tendințe speculative de pe piața neorganizată. Experiența arată că și în condițiile socialismului o insuficientă aprovizionare cu mărfuri poate provoca apariția unor fenomene stihinice, de spontaneitate, îndeosebi pe piața neorganizată. Elemente speculative caută să se interpună între producător și consumator, să ducă o viață ușoară, strîngînd averi prin mijloace ilicite. Statul trebuie să exercite controlul său asupra acestora, să dirijeze cursul prețurilor pe piață, să vegheze la respectarea de către producători a contractelor privind livrarea produselor agricole ș.a.m.d. Desigur, calea de promovare a intereselor populare în relațiile de schimb pe piață o constituie aprovizionarea cît mai bună a populației prin sistemul comerțului de stat și cooperatist.

Un rol central în aprovizionarea populației cu produse agroalimentare îl au întreprinderile agricole de stat. Datorită dotării cu utilaj agricol și încadrării cu specialiști și muncitori calificați, întreprinderile agricole de stat au devenit una din principalele surse de constituire a fondului central de cereale, carne, lapte și alte produse agricole. Totodată, creșterea producției-marfă în cooperativele agricole trebuie să sporească, de asemenea, aportul acestora la fondul de produse al statului, la soluționarea diferitelor cerințe ale economiei naționale.

În același timp, *o importanță deosebită are îmbunătățirea regimului de valorificare a produselor vegetale și animale prin contracte pe termen lung.* După cum este știut, relațiile comerciale cu statul, valorificarea prin contractări a producției agricole marfă constituie principala sursă de venituri în bani pentru cooperativele agricole de producție. Contractele cu statul asigură vînzarea produselor agricole la prețuri stimulatorii, oferă avantajul primirii de arvune în bani pentru producția-marfă contractată, precum și avantajele asistenței tehnice de specialitate pentru producția contractată. În acest fel, relațiile economice cu statul contribuie efectiv la întărirea și dezvoltarea proprietății obștești a cooperativelor agricole, la creșterea, pe această bază, a bunăstării țăranilor cooperatori, la o mai bună planificare a producției în aceste unități socialiste. Important este ca la încheierea contractelor de livrare să se respecte buna învoială între contractanți, să se asigure toate condițiile organizatorice realizării sarcinilor înscrise. Din acest punct de vedere are o deosebită însemnătate precizarea în contract atît a producției cît și a suprafețelor cultivate și a efectivelor de animale ce vor fi crescute de către cooperative pentru obținerea producției contractate, a termenelor și condițiilor de livrare a produselor, cît și a obligațiilor privind aconturile în bani, sprijinul tehnic, organizatoric, cu îngrășăminte etc. pe

care organizația de stat sau cooperatistă trebuie să le acorde producătorilor agricoli. De asemenea, o mare importanță are respectarea prevederilor din contract privind livrarea la timpul optim a produselor — condiție de bază a bunei aprovizionări a populației cu produse agroalimentare și a industriei cu materii prime.

Perfecționarea metodelor de organizare și conducere a economiei. Centralismul democratic și conducerea colectivă, principii de bază în conducerea economiei de către stat

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a înscris ca sarcini de actualitate și de o deosebită importanță perfecționarea metodelor de conducere și organizare a economiei, cît și sporirea răspunderii și competenței organelor centrale și locale ale puterii și administrației de stat, ale conducerii întreprinderilor și instituțiilor. În rezolvarea acestor probleme, partidul nostru se călăuzește de ideea că conducerea societății socialiste implică obiective concrete, determinate de schimbările ce au loc în viața economică-socială. Înseși legitățile societății socialiste determină o continuă adaptare a metodelor practice de conducere a societății la cerințele noi, în continuă mișcare, ale vieții sociale. Necesitățile impuse de legile obiective de dezvoltare a societății devin realități prin activitatea conștientă a maselor, iar eficiența acestei activități depinde în măsură hotărîtoare de îndrumarea pe care o asigură partidul de avangardă al clasei muncitoare.

Conducerea economiei de către stat se înfăptuiește pe baza principiului centralismului democratic. Acest principiu înseamnă conducerea unitară a treburilor întregii societăți, subordonarea organelor locale ale puterii de stat organelor centrale, eligibilitatea organelor de stat și obli-

gația deputaților de a da socoteală în fața alegătorilor pentru activitatea depusă, îmbinarea conducerii centrale, unitare, coordonate a activității economice și social-culturale cu stimularea inițiativei oamenilor muncii, a conducerii întreprinderilor și a organelor locale de stat. Conducerea economiei după principiul centralismului democratic stimulează desfășurarea energiei și inițiativei creatoare a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, face posibilă realizarea în condiții optime a prevederilor planurilor de stat de dezvoltare economică. Sarcinile puse de partid în desăvîrșirea construcției socialiste sînt îndeplinite prin eforturile unite ale oamenilor muncii și organelor conducătoare din întreprinderi și instituții de stat coordonatoare, în conformitate cu legile țării.

Centralismul democratic permite realizarea unei legături organice între interesele generale de stat și interesele locale, îmbină activitatea organelor conducătoare cu activitatea maselor muncitoare, permite generalizarea pe plan național a experienței pozitive, ceea ce sporește eficacitatea muncii constructive a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității. Reunind activitatea politică și de producție a oamenilor muncii într-un șuvoi unic, statul, sub conducerea partidului, o orientează spre direcțiile fundamentale ale construcției socialiste, înlesnește realizarea acelor sarcini care sînt hotărîtoare pentru satisfacerea intereselor generale și personale ale constructorilor socialismului.

O însemnătate excepțională în întregul sistem al activității de stat, economice și culturale, o are *promovarea largă a principiului conducerii colective.* Consacrarea constituțională a acestui principiu reprezintă cristalizarea unei experiențe de muncă ce se înrădăcinează în întreaga noastră viață socială. Conducerea colectivă este determinată de cerințele soluționării competente și realiste a celor mai diferite probleme social-politice. Hotărîrile or-

ganelor de stat trebuie să fie rodul unor dezbateri temeinice, principiale, al îmbinării experienței cadrelor de conducere cu experiența oamenilor de specialitate, al atragerii la luarea hotărîrilor a tuturor celor care pot contribui la justa rezolvare a problemelor ridicate de procesul construcției socialiste. Aceasta contribuie la funcționarea democratică a organelor de stat, permite luarea de hotărîri și măsuri fundamentate pe cerințele realității, creează un obstacol în calea măsurilor arbitrare. În același timp, așa cum remarca tovarășul Ion Gheorghe Maurer, *„a înfăptui conducerea colectivă nu înseamnă însă numai a asigura elaborarea în comun a deciziilor, prin însumarea și sintetizarea înțelepciunii și experienței tuturor celor ce fac parte din organul conducător, dar și a crea acea ambianță în care fiecare să simtă întreaga răspundere atît pentru deciziile luate în comun, cît și pentru sectorul încredințat și îndeplinirea exemplară a sarcinilor ce-i revin. În acest înțeles, conducerea colectivă este mediul cel mai prielnic pentru dezvoltarea inițiativei individuale“* [1].

O deosebită importanță pentru îmbunătățirea muncii organelor centrale și locale de stat are sporirea atribuțiilor Marii Adunări Naționale, ale Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri. Marea Adunare Națională dezbate și legiferează planurile de stat de dezvoltare a economiei naționale, ceea ce dă o nouă semnificație rolului economic al statului. Discutarea planului înainte de legiferare la nivelul întreprinderilor, unităților agricole și ministerelor, apoi dezbaterea lui în forul suprem al puterii de stat cu participarea largă a deputaților contribuie la fundamentarea realistă a sarcinilor, potrivit cu posibilitățile reale privite în dinamica lor, la dezvoltarea economiei în ritmurile și proporțiile stabilite de partid. De asemenea, în condițiile sporirii atribuțiilor ministerelor, unităților

[1] „Scînteia“ nr. 7740 din 21 iunie 1968.

economice și administrativ-teritoriale, Consiliul de Miniștri se poate ocupa de soluționarea unor probleme majore ale vieții economice, perfecționînd controlul și îndrumarea organelor subordonate.

În sistemul conducerii de stat a economiei, ministerele sînt acelea care trebuie să asigure asistența și îndrumarea organizatorică și tehnică întreprinderilor din subordine în realizarea planului. Congresul al IX-lea și Conferința Națională au pus în fața organelor centrale și locale de stat sarcina de a acorda un sprijin permanent și calificat unităților din subordine, pentru a-și spori eficacitatea muncii lor, perfecționîndu-și neîntrerupt activitatea. *„Pentru a rezolva tot mai bine sarcinile ce le revin* — se subliniază în rezoluția Congresului —, *ministerele, organele centrale și locale, lucrătorii din aparatul de stat trebuie să-și îmbunătățească și să-și perfecționeze continuu metodele de muncă, să întărească disciplina de stat, să vegheze la respectarea legilor, la apărarea intereselor statului, să manifeste tot mai multă receptivitate față de tot ce e nou și înaintat, precum și grijă și solicitudine față de cererile oamenilor muncii“* [1]. Întărirea controlului de partid și a controlului obștesc asupra aparatului de stat este un mijloc eficace de perfecționare a muncii, a metodelor și stilului de muncă în toate verigile aparatului de stat. Partidul cere organizațiilor sale, organizațiilor obștești, tuturor cetățenilor să respecte întocmai legile țării, să participe activ la dezvoltarea inițiativei și spiritului creator în munca organelor de stat, la lupta împotriva oricăror lipsuri și manifestări de tărăgăneală și birocratism.

Prin noua împărțire administrativ-teritorială s-au atribuit sarcini largi și mai competente *consiliilor popu-*

[1] „Rezoluția Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român“, în volumul „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român“, București, Editura politică, 1965, p. 835.

lare în rezolvarea treburilor locale pe tărîm social-cultural. De aici sarcinile ce revin consiliilor populare în ceea ce privește îmbunătățirea muncii. Se impune ca consiliile populare să-și lărgească sfera de preocupări, să dezbată probleme majore ale activității edilitare, sociale pe plan local ; sporesc cerințele față de consiliile populare în ceea ce privește organizarea participării active a cetățenilor la rezolvarea treburilor de stat și obștești.

Lărgirea atribuțiilor consiliilor populare înseamnă, totodată, o sporire a răspunderii lor pentru contribuția la îndeplinirea planurilor de stat în toate ramurile economice, pentru aplicarea măsurilor luate în vederea dezvoltării economiei și creșterii bunăstării poporului. Aceasta face imperios necesară creșterea inițiativei și îmbunătățirea conducerii pe plan local, atît în domeniul activității industriale și agricole cît și al gospodăriei comunale, construcției de locuințe și deservirii populației.

Centralismul democratic presupune subordonarea părții față de întreg, a organelor inferioare față de cele superioare. Consiliile populare, rezolvînd problemele de interes local, trebuie să țină seama, totodată, de interesele generale de stat. Prin planul și bugetul de stat, care înglobează și bugetele locale, și prin activitatea de control și îndrumare, organele de stat centrale determină orientarea organelor locale spre țeluri comune. Dezvoltînd inițiativa și sporind competențele și atribuțiile consiliilor populare, partidul combate, totodată, orice manifestare de atitudine îngust-locală în activitatea acestora, de încălcare a disciplinei de stat. Obligația consiliilor populare este de a aplica întocmai legile țării, directivele organelor de stat centrale, legile și actele juridice bazate pe ele. În documentele partidului se trasează sarcina ca ministerele să sprijine efectiv comitetele executive ale consiliilor populare în problemele de resort, întărind, în permanență, caracterul unitar al activității de stat.

O dată cu perfecționarea planificării economiei naționale are loc perfecționarea întregului sistem de organizare și conducere a activității din domeniul industrial. Pe baza hotărîrilor Conferinței Naționale a partidului se înfăptuiesc măsuri care conduc la apropierea mai strînsă a conducerii de producție, la creșterea competențelor și a mobilității funcționale a unităților economice, la perfecționarea raporturilor dintre unitățile economice și cele de stat, cu scopul de a spori eficacitatea economică în toate domeniile producției materiale și desfacerii. Astfel, conducerea activității economice se organizează pe trei verigi — întreprinderea, centrala industrială și ministerul economic —, fiecare cu atribuții specifice unei activități operative, eficiente, rentabile.

Crearea centralelor industriale, ca unități economice autonome coordonate și controlate de ministerul de resort, răspunde necesității de a asigura o mai mare mobilitate în planificarea, organizarea și conducerea producției și desfacerii, întărirea cointeresării economice și a răspunderii materiale a cadrelor de conducere și îndrumare pentru activitatea întreprinderilor coordonate din subramura respectivă. Fiind direct cointeresate în obținerea unei eficiențe maxime, centralele industriale au interesul economic de a face propuneri de plan raționale, de a lua măsuri tehnice și organizatorice care să permită o bună folosire a resurselor materiale, financiare și de muncă repartizate întreprinderilor din subordine, creșterea eficienței economice. La rîndul lor, întreprinderile participă mai mult la elaborarea măsurilor de ansamblu ale dezvoltării economice planificate. În acest scop, activitatea lor trebuie să se întemeieze pe o reală evaluare a capacității de producție, a posibilităților de creștere a productivității muncii, de reducere a cheltuielilor materiale de producție, de modernizare a proceselor tehnologice și a formelor de organizare a producției și a muncii.

De mare însemnătate este *perfecționarea organizării și conducerii muncii în întreprinderi* — unitățile de bază în care se realizează prevederile planului de stat în domeniul producției materiale. În condițiile de azi, cînd fabricile și uzinele sînt dotate cu mijloace tehnice moderne, dispun de forță de muncă, cadre calificate și experiență bogată, organizarea pe baze științifice a producției, perfecționarea sa continuă, folosirea unor procedee tehnologice înaintate constituie condiții hotărîtoare pentru sporirea producției și productivității muncii, ridicarea calității produselor și reducerea prețului de cost. Creșterea eficacității economice a întregii activități reclamă organizarea modernă a producției; pregătirea judicioasă și urmărirea sistematică a procesului de fabricație; organizarea temeinică a serviciilor de concepție și a muncii în secții, sectoare, ateliere și pe locul de producție; stabilirea unui flux tehnologic optim, care să se desfășoare cu minimum de forțe de muncă și cu cheltuieli de materii prime și de materiale cît mai mici; aprovizionarea rațională tehnică-materială (evitînd lipsa de materii prime și materiale, dar și formarea de stocuri supranormative); folosirea cît mai deplină și eficientă a spațiilor și capacităților de producție; asigurarea asistenței tehnice pe toate schimburile și altele.

Un rol de seamă în sistemul relațiilor socialiste, al schimbului de activități între oamenii societății socialiste îl are *perfecționarea relațiilor de cooperare dintre întreprinderi*. În condițiile proprietății obștești asupra mijloacelor de producție, cînd economia capătă un caracter unitar, fiecare întreprindere constituie o parte a unui organism economic care se dezvoltă planic, proporțional. Pe baza marii producții mecanizate are loc procesul de specializare și cooperare a întreprinderilor în producție, se dezvoltă obiectiv un ansamblu de legături pe linia producției și schimbului.

În anii construcției socialiste, statul nostru a asigurat perfecționarea raporturilor contractuale dintre întreprinderi, a modului de cooperare în domeniul producției, aprovizionării, desfacerii. Au fost promovate măsuri pe linia creșterii inițiativei și răspunderii conducerilor de întreprinderi în aprovizionarea tehnică-materială și în desfacerea produselor. Numeroase sînt colectivele de întreprinderi care, în spiritul relațiilor socialiste de producție, își fac un punct de onoare din realizarea sarcinilor contractuale. Se extinde schimbul de experiență între colectivele diferitelor întreprinderi — expresie a spiritului de colaborare și ajutor reciproc care caracterizează relațiile de producție socialiste. Unele întreprinderi nu-și respectă însă obligațiile contractuale, livrează cu întîrziere produsele către beneficiari, ceea ce îngreuiază procesul de producție al acestora. Sînt conducători de întreprinderi care creează stocuri supranormative, dînd dovadă de o privire îngust-departamentală, în contradicție cu esența relațiilor socialiste. Înlăturarea unor asemenea neajunsuri, dezvoltarea formelor de cooperare între unitățile productive socialiste, consolidarea celor mai bune metode de colaborare și întrajutorare reciprocă constituie sarcini de mare importanță ale organelor de stat și economice, iar rezolvarea lor justă contribuie în mod pozitiv la desfășurarea procesului de construire a bazei tehnice-materiale a socialismului.

Probleme complexe ridică în perioada actuală organizarea și conducerea agriculturii. Crearea formelor corespunzătoare de organizare a forțelor țărănimii, asigurarea îndrumării eficiente a întreprinderilor agricole de stat și a cooperativelor agricole constituie probleme de mare importanță pentru mersul înainte al întregii economii naționale. Modul în care sînt soluționate acestea influențează în măsură deosebită eficiența activității economice a unităților agricole socialiste, participarea

acestora la viaţa economică generală a ţării, încadrarea organică în planul de dezvoltare a economiei naţionale. În această direcţie, o dată cu perfecţionarea activităţii consiliilor agricole şi întărirea rolului lor de organe ale statului în realizarea politicii agrare, se impune perfecţionarea activităţii uniunilor judeţene şi a Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie, organe de îndrumare a activităţii în sectorul cooperatist al agriculturii.

Uniunile cooperatiste trebuie să creeze acel cadru organizatoric adecvat activităţii economice-sociale a ţărănimii cooperatiste, îndrumării cooperativelor agricole în concordanţă cu interesele generale ale statului, armonizării intereselor ţărănimii cu interesele clasei muncitoare, ale întregului popor, încadrării în mod organic a agriculturii cooperatiste în procesul legic al dezvoltării întregii economii. Prin crearea uniunilor cooperatiste, ţărănimea a dobîndit o organizaţie proprie, chemată să-i asigure participarea mai largă şi mai activă — alături de clasa muncitoare, de intelectualitate şi de ceilalţi oameni ai muncii — la conducerea statului nostru socialist.

Un rol de cea mai mare însemnătate în desfăşurarea activităţii economice îl au organele şi organizaţiile Partidului Comunist Român. Rezultatul preocupărilor mai intense şi mai competente ale organelor şi organizaţiilor de partid pentru dezvoltarea forţelor de producţie este punerea în valoare în ultimii ani a noi resurse economice, îmbunătăţirea continuă a activităţii întreprinderilor. Sarcina comuniştilor este de a fi în primele rînduri ale muncii desfăşurate în fabrici, uzine, la sate, în toate sectoarele vieţii sociale, sporind prin exemplul lor avîntul întregului popor pentru realizarea planului cincinal.

În actuala etapă de desăvîrşire a construcţiei socialiste capătă o importanţă tot mai mare activitatea politică, organizatorică, ideologică a partidului, a comuniştilor,

sporesc atribuţiile partidului ca avangardă a clasei muncitoare, a poporului. Linia politică elaborată de partid, vasta activitate pe care o desfăşoară în mase, controlul şi îndrumarea organelor de stat, a unităţilor economice constituie chezăşia îmbunătăţirii activităţii, corespunzător cerinţelor realizării programului de desăvîrşire a construcţiei socialiste, de înflorire a patriei. Cu fiecare nouă treaptă urcată pe drumul socialismului se cimentează unitatea poporului în jurul partidului, cresc prestigiul şi autoritatea partidului comunist în masele largi ale poporului, care-l consideră drept exponentul fidel al intereselor lor vitale, cîrmaciul lor încercat în construirea socialismului.

Sub conducerea partidului, sindicatele împreună cu organizaţiile U.T.C. sînt chemate să stimuleze iniţiativa şi activitatea oamenilor muncii. Prin intermediul lor, muncitorii, tehnicienii, inginerii participă la organizarea şi conducerea producţiei în întreprinderi. Sindicatele sînt chemate să îmbine apărarea şi promovarea intereselor materiale şi culturale ale membrilor lor cu organizarea participării muncitorilor şi funcţionarilor la elaborarea şi îndeplinirea planului de dezvoltare economică şi culturală a ţării, la elaborarea legislaţiei muncii, a normelor de muncă şi de salarizare, a sistemului de cointeresare materială în muncă.

Practica promovată de conducerea de partid şi de stat de a supune cu regularitate dezbaterii maselor probleme fundamentale ale activităţii de stat şi economice se cere folosită cu aceeaşi consecvenţă la nivelul întreprinderilor, organizîndu-se cu regularitate consfătuirile de producţie, punîndu-se în dezbaterea colectivelor de întreprinderi atît problemele producţiei, cît şi cele legate de respectarea regulamentelor de ordine interioară, a contractului colectiv, a disciplinei muncii, a normelor de convieţuire socialistă.

*
* *

Dezvoltarea societății noastre confirmă o dată în plus adevărul marxist-leninist potrivit căruia întărirea statului socialist, perfecționarea activității sale ca centru conducător și planificator al dezvoltării economiei și culturii, ca instrument al apărării cuceririlor revoluționare ale poporului dau un impuls puternic construcției socialiste, fiind o condiție primordială a înaintării pe drumul socialismului, spre comunism. Îmbunătățirea conducerii economiei și culturii, a întregii activități de stat, respectarea normelor și disciplinei de stat, rezolvarea cu răspundere a sarcinilor, slujirea cu devotament a intereselor poporului sînt cerințe esențiale, pe care orînduirea socialistă le ridică față de toate organele de stat. Cu cît acestea vor fi mai operative în muncă, mai flexibile, mai combative împotriva lipsurilor, cu atît statul socialist va îndeplini mai bine funcțiile sale, iar construcția socialistă se va desfășura cu succes.

Înfăptuind politica marxist-leninistă a partidului de desăvîrșire a construirii socialismului, ridicînd rolul său în viața economică și socială a țării, luptînd pe plan internațional pentru pace între popoare, pentru întărirea unității sistemului mondial socialist, pentru dezvoltarea colaborării multilaterale cu toate popoarele lumii, statul român acționează ca o măreață forță constructivă în vederea dezvoltării societății socialiste și a creării condițiilor pentru trecerea în perspectivă la construirea comunismului în patria noastră.

ROLUL STATULUI ÎN ÎNFĂPTUIREA POLITICII CULTURALE

Dr. Alexandru Tănase

1. NECESITATEA ISTORICĂ ȘI ROLUL TRANSFORMATOR AL POLITICII CULTURALE A STATULUI

Documentele Partidului Comunist Român au dat, în ultimii ani, o expresie pregnantă unui deziderat major al vremii noastre : creșterea eficienței sociale a tuturor activităților umane, adoptarea celor mai adecvate forme și metode de organizare, de instituționalizare și conducere a acestor activități. Prefacerile înnoitoare pe care le trăiește din plin societatea noastră afectează toate compartimentele de activitate socială, inclusiv cel al dezvoltării culturale. Nici nu am putea concepe construcția de stat — proces dialectic suprastructural — fără această coordonată esențială a culturii.

Dialectica politicului și culturalului cunoaște în epoca noastră — epocă de tranziție de la capitalism la socialism — transformări radicale, rezultate îndeosebi din intensificarea activității social-politice conștiente a maselor populare de pretutindeni, din formarea și consolidarea sistemului socialist mondial. Prin toate componentele sale, dar mai ales prin cel științific, cultura devine un factor central al puterii unui stat, al propășirii unei națiuni, o componentă organică a tuturor activităților social-productive și politice-organizatorice. Problema se pune pentru toate țările și popoarele, pentru cele mai dezvoltate, ca și pentru cele mai

puţin dezvoltate ; pentru acestea din urmă, din care multe abia au reuşit să-şi construiască o viaţă statală independentă, o intensă dezvoltare economică şi culturală proprie reprezintă o chestiune vitală, de supravieţuire a naţiunii, de consolidare a victoriilor politice obţinute.

În ţara noastră, ca şi în celelalte ţări socialiste, treptele civilizaţiei înfloritoare, pe care ne călăuzeşte cu înţelepciune Partidul Comunist Român, sînt deopotrivă *treptele suitoare în perfecţionarea suprastructurii politice a societăţii româneşti şi momente ascensionale în maturizarea culturală a naţiunii socialiste*. În activitatea desfăşurată în domeniul ideologiei şi culturii, partidul nostru se călăuzeşte consecvent după ideea lui V. I. Lenin, potrivit căreia nu e suficientă o simplă cunoaştere a lozincilor şi concluziilor comunismului ştiinţific, ci este necesară însuşirea totalităţii de cunoştinţe a căror consecinţă este comunismul însuşi. Un rol de primordială însemnătate revine în această privinţă şcolii de toate gradele, precum şi aşezămintelor culturale, teatrului, cinematografiei, radioteleviziunii, presei şi literaturii.

Corelarea politicului şi culturalului nu se mai poate realiza spontan şi accidental. Conducerea politică a vieţii sociale nu mai poate fi concepută fără intervenţia conştientă şi planificată a factorului cultural-ştiinţific, iar cultura nu ar putea progresa în cuprindere şi adîncime, corespunzător nevoilor şi ritmurilor vremii noastre, independent de intervenţia pozitivă şi orientativă a factorului politic. După Jacques Charpentreau, politica culturală vizează însăşi finalitatea civilizaţiei pe care îşi propune să o servească şi să o dezvolte. Ea nu se reduce la un ansamblu de tehnici şi nu este o simplă afirmare de bunăvoinţă, ci cuprinde un domeniu vast — de la realitatea cotidiană, ce răsfrînge în mii de faţete conştiinţa colectivă, pînă la cele mai subtile procese de creaţie intelectuală. „Domeniul său merge de la ceea ce este la ceea ce trebuie

să fie. O politică culturală trebuie să răspundă exigenţelor oricărei politici demnă de acest nume : politica încearcă să traducă în viaţa societăţii o năzuinţă de civilizaţie şi o concepţie despre om“ [1].

Conţinutul şi orientarea politicii culturale se întrepătrund cu obiectivele mai generale ale unui stat şi sînt condiţionate de imperativele economice şi social-spirituale ale unei societăţi date pe o treaptă dată a evoluţiei sale. O politică orientată în direcţia promovării unei dezvoltări progresive a tehnicii şi economiei nu poate fi concepută fără o politică a ştiinţei şi culturii care să asigure condiţiile unei intense activităţi culturale de creare şi difuzare a valorilor.

Interesant de subliniat este şi faptul că politica în general, cea culturală în particular, pentru a fi eficientă, corespunzătoare nu intereselor înguste şi egoiste ale unor grupuri sociale privilegiate, ci nevoilor moderne de dezvoltare ale întregii societăţi, nu se poate constitui ca o *politică pragmatică*, ci ca o *politică ştiinţifică*, bazată pe o cunoaştere adecvată a realităţii. Este un fapt bine cunoscut că a conduce înseamnă în primul rînd a cunoaşte. Sub o formă aforistică este exprimat astfel adevărul că eficienţa oricăror acte de conducere nu poate fi determinată decît de măsura în care ele răspund unor necesităţi reale, de gradul în care oferă soluţii obiectiv cerute de viaţă, de influenţa pe care o exercită asupra factorilor care condiţionează progresul. Realizarea unei asemenea conduceri implică o cunoaştere multilaterală a realităţii, a aspectelor ei pozitive şi negative, precum şi a consecinţelor cărora le dă naştere fiecare fenomen. Numai o cunoaştere a vieţii în întreaga ei complexitate — uneori, desigur, contradictorie — permite conturarea unei imagini ştiinţifice, exacte asupra fenomenelor şi tendinţelor carac-

[1] J. *Charpentreau*, „Pour une politique culturelle", Les Editions ouvrières, Paris, 1967, p. 9.

teristice stadiului de dezvoltare a societății și etapei respective și, prin urmare, desprinderea unor concluzii întemeiate, corespunzătoare cu privire la modul de acționare.

Politica unui stat reflectă, prin intermediul intereselor materiale și spirituale ale clasei (sau claselor) dominante, cerințe și tendințe obiective din baza economică a societății. În socialism, politica este științifică nu numai în sensul că se sprijină pe datele științei — ale științelor sociale în primul rînd — în conducerea și organizarea vieții sociale, dar și în sensul că acțiunile, metodele, demersurile și opțiunile sale reflectă legități obiective ale vieții economice, ca și ale vieții sociale în genere. Iar diversele laturi sau momente ale acestei politici reflectă cu precădere anumite legități, dobîndesc un conținut specific în funcție de cerințele unui anumit domeniu al vieții sociale. Astfel, politica culturii reflectă tocmai revoluția culturală ca un proces legic-necesar, care decurge în primul rînd din caracterul existenței sociale socialiste.

Cerința obiectivă a dezvoltării cultural-spirituale a oamenilor muncii devine pentru prima oară o posibilitate pe deplin realizabilă numai după ce clasa muncitoare, cucerind puterea politică, creează condițiile social-politice și economice ale revoluției culturale. Practica socială a confirmat teza despre necesitatea construcției culturale ca o latură inseparabilă a prefacerii socialiste a societății.

Atît *progresul economic, tehnic-industrial*, cît și *progresul politic* al societății socialiste cere și determină creșterea orizontului cultural al clasei muncitoare și al întregii societăți în general.

După cucerirea puterii politice, centrul de greutate al luptei revoluționare se deplasează în domeniul organizatoric și cultural-educativ. Puterea politică cucerită de clasa muncitoare devine un instrument cu adevărat eficient în mîinile sale pentru reorganizarea socialistă a societății, ceea

ce presupune, între altele, o uriașă muncă de culturalizare a maselor [1].

Revoluția politică și economică precede revoluția culturală, dar fără aceasta din urmă nu e posibilă ducerea pînă la capăt, desăvîrșirea sarcinilor politice, sociale și economice ale revoluției. Sarcinile construcției culturale sînt complexe, iar rezolvarea lor cere un timp mai îndelungat decît sarcinile politice. Între ele există însă o strînsă corelație, atît de ordin instituțional, cît și la nivelul conștiinței sociale. Gradul de înțelegere și realizare practică a politicii partidului, conștiința politică presupun, între altele, un nivel tot mai înalt de cultură a poporului. Viața arată și în această privință corelația strînsă dintre gradul de participare a maselor la conducerea politică a societății, prin intermediul organelor de stat și obștești, și nivelul de cultură al acestor mase.

Legătura dintre politică și cultură nu este univocă. Dacă politicul — ca expresia cea mai concentrată și cea mai directă a intereselor de clasă, ca cea mai puternică verigă de legătură pe linia determinismului cauzal între existența socială și viața spirituală a societății — determină conținutul ideologic și finalitatea socialistă a culturii, aceasta din urmă contribuie la formarea și dezvoltarea conștiinței politice.

Lenin a acordat o atenție deosebită corelației care se stabilește în socialism între nivelul activității și conștiinței politice a maselor și nivelul cultural al societății. Indicațiile sale bogate arată că nu e vorba de o corelație accidentală, exterioară, ci de una necesară, de o legitate obiectivă, mai bine zis de o latură a unei legități generale. „*Ridicarea nivelului cultural* — scria el — *constituie una din sarcinile cele mai urgente*", și sublinia importanța de a fi propagată ideea că „*educația politică necesită ridicarea cu orice preț*

[1] Vezi *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 45, București, Editura politică, 1967, ed. a doua, p. 398.

a nivelului cultural" [1]. Nu e posibilă lichidarea practică a unor asemenea racile ale trecutului, precum tărăgăneala, corupția, birocratismul etc., și realizarea unor substanțiale progrese politice și morale ale societății în direcția socialismului și comunismului, fără o ridicare generală a nivelului de cultură.

În stadiul de desăvîrșire a construcției socialiste, un înalt nivel de conștiință politică implică o muncă creatoare de înaltă exigență și responsabilitate, iar legat de aceasta, tendința spre un nivel ridicat de cultură generală, lărgirea orizontului spiritual. *„Istoria universală* — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — *apreciază o națiune după contribuția adusă la cunoaștere, după valoarea moștenirii materiale și spirituale pe care o lasă, după rolul pe care-l joacă în domeniul progresului și civilizației*" [2]. Este relevat astfel faptul că orientarea politicii culturale a statului și responsabilitățile sociale pe care le incumbă nu vizează doar prezentul, în sensul satisfacerii unor nevoi culturale restrînse și imediate, ci și viitorul, prin punerea și rezolvarea unor probleme fundamentale, care angajează însuși destinul istoric și vocația creatoare de civilizație a națiunii noastre.

2. ROLUL STATULUI ÎN PERFECȚIONAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI A FORMELOR DE DIFUZARE A CULTURII

Societatea noastră socialistă în plin proces de dezvoltare demonstrează că noțiunea de construcție culturală se referă atît la domeniul creației, la valorile deja cristalizate, cît și la generalizarea socială a acestor valori, la asimilarea lor în masele largi ale poporului, fertilizînd energiile sale crea-

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 44, București, Editura politică, 1967, ed. a doua, p. 171 și 172.

[2] *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 31.

toare. Finalitatea socială a culturii — creșterea bunurilor de civilizație și îmbogățirea valorilor conștiinței — reprezintă un obiectiv esențial al politicii culturale.

Un domeniu foarte important în care se manifestă politica culturală a unui stat este *învățămîntul*. De amploarea și calitatea învățămîntului de toate gradele depinde într-o mare măsură viitorul unei națiuni și al culturii sale. Începînd din școala elementară și pînă la instituțiile de învățămînt superior, inclusiv formele învățămîntului postuniversitar și ale educației adulților, acest domeniu de activitate culturală se prezintă ca cel mai vast complex instituțional al politicii culturii, menit în primul rînd să pregătească fundamentul uman, de cadre, al tuturor înfăptuirilor culturale de mîine, realizînd totodată anumite deziderate majore ale producției științifice și literar-artistice. În procesul de convertire a *valorilor culturale ideale* în bunuri de *civilizație*, adică în *valori culturale active*, integrate în viața spirituală, în comportamentele și sensibilitatea oamenilor, învățămîntul are un rol de căpetenie tocmai pentru că el „produce" cel mai important factor al culturii, *subiectul* însuși al proceselor culturale.

În toate timpurile și cu deosebire în epoca modernă, un aspect esențial al procesului dezvoltării conștiinței umane este cel pedagogic: transmiterea și asimilarea, prin instrucție și educație, a valorilor de cultură. Acest proces se înfăptuiește întotdeauna pe baza unor criterii determinate de interesele clasei dominante, potrivit cu politica culturală a acestei clase.

Nu este exagerat a spune că una din cele mai concludente cărți de vizită pentru calitatea politicii culturale a unui stat și pentru nivelul de cultură al unui popor o constituie școala, sistemul de învățămînt. Modul de organizare, conținutul și orientarea acestuia sînt determinate atît de nivelul și caracterul forțelor de producție, cît și de sistemul relațiilor de producție.

Cauze de ordin material ale unui învățămînt care să asigure o dezvoltare multilaterală a oamenilor apar încă în condițiile capitalismului, dar acțiunea acestor cauze, în sensul producerii unor efecte corespunzătoare, este contracarată, împiedicată de alte procese contrare, obiectiv determinate. După cum a demonstrat Marx în *„Capitalul"*, marea industrie modernă, creșterea forțelor de producție, progresul tehnicii cer dezvoltarea multilaterală a culturii și personalității omului muncii. Dar această cerință, izvorîtă din însuși mecanismul industriei moderne ca o *necesitate economică* și totodată, ca o *nevoie spirituală*, se realizează pentru prima dată pe o scară tot mai largă în condițiile socialismului, cînd învățămîntul de toate gradele, restructurat din temelii, este subordonat acestei necesități, devine un instrument principal pentru instruirea profesională și de cultură generală a tinerelor generații și a oamenilor muncii în genere, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței lor socialiste.

Preocuparea mai veche și mereu actuală de a institui un sistem cît mai rațional de învățămînt, de a găsi modalitățile cele mai corespunzătoare de formare multilaterală a omului modern are în centrul său problema : care este cea mai bună corelație, cum se poate realiza cel mai just echilibru între profesionalizare și cultură generală. Problema are nu numai o semnificație teoretică, dar și o însemnătate practică-pedagogică.

Dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului de toate gradele este unul din obiectivele importante ale politicii partidului. Așa cum se subliniază în Directivele Congresului al IX-lea al P.C.R. și în alte importante documente de partid ulterioare, în țara noastră învățămîntului îi revine un rol de seamă în formarea tinerelor generații și în educarea omului nou, în ridicarea nivelului cultural și de conștiință al întregului popor în spiritul înaltelor idei ale umanismului socialist. Învățămîntul de toate gradele, ridica-

rea continuă a nivelului acestuia, prezintă o importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea întregii activități social-economice, dat fiind că rezolvarea sarcinilor din toate domeniile necesită cadre cu o temeinică pregătire, înarmate cu cunoștințele cele mai moderne. Pornind de la aceste considerente, partidul și statul nostru acordă o atenție mereu mai mare învățămîntului, adoptă măsuri și depun eforturi pentru ca acesta să răspundă cerințelor desăvîrșirii construcției socialismului.

În cadrul construcției culturale socialiste, învățămîntul este un mijloc de educație și instruire culturală și, în același timp, o parte integrantă a culturii. Tocmai învățămîntul asigură în primul rînd îmbogățirea profilului cultural al întregii societăți și pe această bază dezvoltarea conceptului de cultură. Acesta reprezintă nu numai un teren prielnic pentru difuzarea culturii, ci și pentru sporirea potențialului său de valori, a coeficientului de creativitate în toate activitățile omenești. Cultura este cristalizarea de cunoștințe și valori, proces care se înfăptuiește acum la scara socială.

Crearea și dezvoltarea bazei tehnice-materiale, îndrumarea științifică-ideologică a întregului sistem de învățămînt au constituit și constituie una din preocupările prioritare în politica culturală a statului. Legea pentru reforma învățămîntului din 1948 a avut însemnătatea ei, mai ales în ceea ce privește *democratizarea* învățămîntului — accesul larg al tineretului la studii, înlăturarea discriminărilor rasiale și naționale — și așezarea lui pe bazele ideologice marxist-leniniste. S-a creat astfel un învățămînt exclusiv de stat, unitar ca structură și orientare ideologică, realist-științific, laic.

Ca urmare a acestor măsuri, în 1967 toți copiii de vîrstă școlară (circa 3 milioane) au fost cuprinși în școala generală, iar numărul elevilor de liceu a crescut de 10 ori în raport cu anul 1958. Școlile profesionale și tehnice sînt frecventate în același an de 340 000 de elevi, pentru 500

de specialități. Numărul studenților a crescut, în cele 47 de institute de învățămînt superior (185 de facultăți), la peste 140 000, iar numărul cadrelor didactice pentru școlile de toate gradele este de aproape 200 000. Reforma din 1948, ca și unele din actele normative ulterioare, nu s-a bazat însă pe o cunoaștere mai aprofundată a realităților noastre naționale și nu a ținut seama de toți factorii — sociali și umani, pedagogici și profesionali — care condiționează o dezvoltare armonioasă, echilibrată a procesului instructiv-educativ. De aici au rezultat o serie de efecte negative ce au înfrînat acest proces.

Pe baza unor studii speciale și a unor ample dezbateri publice în lumina direcțiilor de dezvoltare stabilite de Congresul al IX-lea al P.C.R. și a *Directivelor Comitetului Central*, aprobate de Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1968, a fost adoptată *Legea privind învățămîntul în Republica Socialistă România*, a cărei aplicare va duce la ridicarea întregului învățămînt pe o treaptă superioară, la creșterea nivelului cultural și profesional al poporului. În primul articol al acestei Legi sînt enunțate funcția socială și sarcinile fundamentale ale învățămîntului ca *„principal izvor de cultură și factor de civilizație"*, menit să *„contribuie la dezvoltarea și înflorirea orînduirii și națiunii socialiste, la afirmarea multilaterală a personalității umane"*. Scopul său este *„însușirea de către cetățeni a culturii generale și a cunoștințelor necesare exercitării unor profesiuni utile societății, formarea concepției lor materialist-dialectice despre natură și societate, educarea intelectuală, morală, estetică și fizică, cultivarea dragostei lor față de patrie și popor, față de idealurile de pace și progres social"* [1]. În această perspectivă, privind învățămîntul în strînsă corelație cu progresul științei și tehnicii, cu cerințele

[1] „Legea privind învățămîntul în Republica Socialistă România", București, Editura politică, 1968, p. 3.

dezvoltării economice și sociale multilaterale, sînt reglementate într-un sistem unitar închegat toate formele și verigile de învățămînt: preșcolar, de cultură generală, liceal, profesional și tehnic, superior.

Dintre prevederile noii legi, unele sînt de o deosebită însemnătate. Astfel se realizează *prelungirea duratei învățămîntului obligatoriu*, prin folosirea celor mai potrivite modalități, în vederea ridicării nivelului general de cultură al întregului popor, corespunzător rolului tot mai activ și creator al omului societății socialiste. Este o măsură apreciată pe drept cuvînt ca un mare act de cultură, menită să influențeze profund toate sferele activității sociale. Se înfăptuiește o corelare mai echilibrată (diferențiere, integrare, interdependență) între orientarea *tehnică* de specialitate, orientarea *realistă* și cea *umanistă modernă*, potrivit cu profilul cultural și ierarhia de valori ale omului societății moderne și ale societății noastre; îmbunătățirea învățămîntului profesional de specialitate; înnoirea continuă a conținutului procesului instructiv-educativ, ținînd seama de ponderea și importanța unor discipline, apariția unor ramuri, discipline sau capitole noi pentru a ține pasul cu cele mai noi realizări ale științei moderne, asigurînd totodată pregătirea umanistă și lărgirea orizontului de cultură generală a tineretului; instituirea și reglementarea învățămîntului postuniversitar pentru perfecționarea profesională pe baza noilor date ale științei, aprofundarea unui domeniu restrîns de specialitate, însușirea unor noi metode și tehnici de cercetare, formarea de cadre specializate necesare conducerii și organizării producției. Învățămîntul de cultură generală și mai ales cel superior trebuie să manifeste *maximă receptivitate* în modernizarea planurilor de învățămînt, ceea ce se poate asigura, între altele, prin prevederea unor grupe de discipline la *alegere* și *facultative*, a căror gamă va putea fi reînnoită după necesități. Noile

reglementări pun un accent deosebit pe rolul învățămîntului superior în formarea specialistului de înaltă calificare profesională și cu o temeinică pregătire de cultură generală, precum și pe ideea sporirii potențialului de cercetare științifică a cadrelor didactice.

Năzuințele spre cultură ale poporului nostru, capacitatea sa creatoare de civilizație vor dobîndi impulsuri și împliniri noi. Valorificînd tot ce este înaintat în experiența învățămîntului nostru din trecut, precum și în experiența școlii și pedagogiei universale, motivată științific prin raportare la stadiul de dezvoltare a societății noastre, la cerințele maturizate, materiale și spirituale, ale legilor sale obiective, noua lege a învățămîntului are în primul rînd un caracter prospectiv, este orientată spre viitor nu doar în sensul de a crea un model previzional pentru viitorul apropiat, ci a unui model prospectiv pe termen lung. Se poate spune că printr-un sistem de educație bine conceput se realizează nu o reducere a viitorului la prezent, ceea ce este dăunător și lipsit de perspectivă, ci un fel de adaptare a prezentului la viitor, presupunînd și o perfecționare corespunzătoare a idealului uman pe care-l reclamă o societate socialistă înfloritoare, puternic industrializată.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia în cuvîntarea rostită la încheierea dezbaterilor în această problemă la Plenara C.C. al P.C.R. din 22—25 aprilie, că măsurile de perfecționare a învățămîntului trebuie să răspundă necesităților viitoare ale societății socialiste și comuniste, să satisfacă cerințele de cadre cu calificare medie și superioară care vor apărea în condițiile unei dezvoltări rapide a economiei, culturii și științei. Tocmai de aceea caracteristica dominantă a noului sistem de învățămînt este modernizarea întregului proces instructiv-educativ, sporirea capacității sale de mobilitate și adaptare la noile cerințe ale practicii sociale, la mutațiile valorice ce se produc în ansamblul cunoștințelor. Este vorba, cu alte cuvinte,

de a gîndi și soluționa problemele educației în perspectiva transformărilor actuale, asimilînd structura, ritmurile și dimensiunile acestora, de a explora încă de pe acum domeniul viitorului, care, datorită transformărilor extrem de rapide ale structurilor sociale, tehnice, materiale și spirituale, modifică datele, condițiile, conținutul și mijloacele acțiunii de educație. Realizarea măsurilor adoptate va spori eficiența învățămîntului în pregătirea tehnică de specialitate și de cultură generală a tinerelor generații, chemate să înfăptuiască marile deziderate constructive ale României viitoare, situînd țara noastră printre cele mai înaintate din lume în ce privește sistemul organizat, durata și conținutul instrucției publice.

Gradul de răspîndire a culturii în masele largi ale poporului este determinat de *nivelul* dezvoltării economice, precum și de *caracterul* sau *tipul* acestei dezvoltări.

Cultura de masă este un fenomen caracteristic lumii contemporane asupra căruia s-a scris o bogată literatură. El se explică în primul rînd prin ascensiunea maselor la o viață social-politică și culturală conștientă, prin afirmarea lor ca un factor de accelerare a progresului social multilateral, ca o forță de care trebuie să se țină seama nu numai în politică, dar și în ideologia culturală. În timp ce unii autori se arată speriați de această nouă realitate, pe care sînt tentați să o integreze în seria fenomenelor de criză a culturii, alții încearcă o explicație cauzală a temeiurilor sale social-economice. Astfel R. Williams relevă în acest sens: *comasarea populației* în așezări de tip urban, *concentrarea muncitorilor în fabrici* datorită producției mecanizate, care presupune o *producție de masă* și *dezvoltarea unei clase muncitorești organizate* [1]. Aceste mutații calitative în structura și conștiința maselor, în ceea

[1] Vezi *Raymond Williams*. „Culture and Society", Columbia University, New York, 1960, p. 297—298.

ce privește rolul și greutatea lor specifică ca factor de căpetenie a culturii și civilizației, au generat o cultură de masă [1]. De aici dezideratul de a înțelege și soluționa problemele grave ale civilizației noastre în termeni noi, ținînd seama de nevoile spirituale ale maselor.

Raportată la fenomenul culturii de masă, politica culturii are în vedere atît ansamblul mijloacelor și modalităților *comunicării de masă*, cît și *conținutul* însuși al acestui proces.

Nimeni nu poate nega că mijloacele moderne de informație — presa, cinematograful, radioteleviziunea — au sporit contactul omului cu lumea exterioară, volumul său de cunoștințe, nivelul său de instruire, dar anumiți autori apreciază cultura vehiculată cu ajutorul unor mijloace moderne de comunicare ca o cultură străină, împrumutată, impersonală, dobîndită pasiv, care-l îndepărtează pe om de sine însuși, de lumea sa lăuntrică, îl împiedică să aibă idei personale și o cunoaștere integratoare a lucrurilor. Diversificarea cunoștințelor și activității omenești este privită numai prin prisma unor consecințe negative, de unilateralizare și dezmembrare a eforturilor constructive.

Numeroase discuții și luări de poziție au loc în ceea ce privește *caracterul* culturii de masă, *calitatea* sau *conținutul* proceselor de culturalizare. Realitatea culturală, atît de complexă și contradictorie, a diverselor țări provoacă reflecții uneori amare, alteori pesimiste sau de-a dreptul fataliste cu privire la ceea ce este sau ar trebui să fie cultura de masă. După Williams, există niveluri diferite de cultură, ceea ce implică folosirea de către stat a unor moduri diferite de a realiza comunicarea interumană. Împotriva primatului cantitativului și al mediocrității sau chiar a falselor valori în difuzarea culturală, el propune întemeierea comunicației pe comunitate, punînd accentul pe ele-

[1] Vezi și *Denis Szabo*, „Société de masse et inadaptation psihoculturelle", în „Revue Française de Sociologie", VI, 1965, p. 483—484.

mente de convingere, pe influențarea activă a conștiinței. Comunicarea trebuie să devină știința de a pătrunde în conștiința maselor și de a o influența.

Scindarea societății în clase antagoniste determină o ruptură între munca fizică și cea intelectuală. Apare o contradicție adîncă și de nerezolvat în condițiile proprietății private și ale exploatării : producători nemijlociți ai bunurilor materiale, făuritorii întregii civilizații se simt înstrăinați în lumea pe care ei înșiși o creează. Exploatarea și mizeria maselor, procesul de înstrăinare creează o prăpastie între valorile culturale și masele muncitoare al căror rol pare a fi redus, din unghiul de vedere ce ne interesează aici, la a crea timp liber pentru o minoritate privilegiată ce deține monopolul muncii intelectuale. Antagonismul dintre munca fizică și cea intelectuală este de fapt un aspect particular al contradicției fundamentale de clasă din societatea respectivă. Deci, după cum s-a arătat, pe de o parte masele nu pot participa multilateral, potrivit cu aptitudinile și talentele fiecărui individ, la creația culturală în formele sale cele mai evoluate și nu pot asimila pe scară largă cele mai de seamă valori care constituie fondul cultural de aur al umanității ; pe de altă parte reprezentanții muncii intelectuale, de regulă legați de interesele claselor dominante exploatatoare, au o atitudine de desconsiderare și minimalizare a muncii fizice.

„Potențele spirituale ale producției — arată K. Marx în „Capitalul" — *iau proporții într-o direcție pentru că dispar în multe altele. Ceea ce pierd muncitorii parțiali se concentrează, opunîndu-li-se, de cealaltă parte, în capital. Faptul că potențele spirituale ale procesului material de producție le sînt opuse muncitorilor ca proprietate străină și ca forță care îi domină este un rezultat al diviziunii manufacturiere a muncii. Acest proces de separare... se desăvîrșește în marea industrie, care desparte știința, ca potență independentă a producției, de muncă, și o silește să slujească ca-*

pitalul" [1]. Aceasta nu exclude, firește, existența unor detașamente de intelectuali care, în creația lor culturală, dau glas sau exprimă gînduri, sentimente, năzuințe ale poporului. Făclia marilor opere de cultură a fost purtată din veac în veac de conștiințele culturale progresiste ale umanității, concordante cu interesele și aspirațiile maselor, iar azi li se deschide acestora cel mai fertil ogor de înflorire creatoare, de realizare a potențelor lor formative la scară socială. Este simptomul unei ascensiuni fără precedent, și nu al unei decăderi. V. I. Lenin, referindu-se la un artist de geniu ca Lev Tolstoi, spunea : „*pentru ca marile lui opere să devină într-adevăr un bun al* tuturor, *trebuie să se ducă o luptă neîncetată împotriva orînduirii sociale care a osîndit milioane și zeci de milioane de oameni la ignoranță și la abrutizare, la o muncă de ocnaș și la mizerie, trebuie înfăptuită revoluția socialistă*" [2].

Experiența țării noastre în domeniul construcției culturale demonstrează că într-un mediu social însetat de cultură, în cadrul unei colectivități puternic angrenate în uriașul proces de reconstrucție multilaterală a societății, difuzarea în mase a valorilor culturale nu numai că nu se realizează cu prețul degradării lor, ci, dimpotrivă, are ca rezultat îmbogățirea vieții spirituale a oamenilor, precum și a acestor valori înseși, care întîlnesc capacități de receptare și disponibilități de asimilare fără precedent.

Astfel, poporul nostru, prin vasta și multilaterala experiență a construcției și desăvîrșirii unei societăți noi, a oferit unica bază posibilă a unei culturi generale, comune întregului popor, cultură care dă o maximă potențare în planul creației a virtuților naționale pozitive.

Marile valori culturale pătrund în universul spiritual al maselor nu prin hazard, ci în mod conștient și planificat, ca

[1] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 23, București, Editura politică, 1966, p. 371—372.
[2] *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 20, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 20.

o componentă permanentă și necesară a vieții lor. Este o situație nu numai *posibilă*, ci *existentă*, impunătoare și impresionantă.

Echilibrul și armonia valorilor culturale în societatea socialistă, noua strălucire pe care o capătă cultura umanistă a trecutului, fie ea clasică sau romantică, făurirea și difuzarea unei culturi de tip nou, toate acestea nu se opun, ci reclamă folosirea pe o scară largă a celor mai perfecționate mijloace tehnice de difuzare, destinate a comunica și asimila valorile culturale ale socialismului. Și trebuie subliniat faptul că în conținutul atît de divers al activităților ce pot fi subsumate noțiunii culturii de masă dobîndesc o pondere tot mai mare elementele de mai înaltă elaborare spirituală, în care cultura sufletească, participarea afectivă, cultivarea sentimentelor se întregește, se aureolează cu o cultură a minții, se împărtășește tot mai mult din tensiunea dialectică a marilor idei înnoitoare. Dinamica procesului nu se referă doar la sistemul instituțional și uman al politicii culturale de stat, ci îi cuprinde pe toți cei cărora li se adresează această politică. Este acea finalitate umanistă și populară a culturii la care se referea și Tudor Vianu cînd scria : „Dacă din conștiința producătorului de cultură ar lipsi reprezentarea mulțimii omenești, care așteaptă cuvîntul său și care este gata să-l urmeze, poate că producătorul de cultură n-ar mai găsi în sine energia necesară realizării" [1].

Așa cum scria strălucitul comunist și om de cultură care a fost A. Gramsci, „a crea o nouă cultură nu înseamnă a face în mod individual descoperiri originale ; aceasta înseamnă de asemenea și mai ales a difuza critic adevărurile deja descoperite, a le «socializa» și a face prin urmare, ca ele să devină bază de acțiune... elemente ale coordonării de ordin intelectual și moral. Dacă o masă de oameni sînt formați să gîndească într-o manieră coerentă și unitară rea-

[1] *T. Vianu*, „Filozofia culturii", București, Editura Publicom, 1944, p. 28.

litatea prezentă, este un fapt «filozofic» mult mai important și original decît descoperirea făcută de un «geniu» filozofic a unui nou adevăr care rămîne patrimoniul unui mic grup de intelectuali" [1].

Gradul de asimilare și calitatea criteriilor de selecție și recreare a culturii sînt determinate de nivelul general de viață și condiția socială a majorității membrilor societății, a oamenilor muncii fizice și intelectuale.

Momentul praxiologic al culturii nu se reduce la latura oarecum cantitativă — răspîndirea culturii în masă. Masele muncitoare reprezintă totodată un factor creator de cultură. Deci, pe de o parte, masele participă la crearea culturii, sînt *subiect creator* de cultură, iar, pe de altă parte, reprezintă *obiectul* operei de culturalizare. Socialismul îmbină armonios *cele două* aspecte. Participarea mereu sporită a oamenilor muncii la crearea unei culturi noi este precedată și însoțită de răspîndirea culturii în mase, de îmbogățirea patrimoniului cultural al poporului cu cele mai elaborate și consistente elemente ale culturii științifice și artistice.

Participarea activă la actul de cultură se exprimă și în unele date statistice, cum ar fi cele despre *casele de cultură* județene și orășenești, *căminele culturale* și *casele de citit, cluburi* și *săli de cultură sindicale, mișcarea artistică de amatori* etc., toate fiind deopotrivă mijloace de difuziune culturală, de ucenicie culturală și chiar de afirmare a unor latente personalități originale ce vor îmbogăți apoi patrimoniul culturii naționale prin creații proprii. Astfel, numărul caselor de cultură a crescut de la 85 în 1955 la 186 în 1967, al căminelor culturale și caselor de citit de la 3 500 în 1938, la 11 342 în 1967, iar al cluburilor și sălilor de lectură sindicale de la 2 902 în 1948 la 4 400 în 1966 ; la

[1] *A. Gramsci*, „Oeuvres choisies", Paris, Editions Sociales, 1959.

sfîrșitul anului 1966 existau pe lîngă aceste foruri culturale 31 507 formațiuni artistice de amatori.

Să ne mai referim la unul dintre cei mai de seamă mesageri ai culturii — *cartea*. De la 2 417 titluri (51 838 000 de exemplare tiraj) în 1949 s-a ajuns la 3 678 titluri (75 849 000 de exemplare) în 1967. Volumul per coli editoriale aproape s-a triplat, astfel că în ceea ce privește *nivelul producției de carte* România face parte din rîndul țărilor cu o bogată activitate editorială : 4 exemplare pe locuitor (1965), depășind cu mult media producției mondiale, de circa 2 cărți pe locuitor, și 442 de titluri la 1 000 000 de locuitori. La toate acestea trebuie să adăugăm sporirea tirajului anual al ziarelor și publicațiilor periodice de la 547 000 000 în 1949 la peste 1 miliard în 1967, pentru a avea o imagine mai completă a forței uriașe pe care o are cuvîntul tipărit în societatea noastră. Și, firește, tabloul construcției culturale de masă este departe de a fi complet.

Tocmai aici indicii de calitate sînt probanți pentru revoluția înfăptuită. Chiar dacă gustul public nu este totdeauna satisfăcut și orientat după criterii ferme de valoare, fenomenul cel mai caracteristic este că în prezent se citește mult, foarte mult, cartea devenind o componentă firească a vieții oamenilor. Aceasta a făcut să crească într-atît maturitatea lor spirituală, încît exigențele și criteriile de selecție ale publicului cititor au atins un nivel impresionant. Cert este că tirajul capodoperelor este totdeauna insuficient în raport cu cerințele cititorilor, iar o statistică a consumului de literatură ar vădi nu numai dezvoltarea, dar și diversificarea, amplificarea și adîncirea interesului pentru lectură.

Din cele spuse se mai poate trage și o altă concluzie : termenul *cultură de masă* în condițiile socialismului, cînd dispare orice opoziție între *mass-culture*, apreciată ca o cultură inferioară, vulgarizatoare și *cultura clasică*, intelectuală, încetează a fi o noțiune riguros științifică. Expresia cultură de masă devine tautologică : este vorba, de fapt, de

cultura societății, cultura pur și simplu generalizată social, atît în lărgime, ca sferă de cuprindere, cît și în adîncime, ca forță spirituală de îmbogățire, de transformare și mobilizare a conștiințelor. Este o realitate social-culturală în plină devenire, care infirmă radical teza retrogradă despre o minoritate cultivată, veșnic opusă masei aculturale.

3. POLITICA CULTURALĂ ȘI ACTIVITATEA CREATOARE ÎN STATUL SOCIALIST

Rolul activ al statului nu se manifestă doar în sfera *difuzării* culturii, în procesul circulației valorilor culturale, precum și în complexul activităților instructiv-educative, care reprezintă, în esență, tot un transfer de valori, ci și sprijinirea activității *de producere* a acestor valori, în sfera *creației* culturale. Activitățile creatoare în tot ce au ele original, inedit, spontan, nu pot fi cuantificate, prevăzute întocmai, dar statul poate influența creația culturală prin cel puțin două modalități fundamentale.

În primul rînd, organizarea și sprijinirea colectivelor, unităților, uniunilor a căror menire firească este de a întreprinde cercetări, de a contribui la îmbogățirea patrimoniului de creație științifică, tehnică sau artistică. În cazul statului socialist întreaga sa activitate, motivată științific, călăuzită de idealurile umaniste cele mai înaintate, are ca efect, mijlocit sau nemijlocit, făurirea unui cadru social-spiritual adecvat și stimulativ pentru actul creator de cultură, în formele sale cele mai diverse și pline de semnificație. În țara noastră, dezvoltarea economiei, a artei și culturii creează oamenilor de litere și artă largi posibilități de manifestare a talentului și forței lor creatoare, de făurire a noi opere de valoare, care să îmbogățească tezaurul cultural al țării, să contribuie la satisfacerea necesităților spirituale ale oamenilor muncii. Niciodată oamenii de

știință, literații, artiștii nu au fost atît de amplu și masiv sprijiniți de stat, nu au găsit în așa măsură imbolduri creatoare în mediul înconjurător și în politica statului ca în societatea noastră socialistă. Favorizînd prin toate mijloacele contactul rodnic al creatorilor de cultură cu publicul, cu cei ce receptează și trăiesc bucuria asimilării valorilor culturale, statul promovează cea mai eficientă modalitate de influențare pozitivă a procesului creator.

În al doilea rînd, oricît ar fi de spontan și inedit *actul creator*, strict individual, *procesul de creație*, care este social și colectiv, nu se desfășoară — mai ales într-o societate ca a noastră — anarhic și fără finalitate. El este îndrumat ideologic și etic de clasa conducătoare a societății, respectiv clasa muncitoare, în spiritul concepției sale asupra omului și societății, de partidul comunist, forța conducătoare în societate, a cărui politică o înfăptuiesc organele de stat specializate în politica culturală.

Îndrumarea statală a activității culturale, cuprinzînd într-un sistem unitar atît latura *difuzării culturale* cît și pe cea a *creației*, se călăuzește după două principii fundamentale : principiul instituțional și principiul ideologic al conducerii de partid.

Principiul instituțional are în vedere crearea unui cadru organizat cît mai adecvat și diferențiat pentru desfășurarea activităților culturale. *Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă* și comitetelor locale de cultură și artă le revine, după cum se știe, rolul de a realiza politica culturală a statului în domeniul creației literare și al artelor interpretative, al răspîndirii cunoștințelor cultural-științifice, al producției cinematografice și difuzării filmelor, în activitatea de punere în valoare a monumentelor istorice etc. De aici necesitatea perfecționării acestor instituții de stat în raport

cu nevoile actuale ale poporului, cu nivelul și disponibilitățile sale creatoare.

Prin reorganizarea și restructurarea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și a comitetelor locale, (potrivit legii adoptate în 1967) s-a urmărit, între altele, participarea mai largă a intelectualității la procesul înnoitor al dezvoltării vieții noastre social-culturale, adîncirea caracteristicilor democratice și socialiste în orientarea activităților culturale. Prin îmbogățirea componenței organelor de conducere și o mai strînsă colaborare cu uniunile și asociațiile de creație, cu alte organizații obștești, prin consultarea largă a oamenilor de cultură și artă, a personalului didactic și a altor specialiști, se realizează o cuprindere mai operativă și mai eficientă, cu responsabilități mai precise, a amplelor și complexelor probleme culturale. Noile forme de organizare și funcționare fac cu putință introducerea mai fermă a principiului specializării și competenței în acest sector, atît de variat și dificil, al activității sociale.

Un alt principiu al activității culturale, statale și obștești îl constituie fundamentarea ei de către *ideologia marxist-leninistă*. Principiul ideologic al construcției culturale acționează atît în procesul instructiv-educativ (sistemul învățămîntului de toate gradele și de toate categoriile), în activitatea culturală de masă, cît și în procesul de creație. Exemple semnificative ale atenției stăruitoare acordate de partid acestui domeniu atît de important pentru făurirea și dezvoltarea conștiinței socialiste a poporului le reprezintă numeroasele întîlniri ale conducerii de partid cu scriitori, artiști plastici, compozitori, dezbaterile inițiate în diferitele ramuri ale creației artistice, activitatea comisiei ideologice etc. prin care partidul dă o perspectivă ideologică limpede în creația artistică. Aceste metode exclud caracterul unor reglementări rigide, a unor rețete șablon, a oricăror mijloace sau măsuri administrative. Conducerea

de partid a activității culturale se realizează cu precădere tocmai prin intermediul factorului ideologic. Valoarea educativă a factorului ideologic se măsoară (și se exprimă) în schimbările profilului spiritual al oamenilor muncii, în creșterea capacității colectivelor, grupelor sociale și a indivizilor de a rezolva în chip nou și competent sarcinile construcției socialiste. Fertilizarea puterilor creatoare prin noua concepție despre lume și societate, prin noua perspectivă deschisă de socialism, a dus la îmbogățirea patrimoniului cultural-artistic și științific, a sporit forța sa de înrîurire asupra vieții spirituale a oamenilor. Noțiunile și raționamentele științifice devin tot mai mult ecuații ale progresului material și spiritual, imaginile literar-artistice — simboluri vii și răscolitoare ale unor destine „istorice", individuale sau colective, care potențează o nouă conștiință revoluționară, o nouă atitudine național-patriotică, o nouă spiritualitate a poporului în lupta sa pentru cucerirea demnității și fericirii.

Orice creator de cultură — fie că e vorba de un om de știință sau de un artist — va găsi în politica culturală a statului nostru, așa cum rezultă cu pregnanță din documentele de partid avînd caracter directiv și orientativ pentru desfășurarea acestei politici pe făgașuri pozitive și înnoitoare, prețioase îndrumări pentru propria sa activitate. Iată doar unele indicații care vizează tocmai latura creativă a activității culturale : nu poate fi înlocuită *analiza științifică* a fenomenelor, *înțelegerea complexității* problemelor, a factorilor ce acționează în societatea contemporană cu repetarea mecanică a unor teze depășite sau infirmate de viață, cu aprecieri simpliste ; gîndirea creatoare se opune schematismului, șablonului, transformării ideilor vii în canoane osificate ; marxismul este o știință vie, care se dezvoltă necontenit prin sintetizarea experienței istorice și a concluziilor dezvoltării sociale ; adîncirea cunoașterii științifice, dezvoltarea gîndirii teoretice presupun desfășurarea

unor largi dezbateri, schimburi și confruntări de opinii, se opune închistării și rigidității în gîndire etc. Raportate la domeniul artei și literaturii, aceste indicații dobîndesc o formulare de o strălucită claritate, constituie o sinteză de clarviziune și înțelepciune politică. Relevînd caracterul specific al domeniului creației literar-artistice, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată : *„Artei și literaturii le sînt proprii preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri ; trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu. Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrîndu-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului“* [1].

Realizarea unor obiective esențiale pentru progresul națiunii socialiste române — industrializarea țării, dezvoltarea intensivă, multilaterală a agriculturii, creșterea eficienței activității economice și a celorlalte activități sociale, promovarea progresului tehnic — nu poate fi concepută fără o amplă desfășurare a cercetării științifice și valorificarea rezultatelor obținute. Forța și echilibrul unei economii depind în mare măsură de potențialul său științific.

În activitatea politică a partidului și statului nostru, preocupările pentru organizarea, stimularea și îndrumarea activității de cercetare științifică ocupă un loc central.

Politica statului nostru în domeniul științei are ca *premise teoretice :*

1. Concepția nouă asupra locului și rolului științei în societatea contemporană, îndeosebi în societatea socialistă. S-a modificat însuși conceptul de știință. În înțelesul său modern, știința este nu numai o *formă a conștiinței sociale*

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 93—94.

și *un complex cumulativ de cunoștințe* (noțiuni, legi, ipoteze etc.), dar totodată o *instituție* și o *forță nemijlocită de producție.*

Revoluția științifică și tehnică, una din trăsăturile caracteristice principale ale epocii contemporane, reprezintă un salt calitativ în dezvoltarea forțelor de producție, schimbînd profilul producției moderne, formele concrete de muncă și corelația dintre om și tehnică. Nici una dintre revoluțiile care au avut loc pînă în prezent în știință și tehnică nu s-a remarcat printr-o asemenea amploare a schimbărilor calitative, produse simultan în mijloacele de muncă, în obiectele muncii, în baza energetică, în procesul tehnologic, în locul pe care omul îl ocupă în procesul producției materiale [1].

Potențialul tehnic-științific reprezintă unul dintre indicatorii fundamentali ai dezvoltării producției, ai perfecționării metodelor de conducere, o pîrghie de ridicare a întregului popor la un înalt nivel de civilizație. Noul statut al științei adeverește previziunea lui Marx potrivit căreia, *pe măsura dezvoltării marii industrii, crearea unei adevărate bogății depinde din ce în ce mai mult de starea generală a științei și de gradul de dezvoltare a tehnologiei.*

2. Știința reprezintă un puternic factor de progres, dar înrîurirea sa pozitivă, efectele sociale pe care le produce se exercită prin intermediul relațiilor de producție, în funcție de interesele clasei dominante, care pot frîna sau impulsiona avîntul cercetării, valorificarea rezultatelor sale, care condiționează înseși modalitățile și caracterul aplicațiilor sale în practica socială, în producție.

În socialism *principiul unității știință-producție* este totodată un principiu al unității știință-muncă, forță motrice hotărîtoare a progresului și civilizației.

[1] Vezi *Valter Roman*, „Probleme teoretice ale revoluției contemporane în știință și tehnică“, în volumul „Revoluția științifică și tehnică contemporană“, București, Editura politică, 1967, p. 292, 293.

Revoluția științifică-tehnică deschide științei un cîmp vast de investigații și largi posibilități de aplicare, asigură forța industrială și economică a unei națiuni. În condițiile actuale, orice subapreciere a rolului științei, a eforturilor necesare pentru însușirea și aplicarea în producție a cuceririlor ei contemporane, nu poate duce decît la stagnare și înapoiere, avînd repercusiuni din cele mai negative asupra dezvoltării țării, asupra intereselor poporului și asigurării independenței naționale.

3. O altă premisă teoretică a politicii statului socialist în domeniul științei o constituie ideea transformării ei într-o *activitate organizată*, instituționalizată, de stat.

Se mai poate discuta încă multă vreme asupra noțiunii de *putere*, considerată de mulți autori ca noțiune centrală a științei politice, dar este neîndoielnic că un criteriu esențial al puterii unei națiuni, al rolului și prestigiului său în lumea contemporană constă în promovarea științei și a cercetării științifice, în aplicarea rezultatelor sale în toate compartimentele activității omenești. Toate acestea au determinat mutații calitative și sub raportul *instituționalizării* științei. În trecut aspectul instituțional al științei era mai cu seamă de ordin obștesc, și nu o preocupare de căpetenie a statelor ; în prezent nu se mai poate imagina o acțiune eficientă, la scară națională și internațională, a factorilor politici fără o organizare corespunzătoare a cercetării științifice, fără o politică științifică de stat, adecvată și cît mai comprehensivă.

După o etapă în care guvernele încep să se intereseze constant de progresele științei, promovînd o politică pentru știință, și o altă etapă, cînd știința începe să fie recunoscută ca un element esențial al puterii, în prezent politica științei devine o politică *pentru* și *prin știință* : pentru știință, deoarece cuprinde activitatea de cercetare, sistemele de învățămînt, principiile de pregătire și recrutare a cadrelor ; *prin* știință, deoarece aceasta din

urmă reprezintă o inepuizabilă sursă de soluții eficiente în problema dezvoltării economice, a apărării, a asistenței tehnice și sanitare etc.

În țara noastră, partidul și statul acordă o atenție deosebită orientării și organizării activității științifice, ale cărei direcții de dezvoltare au fost pe larg formulate în Directivele Congresului al IX-lea al P.C.R.

În perioada care a trecut de la Congres, partidul și statul au acordat și acordă o mare atenție îmbunătățirii formelor de conducere și organizare în toate sectoarele activității sociale, pentru a asigura o *eficiență* sporită în fiecare domeniu, pentru a pune mai deplin în valoare superioritatea relațiilor de producție socialiste și efectele pozitive ale revoluției tehnice-științifice contemporane. În domeniul culturii și al activității științifice, prin perfecționarea sistemului de coordonare, se asigură o mai bună folosire a potențialului științific, creșterea contribuției științei la dezvoltarea economiei și a întregii societăți.

Elaborarea și realizarea unui vast program de cercetare științifică au loc concomitent cu îmbunătățirea *structurilor* și *suprastructurilor sale politice-organizatorice* la toate nivelele sistemului social-politic, atît pe orizontală, cît și pe verticală. O caracteristică esențială a activității partidului și statului o constituie tocmai strădania de a folosi cele mai potrivite forme și metode de conducere și organizare a economiei, a culturii și științei, de perfecționare a întregului sistem de planificare. Aceste forme și metode, susceptibile ele însele de perfecționări interne, trebuie să fie în fiecare etapă pîrghii eficiente de valorificare a muncii sociale și a bogățiilor naturale, să fie subordonate deci cerințelor de a se asigura dezvoltarea intensă a forțelor de producție, creșterea productivității muncii, sporirea avuției naționale, ridicarea bunăstării poporului, intensificarea schimbului de valori de civilizație

pe plan internațional, consolidarea independenței și suveranității naționale.

În lumina acestui principiu mai general al organizării și conducerii vieții sociale este examinată și problema formelor și metodelor organizării cercetării științifice. Instituționalizarea politică a științei în sensul sporirii eficienței ei practice transformatoare, al intensificării funcției sale civilizatoare a dobîndit impulsuri noi prin crearea *Consiliului Național al Cercetării Științifice,* care se ocupă, între altele, de elaborarea unui program unitar de cercetare științifică pe întreaga țară, asigură coordonarea și îndrumarea cercetării la scară națională, îmbinarea armonioasă a cercetării fundamentale cu cea aplicativă, stimularea schimbului larg de opinii și confruntarea deschisă a punctelor de vedere, în spirit constructiv și deplină obiectivitate științifică. Ca organ central al administrației de stat, C.N.C.S. este, prin excelență, un instrument al politicii științei, un cadru de experiență în care oamenii de știință își asumă, prin însuși modul de a concepe și orienta munca lor, responsabilități politice, iar oamenii politici dobîndesc o înțelegere mai exactă a temeiurilor și coordonatelor științifice de care trebuie să se călăuzească în munca lor.

Din documentele Congresului al IX-lea al partidului și din alte documente de partid ulterioare, din cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu și a altor conducători de partid și de stat se desprinde, formulat sintetic, un vast program de dezvoltare multilaterală a României socialiste, în cadrul căruia cercetarea științifică ocupă un loc de seamă. A fost elaborat, pentru prima dată în țara noastră, un *program unitar al cercetării științifice* pentru perioada 1966—1970, în care se oglindesc pe fiecare ramură a științei, ca și pe ansamblul acestor ramuri, obiectivele principale ale muncii de cercetare pe această perioadă și a cărui realizare va contribui nu numai la progresul tehnic

și dezvoltarea armonioasă a economiei naționale, dar și la îmbogățirea tezaurului științific însuși.

Conținutul programului unitar — pe temeiul căruia sînt alcătuite atît programele unitare anuale, cît și cele departamentale — este corelat cu sarcinile imediate și de perspectivă ale dezvoltării economiei și culturii românești, în vederea asigurării unui rol din ce în ce mai important cercetării științifice în progresul multilateral și complex al țării noastre.

Îmbunătățirea în continuare a formelor și metodelor de organizare a muncii științifice reprezintă una din cerințele majore ale Conferinței Naționale a P.C.R. din decembrie 1967.

Noua funcție social-economică a științei, gradul în care ea se integrează în procesul de ansamblu al dezvoltării economice rezultă și din poziția pe care o are cercetarea științifică în *organizarea și conducerea activității economice* alături de *industrie, agricultură, construcții, comerț* etc. Se are în vedere, între altele, lichidarea unor disproporții care mai există în actualul sistem de organizare, pentru a asigura o participare mai intensă a cercetătorilor și a cadrelor universitare la activitatea științifică legată de nevoile sociale, o coordonare mai eficientă a cercetării științifice. Pentru ca aceasta să fie orientată cu precădere spre domeniile hotărîtoare ale economiei și culturii, este necesară legarea, chiar instituțională, a cercetărilor de practica vieții social-economice. Partidul și statul nostru consideră că tocmai pe această linie trebuie îmbunătățită rețeaua unităților de cercetare, îndeosebi în domeniul științelor tehnice. Se va putea asigura astfel o mai strînsă legare instituțională a cercetării științifice de activitatea socială constructivă, o valorificare la un nivel superior a capacității de creație științifică a cercetătorilor, a cadrelor didactice, a cadrelor tehnico-economice din întreprinderile industriale, din centre experimentale și laboratoare. Îm-

bunătățirile aduse sistemului de organizare privesc întreaga rețea instituțională, de la Consiliul Național al Cercetării Științifice pînă la unitățile de cercetare și laboratoarele uzinale.

Pe baza unor interesante studii de *sociologie prospectivă a științei*, se perfecționează în prezent însăși metodologia planificării, s-au elaborat direcțiile orientative și propunerile preliminarii ale cercetării științifice pentru viitorul decenal (1971—1980), parte integrantă a planului general de dezvoltare economică și social-culturală a țării, se întocmesc studii de fundamentare, explicare a acestor direcții. *Dialectica internă a dezvoltării științei* într-o etapă evoluată a civilizației socialiste este descifrată în perspectiva *dialecticii obiective a societății noastre* în perioada de trecere de la socialism la comunism.

4. SENSUL UMANIST ȘI DEMOCRATIC AL CONSTRUCȚIEI CULTURALE DE STAT

Umanismul și democrația — iată două principii fundamentale care călăuzesc întreaga activitate a statului nostru și cu atît mai mult cea cultural-educativă, pentru care omul reprezintă nu numai finalitatea, dar și obiectivul imediat.

Operînd o distincție rigidă, de incompatibilitate între *cunoașterea științifică* a faptelor sociale și ideologie, unii autori marxiști apreciază *umanismul* ca un fel de excrescență pragmatică străină teoriei și cunoașterii științifice. De aici concluzia despre un așa-zis *antiumanism teoretic* al marxismului, dat fiind că Marx a elaborat un sistem științific al vieții social-economice plecînd nu de la om, în sensul antropologiilor filozofice, care operează cu un concept abstract și inconsistent despre om, ci de la astfel de fapte obiective și concrete cum sînt *relațiile de producție, forțele de producție, lupta de clasă.*

Dintr-un asemenea mod de a pune problema rezultă pentru domeniul care ne interesează că putem obține fie o cunoaștere științifică a structurilor și proceselor politice în dimensiunea lor culturală, eliminînd orice ideologie și umanism, fie un sistem de reprezentări pragmatice de ordin ideologic care neagă știința. Fără a putea intra aici într-o dezbatere mai amplă a problemei, să precizăm totuși :

1. Cunoașterea tinde mereu spre o cît mai deplină obiectivitate, dar personajul său central și principiul său dinamic este totdeauna subiectul uman, omul ca ființă socială, aparținînd unui timp și spațiu istoric concret.

2. Cunoașterea științifică a faptelor sociale, respectiv a interferențelor politice-culturale are ca obiect o realitate ce nu poate fi neutră sub raport axiologic, o realitate impregnată de valori care reclamă, chiar în ce privește modul de abordare, raportarea la uman, cu implicații ideologice intrinseci.

3. În elaborarea conceptelor sale științifice, marxismul *nu pleacă*, într-adevăr, de la om, considerat ca o entitate abstractă, *dar ajunge la om*, scopul său fundamental este totdeauna omul ca *sinteză concretă* a unor anumite relații sociale, naționale etc. Dar scopul pentru cunoaștere nu este de loc o noțiune extraștiințifică, căci el izvorăște din însuși caracterul orientat, de finalitate, prospectiv și anticipativ al oricărei cunoașteri.

Cînd spunem că în centrul activității statului și partidului se află grija față de om, că politica culturală este (și trebuie să fie) orientată în direcția ridicării nivelului de trai al poporului, a formării omului nou, constructor conștient al societății noi, am afirmat nu numai o coordonată a vieții practice în socialism, dar și un principiu al cunoașterii teoretice, pe care științele sociale marxiste nu-l pot ignora dacă nu vor să se condamne la sterilitate și lipsă de perspectivă. În ceea ce privește aspectul practic-obiectiv, în documentele partidului nostru se arată că

țelurile pe care și le propune socialismul au un conținut profund uman, asigură omului posibilitatea de a-și dezvolta multilateral personalitatea, după cum se subliniază faptul că *socialismul creează cele mai prielnice condiții pentru înflorirea personalității umane, pentru formarea unor oameni cu un larg orizont spiritual, deschizători de drumuri noi în știință, în artă, în cultură, promotori ai celor mai avansate idei ale epocii contemporane, militanți neobosiți pentru fericirea celor ce muncesc.* Este astfel formulat limpede un principiu umanist al activității sociale, după care statul nostru se călăuzește în construcția culturală.

Documentele partidului pun aceeași problemă și într-un alt mod interesant și instructiv, din care reiese unitatea celor două laturi ale umanismului — la nivelul cunoașterii teoretice și la nivelul practicii sociale — atunci cînd relevă că *istoria confirmă că tot ceea ce a rămas trainic și măreț în patrimoniul culturii naționale și universale poartă mesajul unei filozofii umaniste, s-a inspirat din problematica existenței sociale. Umanismul socialist, filozofia militantă a epocii noastre, promovează încrederea în puterile omului de a-și croi un destin mai bun, în forța sa de autoperfecționare, în sentimentele și virtuțile sale înalte, în victoria luptei pentru fericirea umanității. Făurind opere străbătute de această luminoasă filozofie, talentele artistice, de care nu duce lipsă poporul român, vor putea înscrie, fără îndoială, o nouă epocă strălucită în istoria culturii noastre naționale.*

Este vorba, într-adevăr, de țelul fundamental al socialismului : omul cu o bogată viață spirituală, cu o personalitate armonioasă multilateral dezvoltată. Uriașul efort constructiv de permanentă înnoire a vieții spirituale este subordonat acestui țel magnific pe care l-au proclamat toate doctrinele umaniste din istorie, dar care de fapt devine pe deplin realizabil numai în condițiile socialismului.

Însăși cauzalitatea obiectivă a dezvoltării culturale multilaterale a oamenilor muncii ne obligă să ținem seama, pe de o parte, de principalele forme ale activității sociale a oamenilor, iar pe de altă parte de finalitatea profund umanistă a tuturor acestor activități. Zona fundamentală și în ultimă instanță determinantă a activității sociale o constituie, după cum se știe, munca productivă.

Tocmai de aceea, *formarea unui om cu un vast orizont cultural-științific este în primul rînd o cerință a producției industriale moderne, dar aceasta nu se poate realiza efectiv decît în condițiile economice și politice ale socialismului, cînd ea devine totodată o necesitate de ordin politic și spiritual.* Dezvoltarea forțelor de producție ale societății, mînuirea celor mai complicate mașini-unelte, introducerea pe scară tot mai largă a mecanizării complexe și a automatizării proceselor de producție implică și cere un om al muncii cu o instrucție politehnică și cu un larg orizont de cultură generală.

Funcția socială a culturii socialiste se afirmă încă din primii ani ai construcției noii societăți, dar ea se adîncește, își sporește eficiența practică pe măsura desăvîrșirii construcției socialiste și a trecerii treptate la comunism. Cresc atît cerințele de ordin cultural, cît și posibilitățile de a le satisface, ca un rezultat al dezvoltării forțelor de producție și al perfecționării relațiilor de producție socialiste. Producătorul socialist, fiind în același timp conducătorul și organizatorul producției, trebuie să înțeleagă bazele științifice ale producției moderne, să aibă un orizont larg de cultură, care-i îmbogățește concepția despre lume și viață.

Creșterea nivelului de cultură al clasei muncitoare este un aspect al ridicării generale a nivelului său de trai. Sporirea salariului real duce la lărgirea continuă a mijloacelor individuale și sociale de satisfacere a nevoilor culturale mereu crescînde ale muncitorilor. Mobilul obiec-

tiv al dezvoltării culturale multilaterale a oamenilor muncii, al instruirii lor politehnice îl constituie cointeresarea materială. Izvorul acesteia se află, după cum se știe, în însăși baza economică a societății socialiste, iar pe plan ideologic-spiritual oamenii devin tot mai conștienți de faptul că în societatea socialistă rezultatele activității lor de producție, de organizare și conducere a economiei — deci măsura retribuirii fiecăruia — depind de calificarea profesională, ca și de nivelul pregătirii culturale generale, de lărgirea orizontului spiritual.

Sub *raport politic*, umanismul orînduirii noastre, al construcției de stat în domeniul culturii, este corelat organic cu noțiunea de democrație. Acesta este un sistem de raporturi politice statale și obștești prin intermediul cărora progresul civilizației devine progres al întregii societăți, dar și realizarea unei noi concepții despre om. Patosul și frumusețea democrației socialiste stau tocmai în afirmarea unei concepții profund înnoitoare despre om și despre menirea acestuia. Documentele programatice ale partidului și statului nostru dezvăluie cu pregnanță sensurile și finalitatea umanistă ale democrației : o politică orientată în direcția promovării unei dezvoltări progresive a tehnicii și economiei, asociată și concordantă cu o politică a științei și culturii călăuzită nu de principiile unei civilizații deficitare sub raportul relațiilor social-umane, ci de imperativul dezvoltării multilaterale a societății și a omului.

Perfecționarea democratismului socialist înseamnă îmbunătățirea sistemului organizatoric-instituțional, dar într-o și mai mare măsură afirmarea creatoare a omului ca personalitate. O nouă tipologie umană, realizarea *esenței umane* în *existența socială* concretă presupun transformarea *condiției posibile* și *ideale* în *condiție reală*, prefacerea lumii umane într-o lume a libertății.

Larga consultare democrată în elaborarea și adoptarea unor hotărîri esențiale pentru propășirea țării noastre, transformarea acestor hotărîri și în general a întregii politici economice și culturale în fapte de civilizație, în realități materiale și spirituale, presupune ridicarea nivelului de cultură și conștiință a întregii societăți.

Din orice unghi de vedere am privi lucrurile, *subiectul activ* al democrației este deci *omul* în dubla sa calitate : ca *beneficiar* al condițiilor și influențelor sale formative și totodată ca *principiu creator* al unui sistem cu adevărat democratic. Și dacă problema fundamentală a umanismului este aceea a eliberării omului, a realizării și dezvoltării esenței sale umane, democrația socialistă reprezintă principalul instrument politic pentru realizarea acestor deziderate. Alături de *procesul muncii*, democrația reprezintă un factor fundamental în dezvoltarea conștiinței active și a spiritului creator ale maselor muncitoare.

Omul nou al societății noastre nu receptează pasiv binefacerile democrației. El *este* și *se afirmă* ca o personalitate de ținută modernă și socialistă în măsura în care raportarea sa la sistemul democratic al relațiilor politice și culturale se exprimă, în esență, prin participare activă, responsabilitate morală, competență.

Sistemul raporturilor democratice, ca suprastructură politică a societății, constituie o sferă a socialului, în care unitatea dintre cunoaștere și acțiune, dintre științific și practic, se afirmă cu deosebită pregnanță.

Democrația autentică este un teren rodnic pentru realizarea și afirmarea integrității persoanei umane. Democratismul înseamnă participarea responsabilă și competentă a maselor, a cvasi-totalității membrilor societății — direct sau prin instituțiile respective — la organizarea și conducerea treburilor publice. Iar o masă nediferențiată nu poate fi un subiect activ și eficient al deciziilor democratice. În centrul democrației socialiste se află nu „mase

necritice", ci colectivități umane alcătuite din personalități formate sau în devenire, în proces de formare. A vorbi de mase ca forță motrice a democrației fără a ține seama de faptul că nucleul și principiul creativ al acestora îl constituie tocmai omul ca personalitate pe diverse trepte ale ascensiunii sale înseamnă a eluda sensul exact al acestor noțiuni în condițiile socialismului.

În raport cu omul privit ca personalitate, democrația are o dublă funcție : a) *de integrare* a omului în rețeaua complexă a relațiilor sociale ; există grade și modalități diferite de integrare, dar o democrație care nu ignorează valorile morale acționează totdeauna în interesul unei integrări de esență umanistă, care se opune deopotrivă izolării individului de colectivitate, a vieții sale subiective interne de viața socială, obiectivă, dar și dizolvării individului în grupul social sau într-o colectivitate mai largă ; b) *de diferențiere*, de delimitare — personalitatea nu este o simplă entitate abstractă a unei colectivități sau o medie statistică a acesteia, ci expresia individuală concentrată, relativ autonomă a potențialului său creator.

* * *

Politica cultural-educativă înfăptuită de statul nostru, sub conducerea permanentă a partidului, exprimă prin întregul său conținut cerințele dezvoltării spirituale a patriei noastre, ale progresului ei multilateral. Ea are în vedere faptul că făurirea societății comuniste este legată indisolubil de ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, că aceasta este o cerință obiectivă a construcției noii orînduiri sociale. Dezvoltarea bazei materiale este hotărîtoare, dar fără o dezvoltare a științei, a gîndirii tehnice, a nivelului general de cultură al poporului nu se

poate asigura nici progresul bazei materiale a societății, pentru că aceste două laturi ale activității sociale sînt strîns legate, se condiționează reciproc.

În același timp, politica culturală a statului asigură toate condițiile pentru formarea noului profil spiritual al omului societății socialiste, dornic de cunoștințe și de frumos, capabil să participe activ la crearea, însușirea și dezvoltarea valorilor culturii naționale și universale.

DEZVOLTAREA DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE — CARACTERISTICĂ FUNDAMENTALĂ A ORÎNDUIRII NOASTRE SOCIALE ȘI DE STAT

Prof. univ. dr. Ioan Ceterchi

1. SOCIALISMUL ȘI DEMOCRAȚIA

În istoria gîndirii social-politice, problemele democrației ocupă un loc principal, fiind abordate în modalități diferite și cunoscînd interpretări variate, nu o dată contradictorii. Acest lucru este firesc, dat fiind că democrația, ca organizare politică a societății, ca regim politic, afectează, în ultimă instanță, libertatea omului, condițiile în care el își poate manifesta pe deplin personalitatea, și pune deci în joc relațiile politice, interesele diferitelor clase și grupuri sociale din societatea respectivă. În lumea contemporană, democrația, problemele ei se află în centrul unor aprinse dispute teoretice și politice, a unor ascuțite înfruntări ideologice, determină intensificarea mișcărilor sociale cînd într-o țară capitalistă, cînd într-alta. Civilizația și cultura la care a ajuns omenirea, uriașele cuceriri ale științei și tehnicii moderne, dezvoltarea conștiinței politice a maselor împing cu o stringentă necesitate pe primul plan întrebări privind organizarea social-politică și conducerea societății, aspectele integrării individului în societatea burgheză contemporană, perspectivele acestei societăți. Ideile democratice, deziderateIe în această privință însuflețesc astăzi mase tot mai largi de oameni, categorii sociale dintre cele mai

diferite. Aceasta face ca asemenea idei să-și găsească, într-o formă sau alta, reflectarea aproape fără excepție în programele partidelor, organizațiilor și curentelor politice burgheze. Tot aici — în amploarea mișcărilor sociale — își au, fără îndoială, unul din izvoarele primare teoriile apologetice cu privire la capitalismul „modificat" sau „modern", la caracterul lui „uman" etc., după cum nu mai puțin semnificativ este faptul că numeroși sociologi, filozofi, economiști nemarxiști sau chiar antimarxiști, precum și oameni politici burghezi se dovedesc tot mai preocupați de destinele democrației în capitalism, de perspectivele evoluției „lumii libere", de viitorul spre care se îndreaptă orînduirea capitalistă.

Desigur, sensurile atribuite conceptului de democrație de către exponenții ideologiei burgheze și de către cei ai ideologiei socialiste nu pot fi decît radical opuse. După cum, de asemenea, opuse sînt conținutul, formele de manifestare și implicațiile democrației în societatea capitalistă — întemeiată pe proprietatea privată și pe exploatare — și în societatea socialistă, în care proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și exploatarea omului de către om au fost lichidate.

Definirea conceptului de democrație — ca și a oricărui fenomen social — nu poate fi redusă la o enunțare sintetică fără a evita formulele simplificatoare. Cele mai multe dintre definițiile cu circulație în diferite epoci sau susținute și în prezent de variate curente teoretice pornesc de la sensul etimologic al cuvîntului, prezintă democrația drept „putere a poporului", fără a reuși însă să cuprindă și să exprime întreaga complexitate, laturile multiple — și uneori nici esența — ale acestei noțiuni. Marxismul are meritul de a fi dezvăluit conținutul esențial și real al democrației, semnificația ei social-politică, precizînd că în sensul cel mai deplin democrația reprezintă conducerea societății de către popor, prin organele sale reprezentative,

responsabile în fața poporului și revocabile de către popor.

Democrația are un caracter istoric. Ea se manifestă sub diferite forme, în funcție de orînduirea socială respectivă. Astfel, în condițiile orînduirilor bazate pe exploatare, asupra democrației își pun amprenta caracteristicile acestor societăți antagonice. În lumea antică, democrația sclavagistă a însemnat dominația și libertatea stăpînilor de sclavi, întemeiate pe condiția subumană a sclavilor. Democrația burgheză, deși a reprezentat un însemnat progres în raport cu orînduirile anterioare, a păstrat serioase și esențiale limite de clasă. În mare parte, ea este o democrație ciuntită, cu un caracter formal cînd e vorba de oamenii muncii. Avînd drept trăsături fundamentale dominația economică și politică a claselor exploatatoare, proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, care generează inegalitatea economică și social-politică a membrilor societății, în statul burghez mecanismul democrației — indiferent de funcționarea lui în forme concrete și specifice de la o țară la alta — are drept finalitate menținerea orînduirii capitaliste, a „echilibrului" forțelor de clasă, evitarea oricărei modificări care ar putea constitui un pericol pentru rînduielile capitalismului. În aceasta constau, în primul rînd, limitele istorice pe care obiectiv democrația burgheză nu le poate depăși. Chiar și în acele țări capitaliste unde constituția proclamă drepturi și libertăți pentru toți cetățenii, exercitarea acestora cunoaște o serie de îngrădiri pentru oamenii muncii, restricții și discriminări, mase importante ale populației fiind împiedicate să participe la viața politică și socială. Este caracteristic în prezent societății capitaliste conflictul tot mai acut dintre tendința maselor populare spre înfăptuirea idealurilor democratice, ca parte integrantă a luptei lor pentru o viață mai bună și progres social, și tendința cercurilor monopoliste, deținătoare ale puterii politice și ale pîrghiilor economice, de a recurge, pentru a-și asigura dominația ne-

limitată în societate, la îngustarea, uneori tot mai accentuată, a atribuțiilor instituțiilor reprezentative, a drepturilor și libertăților democratice.

Revoluția socialistă, înfăptuind o transformare profundă a structurilor politice, economice și sociale ale societății, face posibil pentru cele mai largi mase populare accesul la creația istorică conștientă și — în mod real pentru prima oară în istorie — asigură condițiile pentru participarea lor la conducerea societății, creează astfel premisele instaurării unei adevărate democrații.

Socialismul prin însăși natura sa nu poate fi conceput decît ca o orînduire democratică. Între socialism și democrație există o strînsă intercondiționare, o unitate dialectică. Noii orînduiri îi este proprie o organizare politică-socială — democrația socialistă — în care puterea aparține clasei muncitoare, oamenilor muncii, iar viața socială și de stat se caracterizează prin forme și metode menite să asigure participarea maselor la construcția economiei și culturii, la înfăptuirea politicii interne și externe. Socialismul este rezultatul activității conștiente a milioanelor de oameni ai muncii din țara respectivă, a luptei și muncii poporului, iar mersul înainte al societății socialiste poate fi asigurat numai în condițiile lărgirii libertăților democratice, care servesc apărării și consolidării noii orînduiri sociale. O operă de o asemenea amploare cum este edificarea societății socialiste nici nu ar putea fi imaginată fără punerea în mișcare a tuturor resorturilor democratismului.

Analiza obiectivă a democrației ține seama de o serie de aspecte ale caracterului, organizării și realizării puterii de stat și ale relațiilor politice, de raportul dintre puterea de stat și mase, dintre stat și individ. Astfel, *pentru a aprecia caracterul democratic al unui regim politic este necesar a se lua neapărat în considerare clasa sau clasele sociale care dețin puterea de stat, modalită-*

țile de exercitare a acestei puteri, precum și poziția cetățeanului în societate și stat, statutul său juridic, măsura în care se bucură de anumite drepturi și libertăți fundamentale.

Instaurarea puterii oamenilor muncii de la orașe și de la sate, a proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, desființarea claselor exploatatoare, a exploatării și oprimării omului de către om conferă în socialism o nouă configurație întregului organism social. Sînt definitiv înlăturate obstacolele obiective care în capitalism nu permit realizarea unei democrații depline pentru toți membrii societății — puterea capitaliștilor și proprietatea privată, sursa discriminărilor economice, sociale și naționale între oameni.

Socialismul prin esența și țelurile sale, prin structura social-economică pe care o înfăptuiește situează omul — stăpîn al mijloacelor de producție, făuritor al tuturor valorilor materiale și spirituale — în centrul atenției, îi atribuie rolul principal în societate, creează condițiile pentru ca el să beneficieze de drepturile și libertățile democrației socialiste, asigură întregului popor muncitor dreptul deplin de a-și hotărî de sine stătător destinul, de a se bucura de roadele muncii sale. Eliberînd pe oameni de exploatare, relațiile de producție socialiste fac totodată cu putință ca toate resursele dezvoltării economice și sociale să servească întregii societăți și, implicit, fiecărui cetățean. Repartiția socialistă, potrivit principiului „de la fiecare după capacități, fiecăruia după muncă", stă la baza unor raporturi de echitate între membrii societății, armonizează interesele individuale cu cele de ansamblu ale colectivității, stimulează participarea activă, creatoare a tuturor la continua propășire a societății. Socialismul creează tuturor oamenilor muncii posibilități egale de a se manifesta în domeniul vieții sociale, în toate sectoarele de creație materială și spirituală.

Societatea socialistă este o orînduire care se întemeiază pe forțe de producție dezvoltate, în care relațiile de producție, ca și toate celelalte relații dintre oameni, sînt socialiste. Ea are drept scop realizarea bunăstării membrilor săi, dar, în același timp, are menirea de a asigura condițiile pentru realizarea consecventă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pentru afirmarea deplină a personalității sale.

Coordonatele esențiale, definitorii ale orînduirii socialiste, care fac posibilă instaurarea unei democrații reale și consecvente — atît în domeniul social-politic, cît și în domeniul economic — și pun preocuparea și considerația pentru om în centrul activității sociale, relevă incontestabila superioritate potențială a socialismului, demonstrează că, făurind societatea socialistă, poporul muncitor întemeiază cea mai dreaptă, mai nobilă și mai umană societate din cîte a cunoscut istoria.

Așa au conceput, în indicațiile lor, socialismul întemeietorii comunismului științific, așa l-au înțeles toți cei care n-au precupețit nici un sacrificiu, jertfindu-și libertatea și viața în lupta aspră împotriva dușmanului de clasă, așa îl înțeleg milioanele de oameni din lumea întreagă, care văd în socialism calea de realizare a speranțelor lor într-o viață mai bună.

Partidul Comunist Român consideră că socialismul trebuie să fie societatea celor mai largi drepturi și libertăți democratice, societatea în care înțelepciunea și energia colectivă a poporului, capacitatea și talentul fiecărui cetățean să-și găsească o deplină valorificare. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, socialismul *„trebuie să se afirme ca orînduirea celei mai largi democrații, a celui mai profund umanism social, a unor relații de înaltă etică între membrii societății, în stare să asigure posibilități nelimitate pentru înflorirea deplină și multilaterală*

a personalității umane, pentru crearea omului societății comuniste“ [1].

Democrația socialistă nu se realizează desigur în mod automat, ca urmare a cuceririi puterii politice de către oamenii muncii. După cum ea nu poate să se concretizeze în aceleași tipare, în mod uniform, in toate țările socialiste și, chiar în aceeași țară, în toate etapele construcției socialiste.

Experiența țărilor socialiste a arătat că afirmarea democrației socialiste are loc în cadrul unor legități și principii generale, care se cer însă aplicate în mod creator, ținînd seama de particularitățile social-politice ale fiecărei țări. În țara noastră, înfăptuirea cerințelor democrației socialiste, instituționalizarea măsurilor în vederea participării maselor la conducerea statului și a societății, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești sînt rezultatul unui proces conștient, desfășurat sub permanenta îndrumare a forței politice conducătoare a revoluției și construcției socialiste — Partidul Comunist Român.

Nu poate fi trecut cu vederea faptul că traducerea în viață a normelor și principiilor democrației socialiste are loc în contextul istoric al unor adînci prefaceri revoluționare, ca parte componentă a procesului general de trecere de la capitalism la comunism. Trăsăturile și sarcinile diferitelor etape pe care le parcurge societatea, împrejurările istorice concrete, viața social-politică și economică, internă și internațională își pun amprenta asupra dimensiunilor și coordonatelor sferei de acțiune a democratismului socialist. Este firesc, de pildă, ca democrația socialistă, instituțiile sale să reflecte relațiile social-politice proprii societății în perioada de trecere de la capitalism la socialism, cînd o vreme mai există clase exploatatoare,

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „Cuvîntare la plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, 19 iunie 1968“, București, Editura politică, 1968, p. 20.

cînd societatea se caracterizează prin lupta de clasă între forțele socialismului și cele reacționare. Victoria deplină și definitivă a socialismului, extinderea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie creează cadrul pentru afirmarea nestînjenită a democratismului, întreaga societate fiind alcătuită din clase și pături sociale prietene, din oameni ai muncii uniți prin comunitatea intereselor și țelurilor fundamentale — politice, economice, social-culturale. Mersul înainte al societății socialiste pe drumul desăvîrșirii ei, realizările în domeniul construcției economice, în domeniul științei, învățămîntului, culturii sînt în mod obiectiv însoțite de necesitatea dezvoltării continue a democrației socialiste. Aceasta își găsește, în fapt, expresie în îmbinarea democrației politice cu democrația economică, perfecționarea relațiilor sociale, a raporturilor dintre membrii societății, a celor dintre individ și colectivitate, intensificarea participării maselor la conducerea societății, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești, concomitent cu controlul societății asupra îndeplinirii îndatoririlor sociale. *„Fenomen de o mare profunzime și complexitate, democratismul socialist* — arată tovarășul Ion Gheorghe Maurer — *evoluează într-un îndelungat proces, în cursul căruia se conturează treptat formele și metodele cele mai adecvate de înfăptuire a lui, căile optime pentru atragerea tuturor membrilor societății la conducerea treburilor obștești, pentru completa afirmare a personalității fiecărui individ*“ [1].

Istoria arată că după cucerirea puterii de către oamenii muncii nu este exclusă posibilitatea manifestării unor factori subiectivi care pot să frîneze, într-o măsură mai mare sau mai mică, în funcție de caracterul și forța lor, procesul de dezvoltare a democrației. Încălcarea legalității socialiste, abuzurile, denaturările și alte fenomene nega-

[1] „Scînteia“ nr. 7 740 din 21 iunie 1968.

tive sînt în contradicție flagrantă cu principiile și cu practica democratismului socialist. Asemenea manifestări nu sînt generate de socialism. Ele își au cauzele în fenomene nu numai străine socialismului, ci chiar contrare intereselor lui. Persistența unor mentalități vechi, rutina și conservatorismul, atitudinea formală și birocratică, voluntarismul și aprecierile subiective în rezolvarea problemelor economice și social-politice, precum și alți factori au dat loc unor fenomene de încălcare a principiilor democrației socialiste, ale socialismului. Ca orice corp străin, asemenea manifestări nu pot fi decît expulzate din viața societății socialiste.

Procesul evolutiv al societății socialiste, al desăvîrșirii ei și al trecerii la societatea comunistă — rod al activității creatoare a maselor — are drept însoțitor nedespărțit acțiunea de lărgire și adîncire, de continuă îmbogățire și perfecționare a normelor și principiilor democratice, dat fiind că ridicarea societății pe trepte tot mai înalte ale civilizației și culturii comuniste presupune un asemenea grad de dezvoltare a democratismului, încît practic fiecare cetățean să participe nu numai la procesul de producere a bunurilor materiale și a valorilor spirituale ale societății, dar și efectiv la conducerea acesteia.

Partidul Comunist Român, conducînd procesele transformării revoluționare a societății noastre atît pe plan infrastructural cît și suprastructural, ale perfecționării activității în toate domeniile construcției socialiste, a luat de-a lungul anilor o serie de măsuri menite să ducă la întărirea legalității, înlăturarea elementelor de subiectivism și arbitrar, a oricăror abuzuri și denaturări în viața politică și social-economică a țării, să asigure dezvoltarea continuă a democrației socialiste.

Hotărîrile adoptate de Congresul al IX-lea, de Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967, precum și

de plenarele Comitetului Central în direcția perfecționării conducerii vieții sociale potrivit sarcinilor actualei etape de dezvoltare a României au contribuit substanțial la afirmarea tot mai deplină a democrației în societatea noastră. Un aport deosebit în această privință a avut hotărîrea Comitetului Central al P.C.R. adoptată de plenara din 22—25 aprilie 1968 cu privire la reabilitarea unor activiști de partid. Comitetul Central al partidului a dezvăluit deschis în fața opiniei publice gravele samavolnicii și ilegalități care au avut loc într-o anumită perioadă în țara noastră, a hotărît reabilitarea celor care au avut de suferit de pe urma lor. În același timp, măsurile stabilite de plenară au menirea de a face cu neputință repetarea abuzurilor, a unor asemenea stări de lucruri.

Prin întreaga sa activitate, Partidul Comunist Român urmărește să introducă în viața socială și de stat, în munca organizațiilor obștești principii democratice de organizare și activitate, care să asigure realizarea consecventă a drepturilor și libertăților cetățenești.

Caracterul orînduirii noastre sociale și de stat, stăpînirea de către popor a puterii economice și politice, participarea celor mai largi mase, a întregii națiuni socialiste la construcția conștientă a noii societăți determină, obiectiv, dezvoltarea continuă a democratismului socialist, ceea ce se oglindește în creșterea rolului maselor în societate, în diversificarea formelor prin care ele sînt antrenate la conducerea treburilor de stat și obștești, în perfecționarea principiilor democratice de organizare a societății, în lărgirea și adîncirea drepturilor și libertăților cetățenești.

Dezvoltarea democrației socialiste reprezintă o condiție a îndeplinirii, pe toate planurile vieții sociale, a sarcinilor mari și complexe ale etapei actuale de desăvîrșire a construcției socialiste, care solicită aportul fiecărui cetățean, al întregului popor.

2. PRINCIPIILE DEMOCRATICE DE ORGANIZARE ȘI CONDUCERE A VIEȚII SOCIALE ÎN SOCIETATEA NOASTRĂ SOCIALISTĂ

Poporul nostru, liber și stăpîn pe soarta sa, este deținătorul suveran al puterii de stat, pe care o înfăptuiește prin reprezentanții săi, potrivit propriilor cerințe și posibilități ale țării noastre. Pentru asigurarea unei conduceri democratice a societății este necesară instituționalizarea unor norme sau principii de organizare și a unor metode de conducere a vieții social-politice care să favorizeze participarea efectivă a maselor la guvernarea țării, pe baza manifestării plenare a personalității omului și care să prevină orice denaturări subiectiviste și voluntariste, orice abuz de putere sau nesocotire a drepturilor cetățenești. Aceste principii afectează întreaga organizare social-politică a societății socialiste, activitatea partidului comunist, a statului socialist, a organizațiilor obștești, relațiile politice în ansamblul lor, poziția cetățeanului în societate și în stat. Asemenea principii sînt : afirmarea rolului conducător al partidului comunist în întreaga viață social-politică, realizarea unei reale reprezentări în viața de stat, îmbinarea democrației reprezentative cu forme ale democrației directe prin antrenarea nemijlocită a maselor la dezbaterea politicii interne și externe a partidului și statului, activizarea sporită a organizațiilor de masă și obștești, realizarea centralismului democratic, a muncii și conducerii colective, a criticii și autocriticii, asigurarea legalității socialiste, respectarea neabătută a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului etc.

Democratismul socialist, continua lui adîncire caracterizează toate laturile orînduirii noastre sociale și de stat. Aceasta își găsește expresie în modul de organizare

și în activitatea organelor de stat, care asigură participarea tot mai activă a cetățenilor la dezbaterea și rezolvarea problemelor economice și social-culturale, ale politicii interne și externe, în existența unor largi drepturi și libertăți de care se bucură în mod pe deplin egal toți cetățenii patriei noastre, indiferent de naționalitate, în crearea condițiilor care permit dezvoltarea multilaterală a personalității umane. Spre deosebire de democrația burgheză, care se limitează la domeniul politic, democrația socialistă pătrunde în toate sferele vieții politice, economice, cultural-ideologice.

O trăsătură esențială a democrației socialiste este *exercitarea rolului conducător în societate de către partidul comunist.* Consfințind rolul Partidului Comunist Român de forță politică conducătoare în Republica Socialistă România, Constituția țării creează totodată o condiție de bază pentru adîncirea și lărgirea democrației socialiste. În țara noastră, partidul comunist și-a cucerit rolul de conducător pe baza liniei sale politice, a cărei justețe a fost și este, pas cu pas, confirmată de viață, a convingerii întregului popor că politica partidului exprimă interesele și năzuințele sale. De aceea, poporul a încredințat partidului misiunea de a-l călăuzi pe calea progresului social, pe calea socialismului și comunismului. Întreaga dezvoltare economică și culturală a României, locul și prestigiul ei pe arena internațională dovedesc că Partidul Comunist Român își îndeplinește cu cinste, cu fermitate și cu înțelepciune misiunea încredințată de popor, că întărirea continuă a rolului conducător al partidului stă chezășie ridicării patriei pe trepte tot mai înalte ale civilizației și culturii.

Conducerea de către partid a întregii noastre vieți sociale se realizează pe baza principiilor și prin metodele democratismului socialist. Pornind de la cerințele legilor obiective ale socialismului, partidul nostru își elaborează linia sa politică și adoptă măsurile în vederea realizării

acesteia în indisolubilă legătură cu poporul, pe baza consultării permanente a maselor, a cunoașterii în profunzime a realității, a necesităților impuse de progresul țării. Conducerea și îndrumarea de către partid a activității organelor de stat, a organizațiilor de masă și obștești se înfăptuiește prin forme politice profund democratice. Întărind neîncetat legăturile sale cu poporul, partidul acordă, totodată, o mare atenție perfecționării organizatorice, stilului și metodelor de lucru ale organelor de stat și ale organizațiilor de masă și obștești, urmărește ca în activitatea acestora să-și găsească o realizare tot mai deplină principiile democratice, participarea oamenilor muncii la rezolvarea problemelor obștești, drepturile și libertățile cetățenilor.

Partidul Comunist Român se preocupă cu cea mai mare grijă de promovarea regulilor democratice în propria sa activitate, de respectarea cu strictețe a democrației în viața internă a organelor și organizațiilor de partid. În concepția partidului nostru, aceasta constituie o îndatorire primordială a comuniștilor, a partidului care și-a asumat răspunderea politică a construcției economice și social-culturale, a noii orînduiri sociale, a destinelor națiunii noastre socialiste. Aceasta demonstrează o dată mai mult caracterul științific, marxist-leninist, al activității partidului nostru, clarviziunea și conștiința de înaltă responsabilitate a conducerii sale, dat fiind că orice nesocotire sau denaturare a normelor democratice în domeniul vieții de partid — în condițiile cînd partidul este conducătorul politic al întregii societăți — poate avea consecințe dintre cele mai negative în activitatea organelor și organizațiilor de stat, în ansamblul vieții sociale. Între respectarea normelor și principiilor democratice în viața de partid și înfăptuirea lor consecventă în activitatea statului și în viața întregii societăți este o strînsă legătură, partidul afirmîndu-și și pe această cale rolul și capacitatea de influențare, de conducere și perfecționare a relațiilor social-politice existente în societate.

Documentele Congresului al IX-lea, ale Conferinței Naționale a P.C.R., ale plenarelor Comitetului Central subliniază cu pregnanță rolul organelor și organizațiilor de partid în promovarea consecventă a normelor și principiilor democratice atît în formele lor proprii de lucru, cît și în întreaga sferă a activității sociale de care se ocupă, pe care o îndrumează.

Ansamblul de măsuri întreprinse în ultimii ani de Partidul Comunist Român și de statul nostru socialist au drept scop să perfecționeze conducerea vieții politice, economice și sociale a țării, să pună în tot mai deplin acord funcționarea întregului organism social cu cerințele și sarcinile complexe ale stadiului pe care l-a atins patria noastră în desăvîrșirea construcției socialismului. Un obiectiv central al acestor măsuri — care reflectă necesitățile actuale și de perspectivă ale societății noastre — îl constituie dezvoltarea în continuare a democratismului socialist, asigurarea aplicării cu consecvență a principiilor democratice în toate laturile vieții sociale, întărirea legalității socialiste, a echității și răspunderii sociale în respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, pentru ca niciodată să nu-și mai poată face loc practicile și concepțiile care în trecut, într-o anumită perioadă, au dus și în țara noastră la încălcări și denaturări ale democrației socialiste. Cuprinzînd domeniile multiple ale perfecționării conducerii vieții sociale, măsurile adoptate au în vedere crearea condițiilor pentru o tot mai amplă manifestare a experienței, energiei și inițiativei creatoare a muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a întregului nostru popor. În aceasta constă sursa întăririi continue a societății noastre socialiste, chezășia înaintării neîntrerupte a poporului, călăuzit de partid, spre viitorul comunist.

Nu este lipsit de interes faptul că în literatura social-politică din țările occidentale, unii ideologi încearcă să acrediteze ideea incompatibilității dintre socialism și democrație, dintre puterea clasei muncitoare și dezvoltarea consecventă a democrației socialiste. În acest context este promovat drept criteriu prioritar în aprecierea caracterului democratic al unui regim politic existența sau neexistența în cadrul lui a mai multor partide politice. Potrivit acestor concepții, regimurile așa-zis pluraliste ar prezenta un nivel mai înalt al democrației deoarece permit activitatea mai multor partide politice, inclusiv a celor de opoziție, pe cîtă vreme regimurile pe care le numesc autocratice nu ar fi de loc sau prea puțin democratice deoarece în cadrul lor există un singur partid politic, partidul de guvernămînt *.

În fapt, luat izolat, acest criteriu nu poate să ofere o imagine reală asupra democratismului unui anumit regim politic, dar el creează autorilor burghezi respectivi posibilitatea de a cataloga global regimurile socialiste — al căror specific exclude existența partidelor de opoziție — alături de regimurile autoritare din acele țări capitaliste care într-adevăr au limitat sau chiar au lichidat total instituțiile democratice. În aprecierea democratismului unui regim, pluralitatea partidelor politice nu poate constitui decît un criteriu secundar, care nu poate fi luat în seamă decît analizat prin prisma naturii puterii de stat. În condițiile regimului politic burghez, existența unuia sau a mai multor partide, a partidelor de opoziție — și este necesar a distinge partidele de opoziție ale claselor și păturilor burgheze și mic-burgheze de cele ale proletariatului, de

* Deși aceste teze sînt exprimate în forme variate de diferiți autori și, uneori, chiar pozițiile pe care se situează același autor nu rămîn invariabile, pot fi citate ca aprecieri semnificative pentru concepțiile mai sus expuse: *Raymond Aron*. „Démocratie et totalitarisme", Paris, Gallimard, 1965, p. 73 și urm.; *Georges Burdeau*. „La démocratie". Paris, Editions du Seuil, 1966, p. 103 și urm.

partidele comuniste și socialiste —, poate fi un indiciu al democrației. Dar există „partide" și „partide", după cum există „opoziție" și „opoziție". Nu pot fi puse pe același plan partidele burgheze și cele mic-burgheze cu partidele clasei muncitoare. Nici un autor burghez nu ar susține, de pildă, că în Marea Britanie poate fi pusă în aceeași categorie „opoziția maiestății sale" cu activitatea partidului comunist *. De altfel, burghezia monopolistă deținătoare a puterii „are grijă" să stabilească limitele în care admite existența legală și activitatea partidelor comuniste și, cînd consideră că interesele dominației ei de clasă sînt amenințate, nu ezită să recurgă la măsuri represive împotriva partidelor comuniste, la punerea lor în afara legii. Este cunoscut că în numeroase țări din lumea capitalistă, partidele comuniste sînt nevoite să activeze în ilegalitate sau semilegalitate.

Specificul relațiilor social-politice în socialism și al procesului construcției socialiste determină necesitatea obiectivă a conducerii societății de către partidul revoluționar al clasei muncitoare. Așa cum arată experiența țărilor socialiste, faptul că alături de acest partid, care îndeplinește rolul conducător în stat și în societate, mai există sau nu și alte partide — care nu pot fi decît tot partide ale oamenilor muncii, deoarece partide opuse intereselor celor ce muncesc și socialismului sînt de neconceput într-o societate fără exploatare și fără exploatatori — depinde exclusiv de condițiile istorice specifice din fiecare țară, nu afectează gradul de activizare politică a maselor și nici democratismul regimului politic din țara respectivă.

În societatea noastră socialistă, poporul este deținătorul suveran al puterii, pe care o exercită prin organe

* În Anglia, cele două partide — conservator și laburist — care se succed periodic la guvern sau în opoziție poartă, după caz, denumirea de „guvernul maiestății sale" sau de „opoziția maiestății sale".

autentic reprezentative, avînd caracterul unor instituţii active, de lucru şi ai căror membri se află sub controlul alegătorilor, faţă de care răspund atît pentru activitatea lor personală, cît şi a organului din care fac parte.

Democratismul organelor puterii de stat este definit în ţara noastră prin componenţa lor, prin modul cum sînt alese — pe baza unui sistem electoral care consfinţeşte dreptul de vot universal, egal, direct şi secret —, prin întreaga activitate pe care o desfăşoară.

Marea Adunare Naţională şi *consiliile populare* — care constituie baza întregului sistem de organe ale statului — asigură în chipul cel mai real accesul spre exercitarea puterii a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, reprezentaţi prin deputaţii aleşi de ei. Aceasta subliniază baza largă de masă a statului nostru socialist, la constituirea organelor puterii de stat fiind chemaţi să participe toţi cetăţenii care, potrivit legii, au dreptul de a alege şi de a fi aleşi.

Alegerile constituie în ţara noastră un eveniment de mare însemnătate politică, de ilustrare vie a modalităţilor de exercitare a puterii de către cei ce muncesc, adevăraţii stăpîni ai ţării. În campania de pregătire a alegerilor are loc activizarea unor largi mase de oameni ai muncii. La adunările pentru propunerile de candidaţi, la întîlnirile cu candidaţii, cu membrii comisiilor electorale şi ai secţiilor de votare, tot mai mulţi cetăţeni îşi spun cuvîntul, fac aprecieri şi propuneri privind conducerea treburilor de stat.

Un rol de seamă în antrenarea cetăţenilor la alegerea organelor puterii de stat revine organizaţiilor oamenilor muncii, care desfăşoară o activitate intensă în desemnarea candidaţilor pentru alegerile de deputaţi şi formularea sarcinilor generale ale deputaţilor noilor organe de stat alese, sarcini ce constituie mandatul pe care alegătorii îl

dau aleşilor lor pentru perioada fiecărei legislaturi. Sub îndrumarea partidului comunist, forţa conducătoare a poporului, acţionează sindicatele, organizaţiile cooperatiste, Uniunea Tineretului Comunist, mişcarea femeilor, asociaţiile şi uniunile oamenilor de ştiinţă şi artă, precum şi alte organizaţii de masă şi obşteşti. Sînt astfel reprezentate toate categoriile de oameni ai muncii, fără deosebire de naţionalitate, ceea ce reflectă unitatea şi coeziunea poporului în jurul Partidului Comunist Român.

La adîncirea democratismului socialist în actuala etapă a desăvîrşirii construcţiei socialiste în ţara noastră contribuie tot mai mult organele centrale şi locale ale puterii şi administraţiei de stat, perfecţionarea activităţii lor pe baza prevederilor constituţionale. În extinderea principiilor democraţiei socialiste, un aport considerabil îl constituie măsurile adoptate de Conferinţa Naţională a P.C.R., din decembrie 1967, privind îmbinarea conducerii unitare cu o mai activă participare a maselor populare la rezolvarea treburilor publice, cu creşterea atribuţiilor şi a răspunderilor organelor locale, ale unităţilor economice, ale organizaţiilor obşteşti.

Lărgirea atribuţiilor *Marii Adunări Naţionale*, precum şi perfecţionările aduse sistemului său de funcţionare — acela al sesiunilor deschise — asigură un rol sporit organului suprem al puterii de stat, o dezbatere mai aprofundată a problemelor privind dezvoltarea ţării, permite deputaţilor să-şi îndeplinească mai bine mandatul încredinţat de alegători. Perfecţionările democratice se răsfrîng şi în activitatea *Consiliului de Stat*, precum şi în modul de lucru al *Consiliului de Miniştri* — organul suprem al administraţiei de stat.

Organele locale ale puterii de stat, *consiliile populare*, organizează participarea activă a oamenilor muncii la opera de construire a socialismului, la rezolvarea treburilor ob-

ştești. Partidul şi statul se preocupă în mod constant de crearea unor condiţii tot mai bune exercitării de către consiliile populare a atribuţiilor sporite şi de mare importanţă ce le revin, atribuţii care conferă acestor organe rolul unei adevărate şcoli a conducerii de stat pentru milioane de oameni ai muncii. Una dintre formele de antrenare a maselor la activitatea consiliilor populare o constituie comisiile permanente, alcătuite din deputaţi, din specialişti şi alţi oameni cu o bogată experienţă, care muncesc nemijlocit în industrie şi agricultură, în domeniul învăţămîntului, în alte ramuri ale economiei şi culturii. Cu ajutorul lor, consiliile populare organizează diferite studii, controlează activitatea aparatului şi unităţilor economice şi social-culturale subordonate. Comisiile permanente dau un sprijin eficient în rezolvarea unor probleme privind elaborarea planurilor economice, valorificarea resurselor locale, gospodărirea şi înfrumusețarea comunelor şi oraşelor, activitatea social-culturală. Totodată, sub îndrumarea consiliilor populare, îşi desfăşoară activitatea zeci de mii de comitete cetăţeneşti, alese în adunări populare pe circumscripţii electorale etc. Aceste comitete mobilizează milioane de oameni la diferite acţiuni pentru gospodărirea şi înfrumuseţarea oraşelor şi satelor, pentru construirea de noi obiective social-culturale, îndeplinesc sarcini cu caracter cultural-educativ, sanitar etc.

Atragerea maselor la conducerea treburilor de stat se realizează şi în cadrul celorlalte organe de stat — în administraţie, în justiţie. Lărgirea continuă a participării maselor la activitatea unor organe de stat la toate nivelele, îmbinarea activităţii instituţionale cu cea obştească reprezintă căi de dezvoltare a democraţiei noastre socialiste.

Principiul socialist care stă la baza organizării şi activităţii organelor şi organizaţiilor de stat este *centralismul democratic*, care asigură îmbinarea conducerii centrale a vieţii de stat şi sociale în general cu iniţiativa „de jos" a

maselor, a organelor şi organizaţiilor locale, a conducerilor întreprinderilor şi instituţiilor.

Cerinţele aplicării centralismului democratic izvorăsc din specificul orînduirii socialiste. Într-adevăr, existenţa economiei socialiste bazate pe proprietatea comună asupra mijloacelor de producţie, planificarea economiei naţionale şi unitatea puterii de stat a poporului cer în mod necesar asigurarea unei conduceri unitare prin rezolvarea centrală a problemelor esenţiale ale dezvoltării vieţii politice, economice şi social-culturale îmbinate cu iniţiativa maselor, a organelor locale.

Centralismul democratic, realizarea lui în toate verigile şi la toate nivelele presupune, totodată, un proces de continuă dezvoltare şi perfecţionare. În aplicarea acestui principiu au existat şi anumite greşeli datorate mai ales tendinţelor de centralizare excesivă şi deci unei stimulări insuficiente a iniţiativei organelor locale. De aici, unii teoreticieni s-au grăbit să desprindă concluzii nefundamentate cu privire la conducerea centralizată şi, în general, la principiul centralismului democratic, considerîndu-le a fi surse ale birocratismului în activitatea de stat. În realitate nu principiile centralismului democratic sînt de înlăturat, ci denaturarea lor, fenomenele de centralism excesiv care, dacă nu se intervine la timp, pot favoriza manifestările subiective şi birocratismul, pot frîna activitatea creatoare a oamenilor muncii. Ceea ce se cere este aplicarea cu pricepere şi în funcţie de realităţile fiecărei etape a acestui principiu, printr-o îmbinare dialectică a laturilor sale, evitîndu-se denaturările şi exagerările atît de o parte, cît şi de alta. În acest spirit au fost luate, bunăoară, măsurile de perfecţionare a organizării şi conducerii economiei şi a întregii vieţi sociale de către Congresul al IX-lea şi Conferinţa Naţională a P.C.R. S-au lărgit atribuţiile consiliilor populare judeţene şi în special comunale şi orăşeneşti, a crescut competenţa conducerilor întreprinderilor şi in-

stituțiilor, s-a introdus principiul gestiunii economice proprii, au fost găsite noi forme de antrenare a salariaților la rezolvarea problemelor de conducere a întreprinderilor, ale elaborării planului etc.

Un alt principiu fundamental în activitatea organelor și organizațiilor de stat menit să asigure caracterul democratic al acestora este *principiul muncii și conducerii colective*. Organele reprezentative ale puterii de stat, Marea Adunare Națională și consiliile populare, sînt, prin însuși caracterul lor, chemate să-și îndeplinească atribuțiile printr-o activitate colectivă, în cadrul sesiunilor, care constituie forma lor de lucru. Constituția Republicii Socialiste România stabilește obligativitatea aplicării acestui principiu în activitatea Consiliului de Stat, a Consiliului de Miniștri, a comitetelor executive ale consiliilor populare. El a fost introdus, în forme specifice, în conducerea ministerelor și a celorlalte organe centrale și locale ale administrației de stat, după cum își găsește aplicarea în munca organelor de conducere ale întreprinderilor și instituțiilor, ale organizațiilor de masă și obștești. Consacrarea ca principiu constituțional a conducerii și muncii colective în activitatea organelor de stat reprezintă o garanție a dezvoltării democratismului socialist în ansamblul vieții statale.

Conducerea colectivă este determinată de cerințele soluționării competente și realiste a celor mai diferite și complexe probleme politice, economice, social-culturale ale procesului construirii noii orînduiri. Aceasta impune ca hotărîrile organelor de stat să fie rodul unor dezbateri temeinice, principiale, al îmbinării experienței cadrelor de conducere cu experiența specialiștilor, a tuturor celor care pot contribui la rezolvarea problemelor respective.

Este un adevăr confirmat de viață că un conducător, oricît de pregătit și de capabil ar fi, poate să cunoască și să rezolve în mod just toate problemele din sfera sa de activitate numai dacă se bizuie pe participarea și experiența întregului colectiv. Diversificarea ramurilor economiei, sarcinile tot mai complexe din industrie și agricultură, dezvoltarea științei și tehnicii, participarea tot mai largă a maselor la viața social-economică și culturală cer totodată din partea fiecăruia o cunoaștere temeinică a realităților, o înaltă competență. Aplicarea consecventă a principiului muncii și conducerii colective contribuie la funcționarea democratică a organelor de stat, permite adoptarea unor hotărîri fundamentale, realiste, creează un obstacol în calea măsurilor unilaterale sau arbitrare, a subiectivismului și voluntarismului, a abuzului de putere, fenomene care dăunează operei de construcție socialistă. Viața a arătat că unul dintre factorii care au favorizat, într-o perioadă din trecut, grave încălcări ale legalității socialiste l-a constituit nesocotirea principiului muncii colective, adoptarea unor hotărîri care priveau importante domenii ale activității sociale și de stat, demnitatea și viața unor activiști de către o singură sau de către cîteva persoane, și nu pe baza participării active și în cunoștință de cauză a tuturor membrilor organului respectiv.

Pe baza indicațiilor partidului, aplicarea principiului muncii și conducerii colective în activitatea tuturor verigilor aparatului de stat cunoaște o continuă extindere și perfecționare. Au fost adoptate noi forme și reglementări privind activitatea Consiliului de Miniștri, a comitetelor executive ale consiliilor populare. Organele de conducere ale ministerelor economice, centralelor industriale și întreprinderilor sînt organe colegiale deliberative — colegiile ministerelor, consiliile de administrație ale centralelor și comitetele de direcție ale întreprinderilor.

Principiul muncii colective îmbină armonios răspunderea personală cu conducerea colectivă. Fiecare membru al unui organ de stat răspunde atît pentru munca sa proprie, cît și pentru întreaga activitate a organului din care face

parte. Aceasta contribuie la întărirea exigenţei în întreaga activitate. Formele muncii colective se extind şi asupra rezolvării problemelor cu caracter urgent şi operativ. Pe această linie, în cadrul Consiliului de Miniştri a fost alcătuit Biroul permanent al Consiliului de Miniştri, iar în cadrul unor organe ale administraţiei de stat din subordinea sa au fost constituite birouri sau comitete executive. În acest fel, chiar şi problemele cu caracter urgent şi cele privind conducerea operativă nu sînt rezolvate de o singură persoană, ci de un colectiv.

O caracteristică a societăţii socialiste, a dinamismului ei este acţiunea perseverentă pentru înlăturarea a ceea ce este perimat, a neajunsurilor şi rămînerilor în urmă şi pentru promovarea noului în toate sectoarele de activitate, ceea ce îşi găseşte o vie caracterizare în *critică şi autocritică* — forţa motrice a mersului înainte al societăţii noastre.

Critica făcută de cetăţeni cu scopul de a îndrepta lipsurile din munca organelor, organizaţiilor de stat sau obşteşti exprimă ataşamentul lor profund faţă de orînduirea socialistă, dorinţa lor de a contribui la îndreptarea unor neajunsuri, la mersul înainte al societăţii. De aceea, aşa cum subliniază documentele de partid şi de stat, aceste critici, sugestii sau propuneri este necesar să fie ascultate şi studiate cu cea mai mare atenţie, iar cele întemeiate, valoroase să fie însuşite şi aplicate în practică.

Rezolvarea de către organele şi organizaţiile de partid, de stat şi obşteşti a scrisorilor, sesizărilor şi cererilor oamenilor muncii constituie un important mijloc de stimulare a iniţiativei maselor, de combatere a formalismului şi birocratismului. Reflectînd conştiinţa cetăţenească a oamenilor muncii, încrederea poporului în partid şi în orînduirea socialistă, aceste scrisori şi sesizări — de cele mai multe ori întemeiate — reprezintă un sprijin preţios în dezvăluirea unor lipsuri şi rămîneri în urmă, precum şi în rezolvarea unor probleme ale activităţii practice. Plenara

C.C. al P.C.R. din aprilie 1968 a precizat sarcinile organelor şi organizaţiilor de partid în acest domeniu, a obligat organele de stat şi obşteşti, conducerile întreprinderilor şi unităţilor economice ca, *„în spiritul legilor şi normelor în vigoare, să analizeze şi să rezolve problemele ridicate de cetăţeni prin scrisori şi audienţe, răspunzînd acestora în termenele legale ; să ia măsuri severe împotriva celor care dau cetăţenilor răspunsuri formale, tărăgănează rezolvarea scrisorilor şi aplicarea măsurilor stabilite cu prilejul cercetărilor sau persecută pe cei care sesizează neajunsuri“* [1].

În concepţia democratismului socialist, lucrătorul din aparatul de stat — la toate nivelele — are înalta şi nobila misiune de a fi în serviciul cetăţenilor, de a satisface şi apăra interesele şi drepturile legitime ale acestora, de a răspunde şi soluţiona cu operativitate cererile îndreptăţite ale oamenilor muncii. Mentalităţile învechite, atitudinea birocratică refractară faţă de nou, nepăsarea, formalismul etc. sînt manifestări străine democraţiei socialiste, incompatibile cu normele şi principiile ei. Împotriva unor asemenea fenomene negative partidul şi statul nostru, precum şi organizaţiile obşteşti, opinia publică socialistă desfăşoară o intensă muncă educativă, adoptă măsuri care să contribuie la întărirea conştiinţei drepturilor şi răspunderilor sociale ale fiecărui cetăţean.

O trăsătură specifică democraţiei socialiste şi totodată o expresie a superiorităţii ei constă în faptul că *ea cuprinde şi sfera, de însemnătate hotărîtoare, a conducerii nemijlocite a vieţii economice şi social-culturale*. În felul acesta, oamenii muncii sînt nu numai producătorii tuturor valorilor materiale şi spirituale ale societăţii, dar ei participă — direct sau prin reprezentanţii lor aleşi — la conducerea activităţii întreprinderii sau instituţiei în care muncesc, la rezolvarea problemelor economice şi sociale. Sub acest as-

[1] „Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—25 aprilie 1968“, Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 49—50.

pect, în cadrul procesului amplu de perfecționare a organizării, conducerii și planificării economiei naționale, potrivit hotărîrilor Conferinței Naționale din decembrie 1967 a P.C.R., au o mare importanță includerea delegaților aleși ai salariaților în componența comitetelor de direcție, precum și instituționalizarea *adunării generale* a salariaților din întreprinderi și instituții (în întreprinderile mari a reprezentanților acestora) ca for în fața căruia comitetul de direcție prezintă semestrial informări, supune adunării spre analiză și dezbatere modul în care s-a îndeplinit planul, rezultatele obținute, neajunsurile și cauzele lor, sarcinile pentru perioada următoare, iar la finele anului — bilanțul întreprinderii și situația beneficiilor realizate. Adunarea generală a salariaților devine astfel o instituție a societății noastre socialiste, care asigură în fiecare unitate participarea oamenilor muncii la elaborarea planului economic, a măsurilor tehnico-economice și organizatorice pentru îndeplinirea planului, la exercitarea controlului și afirmarea opiniei colective în viața economică.

Esența democratismului socialist, caracterul obiectiv al superiorității lui și premisele dezvoltării lui continue constau în faptul că în societatea socialistă puterea aparține oamenilor muncii, mijloacele de producție sînt proprietate obștească, iar relațiile de producție socialiste s-au extins în întreaga economie. Pe aceste baze se creează condițiile pentru *afirmarea tot mai activă și mai amplă a oamenilor muncii în conducerea societății, în rezolvarea problemelor de stat și obștești, ceea ce reprezintă o caracteristică de primordială însemnătate a democrației socialiste.*

Așa cum a apreciat Congresul al IX-lea al P.C.R., una din trăsăturile de bază ale societății noastre o constituie *lărgirea continuă a democrației socialiste, participarea crescîndă a maselor la treburile obștești* [1].

[1] Vezi „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român", București, Editura politică, 1965, p. 836.

În țara noastră, sistemul democratic reprezentativ este completat cu participarea directă, în forme multiple, a maselor la dezbaterea politicii interne și externe, a celor mai importante măsuri sociale, hotărîri și legi. Consultarea prealabilă a oamenilor muncii în vederea definitivării măsurilor de însemnătate majoră pentru construcția socialismului și pentru viața socială a devenit o practică a conducerii de partid și de stat. Aceasta se realizează în forme variate : punerea în dezbatere publică a unor importante proiecte de legi care urmează a fi supuse aprobării conducerii de partid și de stat, organizarea de consfătuiri cu cadrele din diferite ramuri economice sau alte domenii de activitate, exercitarea controlului maselor asupra realizării sarcinilor în toate sectoarele vieții sociale, antrenarea organizațiilor de masă și obștești etc. Numai o orînduire profund democratică poate asigura o participare activă, de masă, la viața politică-socială și culturală a țării, poate pune în discuția oamenilor muncii, înainte de definitivarea lor, măsurile și hotărîrile care urmează a fi adoptate de organele de stat —, care analizează propunerile făcute și își însușesc pe cele întemeiate, valoroase.

În această ordine de idei este exemplificativă participarea întregului nostru popor la dezbaterea proiectelor de directive ale Congresului al IX-lea al P.C.R., a proiectului Constituției Republicii Socialiste România, a proiectelor de directive privind perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale, îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României și sistematizarea localităților rurale, a proiectelor legii pensiilor, legii învățămîntului, legii referitoare la conservarea și folosirea terenurilor agricole ș.a. Nu a existat în ultimii ani nici o măsură importantă privind politica internă sau externă în vederea adoptării căreia partidul și guvernul să nu se fi consultat cu oamenii muncii.

În stabilirea indicatorilor planului cincinal, a concretizării sarcinilor pe fiecare an şi pe fiecare unitate, organele de stat se bazează pe analizele şi dezbaterile care se desfăşoară în toate unităţile economice, pe propunerile întreprinderilor, ale organizaţiilor de partid şi de masă, ale ministerelor şi ale celorlalte organizaţii economice centrale. La această acţiune iau parte şi îşi aduc contribuţia colectivele de oameni ai muncii din întreprinderi şi instituţii, cercuri de specialişti, oameni de ştiinţă, activişti de partid şi de stat. Ca urmare, planul cincinal este emanaţia gîndirii şi înţelepciunii colective a celor ce muncesc.

O mare importanţă au consfătuirile organizate pe plan central şi local cu lucrătorii din sectoare importante ale economiei, cu oamenii de ştiinţă şi cultură, cu cadrele din domeniul ocrotirii sănătăţii etc. Experienţa confirmă că asemenea consfătuiri, prin caracterul lor democratic şi de lucru, oferă prilejul pentru o analiză aprofundată a activităţii din domeniul respectiv şi pentru adoptarea unor măsuri eficiente menite să contribuie la progresul de ansamblu al economiei, al vieţii social-culturale.

Vizitele conducătorilor de partid şi de stat în diferite judeţe, oraşe şi comune, prezenţa lor în mijlocul poporului constituie un exemplu grăitor al practicii pe care partidul nostru o foloseşte pentru a discuta cu activul de partid şi de stat, cu comuniştii, cu muncitorii şi cu cadrele tehnice din întreprinderi, cu ţăranii cooperatori, cu intelectualii, cu toţi oamenii muncii despre rezultatele obţinute şi a examina în comun măsurile necesare pentru asigurarea îndeplinirii în cele mai bune condiţii a prevederilor planului în fiecare unitate industrială sau agricolă, o vie expresie a democratismului nostru socialist.

Stabilirea direcţiilor de dezvoltare a economiei, a sarcinilor imediate şi de perspectivă, îmbunătăţirea continuă a activităţii în cele mai importante sectoare ale vieţii sociale se realizează astfel ca rezultat al unor ample studii, al consultării multilaterale de către conducerea de partid şi de stat a unui mare număr de oameni de ştiinţă, economişti şi tehnicieni, activişti de partid şi ai organizaţiilor obşteşti, muncitori, ţărani şi intelectuali.

Socialismul asigură dreptul deplin al fiecărui cetăţean de a-şi spune cuvîntul în cele mai importante probleme ale politicii partidului şi statului. Partidul nostru combate cu tărie orice manifestări străine esenţei democraţiei socialiste, de intimidare sau persecutare a oamenilor pentru părerile critice exprimate cu privire la anumite stări de lucruri negative din societatea noastră, din întreprinderea sau instituţia unde lucrează. Dezbaterea cu întregul popor a problemelor majore privind dezvoltarea societăţii noastre asigură adîncirea şi perfecţionarea democraţiei socialiste şi, totodată, eficacitatea hotărîrilor adoptate la toate nivelele conducerii vieţii sociale, fundamentarea lor ştiinţifică. Cu cît fiecare cetăţean va cunoaşte mai bine politica partidului şi statului şi îşi va putea exprima mai liber părerea asupra diferitelor aspecte ale vieţii economice, sociale şi culturale, cu atît va exista mai multă garanţie că hotărîrile şi măsurile adoptate corespund pe deplin realităţii, năzuinţelor poporului, cerinţelor de progres ale ţării.

Faptul că în cadrul unor asemenea dezbateri pot apărea păreri diverse, unele chiar greşite, nu poate prezenta nimic dăunător pentru interesele mersului înainte al societăţii noastre şi nu trebuie să genereze teamă sau reţinere în organizarea dezbaterilor, nici respingerea printr-o simplă etichetare a unor asemenea păreri. Fiecare cetăţean al societăţii socialiste are dreptul elementar de a-şi exprima o părere proprie, iar schimbul de opinii, confruntarea părerilor, dezbaterea largă ajută la clarificarea problemelor, la dezvoltarea conştiinţei politice a oamenilor muncii, a spiritului lor de responsabilitate socială, contribuie la adoptarea celor mai potrivite măsuri. Această ce-

rință a democrației socialiste exprimă umanismul său, respectul și considerația față de om. Subliniind importanța schimbului de opinii ca o metodă de dezbatere a problemelor și de angajare conștientă în rezolvarea lor, partidul nostru orientează spre crearea în cadrul fiecărui colectiv a unui climat favorabil pentru ca oamenii să-și poată afirma deschis părerile.

În concepția democratismului socialist, exprimarea liberă a părerilor nu are nimic comun cu ideile despre o „libertate" anarhică, cu respingerea disciplinei, cu refuzul de a recunoaște imperativele sociale. În societatea socialistă, libertatea cuvîntului — ca și celelalte libertăți — își trage seva din preocuparea pentru binele omului, pentru progresul și fericirea patriei și poporului, fiecare cetățean fiind conștient că interesele sale se armonizează cu cele generale ale societății, că, împreună cu întregul colectiv și în raport cu munca pe care o înfăptuiește, poartă răspunderea pentru soarta țării. Așa după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, *„să nu uităm nici un moment că fiecare membru al societății socialiste românești poartă răspunderea față de tot ceea ce se înfăptuiește în țara noastră. Participînd liber la viața politică, exprimîndu-și părerile asupra activității noastre sociale, fiecare cetățean trebuie să pornească de la răspunderea față de semenii săi, de la răspunderea față de prezentul și viitorul națiunii noastre socialiste, neîntreprinzînd nimic care ar putea prejudicia mersul nostru înainte. Datoria fiecăruia este de a contribui la perfecționarea societății noastre, la ridicarea bunăstării întregului nostru popor"* [1].

În societatea noastră, o importantă modalitate de antrenare a maselor la viața politică-socială, economică și

[1] „Scînteia" nr. 7 843 din 2 octombrie 1968

culturală o constituie *organizațiile de masă și obștești*. Activitatea acestora, rolul lor crescînd ilustrează continua dezvoltare a democrației socialiste. Organizațiile de masă și obștești asigură și întăresc legăturile partidului cu clasa muncitoare, cu țărănimea, cu intelectualitatea, cu ceilalți oameni ai muncii. Constituția Republicii Socialiste România, garantînd dreptul cetățenilor de a se asocia în organizații sindicale, cooperatiste, de tineret, de femei, social-culturale, în uniuni de creație, asociații științifice, tehnice, sportive etc., prevede, totodată, obligația statului de a sprijini activitatea acestor organizații, de a crea condiții pentru dezvoltarea bazei lor materiale și de a le ocroti patrimoniul.

Rolul sporit al organizațiilor de masă și obștești în etapa actuală este oglindit și de faptul că s-a lărgit aria organismelor economice, administrative și culturale în care ele sînt reprezentate — de la comitetele de direcție și pînă la Consiliul de Miniștri, în care președintele Uniunii Generale a Sindicatelor, președintele Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție și primul secretar al C.C. al U.T.C. — ca ministru pentru problemele tineretului — sînt membrii de drept. În societatea noastră, sub conducerea partidului, între organele de stat și organizațiile obștești se realizează o colaborare și relații de sprijin reciproc în vederea realizării țelurilor construcției socialiste, astfel încît diferitele categorii de oameni ai muncii participă, prin reprezentanții lor, la activitatea organelor de stat, la adoptarea măsurilor care interesează domeniul respectiv.

O expresie a conducerii democratice a economiei o constituie activitatea *sindicatelor*, care — reprezentînd oamenii muncii din întreprinderi și instituții — iau parte la munca

de conducere și planificare a economiei naționale, acționează, în strînsă colaborare cu organele de stat, pentru înfăptuirea politicii partidului de întărire a puterii economice a țării și de îmbunătățire a vieții celor ce muncesc. În întreprinderi, sindicatele organizează participarea salariaților la îndeplinirea planului de stat. Uniunile sindicale pe ramuri iau parte la întocmirea planului de stat pe ministere și departamente și la elaborarea tuturor măsurilor menite să asigure îndeplinirea lui ; reprezentanții lor participă ca membrii de drept în colegiul ministerelor. Uniunea Generală a Sindicatelor, prin Consiliul său Central, participă la analizarea și definitivarea proiectului planului de stat de către Consiliul de Miniștri. Totodată, sindicatele acordă o mare importanță activității lor ca reprezentante și apărătoare ale intereselor salariaților în fiecare unitate și în procesul general al construcției socialiste.

O altă pîrghie importantă a democrației noastre socialiste o reprezintă *organizațiile cooperatiste*. Cooperativele de producție sînt organizații obștești ale celor ce muncesc, create din inițiativa proprie a țăranilor, respectiv a meseriașilor, care își desfășoară activitatea în comun, pe baza proprietății lor comune asupra mijloacelor de producție. Un rol important revine, de asemenea, cooperației de consum.

În domeniul agriculturii, prin constituirea uniunilor cooperatiste județene și a Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție, organizarea țărănimii noastre s-a ridicat pe o treaptă superioară. Asigurînd rezolvarea unor importante probleme economice-organizatorice privind încadrarea armonioasă a agriculturii în procesul de dezvoltare a întregii economii naționale, uniunile cooperatiste creează, totodată, țărănimii noi posibilități de a participa mai activ, alături de clasa muncitoare, de intelectualitate, de întregul popor, la conducerea statului. Crearea

uniunilor cooperatiste se înscrie în procesul complex, în plină desfășurare, de lărgire a democrației noastre socialiste. Întreaga viață a cooperativelor agricole se desfășoară pe linia dezvoltării democrației cooperatiste, prin stimularea spiritului de inițiativă al cooperatorilor, întărirea rolului adunării generale, prin modul de alegere și funcționare a organelor de conducere, prin antrenarea maselor de cooperatori la rezolvarea tuturor problemelor.

Reflectînd grija permanentă pe care partidul și statul o acordă pregătirii și dezvoltării multilaterale a tineretului, *Uniunea Tineretului Comunist* — care cuprinde în rîndurile sale masele largi ale tinerilor muncitori, țărani, intelectuali, elevi și studenți — desfășoară o amplă activitate social-politică și cultural-educativă, antrenează tineretul de la orașe și sate la înfăptuirea politicii partidului de edificare și desăvîrșire a construcției socialismului. Pe lîngă C.C. al U.T.C. activează ca organ specializat Consiliul Uniunii Naționale a Studenților din România.

Organizațiile U.T.C. se preocupă de desfășurarea unei activități cultural-distractive în forme specifice tineretului, de organizare cît mai plăcută și utilă a timpului liber al tinerilor, astfel ca întreaga muncă a U.T.C. să fie pătrunsă de o atmosferă specifică unei vieți tinerești, revoluționare.

Condițiile actuale ale dezvoltării societății noastre impun îmbunătățirea continuă a metodelor de lucru ale U.T.C. pentru a asigura antrenarea tot mai activă a tineretului la întreaga viață politică și socială a țării, la înfăptuirea politicii elaborate de partid. În documentele Congresului al IX-lea al partidului, ale Congresului al VIII-lea al Uniunii Tineretului Comunist se subliniază necesitatea ca organele și organizațiile U.T.C. să pună în centrul activității lor principiile muncii colective, să asi-

gure dezbaterea liberă de către tineri a problemelor din sfera lor de preocupare, contribuind astfel la dezvoltarea continuă a democrației socialiste.

În cadrul democrației socialiste s-a realizat egalitatea deplină în drepturi a femeii cu bărbatul în toate domeniile vieții — economic, politic, juridic, social și cultural. Partidul și statul iau măsuri pentru a asigura participarea tot mai activă a femeilor la întreaga viață de stat și obștească. *Comitetele* și *comisiile de femei* contribuie la antrenarea acestora la construcția socialistă. Ca organizații obștești, ele își desfășoară activitatea, sub conducerea partidului, într-o strînsă colaborare cu organele de stat și în primul rînd cu consiliile populare, precum și cu celelalte organizații obștești. Partidul a subliniat importanța promovării femeilor în munci de răspundere în toate domeniile de activitate, rolul lor în acțiunile gospodărești, de înfrumusețare a satelor și orașelor. Manifestarea largă a capacității milioanelor de femei în sfera activității materiale și spirituale, în conducerea treburilor obștești este o expresie a superiorității democrației noastre socialiste.

Un aport însemnat și un sprijin de seamă în activitatea organelor de stat în domeniul vieții cultural-ideologice îl au *uniunile de creație* — ale scriitorilor, compozitorilor, artiștilor plastici, arhitecților. Reprezentanții uniunilor de creație, alături de cei ai sindicatelor, cooperației și ai U.T.C., intră în componența organelor de conducere ale comitetelor de stat pentru cultură și artă, realizîndu-se astfel colaborarea dintre organele de stat și cele obștești în domeniul stimulării și orientării creației artistice și literare.

În țara noastră activează și alte organizații, asociații și uniuni, care cuprind sute de mii de oameni ai muncii și contribuie la antrenarea acestora, într-o formă sau alta, la opera construcției socialiste. Astfel sînt asociațiile științifice pe specialități : Uniunea societăților științelor medicale, societățile de istorie, de filozofie, de geografie, de științe politice, Asociația juriștilor, asociații cultural-educative, sportive etc.

Perfecționîndu-și necontenit activitatea, organizațiile de masă și obștești contribuie la activizarea și antrenarea membrilor lor în îndeplinirea sarcinilor ce le revin în procesul construcției socialiste, cît și la dezvoltarea, în general, a conștiinței cetățenești a maselor — factor de seamă al dezvoltării democrației socialiste.

Unitatea indisolubilă a societății noastre constituie cadrul în care s-a putut făuri *o puternică opinie publică socialistă*. Ea reprezintă un important factor de influențare socială, contribuie la întărirea orînduirii socialiste, la respectarea normelor de conviețuire în societate. Opinia publică înaintată se caracterizează prin atitudine hotărîtă împotriva unor manifestări înapoiate, care lovesc în proprietatea socialistă, prin aportul la dezvoltarea noilor trăsături de comportare a oamenilor, la înțelegerea necesității apărării intereselor de bază ale societății socialiste, a îmbinării armonioase a intereselor personale cu cele obștești ; ea educă la oameni sentimentul răspunderii morale pentru acțiunile și faptele lor, promovează cu consecvență exemplul înaintat.

Apreciind eficiența opiniei publice, partidul și statul nostru au trecut rezolvarea unor sarcini de apărare a ordinii de drept socialiste în seama unor organe obștești, cum sînt : comisiile pentru soluționarea litigiilor de muncă, consiliile de judecată din întreprinderi și instituții, comisiile de împăciuire de pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare orășenești și comunale, activitatea de control obștesc etc. Pe baza experienței de pînă acum, Codul penal al Republicii Socialiste România, adoptat de Marea Adunare Națională în sesiunea din mai-iunie 1968,

prevede înlocuirea, pentru anumite infracţiuni, a răspunderii penale prin măsuri de influenţare obştească.

O formă eficace de acţiune a colectivităţii, a opiniei publice împotriva unor manifestări de birocratism, neglijenţă sau nepăsare faţă de cerinţele cetăţenilor, în activitatea unor unităţi de deservire a populaţiei este *controlul obştesc*. El se exercită — pe lîngă controlul exercitat de organele de stat — asupra condiţiilor de muncă din întreprinderi, asupra administrării şi repartizării locuinţelor, asupra unităţilor comerţului de stat şi de alimentaţie publică, a unităţilor sanitare teritoriale, a staţiunilor balneoclimaterice şi a caselor de odihnă, precum şi asupra unităţilor sociale care funcţionează pe lîngă întreprinderi şi instituţii. Echipele de control obştesc sînt alcătuite din muncitori, ingineri, tehnicieni, funcţionari, gospodine, pensionari aleşi în adunările generale sindicale şi de cartier.

Atragerea colectivităţii în realizarea apărării ordinii de drept, a drepturilor şi intereselor legale ale cetăţenilor oglindeşte trăinicia noilor relaţii sociale, umanismul profund al democraţiei socialiste, încrederea în om, în calităţile lui morale. Aceasta constituie pentru societatea socialistă o legitate. Ea este o consecinţă a faptului că numai în societatea socialistă legea, dreptul, ordinea de drept, ca şi cerinţele moralei exprimă voinţa întregului popor muncitor, acestea consacrînd şi ocrotind tot ce corespunde intereselor majorităţii covîrşitoare a membrilor societăţii. În socialism, orice infracţiune, orice abatere care duce la lezarea, într-o măsură sau alta, a intereselor statului, ale cetăţenilor are un caracter antisocial. Societatea socialistă reprezintă o colectivitate în care bunăstarea tuturor constituie condiţia principală a bunăstării fiecăruia, iar dezvoltarea liberă a fiecăruia este condiţia pentru dezvoltarea liberă a tuturor. Garantarea exercitării

depline a drepturilor şi libertăţilor de către toţi cetăţenii, indiferent de naţionalitate, reprezintă o expresie vie a democraţiei socialiste.

Democraţia socialistă se întemeiază pe *respectarea legilor şi a normelor de convieţuire socială* care sînt expresia voinţei întregii societăţi, precum şi pe respectarea disciplinei în muncă şi a ordinii de drept în ansamblul activităţii sociale.

Asigurarea legalităţii socialiste constituie, în ultimă instanţă, temelia ordinii sociale şi garanţia progresului societăţii socialiste. Democraţia este de neconceput fără legalitate şi ordine de drept, condiţii menite să asigure stabilitate şi siguranţă în munca şi activitatea fiecărui cetăţean, certitudinea traducerii în practică a voinţei generale concretizate în normele de drept.

Socialismul şi democraţia nu sînt un scop în sine. În centrul preocupărilor şi atenţiei lor se află omul, eliberarea sa, descătuşarea iniţiativei şi forţei sale creatoare. Dezvoltarea orînduirii socialiste, ridicarea bunăstării materiale şi culturale a poporului sînt menite să înfăptuiască condiţiile necesare afirmării libertăţii şi demnităţii omului, personalităţii sale. Acestui scop îi este consacrată întreaga activitate socială şi de stat în România socialistă. Năzuinţa dintotdeauna a omului spre o viaţă mai bună, spre mai multă libertate socială capătă un sens deplin în socialism, unde structura economică, politică şi juridică a societăţii este îndreptată în direcţia realizării acestei năzuinţe fireşti, făcînd posibilă declanşarea tuturor potenţelor de progres economic şi social în folosul societăţii şi al fiecăruia dintre membrii săi în parte.

Umanismul societăţii socialiste nu se datoreşte unor „bune intenţii" sau simple idealuri generoase, ci este o consecinţă obiectivă a noii structuri social-economice, care pune oamenii muncii în deplinătatea dreptului, frus-

trat în trecut de clasele exploatatoare, de a-și hotărî propriul lor destin și a se bucura integral de rezultatele creației lor. Idealurile de dreptate socială, de suveranitate a poporului, de dragoste și respect față de om, asigurarea unor drepturi și libertăți consecvent democratice, a unor posibilități egale pentru toți membrii societății de a-și manifesta nestingherit personalitatea, de a-și afirma talentul, energia și aptitudinile în producția materială, în creația științifică sau culturală, ca și în viața politică țin de esența însăși a socialismului, a superiorității democrației acestei orînduiri.

Socialismul creează condițiile fundamentale pentru afirmarea deplină a umanismului, pentru dispariția treptată a tuturor formelor de alienare a omului de propria sa natură. Dezvoltînd armonios forțele de producție, socialismul subordonează producția omului. Socialismul presupune nu o societate în care omul este aservit mașinii, ci o societate înalt dezvoltată, în care totul este aservit omului, dezvoltării personalității sale. Democrația socialistă devine astfel nu numai o cale de intensificare a activității sociale a oamenilor, dar, în același timp, și o școală de perfecționare a omului însuși.

Înscrierea în Constituția țării noastre a egalității tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, a dreptului lor la muncă, la odihnă, la asigurare materială, la învățătură, a drepturilor și libertăților politice, a inviolabilității persoanei, dezvoltarea acestor drepturi în numeroase alte legi și acte normative ale statului reprezintă cadrul juridic de manifestare a unei realități sociale posibilă numai în socialism.

Unii ideologi occidentali se prevalează de faptul că în constituțiile burgheze sînt înscrise o serie de drepturi și libertăți, ceea ce ar asigura, după părerea acestor autori, caracterul democratic al regimurilor politice din țările

capitaliste. Desigur că în unele state capitaliste, constituția prevede o serie de drepturi și libertăți (dreptul de a alege și de a fi ales, libertatea cuvîntului, organizării, întrunirilor, inviolabilitatea persoanei etc.), dar alături de acestea — a căror proclamare juridică nu este, de altfel, însoțită de garantarea materială și socială a exercitării lor — este proclamat ca un drept fundamental proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și inițiativa privată. Prin aceasta, o dată cu recunoașterea proprietății private ca bază a orînduirii sociale, se recunoaște implicit existența și permanentizarea inegalității sociale între cei ce dețin mijloacele de producție și cei lipsiți de astfel de mijloace și obligați să-și vîndă forța de muncă — proletarii în primul rînd, dar și numeroase categorii de alți salariați, funcționari, cadre tehnice și de cercetare etc. Sensul anarhic, mic-burghez care este dat unor libertăți, ca, de pildă, „libertatea" de a propaga inegalitatea națională, ura de rasă, de a crea organizații extremiste, teroriste etc., se îndreaptă ca un bumerang împotriva ideii de libertate. Instituțiile democrației burgheze, atît sub aspectul exercitării conducerii de stat, cît și al drepturilor și libertăților cetățenești, nu pot fi privite decît prin prisma esenței de clasă a statului și orînduirii sociale bazate pe puterea politică a burgheziei și pe proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție. Aceasta nu înseamnă a nega existența și a unor regimuri democratice în orînduirea capitalistă, a nu face o diferențiere între regimurile capitaliste nedemocratice — autoritare, totalitare sau teroriste — și cele democratice. Este necesar însă a analiza natura instituțiilor democratice din țările capitaliste prin prisma limitelor impuse de caracterul puterii și orînduirii sociale. Pentru masele populare din statele capitaliste respective existența acestor instituții constituie un fapt pozitiv și de aceea ele luptă pentru

menţinerea şi extinderea democraţiei. Această luptă are un caracter progresist, şi în condiţiile contemporane reprezintă, în forme variate, o parte componentă a luptei pentru progres social, pentru socialism.

*
* *

Practica construcţiei socialiste în ţara noastră dovedeşte că înfăptuirea şi desăvîrşirea edificiului noii orînduiri este posibilă numai prin participarea conştientă şi efectivă a maselor largi populare. Trăsătura de bază a evoluţiei vieţii noastre sociale şi de stat este dezvoltarea continuă a democraţiei socialiste, intensificarea activităţii creatoare a maselor, participarea lor la conducerea treburilor de stat şi obşteşti, asigurarea dezvoltării libere şi afirmării multilaterale a personalităţii umane.

LEGALITATEA SOCIALISTĂ — PRINCIPIU FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂŢII TUTUROR ORGANELOR STATULUI

Prof. univ. dr. Ioan Ceterchi şi dr. Dumitru I. Mazilu

1. NOŢIUNEA ŞI CERINŢELE LEGALITĂŢII ŞI ORDINII DE DREPT SOCIALISTE

În România socialistă sînt create toate condiţiile pentru ca organele de stat, organizaţiile de masă şi obşteşti, toţi cetăţenii să participe la realizarea sarcinilor sociale, să asigure respectarea cerinţelor statornicite prin actele normative instituite sau sancţionate de către puterea de stat. Acest lucru este posibil datorită faptului că în socialism nu există deosebirea esenţială, caracteristică societăţii capitaliste, dintre interesele particulare şi interesele generale ale colectivităţii, nu există opoziţie între puterea de stat şi cetăţeni.

Pe măsura rezolvării sarcinilor făuririi orînduirii sociale noi, voinţa clasei muncitoare şi a celorlalţi oameni ai muncii, ridicată la rangul de lege — dreptul —, devine o voinţă conformă cu interesele tuturor cetăţenilor. Socialismul presupune o intensă activitate politică-ideologică, creează o asemenea situaţie, încît cetăţenii, pe baza propriei lor convingeri şi fără intervenţia neapărată a instrumentului constrîngerii statale, dau viaţă normelor sociale cu caracter juridic, care — ca urmare a acestui fapt — se transformă tot mai mult în norme elementare de convieţuire socială, devenind, aşa cum arăta V. I. Lenin, deprinderi pentru fiecare cetăţean.

În realizarea acestui proces, un rol deosebit de important revine *legalității socialiste*, al cărei conținut esențial constă în asigurarea respectării legilor țării, a normelor și principiilor de drept cuprinse în actele normative sancționate de organele puterii de stat și care reglementează ansamblul relațiilor sociale, exercitarea drepturilor și libertăților, activitatea statală și cetățenească. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, *„înfăptuirea neștirbită și apărarea legalității socialiste reprezintă o condiție de seamă a întăririi continue a democrației noastre socialiste“* [1]. Dezvoltarea democrației — cerință obiectivă a desăvîrșirii orînduirii socialiste — este legată indisolubil de întărirea legalității. Legalitatea socialistă presupune respectarea legilor țării, care, fiind expresia sintetică a voinței întregii societăți, consfințesc cuceririle revoluționare ale poporului român, îmbină tot mai deplin interesele generale ale societății cu cele ale fiecărui cetățean, conferă un conținut profund democratic normelor juridice elaborate și adoptate. Legea contureaz cadrul activității sociale a fiecăruia, dă posibilitatea de a se respecta drepturile și libertățile cetățenești, de a fi excluse soluțiile spontane, care pot îmbrăca forma arbitrarului și a ilegalității, ocrotind astfel atît individul cît și colectivitatea în ansamblu, împotriva oricăror tendințe de încălcare a cerințelor elementare ale ordinii sociale, a cadrului democratic statornicit.

Legiferarea și legislația sînt premise ale legalității, deoarece ele concură la apariția și gruparea tuturor normelor juridice menite a-și găsi realizarea în activitatea organelor și aparatului de stat, a tuturor cetățenilor.

Înainte de a se impune cerința respectării unui act normativ, este necesar ca el să existe. Apariția actului normativ este de domeniul legiferării. Legalitatea exprimă însă cerința de a fi respectate toate actele normative. De aceea legalitatea are în vedere totalitatea normelor juridice, norme care alcătuiesc legislația statului. Bineînțeles că legalitatea urmărește respectarea nu a oricărei categorii de acte normative, din orice moment istoric, ci a actelor normative în vigoare. *Legalitatea socialistă reprezintă un principiu fundamental în activitatea statului socialist, principiu potrivit căruia toate organele de stat, organizațiile obștești, funcționarii de stat și cetățenii au obligația de a traduce neabătut în viață normele și principiile de drept consfințite în Constituție și în celelalte legi ale țării.*

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 63.

O condiție de esențială importanță pentru asigurarea legalității în societate este manifestarea unei atitudini intransigente față de orice încălcare a dreptului, intoleranța față de actele ilegale și curmarea lor, sancționarea oricărei abateri potrivit cu prevederile normelor legale. Desigur, nu coerciția statală constituie mijlocul de asigurare a respectării legilor, deși nu este mai puțin adevărat că ea își păstrează importanța. Dar, în această privință, rolul primordial revine convingerii, izvorîte din înțelegerea de către cetățeni a necesității respectării legii. Aceasta presupune cunoașterea legii și a principiilor fundamentale care guvernează orînduirea socialistă, dezvoltarea conștiinței politice și juridice a oamenilor, o dată cu ridicarea gradului de cultură și civilizație.

Respectarea legilor, asigurarea consecventă a legalității socialiste este una din laturile esențiale ale democratismului socialist. În sistemul social-politic în care este nesocotită legalitatea, se încalcă cerințele democrației, iar unde legalitatea este asigurată, se creează cadrul necesar realizării libertății, este înfăptuită adevărata democrație. Nu poate exista democrație socialistă, nu se poate vorbi de legalitate atunci cînd sînt nesocotite, cînd sînt încălcate legile. Tocmai de aceea, pe parcursul dezvoltării

societății socialiste, se impune întărirea continuă a legalității socialiste, respectul legii trebuie să reprezinte o obligație pentru toți și în primul rînd pentru aceia care sînt chemați să vegheze la aplicarea ei. Legile socialiste sînt rodul voinței clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a întregului popor, iar dacă unele dintre ele prezintă anumite lipsuri, carențe, legile respective urmează a fi modificate, perfecționate. Nu se poate admite însă nimănui să nesocotească aceste legi, să le încalce. Dreptul socialist este chemat să reflecte cerințele reale ale proceselor care au loc în societate, ale legităților acestor procese. Elaborarea unor noi norme juridice, modificarea sau abrogarea altora sînt determinate, în ultimă instanță, de schimbările social-economice survenite.

În condițiile socialismului, clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii, cucerind puterea politică, adoptă toate măsurile pentru a asigura concordanța deplină între schimbările social-economice și legislație. În statul socialist nu există nici o contradicție între legalitate și oportunitate. Dimpotrivă, respectarea legilor e oportună în toate împrejurările, pentru că aceste legi reglementează în mod corect, în conformitate cu cerințele dezvoltării societății, relațiile sociale, dîndu-le expresie juridică. În dreptul socialist își găsesc reflectarea toate elementele noi pe care viața, în desfășurarea ei, le ridică, iar punerea de acord în mod permanent a legislației cu practica relațiilor sociale în dezvoltare este o cerință obiectivă, care poate fi asigurată datorită conducerii vieții sociale pe baza politicii științifice a partidului comunist.

Dezvăluind consecințele grave ale încălcărilor legalității care au avut loc într-o anumită perioadă în trecut, plenara Comitetului Central al P.C.R. din 22—25 aprilie 1968 a subliniat încă o dată importanța covîrșitoare a asigurării neabătute a legalității în activitatea organelor de

partid, de stat și obștești, în munca cadrelor de conducere, a funcționarilor de stat.

Plenara C.C. al P.C.R. din 22—25 aprilie 1968 a dezvăluit abuzurile și ilegalitățile, actele arbitrare comise în trecutul apropiat de către Alexandru Drăghici și alte elemente din vechea conducere a Ministerului Afacerilor Interne, cărora le erau străine principiile de partid, respectul față de lege, față de adevăr și dreptate. Plenara a relevat deosebita gravitate a faptului că probleme cu caracter politic, divergențele de păreri asupra liniei politice sau activității partidului erau privite ca motiv pentru anchetarea penală a cadrelor de partid, în loc să fie rezolvate prin metode politice, dezbătute și soluționate în cadrul organelor sau organizațiilor statutare ale partidului. Aceasta a provocat mari daune activității partidului, a dus la excluderea din partid și la condamnarea unor activiști care nu au săvîrșit fapte penale.

Dezvăluind pînă la capăt faptele grave comise în trecut și statornicind răspunderea unor cadre cu înalte funcții de conducere pentru încălcarea legalității și ordinii de drept socialiste, Comitetul Central al partidului a adoptat măsurile necesare pentru reabilitarea celor nevinovați, care au suferit consecințe grave pe nedrept, stabilind coordonatele activității viitoare pentru a face imposibilă repetarea unor fapte similare. S-au luat măsuri pentru întărirea controlului de partid asupra activității organelor de securitate, miliție, procuratură și justiție, pentru înlăturarea amestecului acestora în activitatea organelor de partid, pentru întărirea legalității și asigurarea ordinii de drept în viața social-politică a țării.

Potrivit indicațiilor conducerii de partid și de stat s-au luat măsuri importante în direcția perfecționării mijloacelor de care dispune statul pentru apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, astfel încît — oglindind de la etapă la etapă transformările survenite — ele să ofere

tuturor organelor de urmărire, de judecată și pedepsire criterii riguroase pentru încadrarea cît mai corectă a faptelor antisociale, spre a preveni arbitrarul, abuzul și ilegalitatea. Este calea principală a promovării și realizării siguranței raporturilor sociale, a acelor elemente necesare de încredere în raporturile umane.

O vie expresie a preocupărilor active în acest sens o constituie măsurile adoptate în direcția perfecționării legislației penale, punerea proiectului Codului penal în dezbaterea maselor largi populare. Pe baza și în lumina prevederilor constituționale, *noul Cod penal situează apărarea persoanei și a drepturilor acesteia alături de cele mai înalte valori ale socialismului: suveranitatea, independența și unitatea statului, securitatea națională, proprietatea socialistă, ordinea de drept.* Nimănui nu-i este îngăduit — în nici o formă — să aducă vreo atingere vieții, sănătății, onoarei și demnității persoanei. Toate organele statului au obligația să acționeze numai pe baza legii; orice acțiune neconformă cu legea constituie un abuz și o ilegalitate și, în consecință, este aspru pedepsită. Fiecare cetățean se poate adresa — conform Constituției — instanțelor de judecată împotriva actelor ilegale ale organelor administrației de stat. În același timp, organele statului sînt împuternicite să intervină prompt ori de cîte ori drepturile și interesele legale ale persoanei au fost lezate. Noul Cod penal obligă organele statului la o activitate conformă cu legea în descoperirea, cercetarea și condamnarea celor vinovați. Un plus de garanții aduce în acest sens și noua legislație procesual-penală.

Avînd urmări dintre cele mai grave asupra persoanei umane, lezînd interesele societății, infracțiunea, ilegalitatea contravin esenței orînduirii noastre, organizării social-politice socialiste. Statul socialist manifestă intransigență față de cei care săvîrșesc fapte penale. Totodată însă pune un accent deosebit pe reeducarea lor, pe redarea lor societății, pe transformarea în oameni utili, participanți la efortul general constructiv al poporului. Este semnificativă în acest sens prevederea cuprinsă în Constituție și în Codul penal prin care însăși pedeapsa — măsură fundamentală de sancționare penală — este definită nu numai ca măsură de constrîngere, ci și ca mijloc de reeducare a infractorului. Trăsătura esențială a sancțiunii penale — ca și a tuturor măsurilor de constrîngere — o constituie nu cauzarea unor suferințe fizice sau morale celui condamnat pentru săvîrșirea unei fapte penale, ci reeducarea lui, determinarea de a-și forma o atitudine corectă față de muncă, față de ordinea de drept statornicită și de regulile de conduită socială unanim acceptate în relațiile dintre oameni. Iată rațiunea majoră a prevederilor legislației noastre prin care condamnatul este obligat să presteze o muncă socială utilă, disciplinată pe timpul executării pedepsei în locurile de detenție. În acest sens, este de relevat, printre altele, faptul că noua legislație penală prevede, de pildă, și măsuri stimulative prin reglementarea instituției liberării condiționate, înainte de executarea integrală a pedepsei, pentru cei care dau dovadă de atitudine disciplinată și de strădanie în muncă, prezentînd garanții temeinice de îndreptare. Este încă o dovadă a încrederii pe care societatea noastră o acordă fiecărui cetățean, a grijii socialismului față de om, trăsături specifice democrației socialiste.

Toate prevederile noii noastre legislații penale reflectă, fără excepție, atenția acordată perfecționării instrumentelor de constrîngere juridică, stabilirii celor mai eficiente mijloace în vederea ocrotirii persoanei și intereselor sociale, garantării drepturilor și libertăților omului, realizării justiției și echității în societate. Ele sînt pătrunse în același timp de suflul puternic, înviorător al umanismului și democratismului orînduirii noastre socialiste, de spiritul larg și inovator pe care Partidul Comunist Român

îl imprimă activității desfășurate în toate domeniile vieții sociale.

Este important a fi subliniat, o dată mai mult, în contextul de mai sus, faptul că în procesul desăvîrșirii construcției socialismului — ca o reflectare a evoluției legalității și democrației socialiste — capătă noi dimensiuni factorul moral, rolul convingerii, al educației, determinînd noi modalități de realizare a corelației dintre convingere și constringere. Crește influența obștească, a colectivității în apărarea și consolidarea cuceririlor socialismului. În combaterea fenomenelor antisociale se împletesc armonios formele obștești cu cele statale, factorul juridic cu cel moral, convingerea cu constrîngerea. Acțiunea de influențare exercitată de masele populare în eradicarea fenomenelor antisociale — ceea ce demonstrează gradul tot mai înalt al conștiinței lor socialiste — se realizează și ca urmare a transferării în acest domeniu a unor sarcini ale organelor de stat asupra celor obștești. Extinderea sferei convingerii și restrîngerea treptată a celei coercitive constituie o vie expresie a înțelegerii tot mai depline de către mase a sensului și spiritului legilor și ale celorlalte acte normative și a participării conștiente la traducerea lor în viață. Opinia publică acționează atît în direcția combaterii faptelor antisociale, cît și în direcția eliminării cauzelor care duc la săvîrșirea unor asemenea fapte.

Realizarea principiului legalității socialiste presupune îndeplinirea unor cerințe fundamentale, care, în totalitatea lor, dau imaginea de ansamblu a conținutului său. Aceste cerințe sînt : supremația legii ; unitatea legalității socialiste ; respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor ; asigurarea disciplinei de stat ; interpretarea și aplicarea actelor normative în spiritul legii.

Supremația legii presupune subordonarea tuturor celorlalte acte normative legilor și, în primul rînd, legii fundamentale a statului — Constituția Republicii Socialiste România. Supremația legii presupune desfășurarea unei asemenea activități din partea tuturor organelor și organizațiilor de stat și obștești, din partea tuturor cetățenilor, încît să corespundă prevederilor legii, să fie pe deplin conformă cu legea. Poziția supremă a legii între actele normative decurge din faptul că ea este emanația Marii Adunări Naționale — organul suprem al puterii de stat și singurul organ legiuitor al țării. Prin lege sînt, de obicei, reglementate cele mai importante relații sociale, sînt concretizate planurile de stat ale economiei naționale, principiile fundamentale ale politicii interne și externe a partidului și guvernului. Locul primordial al legilor în sistemul dreptului nostru socialist își are, de asemenea, explicația în faptul că legea exprimă în modul cel mai direct voința maselor, a întregii societăți, principalele legi fiind rodul dezbaterii publice, al consultării oamenilor muncii de la orașe și sate.

Supremația legii presupune luarea măsurilor necesare în cazul încălcării legilor, precum și a altor acte normative superioare.

Unitatea legalității socialiste presupune aplicarea uniformă pe întregul cuprins al țării a prevederilor legii și a celorlalte acte normative bazate pe lege. Pentru prima dată necesitatea unității legalității socialiste a fost subliniată de către V. I. Lenin, în 1922, în tezele sale despre „dubla" subordonare și despre legalitate. Criticînd încercările unor elemente liberaliste de a acredita ideea potrivit căreia legalitatea ar trebui să fie diferită în raport de particularitățile locale, el arăta : *„Procurorul are dreptul și obligația de a face un singur lucru : să vegheze ca legalitatea să fie într-adevăr înțeleasă în mod uniform în toată republica, indiferent de deosebirile locale și în ciuda oricăror influențe locale"* [1]. V. I. Lenin critica în același

[1] *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 45, București, Editura politică, 1967, ed. a doua, p. 213.

timp tendința de a subordona procuratura organelor și influențelor locale, menționînd că aceasta ar constitui o portiță pentru încălcarea legalității socialiste. Legalitatea nu exclude însă luarea în considerare de către organele competente a tuturor împrejurărilor specifice fiecărui caz, în limitele reglementărilor legale. Unitatea legalității presupune o justă înțelegere a raportului dintre legalitate și oportunitate.

Toate organele statului, toți cetățenii, fără nici o excepție, au datoria primordială de a respecta în mod neabătut legile și celelalte norme juridice bazate pe lege. „*Nimeni nu are dreptul să se prevaleze, indiferent sub ce formă*, — se precizează în hotărîrea Comitetului Central al P.C.R. cu privire la reabilitarea unor activiști de partid — *de funcțiile deținute în partid sau în stat pentru a nesocoti legile statului, a încălca normele democrației noastre socialiste. Nici o indicație sau dispoziție dată de vreo persoană, indiferent de funcția pe care o deține, nu poate să înlocuiască legea. Fiecare membru de partid, fiecare cetățean poartă răspunderea pentru faptele sale și are obligația să acționeze numai și numai în conformitate cu legile țării*“ [1].

Plenara C.C. al P.C.R. din 22—25 aprilie 1968 a dezvăluit că într-o perioadă din trecut au existat unii oameni care, deținînd funcții de înaltă răspundere, au organizat și au dus la îndeplinire acte odioase, asasinate fără judecarea celor în cauză sau înscenînd procese pe baza unor dovezi false, că, în aceeași perioadă, unele elemente din conducerea și din cadrul Ministerului Afacerilor Interne au îndeplinit cu servilitate indicațiile primite, exercitînd presiuni fizice și morale împotriva celor învinuiți, pentru a le smulge mărturii și a ticlui dovezi necorespunzătoare realității. După cum au existat tribunale și judecători

[1] „Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—25 aprilie 1968“, București, Editura politică, 1968, p. 78.

care, în disprețul adevărului, încălcînd în mod grosolan legea, pe care erau chemați s-o aplice, și-au dat girul prin hotărîrile lor unor asemenea fărădelegi. Au existat, de asemenea, la diferite nivele, oameni cu sarcini de răspundere care s-au socotit deasupra legii, statornicind după bunul lor plac ce și cum să se facă, luînd măsuri aspre de intimidare și persecutare împotriva celor care exprimau o cît de slabă îndoială asupra justeței și legalității soluțiilor impuse sau cutezau să aibă o altă părere.

Faptele relevate de plenara C.C. al P.C.R. se referă la o perioadă depășită, dar sînt de o deosebită importanță învățămintele și concluziile care se desprind din cazurile analizate și, mai ales, din hotărîrile adoptate. Exprimînd forța și vitalitatea partidului, înalta sa responsabilitate față de popor și față de principiile socialismului, aceste hotărîri au menirea ca, înlăturînd tot ce a fost negativ în activitatea din trecut, să prevină și să excludă orice asemenea manifestări în viitor.

În societatea noastră, fiecare drept, fiecare libertate de care se bucură cetățenii își găsește în Constituția țării, în celelalte legi, nu numai proclamarea, dar și garantarea din punct de vedere material, juridic și politic a exercitării efective, fiind totodată statornicite măsuri severe împotriva oricărei tentative de a aduce vreo îngrădire persoanei sau manifestării libere a individualității fiecărui cetățean [1].

În anii puterii populare, sub conducerea Partidului Comunist Român, oamenii muncii din țara noastră au schimbat calitativ coordonatele libertății și, pe baza stăpînirii într-o măsură tot mai mare a legilor obiective ale dezvoltării societății, dirijează conștient și colectiv procesele sociale, existența socială devenind cu adevărat

[1] Vezi Constituția Republicii Socialiste România, titlul II, art. 17—37 și Codul penal al Republicii Socialiste România, partea specială, titlurile II și IX.

umană, o existență liberă. Se realizează astfel previziunea științifică a lui K. Marx potrivit căreia *„numai în cadrul colectivității devine posibilă libertatea personală“* [1]. În statul nostru socialist, ca urmare a unității scopurilor și intereselor individuale și generale, legea asigură pentru toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, realizarea deplină a drepturilor și libertăților, prevede sancționarea oricărei încălcări a acestor drepturi și libertăți. Documentele partidului nostru orientează cu fermitate întreaga activitate socială și de stat spre dezvoltarea continuă a democrației socialiste, spre întărirea neabătută a legalității și înfăptuirea perseverentă a principiilor justiției, respectarea normelor de relații tovărășești și a demnității umane specifice societății noastre socialiste, apărarea pe toate planurile a cuceririlor revoluționare ale poporului. Întărirea rolului conducător al partidului în toate domeniile vieții sociale reprezintă garanția înfăptuirii consecvente a acestor țeluri, a înaintării neîntrerupte a patriei pe calea socialismului și comunismului.

Asigurarea disciplinei de stat presupune atitudinea corespunzătoare în procesul realizării obligațiilor de serviciu din partea fiecărui funcționar, a fiecărui salariat, a tuturor oamenilor muncii. Socialismul creează posibilitatea realizării depline a cerințelor disciplinei de stat, întrucît între preocupările și interesele celor ce muncesc și preocupările și interesele generale ale statului există o unitate deplină, care se reflectă în participarea fără rezerve a fiecărui cetățean la îndeplinirea cu succes a activității în care este angajat. În felul acesta crește contribuția fiecăruia la întărirea și dezvoltarea continuă a orînduirii socialiste, creîndu-se condiții pentru o realizare tot mai deplină a cerințelor materiale și spirituale ale fie-

[1] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 3, București, Editura politică, 1962, ed. a II-a, p. 76.

cărui membru al societății. Este evident că orice încălcare a disciplinei de stat implică nesocotirea cerințelor legalității socialiste, care presupune înfăptuirea îndatoririlor de serviciu, respectarea disciplinei de stat. Cu alte cuvinte, între disciplina de stat și legalitatea socialistă există o intercondiționare, o unitate.

Interpretarea și aplicarea actelor normative în spiritul legii presupune o activitate complexă din partea tuturor organelor statului, care — în limitele competenței lor — sînt chemate să asigure aplicarea legii, în spiritul și litera ei, la fiecare caz concret. În procesul interpretării și aplicării legii pot apărea o seamă de împrejurări care nu au fost luate sau nu a fost posibil a fi luate în considerare la elaborarea respectivului act normativ. Analiza acestor împrejurări de către organul de interpretare și aplicare este calea de a fi stabilită cea mai potrivită soluție, cu respectarea spiritului legii.

În lumina celor expuse pînă acum se poate conchide că *legalitatea socialistă e un principiu fundamental, care stă la baza activității organelor de stat, a organizațiilor obștești, a funcționarilor de stat și a celorlalți cetățeni, principiu a cărui esență constă în respectarea legii și a tuturor actelor normative bazate pe lege.*

Ordinea noastră de drept reprezintă o anumită rînduială în desfășurarea raporturilor sociale. Ordinea de drept presupune, în afara momentului desfășurării relațiilor sociale în conformitate cu normele juridice, și pe cel al organizării propriu-zise a acestor raporturi în baza actelor normative. F. Engels, în „Originea familiei, a proprietății private și a statului“, arăta că în relațiile dintre oameni trebuie să fie respectate anumite reguli de conduită, realizîndu-se astfel ordinea dorită : *„Totul* — spunea el — *se desfășoară potrivit normelor stabilite...“* [1]. Aceasta în-

[1] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. 2, București, Editura politică, 1967, ed. a II-a, p. 233.

seamnă că organizarea raporturilor sociale (adică modul stabilit pentru desfășurarea lor) determină și formele lor concrete de realizare. Între organizarea și desfășurarea raporturilor sociale există desigur o strînsă unitate.

Ordinea de drept socialistă este un instrument important în mobilizarea celor ce muncesc la realizarea sarcinilor construirii și desăvîrșirii construcției socialiste și, totodată, un mijloc de seamă în prevenirea încălcărilor legii. Pronunțîndu-se cu fermitate — cu mai mult de cinci decenii în urmă — împotriva încercărilor anarhiștilor de a încălca legile sovietice, V.I. Lenin arăta: *„Introduceți cea mai strictă ordine revoluționară, zdrobiți fără milă încercările de a provoca anarhie din partea unor bețivi, huligani, iuncheri contrarevoluționari, Kornilovişti şi alții de teapa lor“* [1]. În procesul edificării orînduirii socialiste, întărirea ordinii de drept reprezintă o necesitate obiectivă, socialismul creînd toate condițiile în realizarea acestui scop.

Între legalitatea și ordinea de drept socialistă există o strînsă legătură, dat fiind că ordinea de drept presupune respectarea legilor și a celorlalte acte normative bazate pe lege. Transpunerea în viață a cerințelor legalității socialiste se prezintă astfel ca o premisă fundamentală a realizării ordinii de drept. Dar, ca premisă a ordinii de drept, legalitatea socialistă presupune, la rîndul ei, o deplină ordine în relațiile sociale, conformă cu prevederile actelor normative. În felul acesta, în societatea socialistă legalitatea și ordinea de drept formează un tot unitar, se condiționează și se completează reciproc.

Rezultă prin urmare că *ordinea de drept constă în organizarea și desfășurarea raporturilor sociale în conformitate deplină cu cerințele normelor juridice, sau, altfel spus — mai concis —, ordinea de drept este dreptul socialist în acțiune, în realizarea lui.*

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 35, București, Editura politică, 1965, ed. a doua, p. 69.

2. CAUZELE ȘI FORMELE PRINCIPALE ALE ÎNCĂLCĂRII DREPTULUI SOCIALIST

Spre deosebire de toate orînduirile anterioare, orînduirea socialistă se caracterizează prin generarea unui sistem de garanții obiective și subiective care permit traducerea în viață a normelor de drept. De aici nu poate fi însă desprinsă concluzia — greșită, de altfel — că în societatea socialistă n-ar mai exista încălcări ale dreptului și cauze care dau naștere unor asemenea fenomene. Este necesar de aceea ca înainte de a examina garanțiile realizării dreptului să analizăm unele dintre principalele cauze și forme ale încălcării normelor de drept, ocupîndu-ne apoi de sistemul condițiilor obiective și subiective ale traducerii în viață a prevederilor cuprinse în legi. Dezvăluirea cauzelor și formelor încălcării dreptului ajută, totodată, la evidențierea celor mai indicate măsuri pentru prevenirea sau înlăturarea acelor împrejurări care au generat și mai generează încă încălcări ale legii.

Procesul trecerii de la capitalism la comunism cunoaște — după cum se știe — o luptă hotărîtă pe plan politic și economic între orînduirea veche, exploatatoare, și orînduirea nouă, socialistă, în dezvoltare, precum și pe plan ideologic-cultural împotriva rămășițelor capitaliste din conștiința oamenilor, pentru formarea și dezvoltarea noilor trăsături moral-politice ale constructorilor socialismului. Formele concrete de manifestare și gradul de acuitate ale acestei lupte variază de la o perioadă la alta și de la țară la țară, dar esența ei o constituie, în toate domeniile vieții sociale, înfruntarea dintre ceea ce este vechi și retrograd și ceea ce este nou, progresist. Chiar și după desființarea claselor exploatatoare, unele elemente care au aparținut acestor clase nu renunță la vechile lor concepții, după cum mai există și oameni cu o conștiință înapoiată, care nesocotesc

legile și celelalte norme de conviețuire ale societății noastre socialiste. Asemenea acțiuni constituie încălcări ale dreptului nostru socialist. *Ele contravin normelor dreptului socialist și au ca atare un caracter ilicit.*

În actuala etapă de dezvoltare a țării noastre, cauzele încălcării dreptului socialist constau, în principal, în : persistența unor mentalități burgheze în conștiința și comportarea unor oameni (psihologia de proprietar privat, trîndăvia, tendința de a obține venituri ilicite, huliganismul etc.) ; influențele exercitate de către ideologia imperialistă, care mai pătrunde pe diferite canale ; existența unor condiții specifice de activitate și de mediu social ale individului respectiv.

Lichidînd proprietatea privată capitalistă și exploatarea omului de către om, socialismul creează condițiile pentru înlăturarea abaterilor de la respectarea normelor de drept și a regulilor de conviețuire în societate, precum și a cauzelor sociale generatoare ale unor asemenea fenomene negative. În același timp, partidul clasei muncitoare, statul socialist, organizațiile de masă și obștești desfășoară o muncă susținută în scopul educării și reeducării cetățenilor, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței lor socialiste, pentru însușirea trăsăturilor și principiilor moralei comuniste.

Criteriul esențial folosit în delimitarea formelor de încălcare a dreptului socialist îl constituie pericolul social pe care fapta respectivă îl implică. În acest sens, dreptul socialist deosebește : încălcările penale (infracționale) ; încălcările administrative și disciplinare ; încălcările dreptului civil.

Încălcările penale prezintă cel mai mare pericol social, infracțiunea fiind fapta socialmente periculoasă prevăzută de lege și săvîrșită cu vinovăție. În dreptul nostru penal se cunosc, de pildă, infracțiuni contra securității statului, infracțiuni contra proprietății socialiste, infracțuni contra

proprietății personale, contra vieții și integrității corporale etc. Măsura prevăzută de dreptul socialist în cazul încălcărilor penale e pedeapsa. Ea este aplicată numai de către instanțele de judecată și potrivit prevederilor legii.

Încălcările administrative și disciplinare pot fi grupate în contravenții și abateri disciplinare. Deosebirea dintre acestea constă în faptul că o contravenție poate fi săvîrșită de cele mai diferite categorii de cetățeni, pe cînd o abatere disciplinară poate fi comisă numai de către angajați. De asemenea și măsurile de sancționare sînt diferite. Astfel, în cazul contravențiilor, aceste măsuri sînt amenda, confiscarea unor bunuri etc. În cazul abaterilor disciplinare, măsurile sancționatorii, potrivit cu gravitatea abaterii, sînt : mustrarea, observația, retrogradarea din funcție, eliberarea din serviciu etc.

Încălcările legii civile îmbracă două aspecte : pe de o parte, încălcări ale prevederilor contractuale ; pe de altă parte, alte încălcări ale drepturilor personale (fiind vorba mai ales de încălcarea unor drepturi personale nepatrimoniale). În cazul încălcării legii civile, răspunderea celui vinovat se concretizează în obligația de a repara prejudiciul cauzat sau în obligația de repunere în drepturi. Este important de subliniat că societatea noastră socialistă pune un accent deosebit pe asigurarea și garantarea drepturilor subiective ale tuturor cetățenilor. Deosebindu-se principial de natura și scopurile legislației capitaliste, măsura aplicată de legea socialistă nu se rezumă — și nu se poate rezuma — la evaluarea în bani a prejudiciului personal, mai ales cînd este vorba de drepturi personale nepatrimoniale.

Enunțarea succintă a principalelor forme de încălcări ale dreptului nostru socialist permite desprinderea concluziei că și în statul socialist, ca urmare a existenței unor condiții sociale mai ales de ordin subiectiv, se pot comite încă acte ilicite. În raport cu gravitatea socială a acțiunilor sau inacțiunilor respective, legislația noastră

prevede măsuri de pedepsire și sancționare, care, totodată, constituie garanții ale asigurării realizării dreptului socialist. Desigur, toate aceste măsuri sancționatorii urmăresc — în afara izolării și pedepsirii celui vinovat în raport cu fapta săvîrșită — și reeducarea lui, în vederea transformării lui într-un element util societății. În același timp, aceste măsuri au o deosebit de importantă influență socială preventivă, determinînd tot mai mult pe toți membrii societății să înțeleagă necesitatea respectării stricte și necondiționate a legilor și a celorlalte acte normative bazate pe lege.

3. GARANȚIILE LEGALITĂȚII SOCIALISTE

În statul nostru socialist se formează și se dezvoltă un complex de condiții obiective și subiective care concură la realizarea dreptului. Prin esența sa, orînduirea socialistă generează atît condițiile de ordin general, social-economice, cît și pe cele de ordin special, politice-juridice, care se completează reciproc și, în ansamblu, creează climatul favorabil pentru respectarea legalității socialiste, pentru prevenirea sau sancționarea actelor ilicite.

Acest ansamblu de condiții obiective și subiective existente în orînduirea socialistă, care decurg din însăși esența ei și au menirea să asigure respectarea deplină a prevederilor cuprinse în legi și în acte normative întemeiate pe lege, reprezintă garanțiile realizării dreptului. Ele pot fi grupate în două mari categorii : garanții generale și garanții politice-juridice.

În prima grupă sînt cuprinse condițiile social-economice generate de orînduirea socialistă, care, în mod obiectiv, fac posibilă și necesară respectarea cu strictețe a tuturor normelor juridice socialiste. *Instaurarea relațiilor de producție socialiste, crearea bazei economice a socialismului constituie o garanție de cea mai mare importanță în asigurarea realizării dreptului.* Dezvoltarea și perfecționarea relațiilor socialiste generează — pe planul conștiinței sociale — o nouă atitudine, socialistă, față de muncă, o comportare corectă în toate domeniile activității sociale din partea fiecărui cetățean, creează, totodată, un teren neprielnic pentru comportările care contravin, într-un fel sau altul, regulilor de conviețuire socialistă.

Esența puterii de stat, ca putere a oamenilor muncii de la orașe și sate, constituie o premisă dintre cele mai importante a respectării și realizării cerințelor normelor dreptului socialist. Adîncirea și perfecționarea continuă a democrației socialiste joacă un rol deosebit, mai ales în ce privește lărgirea pe mai departe a eficacității normelor juridice. Dezvoltarea democrației socialiste, trăsătură caracteristică orînduirii socialiste, presupune extinderea participării maselor la realizarea dreptului, ceea ce reprezintă una dintre cele mai de seamă garanții ale respectării cerințelor dreptului socialist.

În condițiile victoriei depline a socialismului se realizează și se întărește continuu unitatea poporului, a întregii națiuni. Ca urmare a unei susținute activități politice-educative, oamenii muncii înțeleg mai profund politica partidului și luptă pentru traducerea ei în viață. *Aceasta constituie o garanție a înțelegerii de către toți cetățenii a conținutului legislației, fapt ce constituie o importantă premisă a realizării ei.*

Pe lîngă garanțiile generale, enumerate mai sus, în socialism mai există — și este necesar să existe — un sistem închegat de garanții politice-juridice, care — în variatele sfere ale vieții sociale — joacă un rol de mare importanță în asigurarea realizării dreptului.

Sistemul garanțiilor politice-juridice, sau speciale, cum sînt, de regulă, denumite în literatura de specialitate, coincide cu sistemul organizării politice a societății socialiste. Analiza acestui sistem de garanții presupune cerce-

tarea rolului pe care fiecare parte a organizării politice a societății socialiste îl are în respectarea cerințelor normelor juridice.

Rolul Partidului Comunist Român în respectarea cerințelor legalității socialiste. Partidul îndrumă, coordonează și controlează efectiv, pe plan politic general și în diversele verigi ale vieții sociale, modul în care sînt respectate prevederile legilor și actelor normative bazate pe lege. În diferite momente ale dezvoltării sociale, partidul analizează neajunsurile în respectarea legalității și cauzele lor, orientează în vederea adoptării măsurilor menite să asigure îndeplinirea necondiționată a legii.

Un rol deosebit de important are în același timp controlul de partid — control politic suprem al respectării legalității socialiste — în crearea climatului necesar pentru asigurarea realizării dreptului. Veghind asupra modului în care organele de stat, organizațiile obștești, funcționarii de stat respectă legile și actele normative bazate pe lege, drepturile și interesele legitime ale cetățenilor, partidul exercită rolul cel mai important în sistemul garanțiilor politice-juridice ale realizării dreptului.

Rolul organelor de stat în asigurarea realizării cerințelor legalității socialiste. Datorită faptului că organele de stat sînt chemate să aplice legea și actele normative bazate pe lege, ele au o contribuție nemijlocită în realizarea prevederilor legilor, ocupă un loc important în sistemul de garanții politice-juridice ale respectării normelor de drept.

Organele puterii de stat asigură respectarea cerințelor dreptului prin orientarea și controlul activității desfășurate de către celelalte organe ale statului. Ca organe reprezentative, ele întruchipează voința celor ce muncesc, revenindu-le rolul primordial nu numai în elaborarea actelor normative, dar și în asigurarea respectării acestora. Marea Adunare Națională veghează asupra legalității actelor normative emise — în baza competenței lor — de

către Consiliul de Stat, Consiliul de Miniștri, ministere, consiliile populare, fiind astfel organul cu competența cea mai largă în urmărirea modului în care este realizat dreptul socialist.

Consiliul de Stat, în intervalul dintre sesiunile Marii Adunări Naționale, veghează asupra respectării actelor emise de Consiliul de Miniștri, Procurorul General, Tribunalul Suprem. Evident, Consiliul de Stat — între sesiunile Marii Adunări Naționale — are competența cea mai întinsă în supravegherea modului în care este asigurată realizarea dreptului.

Consiliile populare veghează asupra legalității activității desfășurate de comitetele executive, de către întreprinderile și instituțiile din subordinea lor. Pe plan local consiliile populare au o competență generală în asigurarea respectării legii și a celorlalte norme juridice bazate pe lege.

Organele administrației de stat exercită controlul administrativ asupra respectării legilor și normelor de drept. Ele urmăresc să asigure respectarea cerințelor legilor în activitatea executiv-dispozitivă.

Controlul exercitat de organele administrației de stat cunoaște următoarele forme : controlul administrativ general ; controlul administrativ special. *Controlul administrativ general* este exercitat de organele administrației de stat cu competență generală. Astfel, Consiliul de Miniștri al Republicii Socialiste România exercită controlul administrativ în toate domeniile activității de pe tot cuprinsul țării. Miniștrii exercită un control general în limita activității desfășurate de ministerul respectiv. Comitetele executive ale consiliilor populare exercită un asemenea control general în raza lor de activitate. *Controlul administrativ special* poate fi *extern*, cînd este exercitat de organe

speciale de inspecţie (Inspecţia comercială de stat, Inspectoratul de stat pentru protecţia muncii, Inspecţia circulaţiei auto etc.), sau *intern*, cînd este exercitat de organe ajutătoare ale Consiliului de Miniştri, ale ministerelor. (Un exemplu în acest sens este Arbitrajul de stat, care, în calitate de organ ajutător al Consiliului de Miniştri, veghează la respectarea disciplinei contractuale între întreprinderile de stat.)

Un rol deosebit de important în asigurarea respectării legilor şi a celorlalte acte normative bazate pe lege revine unor organe ale administraţiei de stat cum sînt *securitatea* şi *miliţia*. Ca organe ale apărării securităţii statului, a avutului obştesc şi a ordinii publice în Republica Socialistă România, aceste organe sînt chemate să-şi aducă întreaga lor contribuţie la transpunerea consecventă a tuturor prevederilor legilor şi celorlalte acte normative bazate pe lege. Respectarea legilor în activitatea desfăşurată de aceste organe presupune : *descoperirea la timp a oricărei fapte îndreptate împotriva statului şi ordinii publice a Republicii Socialiste România*, demascarea şi curmarea activităţii celui ce a pus-o la cale sau a săvîrşit-o ; efectuarea cercetărilor în vederea stabilirii tuturor împrejurărilor săvîrşirii faptei şi pentru demascarea completă a făptaşului, cu respectarea deplină a prevederilor legale.

Cu sprijinul larg al oamenilor muncii, organele de securitate şi miliţie sînt chemate să asigure ca nici un infractor să nu rămînă nedescoperit, să stabilească toate amănuntele privitoare la comiterea faptei respective.

Chezăşia îndeplinirii de către aceste organe a sarcinilor de răspundere ce le revin o constituie controlul şi orientarea activităţii lor de către partid, înfăptuirea consecventă a politicii partidului în acest domeniu.

Procuratura Republicii Socialiste România este organul de supraveghere generală a respectării cerinţelor legalităţii socialiste. Ea este organizată pe baza principiului strictei centralizări şi subordonării numai verticale, în scopul evitării oricăror influenţe locale. Procuratura cunoaşte în activitatea ce o desfăşoară pentru asigurarea respectării legilor cîteva particularităţi : ea exercită o supraveghere cu caracter general asupra activităţii desfăşurate de către ministere, consiliile populare, comitetele lor executive, instituţiile subordonate acestora ; se preocupă în mod deosebit de prevenirea încălcărilor legalităţii socialiste ; măsurile pe care le întreprinde în cazul constatării unor abateri nu se concretizează în sancţiuni, ci prin protestarea actelor şi faptelor săvîrşite cu nesocotirea legii şi prin sesizarea organelor în drept, cerînd tragerea la răspundere a celor vinovaţi.

Organele justiţiei concură în mod direct şi efectiv, prin întreaga lor activitate, la asigurarea respectării şi aplicării legilor. Judecătoriile, tribunalele judeţene, tribunalele militare, Tribunalul Suprem, în cadrul îndeplinirii sarcinilor ce le revin, verifică concordanţa dintre faptele supuse judecăţii şi prevederile normelor juridice pentru a căror încălcare cei în cauză au fost trimişi în faţa justiţiei. Totodată, prin măsurile luate, prin rolul educativ exercitat, aceste organe urmăresc prevenirea încălcării legilor. În activitatea lor, instanţele judecătoreşti au în vedere realizarea unui obiectiv foarte important : determinarea tuturor cetăţenilor să se încadreze în ordinea de drept socialistă, să respecte prevederile legii. Pe lîngă soluţionarea cauzelor concrete respective, instanţa de judecată desfăşoară o importantă activitate educativă şi de influenţare socială. Chiar în cursul procesului, judecarea cauzei are o influenţă educativă puternică nu numai asupra celui ce a săvîrşit fapta, ci şi asupra celorlalţi cetăţeni.

4. ÎNTĂRIREA LEGALITĂŢII ŞI ORDINII DE DREPT ÎN ŢARA NOASTRĂ ÎN ETAPA ACTUALĂ

În România socialistă, legalitatea — principiu fundamental în activitatea organelor şi aparatului de stat, a tuturor cetăţenilor — joacă un rol de importanţă primordială în procesul general al construirii socialismului şi al desăvîrşirii construcţiei socialiste. Organele şi funcţionarii statului, toţi cetăţenii — indiferent de sarcinile sau domeniul lor de activitate — au datoria să acţioneze în spiritul respectării stricte şi necondiţionate a legii, condiţie a asigurării ordinii de drept socialiste. Astfel se creează o asemenea situaţie, încît toţi cetăţenii iau parte activă la traducerea în viaţă a normelor de drept. Aceasta îşi are explicaţia în faptul că prevederile legilor şi a celorlalte acte normative nu contravin, ci, dimpotrivă, slujesc interesele oamenilor muncii, ale naţiunii socialiste, ale întregului popor muncitor.

Poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, a obţinut victoria deplină a socialismului, lichidînd pentru totdeauna exploatarea omului de către om, ceea ce a dus la creşterea impetuoasă a forţelor de producţie, la generalizarea relaţiilor de producţie socialiste, la ridicarea nivelului material şi cultural al populaţiei. În prevederile legilor şi ale celorlalte acte normative îşi găseşte o expresie concretă şi convingătoare politica partidului şi statului de dezvoltare a economiei şi culturii, de creştere a bunăstării poporului, precum şi măsurile pe care partidul şi statul nostru le adoptă în vederea realizării acestei politici. Orice lege sau act normativ reprezintă o formă prin care statul se adresează direct oamenilor muncii pentru a le expune, într-un mod concret,

politica sa în diferite domenii şi a le orienta eforturile în direcţiile cerute de dezvoltarea societăţii.

Cunoaşterea legilor de către cetăţeni este o condiţie şi, totodată, una dintre principalele căi menite să asigure respectarea conştientă a legalităţii socialiste, cerinţă obiectivă pentru crearea condiţiilor favorabile mersului înainte al ţării, apărării şi exercitării libertăţilor şi drepturilor legitime ale cetăţenilor.

Viaţa a arătat că aducerea legilor la cunoştinţa maselor nu este pe deplin rezolvată prin publicarea lor oficială. Sînt numeroşi cetăţeni care nu au deprinderea de a le citi, considerîndu-le inaccesibile sau de strictă specialitate. De aceea, în popularizarea şi explicarea legilor, un rol important revine mijloacelor de largă publicitate — presă, radio, televiziune, lucrări juridice — şi, în mod deosebit, organelor şi organizaţiilor de stat şi obşteşti, tribunalelor, procuraturii, miliţiei, sindicatelor, Asociaţiei juriştilor etc.

Unul dintre obiectivele de bază ale asigurării legalităţii socialiste îl constituie prevenirea infracţiunilor faţă de avutul obştesc, apărarea şi întărirea proprietăţii socialiste. Ca urmare a acţiunilor politice-educative se constată că în materie infracţională împotriva avutului obştesc s-a înregistrat o scădere a numărului acestor fapte antisociale. Expunerile urmate de dezbateri, simpozioanele, prelucrarea unor materiale cu caracter preventiv, luările de poziţie în presă, la radioteleviziune, toate avînd ca problematică principală grija faţă de avutul obştesc, contribuie la crearea unei atmosfere de antrenare a tuturor cetăţenilor în apărarea, consolidarea şi dezvoltarea proprietăţii socialiste în ţara noastră.

Totodată s-au perfecţionat căile şi mijloacele de prevenire a contravenţiilor. Printre acestea sînt : consfătuirile cu şefii unor sectoare importante ale economiei ; tipărirea de pliante şi afişe cu aspecte şi indicaţii preventive ; vizio-

narea în colectiv a unor filme documentare ; intensificarea muncii prin conferințe.

Aplicarea perseverentă a acestor mijloace, îmbunătățirea conținutului lor educativ împreună cu măsurile de sancționare a contravențiilor influențează pozitiv activitatea ce se desfășoară în diverse domenii ale vieții cotidiene.

Pentru ca fiecare om al muncii să cunoască și să aplice noile legi sau acte normative, organele de stat și organizațiile obștești desfășoară o largă muncă de popularizare și explicare amănunțită a acestora prin expuneri și dezbateri în adunări organizate în întreprinderi și instituții, prin pregătirea unor simpozioane etc. Așa, de pildă, s-a acordat o atenție sporită întăririi disciplinei socialiste a muncii, instruirii muncitorilor cu privire la normele de tehnică a securității muncii, precum și respectării întocmai de către conducerile tehnice-administrative a sarcinilor ce le revin privind protecția și securitatea muncii.

Evident, nu este și nu poate fi vorba de o campanie în această direcție. Datorită preocupării continue a organelor și organizațiilor de partid, întreaga activitate de cunoaștere a legilor, a decretelor și a celorlalte acte normative de către masele largi de cetățeni a căpătat o amploare sporită, judicios organizată. Concluziile ce se desprind din folosirea acestor forme sînt edificatoare, făcînd să crească și mai mult efectul educativ al acestor acțiuni.

Educarea conștiinței juridice socialiste a oamenilor muncii urmărește nu numai scopul de a-i determina să respecte legile statului nostru, dar și pe acela de a-i antrena să participe ei înșiși, într-o proporție cît mai largă și în forme diverse, la elaborarea și aplicarea acestor legi. În țara noastră s-a format și se dezvoltă tot mai mult o morală nouă, socialistă, precum și o nouă atitudine față de muncă, față de avutul obștesc, față de îndatoririle sociale. S-au creat astfel și se dezvoltă continuu acele condiții care

permit realizarea deplină a cerințelor legalității socialiste. În actuala etapă de dezvoltare a țării noastre crește rolul educativ al statului, se extind formele și metodele obștești de înrîurire și educare, dovadă a dezvoltării continue a conștiinței socialiste a maselor.

Numai în socialism se creează climatul propice lărgirii continue a participării maselor atît la elaborarea normelor de drept, cît și la procesul realizării lui. Astfel, *organizațiile de masă* și *obștești* — sindicatele, Uniunea Tineretului Comunist, cooperația, diferitele uniuni și asociații etc. — prin activitatea pe care o desfășoară contribuie și la dezvoltarea conștiinței juridice socialiste a cetățenilor, la organizarea, desfășurarea și perfecționarea continuă a relațiilor sociale în conformitate cu cerințele etapei pe care o parcurgem și pe baza normelor juridice — care oglindesc aceste cerințe —, la asigurarea ordinii de drept socialiste și, totodată, au un rol de mare importanță în realizarea eficientă a cerințelor legalității socialiste.

Importantă este contribuția adusă la sporirea și întărirea legalității socialiste de către organele obștești de influențare — comisiile de împăciuire, consiliile de judecată din întreprinderi și instituții, adunările obștești. Ele funcționează în temeiul reprezentării tuturor categoriilor de oameni ai muncii și folosesc metodele și mijloacele specifice organizațiilor obștești. Nu trebuie să se tragă de aci concluzia că în activitatea acestor organe nu se folosește și constrîngerea. Desigur însă că aceasta este o constrîngere de natură social-obștească, și nu statală.

Reușind să atragă un număr tot mai mare de oameni la rezolvarea sarcinilor ce le revin, organizațiile obștești creează atmosfera necesară înțelegerii conținutului legilor și a importanței pe care o are aplicarea lor consecventă în viață.

Toate acestea se reflectă, în mod necesar, în creşterea gradului de înţelegere a necesităţii respectării riguroase a legislaţiei socialiste, deci în asigurarea legalităţii socialiste şi ordinii de drept socialiste, iar chezăşia întăririi legalităţii şi ordinii noastre de drept o constituie exercitarea şi creşterea continuă a rolului conducător al Partidului Comunist Român în întreaga activitate economică, de stat şi socială.

CODUL PENAL AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA — EXPRESIE A PERFECŢIONĂRII CONTINUE A LEGISLAŢIEI PENALE ŞI A ÎNTĂRIRII LEGALITĂŢII SOCIALISTE

Dr. George Antoniu

În ansamblul de măsuri întreprinse, în ultimii ani, de Partidul Comunist Român şi de statul nostru socialist în vederea perfecţionării conducerii întregii vieţi sociale, se înscrie ca un moment principal adoptarea de către Marea Adunare Naţională, în sesiunea din mai-iunie 1968, a noului Cod penal al Republicii Socialiste România, act normativ de extremă însemnătate social-politică şi juridică.

Rezultat al unor temeinice studii de specialitate şi al cercetării multilaterale a realităţilor din ţara noastră, noul Cod penal constituie o etapă importantă pe drumul perfecţionării continue a normelor juridice, potrivit cu cerinţele dezvoltării societăţii socialiste. Se creează astfel un cadru juridic mai corespunzător şi se desăvîrşesc instrumentele legislative necesare pentru întărirea mai departe a legalităţii socialiste, pentru apărarea mai fermă a drepturilor şi intereselor legitime ale cetăţenilor, condiţie importantă a propăşirii societăţii noastre şi a dezvoltării multilaterale a personalităţii fiecărui cetăţean.

Însemnătatea social-politică a noului act normativ şi-a găsit o grăitoare confirmare, chiar de la publicarea proiectului, în larga participare a maselor de cetăţeni la dezbaterea organizată pe marginea lui. Un asemenea ecou în

masa cetățenilor nu l-a avut niciodată o lege penală. Se știe că legile din trecut erau privite de oamenii muncii cu justificată neîncredere, cu ostilitate ; ei se opuneau cu îndîrjire încercărilor claselor conducătoare de a le ciunti puținele drepturi cîștigate sau de a-i supune la noi împilări și îngrădiri. Au rămas ca o tristă amintire legile penale prin care s-a înfăptuit, cu decenii în urmă, trecerea în ilegalitate a partidului comunist și a altor organizații democratice, care militau pentru o viață mai bună în folosul celor mulți, pentru o democrație reală și consecventă. Aceleași legi interziceau grevele, asocierea în vederea unor acțiuni antipatronale, manifestațiile împotriva statului burghez și altele. Legislația penală era astfel elaborată, încît să constituie un instrument activ și prompt în mîinile statului exploatator pentru reprimarea sîngeroasă a acțiunilor clasei muncitoare, pentru răfuirea brutală cu elementele revoluționare.

Noul Cod penal trezește cu totul alte sentimente în rîndul maselor de cetățeni. Cu intuiția lor sănătoasă, muncitorii, țăranii, intelectualii își dau seama, chiar și cei care nu au deslușit pînă la ultimul rînd înțelesul articolelor din Cod, că în societatea noastră legea exprimă interesele lor vitale, apără orînduirea socialistă — în plin proces de maturizare —, munca pașnică, creatoare a membrilor societății, asigură acele condiții indispensabile de ordine, legalitate, disciplină fără de care nu se poate imagina înaintarea continuă a patriei pe calea progresului, a civilizației socialiste.

Mărturie a acestor simțăminte stă interesul cu care oamenii muncii au primit proiectul noului Cod penal, chibzuința cu care au discutat, articol cu articol, numeroasele propuneri de îmbunătățiri făcute, hotărîrea lor fermă de a face totul pentru respectarea legii, pentru intronarea spiritului de dreptate și echitate în toate domeniile vieții sociale.

1. ÎMBUNĂTĂȚIRILE ADUSE LEGISLAȚIEI PENALE CA URMARE A REVOLUȚIEI ȘI CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE

Legislația penală a unui stat cuprinde, după cum se știe, totalitatea actelor normative prin care se stabilesc faptele care constituie infracțiuni și pedepsele ce urmează să se aplice făptuitorilor.

Îndeobște, asemenea dispoziții, dată fiind însemnătatea lor pentru societate, sînt prevăzute numai în actele normative emise de organul suprem al puterii de stat. În legislația noastră dispozițiile cu caracter penal pot fi cuprinse numai în legi și decrete [1].

Dintre legile penale, cea mai mare importanță o are *Codul penal*, deoarece cuprinde — în partea sa specială — majoritatea infracțiunilor cu pedepsele ce se pot aplica și, totodată, arată — în partea generală — principiile după care se călăuzesc organele statului atunci cînd stabilesc că o faptă determinată constituie infracțiune și cînd aplică o sancțiune. În această parte sînt arătate, de asemenea, categoriile de pedepse, principiile individualizării sancțiunii, cauzele care înlătură răspunderea penală sau o micșorează și alte dispoziții valabile pentru toate legile care conțin dispoziții cu caracter penal.

Avînd o arie atît de cuprinzătoare, consfințind principiile politicii penale ale statului socialist, Codul penal reprezintă un act normativ de bază, un document juridic și politic de o excepțională însemnătate.

Codul penal anterior — adoptat în 1936 —, deși a oglindit, la vremea sa, unele realizări ale gîndirii juridice și ale practicii legislative, prevederile sale au servit însă pînă în 1944 unei politici penale reacționare, menită să apere re-

[1] Vezi „Codul Penal al Republicii Socialiste România", art. 141, București, Editura politică, 1968, p. 70.

revoluțio-
gimul burghezo-moșieresc de loviturile mișcării
nare a clasei muncitoare. Răspunzînd acestor necesități în-
guste de clasă, Codul penal sancționa cu pedepse distrugă-
toare acțiunile revoluționare ale maselor asuprite, lăsînd în
schimb nepedepsite numeroasele acțiuni samavolnice ale
patronilor, moșierilor, chiaburilor împotriva celor ce
muncesc.

Revoluția populară, punînd capăt pentru totdeauna ex-
ploatării, a înlăturat și acele dispoziții din Codul penal care
reflectau interesele claselor răsturnate de la putere. În lo-
cul lor au fost prevăzute dispoziții noi, în concordanță cu
nevoile maselor populare, cu necesitățile imperioase ale
luptei pentru putere și pentru consolidarea cuceririlor re-
voluției.

Chiar în primele rînduri ale Codului penal modificat de
revoluția populară se prevedea că legea penală „are drept
scop apărarea Republicii Populare Române și a orînduirii
sale de drept împotriva faptelor periculoase pentru socie-
tate prin aplicarea măsurilor de apărare socială față de
persoanele care săvîrșesc asemenea fapte. Sînt periculoase
pentru societate, în înțelesul alineatului precedent, orice ac-
țiuni sau omisiuni care aduc atingere structurii economice,
sociale sau politice ori siguranței R.P.R. sau tulbură ordi-
nea de drept statornicită de popor, în frunte cu clasa mun-
citoare“ [1].

Împotriva atacurilor furibunde pe plan economic ale
burgheziei și moșierimii s-a introdus în Codul penal in-
fracțiunea de subminare a economiei naționale și de sabo-
taj contrarevoluționar ; s-au incriminat faptele care adu-
ceau atingere sistemului economic al Republicii Populare
Române și s-au prevăzut pedepse aspre pentru faptele de
delapidare, furt, tîlhărie, distrugerea unor bunuri din avu-
tul obștesc [2].

---

[1] Vezi Decretul nr. 187 din 30 aprilie 1949, art. 1 modificat.
[2] Vezi Decretul nr. 192/1950.

De asemenea, au fost introduse în Codul penal infracțiunile locative, menite să sancționeze faptele care aduc atingere fondului locativ și bunelor relații dintre colocatari [1]. Au fost incriminate mai tîrziu și faptele de huliganism, adică săvîrșirea de acte, gesturi, proferarea de expresii sau orice alte manifestări care dovedesc lipsa de bună cuviință sau de respect față de regulile de conviețuire socială [2]. Alături de dispozițiile privind apărarea proprietății socialiste, la consolidarea orînduirii noastre sociale și de stat au contribuit, în perioada respectivă, și completările aduse Codului penal prin care s-a prevăzut sancționarea unor fapte ca ponegrirea, calomnierea, defăimarea orînduirii sociale și de stat sau a instituțiilor de stat și a organizațiilor obștești ori a persoanelor care activează în aceste instituții și organizații [3].

Paralel cu îmbunătățirea Codului penal, statul socialist a folosit multă vreme, chiar nemodificate, unele din vechile dispoziții, punîndu-le însă în slujba intereselor sale, îndreptînd ascuțișul legii împotriva faptelor dăunătoare orînduirii socialiste. Aceste dispoziții priveau mai ales principiile generale de aplicare a legii penale sau instituții juridice-penale care reflectau realități în afara intereselor de clasă. De asemenea, au fost menținute și acele incriminări (cum ar fi omorul, furtul, darea și luarea de mită, violul etc.) care priveau fenomene ce au continuat să se producă și după cucerirea puterii.

Cu îmbunătățirile aduse, Codul penal a constituit un instrument eficace pentru rezolvarea sarcinilor complexe ale perioadei de construire a orînduirii socialiste și ale trecerii la desăvîrșirea construcției socialismului în țara noastră. Cînd privim în urmă la nenumăratele probleme cu care statul a fost confruntat în ultimul sfert de veac, ne

---

[1] Vezi Decretul nr. 511/1953.
[2] Vezi Decretul nr. 33/1955.
[3] Vezi Decretul nr. 212/1960.

apare şi mai semnificativă contribuţia pe care Codul penal — chiar elaborat şi modificat în condiţiile arătate — a adus-o la înfăptuirea realităţilor de astăzi, la crearea climatului de muncă şi disciplină care domneşte în prezent.

Dar reglementarea juridică a raporturilor sociale, oricît ar fi de perfecţionată, oricîte modificări ar suferi în decursul timpului, nu este în măsură să ţină pasul cu dezvoltarea impetuoasă a vieţii sociale. Prefacerile care au loc în societate sînt inevitabil mai accelerate, datorită legăturii lor nemijlocite cu progresele din domeniul vieţii materiale, decît capacitatea oamenilor de a le reflecta în norme juridice sau pe planul instituţiilor suprastructurale, care oglindesc numai mijlocit (prin intermediul relaţiilor sociale) transformările ce au loc în viaţa economică.

Revine partidului, forţa politică conducătoare a societăţii noastre, acest rol, excepţional de important, de a sesiza de fiecare dată elementele noi care s-au ivit în viaţa socială, cerinţele obiective ale mersului înainte al societăţii şi de a găsi soluţiile corespunzătoare acestor cerinţe. În cadrul acestor preocupări se înscrie şi perfecţionarea continuă a legislaţiei, eliminarea treptată a reglementărilor devenite inactuale, completarea legislaţiei cu dispoziţii noi, corespunzătoare condiţiilor schimbate ale momentului istoric pe care-l trăim. Numai în acest fel, dreptul devine un instrument eficace şi stimulativ al progresului orînduirii socialiste, îşi îndeplineşte rolul său activ în dezvoltarea societăţii.

Codul penal nu face excepţie de la aceste deziderate.

În ultimii ani a devenit din ce în ce mai evident că legislaţia penală are nevoie de substanţiale transformări. Completările şi modificările aduse Codului penal au făcut să se suprapună în cuprinsul aceleiaşi legi dispoziţii reflectînd realităţi diferite şi chiar principii diferite. Din această cauză au apărut, de la o vreme, greutăţi mari în

aplicarea codului, ridicîndu-se probleme uneori de nesoluţionat în faţa organelor însărcinate să vegheze la respectarea lui. Această situaţie a influenţat de asemenea calitatea muncii juridice, a îngreuiat vizibil procesul de întărire a legalităţii din ţara noastră.

Legea penală, adresîndu-se tuturor cetăţenilor, trebuie să fie clară, accesibilă înţelegerii generale spre a putea fi respectată. O lege care cuprinde dispoziţii complicate şi greoaie, făcînd la tot pasul necesară prezenţa interpretului, împiedică pe cetăţeni să aibă o viziune clară a conduitei care li se interzice de către lege sau a purtării pe care legea le-o impune. De aici numeroase procese, pierdere de timp şi chiar teren favorabil apariţiei unor abuzuri şi ilegalităţi.

Pentru organele statului lipsa de claritate a legii penale a devenit o sursă continuă de neajunsuri. Se ajungea uneori ca fiecare organ să adopte o interpretare proprie a prevederilor legii şi să le aplice în moduri diferite, ceea ce făcea necesară intervenţia organelor centrale pentru restabilirea unităţii de înţelegere şi de aplicare a legii.

Este de ajuns să răsfoim culegerile de decizii de îndrumare ale Tribunalului Suprem — organ căruia, printre alte atribuţii, îi revine şi aceea de a îndruma instanţele de judecată în aplicarea corectă şi unitară a legii — spre a ne convinge de numeroasele şi complexele probleme care s-au ivit în activitatea instanţelor datorită în bună măsură şi lipsurilor legii înseşi.

De asemenea, Ministerul Justiţiei, Procuratura Generală trebuiau să consume mult timp spre a da explicaţii organelor din subordine asupra înţelesului unor dispoziţii, a modului cum ele se corelează cu alte prevederi ale codului etc.

Revistele juridice au fost obligate să acorde un spaţiu din ce în ce mai larg discuţiilor şi interpretărilor unor

texte care, dacă ar fi fost mai precise și mai sistematic elaborate, ar fi putut fi înțelese fără explicații suplimentare.

Această situație a fost inevitabilă dacă ținem seama de condițiile existente.

Intr-adevăr, modificările și completările aduse Codului penal pînă în 1968 s-au făcut sub imperiul nevoilor de moment, uneori fără preocuparea de a respecta ansamblul, structura codului în întregul său. Altfel nici nu se putea. Structura codului oglindea o anumită etapă istorică, iar cerințele vieții porneau de la noi condiții, de la alte necesități, care nu se puteau corela, oricît s-ar fi încercat, cu ceea ce a fost în trecut. Așa, de pildă, între principiile Codului penal era și acela al sancționării diferențiate a participanților (instigator, complice) la o infracțiune în raport cu autorul. Acest principiu a fost însă contrazis prin numeroase alte dispoziții introduse ulterior și care prevedeau pentru unele infracțiuni sancționarea între aceleași limite de pedeapsă ca și autorul, a participanților.

Acest mozaic de principii și de dispoziții a creat — pe lîngă urmările de mai sus — și posibilitatea unor acte abuzive, săvîrșirea de ilegalități, interpretări arbitrare ale legii. Ele s-au răsfrînt grav asupra legalității socialiste, deoarece au avut drept consecință trimiterea nejustificată a unor persoane în judecată pentru fapte pe care nu le-au săvîrșit sau pentru fapte care, într-o interpretare sănătoasă a legii, nu constituiau infracțiuni. Alteori fapte penale reale au fost greșit (excesiv de aspru) calificate juridic, ajungîndu-se la sancțiuni mult prea aspre față de gravitatea lor. *„Nu este un secret pentru nimeni* — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — *că în decursul anilor s-au comis unele abuzuri. Este drept că ele aparțin trecutului, dar adoptarea noului Cod penal trebuie să împiedice cu hotărîre repetarea lor... Codul penal trebuie să asigure respectarea cu sfințenie a legalității socialiste, astfel ca nimeni, sub nici o formă, să nu o poată încălca, să nu poată comite abuzuri"* [1].

Ar fi greșit, desigur, să se dea vina pentru aceste ilegalități numai pe insuficiențele legii penale. Înainte de toate, actele ilicite își au originea în încălcarea legii, în săvîrșirea de acte samavolnice, de abuzuri. Reabilitarea, în urma hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din aprilie 1968, a tuturor acelora care au avut de suferit consecințele unor asemenea acțiuni constituie un act politic cu o profundă semnificație umană și principială, iar măsurile adoptate reprezintă garanția creării unui climat de justiție și echitate care să excludă orice posibilitate de repetare în viitor a unor astfel de acte abuzive.

La imperfecțiunile vechiului Cod penal ar trebui adăugat și faptul că, în lunga perioadă care a trecut de la adoptarea lui, gîndirea juridică a progresat simțitor, promovînd soluții noi. Așa, de exemplu, împărțirea tripartită a faptelor antisociale — crime, delicte și contravenții — parte integrantă din structura vechiului cod, a fost depășită, punîndu-se pe prim plan unitatea de sancționare a faptelor antisociale, cu gradații numai cantitative în raport cu pericolul social al acestor manifestări.

De asemenea, s-au impus soluții noi și în ce privește individualizarea legală și judiciară a sancțiunilor în legătură cu sancționarea participanților la o infracțiune, a tentativei, a actelor pregătitoare etc.

Aceste cuceriri ale științei juridice nu s-au reflectat decît parțial și indirect, pe calea unor dispoziții de excepție, în Codul penal anterior.

[1] „Scînteia" nr. 7672 din 13 aprilie 1968.

2. NOUL COD PENAL — REFLECTARE A TRANSFORMĂRILOR ECONOMICE ŞI SOCIAL-POLITICE PETRECUTE ÎN ŢARA NOASTRĂ

Timpurile noi cer legi noi. În anii orînduirii socialiste, poporul român, sub înţeleapta conducere a partidului comunist, a înfăptuit lucruri pe care nu le-au putut visa generaţiile trecute. Ne mîndrim astăzi cu o industrie înaintată, bazată pe cele mai moderne cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, cu o agricultură care se dezvoltă an de an, cu o cultură înfloritoare. Sînt succese grăitoare ale politicii de industrializare a ţării, de transformare socialistă a agriculturii, de răspîndire a ştiinţei şi culturii în masele largi, ale chibzuinţei cu care partidul conduce destinele ţării noastre. Relaţiile de producţie socialiste au cuprins întreaga economie naţională, s-a creat baza de nezdruncinat a unităţii de interese dintre clasa muncitoare, ţărănime şi intelectualitate, dintre oamenii muncii români şi cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, în lupta comună pentru înflorirea patriei socialiste.

Profundele transformări din structura societăţii noastre, uriaşa muncă politică-educativă desfăşurată de partid au determinat prefaceri înnoitoare şi în profilul spiritual al oamenilor muncii. Trăsăturile moralei noi, socialiste, bazate pe atitudinea înaintată faţă de muncă, faţă de proprietatea obştească, pe dragostea şi devotamentul faţă de societate şi faţă de tovarăşii de muncă, pe respectarea legilor statului şi a regulilor de convieţuire socială, devin proprii unui număr din ce în ce mai mare de cetăţeni.

Aceste transformări în modul de a gîndi şi de a se comporta al cetăţenilor şi-au găsit o minunată oglindire în larga participare a maselor populare la conducerea societăţii, în dezvoltarea continuă a democraţiei socialiste, în interesul cu care cetăţenii discută, analizează şi contribuie cu experienţa lor la rezolvarea celor mai actuale probleme ale vieţii sociale. La rîndul ei, intensificarea activităţii politice a maselor de cetăţeni reprezintă un factor important în dezvoltarea personalităţii lor creatoare, în afirmarea multilaterală a persoanei umane în societate, în plămădirea omului nou, constructor al socialismului şi comunismului.

Realizările orînduirii noastre nu ar putea fi explicate fără sublinierea contribuţiei pe care dreptul socialist a avut-o în realizarea acestor prefaceri ale societăţii.

După cum se ştie, dreptul, ca element al suprastructurii, nu este numai produsul revoluţiei socialiste, ci, la rîndul său, ajută la realizarea sarcinilor fiecărei etape a procesului revoluţionar. Pentru a exercita o influenţă eficace asupra relaţiilor sociale, dreptul socialist trebuie să se perfecţioneze necontenit şi să exprime cerinţele obiective ale dezvoltării societăţii. Pe drept cuvînt remarca tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Conferinţa Naţională a P.C.R. din decembrie 1967 că *„dreptul socialist trebuie să oglindească schimbările profunde economice şi social-politice care au avut loc în procesul revoluţiei şi al construcţiei socialiste"* [1].

Un rol deosebit de important în ansamblul normelor de drept îl are legislaţia penală, instrument activ al societăţii noastre împotriva acelora care lovesc în cuceririle poporului sau în proprietatea obştească, încalcă regulile de convieţuire socială sau nesocotesc legile statului. Împotriva acestora legile penale stabilesc faptele care constituie infracţiuni, precum şi mijloacele de constrîngere şi educare ce urmează a se aplica făptuitorilor, legea avînd drept scop atît apărarea valorilor fundamentale ale

[1] *Nicolae Ceauşescu.* „România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste", vol. 2, Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 597.

societății, cît și îndreptarea persoanelor care au încălcat legea.

Existența legilor penale este impusă, chiar în perioada desăvîrșirii construcției socialiste, de necesitatea apărării orînduirii sociale împotriva acelora care încalcă normele de drept și săvîrșesc infracțiuni. Este cunoscut că în societatea capitalistă infracționismul este în continuă creștere, în ciuda măsurilor adoptate pentru combaterea acestui fenomen. Contradicțiile antagonice și structurile specifice societății burgheze, evoluția lor generează acute conflicte economice, sociale, morale care oferă un teren prielnic pentru săvîrșirea de infracțiuni, pentru amplificarea fenomenului infracțional. Cum aceste antagonisme sînt endemice sistemului capitalist, este limpede că infracționismul va însoți inevitabil acest sistem pînă la dispariția sa definitivă de pe arena istoriei.

Revoluția socialistă, desființînd contradicțiile care stăteau la baza vechii societăți, lichidează totodată și principalele cauze economice-sociale ale infracționismului. Desființarea proprietății privat-capitaliste și a exploatării, garantarea dreptului la muncă pentru toți cetățenii, ridicarea necontenită a nivelului lor material și cultural, atragerea milioanelor de oameni la o viață politică conștientă, răspîndirea concepției socialiste despre lume și societate, a moralei socialiste creează un fundament trainic pentru statornicirea unei noi atitudini față de regulile conviețuirii sociale și față de legile statului.

Ar fi însă o utopie să se creadă că schimbarea vechilor deprinderi se face dintr-o dată, că imediat după cucerirea puterii toți cetățenii vor respecta legile și se vor abține de la săvîrșirea de fapte antisociale. Așa cum prevedea încă V. I. Lenin, oamenii nu se debarasează de vechile prejudecăți *„dintr-o dată... printr-o minune, din porunca Maicii Domnului, din imperativul unei lozinci, al unei rezoluții sau al unui decret, ci numai printr-o luptă de masă îndelungată și grea împotriva influențelor mic-burgheze de masă"* [1].

Experiența țării noastre, ca și a celorlalte state socialiste, a confirmat teza de mai sus. Statul socialist, după preluarea puterii, trebuie să desfășoare o luptă susținută și îndelungată pentru a educa și reeduca pe oameni în spiritul noilor vremuri, pentru a sădi în conștiința lor deprinderi și mentalități compatibile cu ordinea de drept socialistă.

Dar lichidarea infracționismului imediat după cucerirea puterii nu este posibilă nici deoarece, după cum sublinia de asemenea V. I. Lenin, *„desființarea capitalismului nu creează dintr-o dată nici premisele economice ale unei astfel de schimbări"* [2]. Vechile deprinderi își găsesc multă vreme izvorul atît în propria lor inerție — ca elemente ale conștiinței, ele rămîn inevitabil în urma existenței — cît și în condițiile economice, deoarece statul socialist nu este în măsură să asigure deodată și în mod deplin satisfacerea nevoilor materiale și culturale ale cetățenilor, cerință care constituie premisa fundamentală a dispariției treptate și a lichidării infracționismului.

La aceasta se adaugă rămînerea în urmă a conștiinței față de prefacerile care se produc în sfera relațiilor de producție, influența moravurilor din țările în care mai dăinuie vechile rînduieli (și cu care păstrăm inevitabile legături economice, culturale, turistice etc.), ceea ce creează condiții pentru ca și în socialism să mai existe elemente cu o conștiință înapoiată, susceptibile să comită fapte antisociale.

Împotriva acestor manifestări statul socialist folosește diferite mijloace. Pe lîngă accelerarea proceselor obiective

---

[1] *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 41, București, Editura politică, 1966, ed. a doua, p. 101.

[2] *V. I. Lenin*. Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 94.

din domeniul organizării şi conducerii economiei socialiste, în afară de intensificarea muncii ideologice-educative, un rol important revine constringerii de stat, mijloc eficace de influenţare a conduitei unor cetăţeni nereceptivi la celelalte metode educative.

Acest mijloc educativ se foloseşte, fireşte, potrivit concepţiei socialiste despre scopurile pedepsei şi în acord cu principiile şi garanţiile consfinţite de legea penală. Statul socialist desfăşoară totodată o susţinută muncă preventiv-educativă în vederea combaterii manifestărilor antisociale, organizează cunoaşterea temeinică şi popularizarea legilor, precum şi a măsurilor care se iau împotriva celor recalcitranţi.

Toate aceste acţiuni ilustrează grăitor preocuparea statului socialist de a folosi pedeapsa cu maximum de chibzuinţă şi de eficienţă educativă şi într-un mod din care infractorul să desprindă nu numai sentimentul de dezaprobare al societăţii faţă de faptele sale, dar şi umanismul orînduirii noastre, interesul depus pentru transformarea fiecărui individ într-un participant activ şi conştient la construcţia vieţii noi.

În desfăşurarea acestei politici penale, statul socialist primeşte un sprijin tot mai însemnat din partea opiniei publice.

Întocmai ca în toate problemele majore ale construcţiei socialiste, şi în cazul luptei împotriva infracţionismului statul socialist foloseşte sprijinul maselor de cetăţeni cu o conştiinţă înaintată, urmăreşte să exercite cu ajutorul lor o influenţă educativ-preventivă eficace asupra conduitei negative a unor elemente înapoiate. În lupta împotriva infracţionismului, pe baza muncii educative desfăşurate de partid, opinia publică devine tot mai mult un factor stimulativ al integrării tuturor cetăţenilor în normele convieţuirii socialiste, constituie o pîrghie însemnată şi eficientă a întăririi legalităţii socialiste.

În condiţiile orînduirii socialiste, infracţiunile, sau „excesele", cum le numeşte V. I. Lenin, nu constituie un rău inevitabil, ci un fenomen pe cale de dispariţie treptată. *„Nu ştim cît de repede şi cu ce gradaţie vor dispărea acestea; ştim însă că ele vor dispărea treptat"* [1]. Acest rezultat nu va veni de la sine. Este nevoie de eforturile convergente ale statului socialist, ale opiniei publice, sînt necesare legi (inclusiv legi penale) din ce în ce mai perfecţionate, care, ţinînd pasul cu realităţile înconjurătoare, să asigure o eficientă îndreptare a celor care se dedau la fapte contrare intereselor generale.

Directivele Congresului al IX-lea al partidului au determinat în toate domeniile prefaceri înnoitoare, menite să ducă la perfecţionarea continuă a formelor şi metodelor de organizare a societăţii, la descoperirea de forme noi în care să se realizeze creaţia conştientă a maselor, asigurîndu-se şi pe calea perfecţionării continue a relaţiilor sociale cadrul corespunzător acţiunii legilor obiective ale socialismului. Viaţa demonstrează la fiecare pas că ne aflăm într-o nouă etapă istorică, în care dezvoltarea economiei socialiste, creşterea nivelului de viaţă al maselor şi sporirea exigenţelor lor faţă de modul de organizare a societăţii impun o reexaminare critică şi perfecţionarea formelor organizatorice de pînă acum. În această privinţă, Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român din decembrie 1967 a analizat probleme de însemnătate vitală, evidenţiind totodată şi căile principale de rezolvare a sarcinilor imediate şi de perspectivă ale desăvîrşirii construcţiei socialismului şi ale afirmării ţării noastre pe arena vastă şi complexă a economiei mondiale.

Traducîndu-se în viaţă îndrumările Congresului al IX-lea al partidului, a fost supusă unei reexaminări critice şi legislaţia penală, modul în care aceasta răspunde

[1] Op. cit., p. 90—91.

necesităţilor obiective ale respectării legalităţii socialiste, ale apărării cu fermitate, a drepturilor şi intereselor cetăţenilor, a avutului obştesc şi a celorlalte valori ale societăţii noastre.

Nevoia de schimbare, de perfecţionare resimţită şi în acest domeniu s-a concretizat în adoptarea noului Cod penal, instrument mai eficace pentru realizarea politicii statului nostru în etapa actuală şi care corespunde mai bine exigenţelor societăţii socialiste.

Care sînt principalele cerinţe obiective care îşi găsesc oglindirea în noul Cod penal ?

a. Au fost înlăturate o serie de infracţiuni (circa 68), deoarece se refereau la fapte care în condiţiile de astăzi nu se mai săvîrşesc sau nu mai prezintă un asemenea pericol încît să fie necesară aplicarea de sancţiuni penale. În locul acestora se pot aplica amenzi contravenţionale.

Această reapreciere a caracterului infracţional al unor fapte ţine seama de transformările care au avut loc în structura societăţii noastre şi în conştiinţa juridică a cetăţenilor. Au fost incriminate numai acele fapte care aduc atingere relaţiilor sociale existente în societatea socialistă, iar gravitatea fiecărei infracţiuni a fost apreciată în raport de însemnătatea relaţiilor primejduite sau încălcate prin fapta comisă.

b. Noul Cod penal a înlăturat pedepsele paralele pentru infracţiuni de drept comun şi pentru infracţiuni politice ca şi împărţirea infracţiunilor în crime şi delicte, fiecare avînd în vechiul cod un sistem propriu de sancţiuni privative de libertate.

Potrivit noului Cod penal există o singură pedeapsă privativă de libertate — închisoarea — în locul a 8 categorii de pedepse din vechiul cod : munca silnică pe viaţă, munca silnică pe timp mărginit, temniţa grea, închisoare corecţională pentru fapte de drept comun şi pedepsele :

detenţiune grea pe viaţă, detenţiune grea pe timp nemărginit, detenţiune riguroasă, detenţiune simplă pentru infracţiunile politice.

c. Noul cod modifică nu numai sistemul pedepselor, ci şi limitele lor generale. Astfel se desfiinţează pedeapsa privativă de libertate pe viaţă pentru imensa majoritate a infracţiunilor fiind prevăzute sancţiuni între 15 zile şi 20 de ani închisoare. Numai pentru infractorii recidivişti sau pentru cei care au comis fapte repetate pedeapsa poate ajunge pînă la 25 de ani închisoare. A fost menţinută pedeapsa cu moartea, ca măsură excepţională, pentru cîteva infracţiuni, cum ar fi acele fapte deosebit de grave contra statului sau contra proprietăţii socialiste şi pentru omorul săvîrşit în condiţii excepţional de grave (cu cruzimi ; asupra a două sau mai multe persoane ; de către o persoană care a mai comis un omor ; asupra unei femei însărcinate ; pentru a ascunde o infracţiune gravă).

Chiar în aceste ipoteze, pedeapsa cu moartea este prevăzută alternativ cu pedeapsa închisorii (spre deosebire de codul anterior, unde pedeapsa cu moartea era prevăzută ca unică sancţiune), dînd posibilitate instanţei să individualizeze mai just sancţiunea meritată de infractor.

O inovaţie a noului Cod penal este şi dispoziţia referitoare la amendă, care se exercită întotdeauna prin încasarea ei, urmărindu-se veniturile sau bunurile condamnatului, neputîndu-se transforma (aşa cum era pînă acum) în închisoare în caz de neplată.

d. În modul de executare a pedepselor, de asemenea, noul Cod penal aduce substanţiale schimbări. Conducîndu-se după nobilele principii ale umanismului socialist, exprimînd capacitatea societăţii noastre de a asigura perfecţionarea morală şi spirituală a oricărui cetăţean, Codul penal prevede un sistem nou de executare a sancţiunii, urmărind reeducarea cît mai grabnică şi integrarea în rîndul oamenilor cinstiţi a infractorilor. Astfel se prevede

că pedepsele privative de libertate se execută prin muncă, condamnații fiind obligați să presteze o muncă utilă și remunerată, că asupra condamnaților se exercită o influență educativă în perioada deținerii, că ei sînt stimulați și recompensați dacă dau dovadă de stăruință în muncă.

După executarea unei părți din pedeapsă, condamnatul care a dat temeinice dovezi de îndreptare poate fi eliberat cu condiția să nu mai comită nici o infracțiune. Dacă în intervalul de timp de la eliberare și pînă la împlinirea duratei pedepsei ce i s-a aplicat condamnatul mai comite o infracțiune, el va fi obligat să execute atît pedeapsa pentru noua infracțiune, cît și restul de pedeapsă neexecutată din prima condamnare.

e. O grijă deosebită acordă statul socialist educării minorilor. Noul Cod penal prevede, sub acest aspect, că minorii răspund pentru faptele lor penale numai de la vîrsta de 14 ani, iar între 14 și 16 ani răspund numai dacă au săvîrșit fapta cu discernămînt. După vîrsta de 16 ani minorul este deplin responsabil. Acest tratament pentru minor se deosebește de cel existent anterior, cînd minorul era socotit responsabil de la vîrsta de 12 ani.

De asemenea, executarea pedepselor de către minori se face în locuri anume amenajate, asigurîndu-li-se acestora posibilitatea de a continua învățămîntul general obligatoriu și de a dobîndi o pregătire profesională potrivit cu aptitudinile lor.

f. O grijă deosebită manifestă noul Cod penal pentru ocrotirea și dezvoltarea relațiilor de familie. Se prevede că infracțiunea de abandon familial poate fi săvîrșită nu numai prin părăsirea familiei de către unul din soți, lăsînd pe celălalt expus suferințelor fizice sau morale, sau prin neîndeplinirea obligației de întreținere stabilite printr-o hotărîre judecătorească definitivă, ci și prin alungarea sau lăsarea fără ajutor a membrilor familiei. În

felul acesta legea combate comportările neomenoase în relațiile de familie, manifestări nedemne și incompatibile cu morala socialistă.

g. Spre deosebire de codul anterior, care nu prevedea decît reabilitarea judiciară, adică reabilitarea acordată, în anumite condiții, de instanța judecătorească, noul cod introduce instituția reabilitării de drept. Este suficient, pentru anumite categorii de condamnați, să se scurgă o durată de timp pentru a fi considerați reabilitați. Astfel, pentru condamnările pînă la un an este îndeajuns să treacă trei ani de la executarea pedepsei pentru a fi socotit reabilitat. Cei condamnați pentru infracțiuni în dauna avutului obștesc nu beneficiază de reabilitarea de drept, ci numai de cea obținută pe cale judiciară.

h. Reflectînd posibilitățile largi pe care opinia publică socialistă le are de a influența conduita cetățenilor recalcitranți și în crearea unei atmosfere de netoleranță față de încălcarea legii, Codul penal cuprinde o reglementare complet nouă privind înlocuirea răspunderii penale cu un alt gen de răspundere, și anume prin exercitarea influenței educative a organizației obștești asupra făptuitorului, acesta fiind tras la răspundere de consiliul de judecată din unitatea respectivă, care poate să aplice unele sancțiuni specifice. În alte cazuri, colectivul poate cere încredințarea pe garanție a făptuitorului, angajîndu-se să supravegheze îndeaproape conduita acestuia și să-l ajute să reintre în rîndul oamenilor cinstiți.

În felul acesta noul Cod penal face pași importanți în direcția atragerii opiniei publice socialiste la opera de educare a cetățenilor și de combatere a faptelor antisociale.

i. Nu numai prin conținutul dispozițiilor sale noul Cod penal constituie un progres evident, dar și sub aspectul formei și al sistematizării materiei.

Este de remarcat faptul că noul Cod penal cuprinde formulări mai clare și mai complete ale infracțiunilor, înlesnind înțelegerea și aplicarea textelor de lege. Așa, de pildă, este mai bine determinat conținutul unor infracțiuni contra statului, cum ar fi atentatul, sabotajul, propaganda contra orînduirii socialiste și altele, fiind înlăturată posibilitatea considerării ca infracțiuni contra statului a unor fapte care nu au acest caracter și nu prezintă un atare pericol.

De asemenea, dispozițiile din noul cod sînt mai bine sistematizate, înlăturîndu-se prevederile paralele din fostul Cod penal. Astfel, în locul celor 43 de infracțiuni contra statului s-au formulat 17 infracțiuni. Codul Justiției Militare, care cuprindea un număr apreciabil de articole, a fost introdus în Codul penal ca un capitol distinct (Titlul X — Infracțiuni contra capacității de apărare a Republicii Socialiste România), cuprinzînd 30 de articole. Infracțiunile contra sistemului economic — aproape 40 de articole — au fost cuprinse în Codul penal în numai 7 articole, renunțîndu-se la numeroasele reglementări duble pe care le cuprindea acest capitol, iar alte fapte n-au mai fost menținute ca infracțiuni în noua lege penală.

Prin conținutul său bogat în idei și soluții noi, Codul penal reflectă grăitor nivelul atins de cercetarea juridică din țara noastră. Elaborat pe baza îndrumărilor date de partid, Codul penal valorifică cu pricepere experiența pozitivă a trecutei noastre legislații, experiența altor state socialiste sau nesocialiste în materie de reglementare, practica noastră juridică din ultimii 25 de ani și lucrările de specialitate publicate în anii regimului nostru cuprinzînd dispoziții bine echilibrate și profund întemeiate științific.

3. CARACTERUL SOCIALIST AL NOULUI COD PENAL. PRINCIPIILE SALE FUNDAMENTALE

Caracterul socialist al noii legi penale rezultă cu deosebită pregnanță dacă raportăm conținutul său la cîteva principii fundamentale, a căror subliniere și consacrare în textele codului reprezintă un succes incontestabil al orînduirii noastre.

Apărarea prin legea penală a valorilor fundamentale ale societății socialiste

O înaltă valoare principială are dispoziția inscrisă în primul articol al codului, referitoare la scopul legii penale. „*Legea penală apără* — se spune în acest text — *împotriva infracțiunilor Republica Socialistă România, suveranitatea, independența și unitatea statului, proprietatea socialistă, persoana și drepturile acesteia, precum și întreaga ordine de drept*“ [1].

Dreptul socialist — cum se desprinde grăitor din textul citat — nu ascunde caracterul de clasă al legii penale, ci, dimpotrivă, afirmă deschis că legea penală apără orînduirea socialistă, interesele unui anumit tip de societate, că dreptul penal are în țara noastră o finalitate social-politică de apărare a relațiilor sociale împotriva infracțiunii.

Legile penale din țările capitaliste ascund îndeobște caracterul lor de clasă, afirmînd că apără interesele întregii societăți, deși în realitate slujesc acea parte a societății care deține mijloacele de producție și forța statului și le folosesc pentru întărirea dominației lor de clasă.

[1] „Codul Penal al Republicii Socialiste România“, București, Editura politică, 1968, p. 3.

O asemenea mistificare este de neconceput în condițiile orînduirii socialiste. Exprimînd interesele poporului, ale întregii societăți, statul și dreptul socialist proclamă deschis caracterul său de clasă. Este chiar necesar a se arăta în Codul penal, precis și limpede, caracterul de clasă al legii. Mai întîi din nevoia de a sublinia deosebirea profundă dintre legislația socialistă și cea burgheză și de a contribui la dezrădăcinarea din mintea unor oameni a mistificărilor cu care i-a obișnuit ideologia trecutului. În al doilea rînd, sublinierea în cod a valorilor sociale pe care le apără legea penală evidențiază rolul activ, excepțional de important, al legislației în orînduirea socialistă, poziția ei de instrument eficient în rezolvarea complicatelor probleme pe care le ridică transformarea vechii societăți.

Rolul activ al suprastructurii se manifestă cu o deosebită forță în procesul revoluției socialiste și al construirii societății socialiste și comuniste. Necesitatea obiectivă a lichidării bazei economice capitaliste, sarcinile complexe ale edificării noii baze economice determină creșterea într-o măsură tot mai mare a importanței factorilor subiectivi, a rolului ideologiei, a elementelor suprastructurale.

Un rol de însemnătate deosebită revine suprastructurii juridice în general și legislației penale în special. Este nevoie de norme juridice pentru consolidarea cuceririlor clasei muncitoare, pentru respectarea principiului socialist al repartiției, pentru apărarea proprietății socialiste, pentru respectarea regulilor de conviețuire socială și educarea cetățenilor în spiritul socialismului.

În al treilea rînd, arătarea scopului legii penale se impune și în vederea unei juste orientări a celor care aplică legile, pentru mobilizarea maselor de cetățeni în jurul statului socialist, al legilor sale — expresie a cerințelor societății socialiste și a celor mai vitale interese ale membrilor ei.

Care sînt principalele valori sociale pe care le apără legea penală ?

În primul rînd este Republica Socialistă România, scumpa noastră patrie, rezultatul luptelor eroice ale clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, desfășurate sub conducerea partidului comunist, împlinirea visului de veacuri al celor exploatați și umiliți din țara noastră. Codul penal stabilește pedepsele cele mai aspre împotriva celor care încearcă să desfășoare acțiuni contra orînduirii noastre de stat, organizînd acte de trădare, de spionaj, de subminare a securității statului. Față de asemenea elemente, față de oricine ar îndrăzni să trădeze interesele poporului, legile țării acționează cu fermitate. Apărînd patria socialistă, legea penală slujește orînduirea socială și de stat, adică totalitatea relațiilor de producție socialiste și suprastructura corespunzătoare acestor relații, din care face parte și statul socialist, principalul instrument al construcției socialismului.

Legea penală apără, de asemenea, suveranitatea, independența și unitatea statului, atribute de o excepțională însemnătate pentru păstrarea ființei naționale a poporului român și pentru asigurarea existenței sale demne și libere în concertul popoarelor lumii.

Proprietatea socialistă — baza materială a dezvoltării societății și a ridicării continue a nivelului material și cultural al membrilor societății — stă, de asemenea, în centrul atenției legii penale. Apărînd proprietatea socialistă, Codul penal prevede un regim sever de pedepsire a celor care comit infracțiuni în dauna avutului obștesc, cel mai aspru sancționate fiind delapidarea, furtul și înșelăciunea.

O grijă deosebită acordă legea penală apărării celor mai de seamă atribute ale persoanei — viața, libertatea, integritatea corporală, demnitatea —, precum și apărării drepturilor și intereselor legitime ale acesteia.

În sfîrșit, printre valorile sociale pe care le apără legea penală este și ordinea de drept statornicită în țara noastră și care se realizează prin respectarea normelor dreptului socialist, a dispozițiilor legale în vigoare, prin crearea și desfășurarea raporturilor juridice.

Referindu-se la respectarea unei anumite ordini în relațiile dintre oameni, K. Marx sublinia că aceasta reprezintă o necesitate pentru societate, condiționînd în primul rînd, desfășurarea normală a procesului de creare a mijloacelor trebuitoare pentru existența oamenilor, *„această reglementare și ordine* — spune el — *constituie ele însele un element necesar al oricărui mod de producție care trebuie să capete stabilitatea socială“* [1].

Apărarea ordinii de drept de către legea penală înseamnă implicit apărarea legalității socialiste, ordinea de drept fiind consecința, efectul respectării legilor de către cetățeni și de către organele de stat.

În codurile penale ale țărilor capitaliste nu întîlnim o dispoziție de principiu cu privire la scopurile pe care le urmărește legea penală. De aceea ne vom adresa tratatelor de specialitate. Așa, de exemplu, după clasificarea făcută de juristul american Spranger, legea penală apără 6 valori fundamentale : valori teoretice (intelectuale), economice (practice), estetice, sociale, politice și religioase (mistice) [2]. Alți autori (Leswell și Mc Dougal) enumeră printre aceste valori : puterea, respectul, averea, afecțiunea [3]. Person și Schills [4] indică : sănătatea corpului, proprietatea, frumusețea, ideologia, autoritatea.

Apărarea unor asemenea „valori“, ca proprietatea capitalistă, puterea statului burghez, religia etc. exprimă

[1] *K. Marx*, „Capitalul“, vol. III, partea a II-a, București, E.S.P.L.P. 1955, p. 747.

[2] Citat după *Jerome Hall*, „General principles of criminal law“, New York, 1960, ed. a III-a, p. 215—216.

[3] Ibid.

[4] Ibid.

cum nu se poate mai bine esența legii penale din aceste țări, rolul său de instrument în consolidarea dominației de clasă a burgheziei.

Servind interesele unui mănunchi de persoane care dețin imensa majoritate a avuției sociale, legea penală nu poate fi privită ca o emanație a întregii societăți — așa cum vor să ne convingă juriștii din țările capitaliste — și nici nu se bucură de sprijinul maselor și de acea forță în influențarea relațiilor sociale pe care i-o conferă adeziunea maselor largi populare. Aceasta relevă încă o dată superioritatea dreptului penal socialist, expresie a celei mai înaintate orînduiri sociale.

Asigurarea respectării legalității socialiste

Grija permanentă care străbate toate dispozițiile Codului penal este aceea de a asigura întărirea legalității socialiste, prevenirea și pedepsirea infracțiunilor, apărarea valorilor sociale, a ordinei de drept, precum și a cetățenilor împotriva oricăror abuzuri și ilegalități. Codul penal statornicește că numai prin lege se prevăd faptele care constituie infracțiuni, pedepsele care se aplică infractorilor și măsurile care se pot lua în cazul săvîrșirii acestor fapte. Aceasta reprezintă o garanție serioasă că nimeni nu va fi tras la răspundere pentru fapte care în momentul cînd le-a comis nu erau considerate ca infracțiuni și nici nu va suferi vreo pedeapsă sau orice alte măsuri dacă nu sînt prevăzute de lege.

În felul acesta noul Cod penal se îndepărtează categoric de regimul existent cîndva — o scurtă perioadă — și în legislația noastră, a tragerii la răspundere pe bază de analogie, adică pentru fapte care, deși nu erau prevăzute ca infracțiuni de legea penală, aveau o anumită asemănare cu acestea.

Printre juriști a existat părerea că principiul legalității ar împiedica organele statului să țină pasul cu realitățile în continuă schimbare, cu transformările care se produc în societate și care pot, la un moment dat, să impună sancționarea și a unor fapte pe care anterior legea nu le prevăzuse ca infracțiuni *. S-a afirmat chiar că arbitrarul feudal, cu toate laturile sale negative, avea avantajul că putea asigura mai bine apărarea societății în raport cu nevoile imediate.

Aceste critici care s-au adus, în decursul timpului, principiului legalității nu pot, firește, justifica abandonarea lui.

Principiul legalității incriminării și cel al pedepsei a reprezentat — după cum se știe — un progres însemnat al legislației penale și al gîndirii juridice. În numele rațiunii, al drepturilor inalienabile și imprescriptibile ale omului, burghezia în ascendență a înscris, în 1789 în articolul 8 al „Declarației drepturilor omului și cetățeanului", principiul că nimeni nu poate fi învinuit și pedepsit pentru o infracțiune dacă nu este prevăzută de lege. Se înfăptuiau astfel ideile marilor iluminiști Beccaria, Voltaire, Rousseau, Diderot, Radiscev, ale căror proteste vehemente și inspirate împotriva arbitrarului justiției medievale, a lipsei de legi scrise și unitare, împotriva abuzurilor și a pedepselor barbare au scînteiat cu o vigoare nemaiîntîlnită și au lovit adînc în concepțiile întunecate și în practicile inchizitoriale ale epocii de atunci.

Deși în fapt aceste principii, datorită contradicțiilor de clasă, n-au depășit în legislația țărilor capitaliste stadiul proclamativ, formal, ele păstrează totuși un puternic conținut progresist, înaintat și se bucură de o mare prețuire în rîndul maselor largi, exprimînd aspirațiile lor de legalitate și ordine. Așa se explică de ce în țările capitaliste

* Cu aceste argumente, chiar unii juriști din țări socialiste au justificat menținerea instituției analogiei.

clasa muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii se ridică în apărarea acestor principii, se opun oricăror forme de arbitrar, de nesocotire a garanțiilor de legalitate și ordine de drept.

Legislația socialistă a preluat aceste principii, elemente progresiste ale gîndirii juridice a trecutului, le-a integrat și le-a consacrat în texte de lege. Numai statul socialist este în măsură să asigure înfăptuirea neabătută, consecventă a acestor principii, deoarece interesele sale coincid cu ale tuturor membrilor societății, iar legalitatea constituie o cerință obiectivă a orînduirii socialiste.

În cazul statului socialist, criticile aduse principiului legalității sînt și mai puțin întemeiate, deoarece, prin modul de organizare a societății, în socialism există suficiente mijloace de a ține pasul cu necesitățile obiective, de a se pune de acord legea cu prefacerile care se produc în viața socială. Statul socialist este ostil încercărilor de eludare a principiului legalității printr-o interpretare largă, pretins „creatoare" a legilor penale. El îndrumează organele sale să aplice legea potrivit cu voința clasei muncitoare, a întregului popor, pe care o exprimă. Oportunitatea în concepția dreptului socialist nu este opusă legalității, ci este absorbită de aceasta. Statul socialist ia toate măsurile pentru a oglindi în lege necesitățile concrete, astfel încît respectarea strictă a legii înseamnă implicit a răspunde acestor necesități, a realiza oportunitatea. Referindu-se la acest aspect, fundamental, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : *„Dacă undeva apar nepotriviri, ele nu trebuie soluționate în mod arbitrar, ci aducînd corecturi și modificări legii. Numai veghind la respectarea legii vom asigura ca societatea noastră să fie cu adevărat cea mai dreaptă societate din lume"* [1].

[1] „Scînteia" nr. 7 672 din 13 aprilie 1968.

Aplicarea consecventă a principiului legalității trece ca un fir roșu prin numeroase dispoziții ale Codului penal. Astfel se arată că legea penală se aplică atît infracțiunilor săvîrșite pe teritoriul României, cît și celor săvîrșite în afara teritoriului național dacă făptuitorul este cetățean român sau dacă, neavînd nici o cetățenie, are domiciliul în țara noastră. Această ultimă prevedere exprimă cerința pe care societatea socialistă o impune membrilor săi de a avea o conduită conformă legilor și intereselor țării noastre oriunde s-ar afla.

În ce privește aplicarea legii penale în timp, noul Cod penal cuprinde o dispoziție inexistentă în legislația anterioară, în sensul că legea mai favorabilă infractorului se aplică și pentru condamnările definitive aflate în curs de executare. În acest mod principiul legalității pedepsei este consacrat pe deplin și sub toate aspectele.

Tot sub semnul respectării principiului legalității stau dispozițiile care definesc trăsăturile esențiale ale infracțiunii. În articolul 17 Codul penal prevede că infracțiunea este fapta care prezintă un pericol social, săvîrșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală, infracțiunea fiind singurul temei al răspunderii penale.

Un merit al noului cod este și acela că definește (spre deosebire de codul anterior) în ce condiții o faptă care prezintă un pericol social este săvîrșită cu intenție și cînd este săvîrșită din culpă. În acest fel se precizează, prin însăși legea penală, cerințele fundamentale ale răspunderii penale, înlesnind cunoașterea și stricta respectare a legii atît de către organele statului cît și de către cetățeni.

În celelalte dispoziții ale codului se vădește, de asemenea, preocuparea de a traduce în viață principiul legalității. Astfel există o mai precisă concretizare a instituțiilor juridice-penale (tentativa, participația), o reglementare mai strictă a cauzelor care înlătură caracterul penal

al faptelor, sînt stabilite criterii științifice de individualizare a sancțiunii penale și altele.

Apărarea proprietății socialiste

Un alt principiu fundamental al noului Cod penal îl constituie combaterea și prevenirea infracțiunilor îndreptate împotriva bazei economiei naționale, proprietatea socialistă.

Sînt cunoscute eforturile depuse de statul socialist pentru dezvoltarea și consolidarea proprietății obștești, factor de o însemnătate hotărîtoare pentru desăvîrșirea procesului de construire a socialismului și pentru crearea premiselor trecerii treptate la comunism. În anii regimului nostru avuția socială a crescut nemăsurat de mult, au apărut sute de fabrici, uzine moderne, întreprinderi agricole de stat, s-a mărit avutul cooperativelor agricole de producție, al cooperației meșteșugărești, au sporit fondurile destinate culturii, învățămîntului, științei, an de an crește, cantitativ și calitativ, valoarea avutului obștesc.

În același timp, nu au putut fi pe deplin înlăturate unele fenomene negative — de sustragere, risipă, neglijență — în dauna proprietății socialiste, fapte comise de elemente înapoiate, care urmăresc să ducă o viață parazitară, să-și sporească pe căi ilicite veniturile personale sau de elemente care privesc fără simț de răspundere averea încredințată de către stat. Un instrument puternic împotriva acestora, pe lîngă celelalte mijloace cu caracter educativ, este legislația penală. În această privință noul Cod penal răspunde cerințelor vieții și necesității pe care o resimte societatea în această etapă de a lua măsuri hotărîte împotriva jefuitorilor avutului obștesc. El cuprinde un sistem de prevederi menite să apere cu eficiență proprietatea socialistă.

Astfel sînt sancţionate, sub denumirea de infracţiuni contra avutului obştesc, faptele mai importante care aduc atingere acestei valori sociale, ca : delapidarea, furtul, tîlhăria, abuzul de încredere, înşelăciunea, distrugerea săvîrşite în dauna avutului obştesc. De asemenea, în alt capitol al codului, anume la infracţiunile de serviciu, s-au prevăzut ca fiind dăunătoare avutului obştesc faptele de neglijenţă în serviciu şi abuz în serviciu care provoacă pagube proprietăţii socialiste, economiei naţionale.

Pentru toate aceste fapte pedepsele sînt în general aspre, mergînd de la privaţiunea de libertate de 6 luni pînă la pedeapsa capitală, atunci cînd faptele de sustragere din avutul obştesc sînt deosebit de grave. Un asemenea tratament este pe deplin justificat.

Este inadmisibil ca în vreme ce milioane de cetăţeni ai ţării noastre depun un uriaş efort colectiv pentru dezvoltarea continuă a avuţiei naţionale, un mănunchi de elemente descompuse să lovească în averea poporului, să risipească bunurile acumulate cu trudă, să-şi procure, pe diferite căi, cîştiguri ilicite în dauna muncii tuturor. Îngăduinţa faţă de asemenea elemente ar constitui o gravă atingere a intereselor poporului muncitor, ar însemna încurajarea faptelor de acest fel, ar demobiliza pe aceia care îşi propun să izbutească în viaţă numai printr-o muncă cinstită.

Severitatea cu care sînt tratate în Codul penal aceste fapte este însă raţională. Legea prevede o limită minimă şi o limită maximă îndeajuns de depărtată, pentru ca judecătorii, ţinînd seama de împrejurările în care infracţiunea a fost comisă şi de persoana infractorului, să individualizeze cît mai bine pedeapsa.

Aceeaşi corelaţie principală dintre gravitatea faptei şi severitatea pedepsei, ca şi fermitatea în pedepsirea acestor fapte apare şi în alte dispoziţii ale Codului penal atunci cînd se referă la avutul obştesc. Astfel, dacă o persoană

este judecată pentru două sau mai multe infracţiuni dintre care una este îndreptată împotriva avutului obştesc, se va aplica un spor de pedeapsă mai mare decît în cazul celorlalte infracţiuni. În caz de recidivă (săvîrşirea unei infracţiuni după ce infractorul a executat o pedeapsă pentru o infracţiune anterioară), de asemenea, judecătorul va putea aplica un spor mai mare de pedeapsă pentru infractorul care a păgubit proprietatea socialistă, decît în cazul altor infracţiuni.

Regimul circumstanţelor atenuante se modifică atunci cînd este vorba de asemenea infracţiuni. Cel care a săvîrşit o faptă contra proprietăţii socialiste nu va putea beneficia de o reducere de pedeapsă similară altor cazuri. Tot astfel o circumstanţă agravantă va avea consecinţe mai severe în cazul acestor infracţiuni.

Suspendarea executării pedepsei va putea fi acordată infractorilor care au păgubit avutul obştesc — pe lîngă celelalte condiţii — numai dacă aceştia au reparat integral paguba cauzată. De asemenea, reabilitarea lor se va admite în condiţii mai grele decît dacă ar fi comis alte fapte.

În afară de infracţiunile de mai sus, păgubitoare avutului obştesc şi prevăzute în Codul penal, legea mai sancţionează alte fapte care aduc atingere economiei naţionale. Astfel sînt sancţionate faptele de speculă (cumpărarea de produse industriale sau agricole care nu pot face obiectul comerţului particular în scop de revînzare), înşelăciunea la măsurat şi înşelăciunea cu privire la calitatea mărfurilor, punerea în circulaţie a unor produse contrafăcute, concurenţa neloială, nerespectarea dispoziţiilor legale privind operaţiile de import şi export. Cuprinderea în noul Cod penal a acestor prevederi întăreşte şi mai mult regimul legal stabilit pentru anumite activităţi economice.

Umanismul Codului penal

O deosebită însemnătate are promovarea cu consecvență în cuprinsul noului Cod penal a principiului umanismului socialist.

Așa cum s-a arătat, în primele rînduri ale codului fiind enunțate valorile sociale apărate de legea penală, se enumără și persoana cetățenilor, drepturile și interesele lor legitime. Persoana umană și drepturile ei sînt puse alături de cele mai înalte valori sociale (suveranitatea, independența, unitatea statului, proprietatea socialistă, ordinea de drept), ceea ce exprimă grăitor considerația deosebită pe care orînduirea socialistă o acordă cetățenilor, preocuparea de a le crea cele mai bune condiții de dezvoltare și afirmare.

Se traduce astfel în viață cît se poate de pregnant prevederea constituțională (art. 13) potrivit căreia întreaga activitate a organelor statului are drept scop creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane.

Multiple sînt aspectele sub care se vădește grija noului Cod penal față de om. Astfel sînt incriminate și pedepsite cu asprime faptele îndreptate împotriva vieții, a integrității corporale și a sănătății, a demnității ori a avutului personal dobîndit prin muncă. Se pedepsește funcționarul care îngrădește în orice mod folosința sau exercițiul drepturilor cetățenești ori creează situații în care vreo persoană ar fi pusă în stare de inferioritate pe temei de naționalitate, rasă, sex sau religie.

Inspirate din principiul umanismului socialist sînt și dispozițiile care asigură reeducarea celor care au săvîrșit infracțiuni, dîndu-li-se posibilitatea reintegrării complete în viața socială.

Prin executarea pedepsei, se arată în articolul 52 al codului, se urmărește însușirea de către cel în cauză a unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socialistă. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnatului. În această privință, legea penală instituie un asemenea regim de executare a pedepselor încît să conducă efectiv la reeducarea celor condamnați.

Umanismul noului cod se oglindește și în caracterul mai blînd al pedepselor prevăzute pentru majoritatea infracțiunilor. Paralel cu însemnătatea pe care statul nostru o acordă constrîngerii în vederea apărării valorilor sociale fundamentale ale societății noastre, în elaborarea Codului penal s-a ținut seama de gradul de dezvoltare a conștiinței cetățenilor în perioada actuală, de capacitatea opiniei publice socialiste și a statului socialist de a asigura îndreptarea unor elemente recalcitrante într-un termen mai scurt decît în trecut.

Semnificative pentru adîncul umanism de care este pătruns noul Cod penal sînt și dispozițiile prin care — așa cum s-a mai arătat — este instituită reabilitarea de drept (în mod automat) pentru infracțiuni care prezintă un pericol social mai redus. O asemenea dispoziție reflectă experiența că mulți dintre condamnați au desprins învățăminte folositoare din pedeapsa executată, au rupt definitiv cu tendințele antisociale, înțelegînd să ducă o viață cinstită și să desfășoare o activitate utilă în societate. Mulți dintre ei au ajuns fruntași la locul de muncă, fiind stimați și apreciați ca oameni fără nici o pată în trecutul lor.

Fără îndoială că umanismul Codului penal nu se mărginește numai la aceste dispoziții. Acest principiu străbate ca un fir roșu toate prevederile sale. Ar fi de ajuns să ne referim la dispozițiile prin care sînt pedepsite faptele îndreptate împotriva orînduirii sociale și de stat, la cele care

sancţionează faptele care aduc atingere proprietăţii socialiste sau regulilor convieţuirii socialiste, pentru a evidenţia faptul că toate aceste reglementări, într-o formă sau alta, sînt menite să asigure cetăţenilor patriei noastre un climat sănătos pentru muncă şi pentru manifestarea personalităţii lor creatoare.

Toate aceste dispoziţii, ca şi multe altele, constituie totodată o garanţie trainică a respectării legalităţii socialiste, condiţie de excepţională însemnătate pentru viaţa şi activitatea membrilor societăţii noastre.

Democratismul consecvent al Codului penal

Codul penal aduce, de asemenea, soluţii originale în ce priveşte înfăptuirea democratismului socialist în realizarea politicii penale a statului nostru socialist.

Răspunzînd cerinţelor vieţii, directivele Congresului al IX-lea al P.C.R., ale Conferinţei Naţionale a partidului din decembrie 1967 subliniază necesitatea perfecţionării continue a societăţii noastre, a democraţiei socialiste. În acest sens, Codul penal legiferează modalităţi specifice, forme noi şi eficace de manifestare a opiniei publice în lupta împotriva manifestărilor antisociale. Sînt cunoscute rezultatele bune obţinute de comisiile de împăciuire, de consiliile de judecată din întreprinderi şi instituţii, de consiliile pentru soluţionarea litigiilor de muncă, de comisiile de control obştesc şi de alte forme prin care opinia publică intervine activ în viaţa societăţii.

Prin noul Cod penal această participare a opiniei publice se lărgeşte şi cunoaşte forme noi. Potrivit legii, în cazul unor infracţiuni sancţionate cu închisoare pînă la un an şi pentru care partea vătămată s-a adresat justiţiei, dacă se constată din atitudinea făptuitorului că regretă fapta, că a depus stăruinţă pentru a repara paguba pricinuită prin infracţiune, instanţa poate înlocui răspunderea

penală trimiţînd dosarul la organul de influenţare obştească din unitatea unde munceşte infractorul pentru a lua împotriva sa măsurile pe care acest organ le poate aplica.

De asemenea, în cazul unor infracţiuni pe care legea le pedepseşte pînă la 6 luni închisoare, instanţa, la cererea unităţii socialiste în care munceşte făptuitorul, va putea să-l încredinţeze acesteia pe garanţie, dacă este vorba de fapte petrecute la locul de muncă sau în exercitarea atribuţiilor de serviciu. În alte cazuri încredinţarea pe garanţie se poate admite numai dacă se stabileşte că unitatea este în măsură să supravegheze conduita făptuitorului.

Cererea pentru încredinţarea pe garanţie se face numai pe baza hotărîrii luate de adunarea generală a unităţii sau a organizaţiei respective şi care se pronunţă totodată asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru îndreptarea făptuitorului, desemnînd şi colectivul care se va îngriji de aducerea la îndeplinire a măsurilor stabilite. În lege se prevăd, de asemenea, condiţiile în care are loc revocarea încredinţării pe garanţie — dacă făptuitorul nu dă dovadă de îndreptare, dacă renunţă la luarea pe garanţie sau dacă este condamnat pentru altă infracţiune.

Această instituţie juridică-penală creează noi posibilităţi de aplicare diferenţiată a legii penale în raport cu natura şi gravitatea faptelor antisociale, permite o individualizare mai precisă a răspunderii penale. Pentru a hotărî asupra înlocuirii răspunderii penale, procurorul sau instanţa de judecată vor trebui să ţină seama de totalitatea datelor care caracterizează persoana făptuitorului, comportarea sa la locul de muncă şi în societate, felul de viaţă, antecedentele, vîrsta, starea sănătăţii etc., mai mult chiar, instanţa sau procurorul vor putea aprecia chiar comportarea celui în cauză după săvîrşirea faptei, regretul manifestat de el pentru încălcarea legii, stăruinţa depusă pentru a repara paguba şi a repune, dacă este posibil, lucrurile în starea în care s-au găsit iniţial.

Dar noua instituţie aduce răspunderi noi şi pentru colectivul din care făptuitorul face parte. Se ştie că săvîrşirea de infracţiuni este de multe ori consecinţa unei educaţii cetăţeneşti imperfecte, a reducerii sensibile a inhibiţiei, adică a capacităţii persoanei de a se abţine de la săvîrşirea de fapte ilegale. Aceasta se datoreşte adeseori şi colectivului din care face parte cel în cauză. Acolo unde colectivul, opinia publică din unitate este slabă, tolerantă faţă de abateri şi greşeli, măcinată de neînţelegeri, intrigi etc. nu se asigură climatul necesar pentru o bună educaţie cetăţenească.

De aceea analiza cazurilor de manifestări antisociale va însemna totodată şi un examen al climatului existent în cadrul colectivului din care a făcut parte făptuitorul. Asemenea concluzii se desprind implicit ori de cîte ori au loc în viaţa unui colectiv întîmplări cu consecinţe mai grave sau mai puţin grave. În orice caz, această confruntare va avea loc atunci cînd instanţa sau procurorul trimite dosarul unităţii din care face parte infractorul, pentru ca faptele comise să fie supuse dezbaterii organului obştesc de influenţare. Discutînd comportarea tovarăşului lor de muncă, întregul colectiv va avea de învăţat, va spori puterea lui de influenţare, se va ridica nivelul general de conştiinţă. Acelaşi proces se va produce şi în cazul dezbaterilor privind luarea pe garanţie a făptuitorului.

În acest context este important a fi subliniate nu numai posibilităţile pe care noua reglementare le creează iniţiativei opiniei publice socialiste, activizării ei, dar şi perspectivele pe care ea le deschide pentru creşterea continuă a rolului opiniei publice, a capacităţii ei de înţelegere a sarcinilor actuale, a exigenţei pe care ea o manifestă faţă de conduita membrilor societăţii.

Se ştie că formele şi metodele participării maselor la soluţionarea problemelor generale nu rămîn aceleaşi, ci se perfecţionează pe măsura dezvoltării conştiinţei înseşi a

maselor, a dobîndirii priceperii de conducere, a înţelegerii mai profunde a cerinţelor vieţii. Spre acest scop este îndreptată întreaga muncă educativă desfăşurată de partid, de organele de stat şi de organizaţiile obşteşti, precum şi eforturile elementelor înaintate ale opiniei publice, propria experienţă a maselor de cetăţeni, în confruntarea lor cu noile probleme la a căror soluţionare sînt chemaţi să participe.

Sub acest aspect noul Cod penal şi mai ales instituţia înlocuirii răspunderii penale şi activitatea organelor obşteşti de influenţare sînt menite a acţiona ca o adevărată şcoală de educaţie cetăţenească, contribuind la ridicarea conştiinţei juridice socialiste a cetăţenilor.

*
* *

Noul Cod penal reprezintă un document de excepţională însemnătate pentru întărirea legalităţii şi a ordinii de drept socialiste, pentru educarea în spiritul moralei socialiste a cetăţenilor. În texte de o aleasă conciziune, codul vorbeşte cetăţenilor nu numai despre ceea ce au realizat pînă acum, dar şi despre ceea ce au de făcut, despre îndatoririle lor faţă de patrie, faţă de societate şi de colectivul în care lucrează, faţă de bunurile obşteşti, faţă de familie şi faţă de ceilalţi membri ai societăţii. Prin prevederile sale, Codul penal reprezintă un instrument menit să contribuie într-o măsură substanţială la perfecţionarea relaţiilor sociale în ansamblul lor şi, în mod deosebit, a relaţiilor dintre oameni în societate. Aşa cum într-o picătură de apă se oglindeşte întregul ocean, fiecare articol din Codul penal reflectă năzuinţele, idealurile societăţii noastre, exigenţele pe care le ridică în faţa membrilor săi, acele cerinţe care conturează cu pregnanţă profilul moral al cetăţeanului societăţii noastre socialiste şi prefigurează tră-

săturile omului de mîine — omul societății comuniste. Desigur, Codul penal nu enumără toate îndatoririle care revin cetățenilor și nici nu epuizează exigențele moralei socialiste. Se poate spune că el cuprinde numai principiile morale de bază, că reprezintă un breviar de educație cetățenească absolut necesar pentru buna desfășurare a raporturilor sociale. În Codul penal sînt înscrise numai acele reguli a căror nerespectare poate tulbura grav viața socială, impunînd intervenția statului prin măsuri de constrîngere de o excepțională gravitate spre a preveni, a reprima și a reeduca pe cei care săvîrșesc fapte antisociale. Tocmai pentru că el reprezintă esența regulilor de comportare cetățenească, respectarea normelor înscrise în Codul penal devine principalul criteriu de deosebire a cetățenilor conștienți de cei care disprețuiesc disciplina și îndatoririle sociale, nesocotesc legile și ordinea, tulbură buna conviețuire a membrilor societății. Pe drept cuvînt asemenea elemente provoacă indignarea tuturor oamenilor de bună credință, a întregii opinii publice socialiste.

Avînd o asemenea însemnătate pentru viața socială, devine limpede că noul Cod penal este necesar să fie cunoscut și studiat cu atenție de toți cetățenii, propagarea dispozițiilor sale neputînd lipsi din nici o acțiune temeinică educativ-cetățenească. Cunoașterea Codului penal asigură condițiile cele mai bune pentru înfăptuirea dispozițiilor pe care le cuprinde, înlesnește punerea de acord a conduitei cetățenilor cu cerințele societății socialiste.

Respectarea prevederilor Codului penal, precum și a tuturor legilor țării, constituie o înaltă îndatorire cetățenească, contribuie la întărirea ordinii de drept socialiste, la progresul neîntrerupt al patriei noastre pe calea socialismului și comunismului.

DEZVOLTAREA NAȚIUNII ÎN CONDIȚIILE SOCIALISMULUI

Problemele referitoare la națiune și suveranitatea națională se impun mereu în atenția cercetătorilor, a vieții social-politice, evidențiindu-se ca probleme de mare importanță teoretică și practică în procesul dezvoltării societății contemporane. Temeiul acestor preocupări constă în faptul că înflorirea națiunii, afirmarea cît mai deplină și multilaterală a potențelor sale creatoare în domeniul producției materiale și al creației spirituale constituie o puternică forță motrice a progresului social. Astfel, dezvoltarea vieții materiale și spirituale a națiunilor în țările socialiste, întărirea unității oamenilor muncii, coeziunea lor sînt factori de consolidare a statului socialist, a orînduirii socialiste. În același timp, dezvoltarea vieții economice, culturale, științifice a fiecărei națiuni socialiste înmulțește posibilitățile de extindere și diversificare a legăturilor dintre țările socialiste. În acest fel, înflorirea fiecărei națiuni socialiste se afirmă ca factor obiectiv de întărire a sistemului mondial socialist.

Pe de altă parte, problemele națiunii, ale suveranității naționale au o mare semnificație în viața politică mondială. În epoca noastră de profunde prefaceri sociale, o dată cu creșterea înrîuririi sistemului socialist mondial se

dezvoltă conștiința popoarelor dominate de imperialism, crește lupta lor de eliberare. Alături de națiunile formate cu multă vreme în urmă, afirmîndu-și de-a lungul istoriei capacitatea lor creatoare, au apărut zeci de națiuni noi, care au un rol din ce în ce mai important pe plan internațional. O trăsătură caracteristică a lumii contemporane este desfășurarea pe scară largă a procesului de afirmare a ființei naționale a popoarelor. În Asia, Africa, America Latină s-au constituit numeroase state naționale independente pe ruinele fostelor imperii coloniale, popoarele acestor state continuînd lupta pentru dezvoltarea lor liberă și independentă, pentru a pune în valoare potențialul uman și material de care dispun, în interesul progresului, prosperității, al civilizației.

Dezvoltarea liberă și independentă a popoarelor întîmpină rezistența furibundă a cercurilor imperialiste agresive. Crește presiunea imperialismului asupra diferitelor popoare, se accentuează tendința burgheziei imperialiste din diferite țări de a renunța la prerogativele suveranității și independenței de stat în schimbul integrării monopoliste. În mod brutal, recurgînd la agresiuni militare, imperialismul american se amestecă în treburile altor popoare, le nesocotește voința de libertate și progres, încalcă integritatea teritorială și suveranitatea lor. Aceasta constituie principala frînă în calea progresului social-economic și național al unor țări, o piedică în calea colaborării multilaterale internaționale, în asigurarea păcii în lume.

În asemenea împrejurări internaționale complexe, ideile suveranității și independenței naționale, năzuința spre o viață națională liberă capătă importanța unor puternice forțe motrice antiimperialiste, cuceresc inimile a milioane și milioane de oameni. Oricîte piedici ar avea de înfruntat și oricîte jertfe ar trebui să dea, popoarele nu încetează lupta lor de emancipare națională și socială, pentru cucerirea independenței și suveranității, pentru dezvoltarea statului național.

Problemele națiunii, suveranității de stat și independenței naționale ocupă un loc de seamă în întreaga activitate politică și teoretică a Partidului Comunist Român, ca probleme strîns legate de dezvoltarea României socialiste și de afirmarea sa în contextul relațiilor internaționale actuale. Întemeindu-se pe generalizarea fenomenelor obiective din lumea contemporană, pe analiza istoriei multiseculare a poporului român și a experienței construcției socialiste, partidul nostru consideră că națiunea și statul vor continua să joace un rol important în dezvoltarea societății socialiste, evidențiind importanța hotărîtoare a acestui proces și căile dezvoltării lor multilaterale în etapa actuală de evoluție a țării. *Națiunea, ca formă de comunitate umană, departe de a fi istoricește depășită, găsește abia în socialism condițiile economice, social-politice și spirituale pentru deplina afirmare și dezvoltare, condițiile materializării întregii ei capacități creatoare în toate domeniile.* Subliniind rolul națiunii, al suveranității și independenței naționale în epoca contemporană, înfățișînd atît factorii cu acțiune obiectivă, care duc la creșterea rolului fiecărei națiuni, cît și principiile care trebuie să stea la temelia relațiilor dintre națiuni și state, Partidul Comunist Român contribuie efectiv la rezolvarea realistă și clarificarea teoretică a unor probleme de o deosebită semnificație în istoria contemporană.

1. NAȚIUNEA — COMUNITATE UMANĂ ISTORICEȘTE NECESARĂ

Constituirea popoarelor în națiuni, afirmarea statelor naționale de sine stătătoare reprezintă *o necesitate obiectivă a dezvoltării sociale, un proces legic, de neînlăturat în viața popoarelor.* Din analiza istoriei omenirii rezultă

că fiecărei formațiuni economice-sociale — caracterizată printr-un anumit mod de producție, o structură socială și o suprastructură proprie — îi corespunde și o formă specifică de comunitate umană. Epocii celei mai vechi — comuna primitivă — îi corespund ginta, tribul, uniunea de triburi ca forme de comunitate umană bazate pe legături de rudenie, de neam. Membrii tribului aveau un limbaj comun (dialectul tribal), obiceiuri comune, desfășurau activitatea de producție în comun, stăpînind laolaltă atît mijloacele de lucru, cît și rezultatele muncii lor.

În procesul destrămării orînduirii primitive se formează statul, apar clasele sociale și o dată cu aceasta se constituie noi forme de comunitate umană — popoarele. Statul presupune, cum spunea Engels, gruparea cetățenilor nu după legături de neam, ci după considerente teritoriale. În cadrul acestor teritorii se dezvoltă o activitate de producție și spirituală a colectivităților umane respective, se dezvoltă și se îmbogățește limba poporului. De aceea, din punct de vedere istoric, popoarele din era sclavagistă reprezintă prima formă de comunitate umană care se constituie pe legături teritorial-economice între oameni și au trăsături spirituale distincte. Astfel, multe popoare din societatea sclavagistă au avut o limbă și o cultură proprie, un teritoriu comun relativ permanent, o anumită viață economică comună. În ceea ce privește producția materială, ea era mult mai dezvoltată decît în orînduirea precedentă, dar încă insuficient de trainică. Din această cauză, fiind adesea nevoite să migreze pentru a-și asigura existența, multe din popoarele lumii antice au fost comunități umane efemere.

Cu destrămarea sclavagismului și trecerea la feudalism în Europa se formează de regulă popoarele și limbile moderne, unele prin dezvoltarea aceluiași popor antic, altele din amestecul mai multor popoare formate în orînduirea sclavagistă. Împrejurări istorice au făcut ca unele popoare — de pildă popoarele german, italian, român și al-

tele — să nu reușească să se constituie de la bun început într-un stat unitar, ci în mai multe formațiuni statale feudale, ceea ce avea să influențeze evoluția lor istorică spre statul național.

În procesul dezvoltării sociale, în condițiile trecerii de la feudalism la capitalism se dezvoltă o nouă bază de producție a societății, întemeiată pe producția manufacturieră și apoi pe industria mecanizată, se dezvoltă cultura și limba națională, viața națională a popoarelor, se constituie state naționale. Elementul fundamental care stă la baza afirmării națiunilor, a întăririi legăturilor materiale și spirituale dintre populația aceleiași țări îl constituie comunitatea de viață economică ce se manifestă în dezvoltarea forțelor de producție, formarea unei piețe naționale capitaliste, extinderea largă a schimburilor economice pe întreg cuprinsul țării. Cum aceste procese economice au loc o dată cu statornicirea modului de producție capitalist în Europa, rezultă că *din punct de vedere istoric afirmarea națiunilor este produsul epocii burgheze de dezvoltare socială*. Trăsăturile fiecărui popor, care îi dau personalitatea sa proprie — cultura sa specifică, limba sa, conștiința originii comune și a unității de neam, — ca să vorbim numai despre cîteva — se dezvoltă și se maturizează, adaugă noi valori care accentuează și definesc particularitățile naționale ale fiecărui popor. Națiunea nu se constituie deci pe un loc gol, ci ea este în esență rezultatul dezvoltării istorice a fiecărui popor, reprezintă continuarea într-o nouă epocă istorică a acestei dezvoltări. Burghezia a dezvoltat puternic forțele de producție ca urmare a industrializării, a sporit producția de mărfuri și, o dată cu aceasta, schimburile economice între oameni, creînd o piață economică unică a țării. Vorbind despre rolul burgheziei în concentrarea mijloacelor de producție, a proprietății și a populației, Marx relevă procesul de realizare a unității naționale și de centralizare politică a națiunii, subliniind că, în condițiile

capitalismului, *„provincii independente, aproape numai confederate, avînd interese, legi, guverne și vămi diferite, au fost înglobate într-o singură națiune, cu un singur guvern, o singură lege, un singur interes național de clasă, o singură frontieră vamală“* [1]. S-au format state naționale, în granițele cărora se exercită dominația politică și economică a burgheziei, suveranitatea sa ; au fost reglementate prin lege normele vieții economice-sociale în societate corespunzător intereselor de clasă ale burgheziei. Formarea statelor naționale suverane și independente reprezintă o mare cucerire a popoarelor, împlinirea unei cerințe vitale pentru progresul lor social-economic.

Potrivit teoriei marxist-leniniste, națiunea nu este un fenomen biologic, rasial, o comunitate de neam întîmplătoare, efemeră, ci un fenomen social, o comunitate umană caracterizată printr-un număr de trăsături definitorii, între care : comunitatea teritoriului — delimitat de alte țări prin granițe naționale ; comunitate de viață economică, de limbă și factură psihică, ce se manifestă în mod deosebit în cultura națională, în specificul național ; o importanță deosebită o are conștiința națională, care se exprimă în mod direct în sentimentul patriotismului. Desigur, în condițiile societății burgheze — date fiind baza economică, structura de clasă și contradicțiile sociale proprii acestei orînduiri —, națiunea nu este o comunitate umană omogenă din punct de vedere social, ci este scindată în forțe sociale opuse, întreaga sa creație materială și spirituală are loc în condițiile dominației proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție, a exploatării omului de către om, a luptei de clasă pe tărîm politic, economic, ideologic-cultural. Viața națiunii este de aceea, în această societate, profund contradictorie, căci în mod obiectiv este cu

[1] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 4, București, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 470.

neputință să se obțină armonizarea intereselor social-politice ale tuturor claselor sociale de îndată ce acționează legea exploatării omului de către om, a dominației claselor exploatatoare asupra claselor de oameni ai muncii. Încă în secolul trecut, mișcarea socialistă din România, demascînd teoriile burghezo-liberale despre nația-familie, despre muma-patrie, sublinia că *„acestei teorii metafizice de nație-familie socialiștii îi opun în față teoria nației întemeiate pe lupta de clasă“* [1]. În lumea burgheză, lupta de clasă reprezintă o puternică forță motrice a progresului social, calea prin care partea cea mai mare a națiunii, masele de oameni ai muncii impun satisfacerea revendicărilor lor vitale. De aceea ea poate fi apreciată și ca un factor al progresului național dacă avem în vedere că rezultanta confruntării continue a claselor sociale ce compun națiunea în capitalism o constituie dezvoltarea vieții materiale, a celei spirituale, maturizarea forțelor sociale purtătoare a unui nou mod de producție, a socialismului, menite să ducă mai departe procesul dezvoltării națiunii.

Un rol hotărîtor în închegarea națiunii, în manifestarea sa multilaterală îl are activitatea de producție, comunitatea de viață economică. Producția materială a stat la originea societății omenești și tot ea constituie un puternic factor de legătură între populația aceleiași țări. Producția de mărfuri a existat și în orînduirile sociale bazate pe clase anterioare capitalismului. Dar ceea ce era specific acestor orînduiri, mai ales feudalismului, era fărîmițarea extraordinară a producției, existența a nenumărate bariere vamale care despărțeau populația din diferite zone de producție și de muncă, ceea ce, de regulă, dădea economiei un caracter autoconsumator, închis, autarhic. Capitalismul realizează pentru prima oară o legătură economică multila-

[1] „Presa muncitorească și socialistă din România“, vol. I, 1865—1900, partea I, București, Editura politică, 1964, p. 367.

terală între toate localitățile, zonele, provinciile unei țări, asigură circulația largă a valorilor materiale pe întreg cuprinsul țării și pe plan internațional. Această orînduire face dependenți pe consumatori de producători, unitățile industriale de zonele de materii prime, comerțul de industrie, satul de oraș. Ea simplifică raporturile sociale, evidențiază pe prim plan proletariatul și burghezia, determinînd ca întreaga viață socială să fie influențată de dominația burgheziei în societate, de avîntul sau crizele economiei capitaliste, de lupta de clasă împotriva exploatării burgheze. Cum burghezia este clasa conducătoare în societate, care stăpînește mijloacele de producție și puterea politică în stat, ea joacă rolul principal în condițiile societății capitaliste în ceea ce privește realizarea comunității de viață economică.

În legătură cu aceasta trebuie apreciată și o altă trăsătură definitorie a națiunii — *comunitatea de teritoriu*. Complexul vieții economice format ca urmare a dezvoltării forțelor de producție și a extinderii relațiilor capitaliste, piața națională capitalistă accentuează rolul granițelor în delimitarea precisă a teritoriului asupra căruia se exercită suveranitatea claselor dominante și în cadrul căruia se desfășoară viața economică, politică, spirituală a națiunii. Întrucît în țările din Europa și în multe țări de pe alte continente mișcările naționale au fost conduse de către burghezie, aceasta s-a situat în fruntea statului național, imprimîndu-i un conținut și trăsături specific burgheze, constituindu-se „la ea acasă“, cum spunea Marx, ca forță suverană și independentă. Respectarea granițelor naționale, neamestecul în treburile interne, respectarea dreptului fiecărei națiuni de a se afirma de sine stătător, de a-și alege calea dezvoltării social-politice devin astfel condiții de prim ordin ale dezvoltării fiecărei națiuni și ale unei conlucrări fructuoase pe plan internațional.

Viața materială și spirituală a națiunii, întreaga activitate social-politică a forțelor sociale care o compun sînt organic legate de *dezvoltarea limbii naționale*. Dezvoltarea limbii comune este în primul rînd condiția de bază a desfășurării normale a vieții sociale, între care a activității de producție și a schimburilor economice. V. I. Lenin sublinia, spre exemplu, referindu-se la națiunile burgheze, că *„o limbă comună și dezvoltarea ei nestînjenită constituie una dintre condițiile cele mai importante pentru existența unui comerț cu adevărat liber și pe scară largă, corespunzător capitalismului contemporan, pentru o liberă și largă grupare a populației în diferite clase și, în sfîrșit, pentru asigurarea unei strînse legături între piață și orice întreprinzător mare sau mic, vînzător și cumpărător“* [1]. În al doilea rînd, comunitatea de limbă constituie condiția de bază pentru înflorirea vieții spirituale a națiunii, pentru dezvoltarea literaturii, artei, culturii naționale. Pentru evoluția națiunilor au avut o extrem de mare importanță apariția scrisului și a tiparului, formarea limbii literare, îmbogățirea ei continuă, factori care au permis extinderea activității culturale, generalizarea artistică a creației populare de masă, a folclorului, transmiterea din generație în generație a moștenirii culturale progresiste.

Preluînd tot ceea ce este înaintat din trecutul poporului, înglobînd creația nouă a poporului, cultura națională democratică are un puternic rol mobilizator, un rol de forță motrice a dezvoltării sociale. Prin creația sa democratică, progresistă, fiecare popor contribuie, de asemenea, la tezaurul culturii universale, la schimbul de valori spirituale între popoare.

În procesul dezvoltării economice și culturale, al luptei pentru emanciparea de sub jugul străin, pentru consolidarea statului național și apărarea suveranității și indepen-

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 280—281.

denței sale *se formează și se dezvoltă conștiința națională*, sentimentul apartenenței la același popor, la aceeași națiune istoricește constituită. Sentimentul patriotismului, format de-a lungul conviețuirii comune a populației aceleiași țări, sentimentul comunității de origine națională însuflețesc poporul, îi oțelesc forțele în lupta pentru apărarea și propășirea patriei. În această operă, o influență prețioasă au istoria națională, cinstirea marilor fapte ale trecutului, studierea luptei pentru emanciparea socială și națională a fiecărui popor. Este de aceea de înțeles de ce în procesul dezvoltării națiunii are loc valorificarea tradițiilor de luptă ale poporului împotriva asupririi străine, pentru neatîrnarea patriei, pentru dezvoltarea sa economică și culturală. Totodată, conștiința națională presupune stimă pentru alte popoare, ceea ce trebuie să se reflecte în unitatea sentimentului patriotic și a sentimentului solidarității internaționale cu lupta altor popoare, a altor națiuni pentru o viață liberă, în asimilarea a tot ceea ce este progresist, înaintat în creația altor popoare, în cadrul schimbului internațional de valori materiale și spirituale.

Conceptul de națiune, așa cum îl înțelege gîndirea marxistă, are în vedere și *particularitățile naționale*, reflectate în felul de trai, obiceiuri, tradiții, port, muzică specifice fiecărei națiuni. Cercetările etnografice arată că, de-a lungul secolelor, masele au păstrat nealterate, au îmbogățit și au dezvoltat continuu tradițiile populare în ceea ce privește cîntecul, portul, dansul, obiceiurile înaintate. Cultivarea acestora a fost și este nu numai un prilej de desfătare culturală, artistică, dar și o formă de luptă pentru păstrarea și emanciparea ființei naționale. Este de remarcat că în condițiile formării și dezvoltării fiecărei națiuni se întărește convingerea de a dezvolta și cultiva tradițiile culturii poporului, obiceiurile proprii, de a da noi străluciri culturii naționale. Bunăoară, popoarele multor țări din Africa, devenind libere, caută să fructifice creația popu-

lară. În această acțiune se înscriu, de pildă, festivalurile culturale ale popoarelor din Africa neagră, expresie a renașterii lor naționale, a tendinței obiectiv necesare de a cultiva și dezvolta cultura populară.

Pentru dezvoltarea nestingherită a națiunii, pentru progresul său economic, politic, cultural are o importanță hotărîtoare *constituirea statului național de sine stătător*, cucerirea independenței naționale. Istoria omenirii arată că orice mișcare națională tinde în mod necesar spre constituirea unui stat propriu, care să satisfacă cerințele dezvoltării sociale a națiunii respective. *Formarea statelor independente este o mare cucerire a popoarelor, constituie o necesitate istorică, un factor de progres social.* Acest proces se desfășoară intens și în zilele noastre în Africa, în Asia și în alte zone ale lumii unde se mai menține jugul asupririi coloniale. Renașterea națională a popoarelor dominate de imperialism, constituirea de noi state naționale independente au o importanță istorică atît pentru popoarele respective, cît și pentru progresul general al omenirii, pentru desfășurarea normală a vieții internaționale. Aceasta explică rolul progresist al luptei de eliberare națională, cît și importanța luptei pentru apărarea suveranității și independenței fiecărui stat. *„Popoarele care au luptat secole de-a rîndul pentru scuturarea jugului asupririi străine* — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, *simțind gustul libertății și independenței naționale, bucurîndu-se de dreptul de a-și hotărî soarta proprie, viitorul patriei, nu pot renunța la aceste prerogative sacre, care le asigură mersul sigur spre o orînduire socială mai dreaptă, spre civilizație“* [1].

Avînd meritul de a releva factori cu acțiune permanentă, materiali și spirituali, care definesc trăsăturile națiunii,

[1] *Nicolae Ceaușescu*, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 395—396.

conceptul marxist de națiune nu este, firește, închistat, imuabil. Orice definiție comportă îmbunătățiri, o continuă îmbogățire a conținutului. Această definiție se referă mai ales la națiunile formate în condițiile ascensiunii burgheziei, dar în esență ea cuprinde și caracteristicile națiunilor ce se formează în zilele noastre, ca și ale națiunilor socialiste. Trebuie, firește, avut în vedere că fenomenele sociale sînt mult mai complexe și contradictorii decît pot să fie reflectate într-o definiție. De pildă, la unele națiuni s-au păstrat două sau mai multe limbi (în Elveția, Belgia, Canada, India și alte state). La unele țări, ca, de pildă, Pakistanul, teritoriul este împărțit în două mari zone, despărțite prin sute de kilometri una de alta. În Statele Unite ale Americii, națiunea s-a format dintr-un conglomerat de popoare care, alături de cultura americană comună și de limba oficială engleză, mai păstrează limba, cultura, obiceiuri specifice popoarelor din care provin. În sfîrșit, profunde schimbări în viața națiunii aduce socialismul în primul rînd în ceea ce privește comunitatea de viață economică și culturală, drepturile și libertățile democratice, înflorirea culturii și a limbii naționale. De aceea nu trebuie absolutizată definiția arătată mai sus; ea trebuie apreciată în mod dialectic, luîndu-se în considerare toate fenomenele lumii contemporane, întreaga experiență istorică a dezvoltării națiunilor și statelor.

2. PROCESUL FORMĂRII ȘI DEZVOLTĂRII NAȚIUNII ROMÂNE. CONSTITUIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

Formarea națiunii române și afirmarea ei independentă în concertul mondial al națiunilor, al popoarelor reprezintă, ca în cazul altor popoare, un proces obiectiv de dezvoltare economică, socială și culturală a societății pe teritoriul patriei noastre. După cum este cunoscut, formarea poporului român a avut loc de-a lungul mileniului întîi al erei noastre din dezvoltarea populației autohtone daco-romane și asimilarea altor populații între care populația slavă veche, ajunsă pe acest teritoriu prin secolele al VI-lea și al VII-lea. Preluînd trăsăturile caracteristice ale dacilor și romanilor — strămoșii săi —, poporul nostru și-a făurit de-a lungul veacurilor o cultură proprie materială și spirituală, trăsături morale și o factură psihică proprii. În afirmarea personalității sale, a rolului său în progresul social, o importanță majoră a avut închegarea statelor feudale românești — Transilvania, Țara Românească și Moldova —, care au purtat grele lupte împotriva asupritorilor străini. În decursul multor secole ulterioare s-au acumulat treptat elementele materiale și spirituale care aveau să ducă, în condițiile epocii moderne, la formarea națiunii române. Acesta a fost un proces îndelungat, căci nenumăratele bariere vamale interioare, vămile dintre cele trei provincii românești, rivalitatea boierească, dominația otomană, habsburgică și țaristă au fost tot atîtea piedici care trebuiau învinse pentru a asigura dezvoltarea poporului nostru spre constituirea statului său unitar. În ciuda acestor vicisitudini istorice, n-au încetat legăturile dintre cele trei provincii românești pe tărîm economic, cultural, politic. În lupta împotriva asupritorilor străini, românii din Moldova, Țara Românească, Transilvania s-au găsit adesea alături pe cîmpul de luptă mai ales sub conducerea lui Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul. Încercarea lui Mihai Viteazul de a uni cele trei provincii românești într-un singur stat politic a intrat în istorie ca un episod măreț și pilduitor, cu toate că tendințele centrifuge ale boierimii și intervențiile puterilor feudale străine au făcut cu neputință pe atunci realizarea unității depline și definitive a poporului român.

O puternică piedică în calea maturizării condițiilor pentru constituirea statului unitar român au constituit-o dominația străină asupra țărilor românești, încălcarea independenței și suveranității sale. Jugul marilor puteri feudale vecine — imperiile otoman, țarist și habsburgic —, a apăsat greu asupra poporului român, a afectat grav progresul social și național. Asuprirea străină a avut un rol nefast în primul rînd prin frînarea dezvoltării forțelor de producție. De pildă, obligațiile față de Poarta otomană la care erau supuse Principatele române, jaful direct în economie al trimișilor otomani, al fanarioților au frînat procesul de acumulare a capitalului și, prin aceasta, dezvoltarea forțelor de producție moderne, închegarea pieței naționale, extinderea legăturilor economice externe. În același timp, sub dominația habsburgică, Transilvania era hărăzită să se dezvolte unilateral, potrivit intereselor imperiului, ale burgheziei austriece și maghiare, iar populația românească de aici era lipsită de drepturi politice, supusă unui regim de asuprire. Lupta de interese dintre marile puteri feudale și apoi capitaliste în această zonă a lumii, războaiele purtate de Imperiul țarist, Imperiul otoman și cel habsburgic pe teritoriul românesc, amestecul direct al puterilor străine în treburile poporului român au afectat grav dezvoltarea sa independentă și suverană, amenințînd însăși existența statală a țărilor românești.

Jugul străin a frînat dezvoltarea societății pe teritoriul patriei noastre, dar nu a putut să oprească mersul înainte al poporului român, care a înscris nenumărate pagini eroice în lupta pentru independență și libertate socială. În procesul destrămării feudalismului, al formării relațiilor de producție capitaliste și dezvoltării forțelor de producție bazate pe industrie s-au creat treptat bazele obiective ale unirii întregului popor român într-un stat național unitar.

Începînd de prin a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, după reformele lui Constantin Mavrocordat în

Țara Românească și Moldova și după unele măsuri imperiale în Transilvania, prin care s-a înlocuit servitutea personală a țăranilor printr-o anumită libertate, au început să se extindă treptat munca salariată în agricultură, arenda în bani. Are loc formarea capitalului comercial și dezvoltarea manufacturilor de tip feudal-capitalist. În veacul următor se dezvoltă tot mai mult producția meșteșugărească și manufacturieră de tip burghez, apar unități industriale pentru prelucrarea produselor agricole, a lemnului, metalului, pentru extracția petrolului, se dezvoltă căile de comunicație, porturile. În urma tratatului de la Adrianopol (1829), prin care a fost înlăturat monopolul turcesc asupra economiei românești, prevăzîndu-se „nemărginita libertate a comerțului cu celelalte țări", se deschid noi posibilități pentru acumularea capitalului, dezvoltarea pieței interne și intrarea țărilor române în orbita pieței mondiale capitaliste, aflată în plină dezvoltare. Se intensifică schimburile economice dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania, construindu-se în acest scop șoselele (București-Focșani, București-Vîrciorova, București-Predeal etc.). Este desființată vama dintre Moldova și Țara Românească, sînt desființate multiplele bariere vamale din interiorul principatelor. Treptat se dezvoltă forțele de producție ca urmare a construirii de întreprinderi industriale, se lărgește piața națională, elemente importante în unirea națiunii.

Concomitent cu dezvoltarea economică *se dezvoltă cultura națională*, în care de la bun început se afirmă ideile unității tuturor românilor din cele trei provincii, ale originii lor daco-latine comune, se formează treptat conștiința națională a poporului român. Începînd cu primele texte în limba română din secolul al XVI-lea, cu lucrările de gramatică românească din secolul al XVIII-lea din Transilvania și Țara Românească, cu opera cronicarilor

moldoveni și munteni, limba și cultura românească se dezvoltă continuu. În secolul al XIX-lea apar numeroase publicații care militează pentru culturalizarea maselor, răspîndesc idei ce reflectă năzuințele spre unitate națională ale poporului. Astfel, dintre multe altele, sînt demne de consemnat „Magazinul istoric pentru Dacia", editat de Nicolae Bălcescu și Treboniu Laurian, „Albina românească", întemeiată de Gheorghe Asachi, „Dacia literară", „Arhiva românească", „Steaua Dunării", apărute sub redacția lui Mihail Kogălniceanu, „Gazeta de Transilvania" și „Foaie pentru minte, inimă și literatură", editate de George Barițiu în Ardeal, „România viitoare" și multe alte publicații cu un conținut patriotic și cu o puternică orientare de luptă pentru unitatea națională.

Un mare număr de societăți și asociații cu caracter literar, cultural se creează în această vreme, expresie a deșteptării naționale a poporului nostru. Astfel, în 1827 Dinicu Golescu creează în Țara Românească „Societatea literară", iar șase ani mai tîrziu, Ioan Cîmpineanu înființează „Societatea filarmonică". În 1846 „Asociația literară a României" reunea în conducere oameni de cultură din toate cele trei provincii românești, punîndu-și ca scop „să se adune români din toate provinciile cînd în București, cînd în Iași, cînd în Brașov și aiurea, și cu mijlocul acesta să se consulte pentru o acțiune generală din partea tuturor românilor dacă evenimentele ar cere-o".

Revoluționari și figuri proeminente ale culturii românești — poeții Văcărești, Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac, Ion Heliade-Rădulescu, Gheorghe Lazăr și mulți alții în Țara Românească, Gheorghe Asachi, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi în Moldova, Samuel Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu, George Barițiu, Avram Iancu, Andrei Mureșanu, Eftimie Murgu și alții, în Transilvania și Banat — au desfășurat o prodigioasă activitate pentru trezirea conștiinței naționale a maselor,

unirea poporului român într-un stat național unitar, cîștigarea independenței și suveranității naționale. Încălzită la flacăra unui fierbinte patriotism, opera lor a jucat un mare rol în triumful idealului național al poporului român.

Pe măsură ce se dezvoltă producția de mărfuri și se intensifică schimburile comerciale, reprezentanții burgheziei în formare devin tot mai mult conștienți de necesitatea înlăturării relațiilor feudale, a jugului asupririi străine și de necesitatea unității naționale. Veacul al XIX-lea este din acest punct de vedere un veac de profunde frămîntări sociale, de ascuțite conflicte de clasă în toate provinciile românești. Mișcarea revoluționară din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, îndreptată împotriva perimatelor rînduieli medievale și a jugului turcesc, este urmată de revoluțiile burghezo-democratice din Țara Românească, Moldova și Transilvania, în cursul cărora, pe lîngă revendicările cu caracter economic, social, s-a făcut puternic auzită dorința populației românești de a se uni într-un stat unitar. Referindu-se la originala împletire a sarcinilor sociale și naționale în revoluția de la 1848, Nicolae Bălcescu, patriot înflăcărat și luptător revoluționar democrat, scria în 1850 că programul acestei revoluții era „*organizarea democrației și eliberarea țăranului, împroprietărindu-l. Într-un cuvînt trebuia făcută o revoluție democratică și socială... O dată înfăptuită această revoluție, ne mai rămîneau de făcut alte două revoluții: o revoluție pentru unitatea națională și, mai tîrziu, pentru independența națională, ca în felul acesta națiunea să reintre în posesia deplină a drepturilor sale naturale*"[1]. Revoluția de la 1848 a zguduit puternic orînduirea feudală, a slăbit pozițiile moșierimii, a deschis drumuri noi pentru evoluția capitalistă a țării noastre, pentru înfăptuirea unor idealuri

[1] „Gîndirea social-politică despre Unire (1859)", București, Editura politică, 1966, p. 49.

fundamentale ale poporului român. Această revoluție, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, a aprins flacăra spiritului revoluționar în țările române, a dezvoltat și mai puternic conștiința de sine a poporului nostru, convingerea sa în necesitatea unirii celor trei state românești într-un stat național unitar de sine stătător.

Rod al unor largi lupte purtate de masele populare, de intelectualii patrioți și celelalte forțe înaintate ale națiunii, în anul 1859 s-a realizat Unirea Țării Românești cu Moldova, eveniment de o deosebită importanță istorică, primul pas important pe calea formării statului național unitar. Înfăptuită prin lupta poporului român, avînd în frunte figuri de patrioți înflăcărați ca Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alexandru Rosetti, Dimitrie Bolintineanu și alții, Unirea a creat noi condiții dezvoltării economice și social-politice a țării, întăririi capacității de luptă a poporului în vederea scuturării jugului străin. Evenimentele care au urmat Unirii — înfăptuirea reformei agrare în 1864 și cîștigarea independenței de stat în 1877 — au avut, de asemenea, o deosebită importanță pentru dezvoltarea capitalistă a țării noastre. Cîteva decenii mai tîrziu, în împrejurările prăbușirii Imperiului austro-ungar, ale triumfului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Rusia — care a dat o puternică lovitură imperialismului în ansamblul său și a deschis o eră nouă în istoria omenirii, era socialismului — s-a realizat idealul creării statului național român unitar. Aceasta a fost o mare cucerire istorică, căci, cum remarca tovarășul Nicolae Ceaușescu, *„înfăptuirea unității statului român — operă a maselor largi din întreaga țară, a întregului nostru popor — a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție ; înmănuncherea laolaltă a energiilor și capacităților creatoare ale poporului nostru a creat condiții favorabile*

activității forțelor progresiste ale societății, mișcării muncitorești revoluționare“ [1].

După anul 1918 s-a intensificat procesul de dezvoltare industrială a țării, rămășițele feudale la sate au primit o nouă lovitură prin reforma agrară de după război, s-au înmulțit posibilitățile de dezvoltare a comerțului exterior, viața culturală a țării a devenit treptat mai bogată. Dar toate acestea s-au înfăptuit în condițiile unor profunde contradicții social-economice generate de regimul burghezo-moșieresc, ale luptelor sociale purtate de masele populare pentru drepturi, libertăți democratice, progres social, împotriva exploatării și dominației capitalului străin în economie. În orînduirea burghezo-moșierească poporul nostru nu și-a putut împlini pe deplin năzuințele de a fi stăpîn în țara sa, de a-și fructifica nestingherit capacitatea sa de creație materială și spirituală. În acea epocă istorică, națiunea română nu se prezenta ca o comunitate umană omogenă din punctul de vedere al structurii sociale și al profilului spiritual. Viața lăuntrică a națiunii se întemeia pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, pe concentrarea principalelor mijloace de producție și a avuției naționale în mîinile unui mănunchi de exploatatori — burghezia și rămășițele moșierimii —, care dominau în societate atît din punct de vedere economic, cît și din punct de vedere politic și ideologic.

Este știut că datorită împrejurărilor istorice în care s-a desfășurat revoluția burghezo-democratică în România, o parte a burgheziei a pactizat din punct de vedere politic cu moșierimea, ceea ce avea să frîneze dezvoltarea rapidă, nestingherită a economiei capitaliste. În același timp, marea burghezie și moșierime au facilitat pătrunderea capitalului străin în economia țării, au înfeudat țara marilor puteri imperialiste, știrbind grav independența și suvera-

[1] *Nicolae Ceaușescu*, op. cit., vol. 1, p. 350.

nitatea națională. În ciuda acestui fapt, burghezia avea să joace încă un rol important în viața socială și politică a țării, fiind interesată în dezvoltarea industriei, a sistemului financiar și de credit, a transportului și comerțului, în folosirea științei și tehnicii, ceea ce corespundea cerințelor obiective ale progresului societății. În mod deosebit, în perioada dintre cele două războaie mondiale s-a întețit dezvoltarea industrială a României, creșterea forțelor sale de producție. Au fost construite uzine, căi ferate, monumente arhitectonice, mulți dintre oamenii de știință și cultură s-au afirmat ca pionieri în diferite domenii ale creației, înscriindu-și numele în panteonul culturii naționale și în cultura universală. Purtînd povara muncii pe ogoare, în industrie, desfășurînd puternice lupte sociale, masele populare au dat contribuția hotărîtoare la făurirea unei bogate culturi materiale și spirituale, au împins mereu înainte dezvoltarea socială. Dar persistența rămășițelor feudale în viața economică, acțiunea stihinică a legilor dezvoltării sociale, regimul exploatării și asupririi, dominația monopolurilor străine în economie au fost tot atîția factori care au făcut ca viața poporului muncitor în vechiul regim să fie foarte grea. Țara noastră nu a putut atinge în acei ani o puternică dezvoltare economică, pe măsura forței creatoare a poporului român. Tocmai de aceea progresul națiunii în condițiile vechii orînduiri a fost contradictoriu, limitat, manifestîndu-se ca o rezultantă a luptei de clasă, care constituia una din principalele forțe motrice ale societății.

Asupra dezvoltării națiunii în condițiile epocii burgheze a exercitat o puternică influență lupta revoluționară a clasei muncitoare, a țărănimii și a celorlalte forțe progresiste. Mișcarea muncitorească a influențat întregul curs al vieții social-politice a țării, a jucat rolul unei puternice forțe motrice a dezvoltării societății. Încă din zorii activității sale, pe măsură ce se maturiza din punct de vedere politic, ideologic și al capacității de generalizare a fenomenelor sociale, mișcarea muncitorească a căutat soluții pentru evoluția României, a luat poziție în problemele de bază ale vieții sociale și naționale. La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, proletariatul, mișcarea socialistă au fost fervenți luptători pentru unitatea de stat a poporului român, cucerirea și consolidarea independenței, desființarea rămășițelor feudale din agricultură și soluționarea democratică a problemei țărănești, intronarea unui regim politic de libertăți și drepturi democratice. Proletariatul și-a dovedit cu prisosință rolul de forță socială înaintată a societății, de purtător consecvent al aspirațiilor de progres, libertate socială și națională.

Apărut în vîltoarea unor puternice lupte sociale care au cuprins țara la sfîrșitul deceniului al doilea al secolului nostru, născîndu-se ca rezultat al unui proces obiectiv de dezvoltare a societății românești, a mișcării muncitorești, Partidul Comunist Român a preluat și a dus mai departe aceste tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste. El s-a plămădit și a activat ca forță politică ce reprezenta interesele majorității covîrșitor dominante a națiunii — oamenii muncii, ca forță de organizare și conducere a luptei lor împotriva asupririi și exploatării burghezo-moșierești, pentru socialism. În noianul de interese contradictorii, antagoniste, care generau puternice și frecvente frămîntări și convulsii sociale, proprii societății burgheze, partidul comunist, ca forță politică a clasei celei mai înaintate, proletariatul — reprezenta prin politica și țelurile sale interesele naționale generale de progres economic și social, întruchipa năzuințele maselor spre libertate, perspectiva istorică, viitorul, care nu putea fi altul decît trecerea la socialism. Partidul Comunist Român a militat în vederea unirii oamenilor muncii indiferent de naționalitate, a tuturor forțelor sociale înaintate ale poporului atît

împotriva exploatării și asupririi, cît și împotriva înfeudării țării de către capitalul străin. El a fost *„inspiratorul și organizatorul luptei revoluționare a clasei muncitoare, pentru libertatea și înflorirea patriei, pentru fericirea celor ce muncesc, exponentul și apărătorul ferm al intereselor poporului român, avangarda sa marxist-leninistă"*.

Merită, de asemenea, să subliniem că o caracteristică a luptei de eliberare socială și independență națională, pentru propășirea și libertatea țării a constituit-o prezența de-a lungul secolelor, alături de poporul român, a maselor muncitoare și forțelor înaintate ale naționalităților conlocuitoare. Împrejurările istorice au făcut ca, de-a lungul veacurilor în Transilvania și Banat alături de români să conviețuiască alte naționalități — maghiari, secui, sași, șvabi, sîrbi. Ei au trăit și au muncit împreună pe același teritoriu, au avut de înfruntat în comun urgia exploatării și asupririi, au durat împreună orașe și sate, valori materiale și comori de artă. Cei mai înaintați luptători români, maghiari, germani au militat pentru unitatea și frăția de luptă a tuturor cetățenilor țării indiferent de naționalitate. În puternicele răscoale de la 1437 și 1514, în lupta contra dominației otomane și habsburgice, în multe episoade ale revoluției de la 1848 ca și în alte momente hotărîtoare pentru soarta acestei țări, forțele revoluționare indiferent de naționalitate s-au găsit alături. În neuitatul an 1848, Avram Iancu dădea expresie necesității luptei comune în cuvinte pline de adevăr și semnificații patriotice : „firea ne-a așezat în una patrie ca împreună să asudăm cultivînd-o și împreună să gustăm dulceața fructelor ei". În același sens, revoluționarul maghiar Simonffy József scria că „românii și ungurii au neapărată trebuință de cea mai strînsă frăție. Numai astfel își vor asigura existența. Prin urmare cine seamănă... ură și produce vărsare de sînge între aceste două națiuni surori este trădător al propriei națiuni". De pe aceleași poziții de frăție tate și unitate au militat atunci

Nicolae Bălcescu, Cezar Bolliac, Petöfi Sandor, Laszlo Teleki, Stefan Ludvig Roth, Gabor Aron și mulți alții. Aceste tradiții, preluate de mișcarea muncitorească, de Partidul Comunist Român, au fost duse mai departe, au devenit un bun de preț al luptătorilor revoluționari din țara noastră indiferent de naționalitate. Este meritoriu faptul că forțele înaintate din rîndul naționalităților maghiară și germană din Transilvania au înțeles năzuințele poporului român spre unitate de stat și le-au sprijinit cu simpatie. În mai 1918, spre exemplu, militantul socialist Iosif Cizer spunea referindu-se la lupta românilor transilvăneni pentru unire cu țara : „Nu vă punem piedici în calea realizării unității voastre naționale... Trecutul care a prădat muncitorimea și care a pus biruri grele pe umerii noștri, politica greșită față de naționalități s-au sfîrșit... Și voi ați fost subjugați și jecmăniți, pămîntul acesta de pe care v-a alungat statul maghiar și capitalismul a fost al vostru. Dar nu poporul maghiar v-a alungat la marginea pădurii. Nu ! Capitalismul v-a alungat, căci capitalismul n-are naționalitate. Naționalitatea lui este banul, puterea blestemată care deopotrivă apasă pe muncitorul român și maghiar sau german". În ciuda politicii de învrăjbire națională cultivată de clasele exploatatoare, cei ce muncesc și-au dat mîna în luptele de clasă purtate, au apărat patria lor comună, i-au asigurat progresul economic și social-politic.

Situîndu-se în fruntea luptei de clasă comune a oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, comuniștii au dat nenumărate jertfe pentru triumful idealului de eliberare socială și națională al poporului nostru. În anii de grea cumpănă din perioada fascismului și războiului hitlerist, organizînd și conducînd rezistența antifascistă, antihitleristă, reușind să coalizeze în acțiunea de răsturnare a dictaturii militare-fasciste și de scoatere a țării din război, forțele patriotice și antihitleriste, Partidul

Comunist Român au asigurat victoria insurecției armate antifasciste din august 1944, salvarea poporului român de la catastrofa națională spre care îl împingea regimul antonescian, eliberarea sa de sub jugul Germaniei hitleriste.

Victoria revoluției populare, instaurarea regimului democrat și apoi trecerea la socialism au creat noi condiții, superioare, procesului de dezvoltare a poporului nostru, a națiunii române, de înflorire a țării.

3. DEZVOLTAREA NAȚIUNII ROMÂNE ÎN CONDIȚIILE SOCIETĂȚII SOCIALISTE. PRIETENIA FRĂȚEASCĂ A OAMENILOR MUNCII, FĂRĂ DEOSEBIRE DE NAȚIONALITATE

În analiza evoluției națiunii în condițiile socialismului trebuie pornit în primul rînd de la concluzia marxist-leninistă potrivit căreia factorul hotărîtor al construcției socialiste este poporul însuși al țării respective, munca și activitatea sa creatoare de transformare revoluționară a societății. În această activitate se schimbă nu numai condițiile vieții materiale a societății ca urmare a creșterii forțelor de producție, se modifică nu numai relațiile sociale și viața ideologică, ci se schimbă structura socială a țării, se schimbă, se modelează oamenii înșiși, profilul lor etic, concepțiile lor despre lume, viața lor de toate zilele. Aceasta înseamnă că socialismul nu întrerupe procesul firesc, natural de dezvoltare a națiunii, ci, dimpotrivă, îl duce mai departe, pe planuri superioare, în condiții social-economice, politice și spirituale cu totul noi, cînd în societate se instaurează dominația politică, economică și ideologică a celor ce muncesc, adică a forțelor covîrșitor dominante ale națiunii. Concepțiile după care grija pentru dezvoltarea vieții naționale a popoarelor în condițiile socialismului ar însemna situarea pe poziții naționaliste nu

are, de aceea, nici o bază reală, este greșită din punct de vedere ideologic și politic, fiind de aceea dăunătoare dezvoltării sociale. Încă Vladimir Ilici Lenin a criticat pozițiile nihiliste, troglodiste ale acelora care, după victoria revoluției proletare, susțineau că trebuie rupt definitiv cu întreaga creație materială și spirituală a trecutului, trebuie distrusă creația generațiilor anterioare și zidit socialismul pe teren defrișat de asemenea vestigii, multe din ele milenare. Însăși teoria socialismului științific, concepția revoluționară despre lume a proletariatului este rezultatul analizei critice a tot ce a creat omenirea, rezultatul sintetizării a ceea ce este valoros, progresist din această creație, rezultatul concluziilor izvorîte din analiza succesiunii modurilor de producție, a cerințelor producției materiale și spirituale ale societății, a evoluției firești a societății spre trepte superioare de dezvoltare. Din această înlănțuire dialectică a fenomenelor rezultă și concluzia marxistă despre continuitatea procesului de dezvoltare a națiunii în epoca socialismului, despre necesitatea renașterii naționale a popoarelor și a înfloririi națiunii în condițiile societății socialiste.

Statul socialist, națiunea socialistă preiau și îmbogățesc tot ceea ce este progresist și înaintat din trecutul istoric al poporului, adevăratele valori materiale și spirituale create de popor de-a lungul secolelor, continuă în mod firesc, pe un plan nou, unele trăsături ale națiunii formate de-a lungul vremii, schimbă din temelii bazele existenței sale, duc la îmbogățirea vieții sale materiale și culturale, a profilului său moral. Înlăturînd toate acele fenomene din lumea burgheză care puneau stavile în calea afirmării maselor populare, socialismul deschide calea dezvoltării lor multilaterale, descătușează forțele și energiile lor inepuizabile, le canalizează spre progres și prosperitate, multiplică posibilitățile lor de afirmare, de manifestare a adevăratei lor egalități sociale.

Care sînt principalele modificări în viața națiunii în condițiile societății socialiste? În ce constau trăsăturile evoluției națiunii în perioada actuală?

După cum am văzut, clasicii marxism-leninismului, referindu-se la națiune, subliniau că unirea oamenilor în cadrul acestei forme istorice de comunitate socială este determinată de factori economici dintre cei mai profunzi. În condițiile capitalismului, comunitatea de viață economică a națiunii se realiza prin existența pieței naționale unice, creată sub imperiul producției de mărfuri. Această comunitate economică era profund contradictorie, reflexie a intereselor economice antagoniste ale diferitelor clase și pături sociale. În condițiile socialismului, factorul hotărîtor al unirii națiunii îl constituie relațiile de producție noi, întemeiate pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, pe colaborarea și ajutorul reciproc dintre oameni. Pe această temelie se realizează complexul economic național unitar, care înglobează într-un mod armonios toate ramurile producției materiale, toate zonele țării, activitatea tuturor claselor și păturilor sociale.

Baza economică a societății noastre este unitar socialistă *. Urmare a transpunerii în viață a politicii economice a partidului comunist, se dezvoltă an de an proprietatea socialistă, se adîncesc și se multiplică legăturile dintre ramurile economiei, dintre regiuni, legături istoricește constituite. Între anii 1950 și 1967, spre exemplu, fondurile fixe productive, indice caracteristic al dezvoltării proprietății obștești, au crescut de 3,3 ori, în condițiile modernizării lor continue. Astfel, circa 65% din totalul mașinilor de prelucrare a metalelor și 67% din totalul mașinilor de așchiere a metalelor au o vechime de pînă la 10 ani și nu-

mai 17% și respectiv 15% au o vechime de peste 20 de ani. În ceea ce privește agricultura, valoarea mijloacelor fixe la 100 ha teren agricol a ajuns în 1967 la 856 200 de lei în întreprinderile agricole de stat. În același an, valoarea medie a proprietății obștești a cooperativelor agricole de producție reprezentînd 237 200 de lei la 100 ha teren agricol. Dezvoltarea în continuare a proprietății socialiste, de stat și cooperatistă, stă chezășie înfloririi continue a vieții economice a poporului nostru.

Forțele de producție ale țării, care stau la baza creării bunurilor materiale necesare populației, au cunoscut o revoluționare continuă. Cerințele de bunuri materiale ale întregii națiuni sînt satisfăcute în noua orînduire la un nivel mereu mai înalt de către economia socialistă, în plină dezvoltare. Producția industrială globală era în 1967 de 7,2 ori mai mare decît în 1950. În aceeași perioadă, producția globală agricolă a crescut de 1,2 ori; în 1967 producția totală de cereale a ajuns la 13 511 700 de tone — cea mai mare producție din istoria României. Despre proporțiile în care se dezvoltă forțele de producție ale țării vorbește faptul că volumul producției industriale globale realizat într-un singur an echivalează cu circa 80% din volumul producției obținute în întreaga perioadă a primului plan cincinal (1951—1955).

Oprindu-ne asupra gradului de dezvoltare a producției materiale pe care se sprijină viața națiunii în societatea socialistă, ni se pare deosebit de sugestivă creșterea producției pe locuitor la principalele produse. Astfel, dacă ne referim la unele produse care exprimă gradul puterii economice a unei țări, constatăm, după cifre estimative, că în 1967 producția de oțel pe locuitor era de 212 kg (de peste 10 ori mai mare decît în 1938), producția de laminate finite pline de 150 kg (de aproape 7 ori mai mare ca în 1938), cea de energie electrică de 1 280 kWh (de 13 ori mai mare ca în 1938), producția de ciment de 328 kg (de

* Mica producție de mărfuri existentă în unele ramuri economice, de pildă în agricultură în zonele de deal și munte, sau în domeniul meșteșugăresc reprezintă un fenomen cu totul neînsemnat pentru viața economică a țării, de îndată ce nu produce decît aproximativ 3% din totalul producției.

circa 10 ori mai mare ca în 1938), producția de țesături — peste 25 m^2 (de peste 3 ori mai mare), producția de încălțăminte pe locuitor de peste 12 ori mai mare, cea de zahăr de aproape 4 ori mai mare ș.a.m.d. Asemenea cifre sînt însă departe de a înfățișa profunzimea schimbărilor în baza materială a societății noastre. Căci s-au creat noi ramuri industriale, inexistente în trecut, se fabrică produse de o deosebită importanță economică și de înalt nivel tehnic (vase de mare tonaj, autovehicule de diferite tipuri, locomotive diesel-electrice, mașini de prelucrat metale, instalații complete pentru industria petrolieră, chimică, ușoară, precum și o gamă variată de produse ale industriei bunurilor de consum).

În perioada planului cincinal (1966—1970) cresc și mai mult proporțiile economiei naționale, se adîncesc în continuare diversificarea ramurilor industriale, specializarea și profilarea întreprinderilor, sporind mai mult posibilitățile de satisfacere a trebuințelor materiale ale tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. *„Cu toate acestea* — remarca tovarășul Nicolae Ceaușescu —, *sîntem încă departe de a putea afirma că România s-a ridicat la nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic. Sînt încă necesare eforturi intense și de lungă durată pentru a asigura transformarea României într-o țară cu o industrie puternică și o agricultură înaintată, în stare să satisfacă din plin toate cerințele membrilor societății“* [1].

Victoria deplină a socialismului a dat națiunii o structură socială cu totul nouă, un caracter social omogen. Principala schimbare dobîndită în structura socială a națiunii o constituie desființarea claselor exploatatoare și înlăturarea exploatării omului de către om. Aceasta este o realizare epocală. Prin desființarea exploatării s-au înlăturat contradicțiile antagonice, crizele social-economice care zguduiau adesea din temelii viața națiunii, duceau la distrugeri de bunuri materiale, cum a fost, de pildă, cazul în perioada crizei economice din 1929—1933 sau perioada războiului hitlerist, care adusese poporul nostru la marginea prăpastiei naționale. Structura socială a națiunii noastre este alcătuită din clase și pături sociale prietene, legate între ele prin noi relații de producție și o comunitate efectivă de interese fundamentale. Pe măsură ce s-a extins proprietatea socialistă și s-au dezvoltat forțele de producție, pe măsura desființării vestigiilor exploatării omului de către om, s-a lărgit baza socială a statului socialist, s-a realizat și consolidat unitatea oamenilor muncii în jurul partidului comunist. Clasele și păturile sociale ale țării — muncitori, țărani, intelectuali, meseriași și meștesugari, funcționari — au devenit în mod obiectiv socialiste, au interese politice, economice și ideologice *unitare*, ceea ce dă caracter social omogen națiunii noastre.

¹ *Nicolae Ceaușescu.* „Expunere la Consfătuirea de la C.C. al P.C.R. cu conducătorii organelor de partid și ai consiliilor populare județene“, București, Editura politică, 1968, p. 8.

Dispariția claselor exploatatoare a dus la întărirea națiunii, la cimentarea unității sale. Abia în socialism s-a închegat pentru prima oară o unitate națională care se bazează pe comunitatea de interese a tuturor păturilor și claselor sociale, pe alianța clasei muncitoare cu țărănimea, pe unitatea acestora cu intelectualitatea în jurul forței conducătoare a națiunii noastre — Partidul Comunist Român. *„Numai în socialism se pot manifesta în toată plinătatea lor comunitatea reală de interese economice, cultura socialistă comună a tuturor cetățenilor ce locuiesc pe același teritoriu, se poate asigura unirea întregului popor în lupta și munca pentru înfăptuirea aspirațiilor sale de bunăstare și fericire“* [1]. Temelia acestei unități o formează proprietatea socială asupra mijloacelor de producție,

¹ *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 61.

iar pe măsură ce se dezvoltă proprietatea obștească, avutul social, creat prin contribuția directă sau mijlocită a tuturor categoriilor sociale, se intensifică procesul de apropiere dintre oameni, se consolidează baza materială a egalității lor. Întărirea continuă a unității celor ce muncesc în jurul partidului și guvernului reprezintă garanția mersului înainte pe drumul socialismului, a afirmării multilaterale a națiunii noastre socialiste, a întregului nostru popor.

O deosebită importanță pentru evoluția națiunii în socialism și întărirea unității sale o are *exercitarea de către clasa muncitoare a rolului conducător în societate*. Clasa muncitoare este purtătoarea consecventă a cerințelor socialismului și comunismului, forța socială legată de sectorul cel mai dinamic al economiei naționale — industria socialistă, de proprietatea de stat. Aceasta îi conferă o situație deosebită în societate în raport cu celelalte categorii sociale. Astfel, clasa muncitoare este cel mai bine organizată, este concentrată în mari unități productive, dispune de multiple posibilități organizatorice și de îndrumare. Muncitorimea este purtătoarea consecventă a ideologiei marxist-leniniste, a eticii socialiste, a unui înalt spirit de disciplină și fermitate politică — trăsături pe care le imprimă întregului popor. Fizionomia națiunii socialiste este în esență determinată de profilul spiritual și moral al clasei muncitoare, de ideologia sa.

Clasa muncitoare se afirmă ca forță productivă de bază a națiunii noastre socialiste. Deși muncitorimea din industrie și construcții reprezintă peste 26% din totalul populației ocupate a țării, totuși ea, împreună cu intelectualitatea tehnică din industrie produc peste 59% din venitul național al țării. Sursa principală de progres a țării, baza dinamismului său economic o constituie industria națională, în primul rînd industria grea, domeniu al producției materiale în care clasa muncitoare își fructi-

fică capacitățile sale tehnice, spiritul inventiv, forța de creație. O mare contribuție aduc clasa muncitoare împreună cu inginerii, tehnicienii și oamenii de știință la dezvoltarea producției agricole, ca urmare a mecanizării, chimizării și irigațiilor, ca și la creșterea bazei materiale a științei și culturii. Dezvoltarea rolului conducător al clasei muncitoare în întreaga viață socială, creșterea rîndurilor și a ponderii sale în structura populației chezășuiesc obținerea unor noi succese în dezvoltarea societății socialiste, în întărirea unității națiunii noastre.

Asupra dezvoltării națiunii în actuala etapă istorică exercită o puternică influență *evoluția țărănimii, forță socială importantă a societății noastre*, care cuprinde majoritatea populației țării. Țărănimea constituie o clasă de bază a societății, aliatul clasei muncitoare. Ea dă o contribuție de mare preț la construcția socialistă, la dezvoltarea economiei naționale. Aportul său la progresul țării a crescut și crește considerabil în primul rînd ca urmare a pozițiilor sale sociale noi create prin cooperativizarea socialistă a agriculturii, care a dat coordonate noi întregii vieți a țărănimii muncitoare. Dezbinată în trecut, cu orizonturile mărginite de haturile înguste ale micului lot de pămînt și de crunta asuprire burghezo-moșierească, țărănimea se prezintă azi ca o clasă omogenă cu interese unitare, stăpînă pe pămîntul pe care-l muncește, participantă, în alianță cu clasa muncitoare și sub hegemonia acesteia, la conducerea societății noastre socialiste. Această transformare a țărănimii, stabilirea unității sale de interese pe temelia proprietății sociale constituie, fără îndoială, o realizare istorică a socialismului la sate, cu profunde implicații pozitive asupra dezvoltării sociale.

O însemnată parte a națiunii o formează intelectualitatea, care se afirmă, de asemenea, ca o forță socială însemnată a progresului. Partidul Comunist Român dă o înaltă apreciere rolului intelectualității în făurirea noii

societăţi, stimulează creaţia sa în domeniul ştiinţei, artei, literaturii, culturii. Rolul social al intelectualităţii în evoluţia naţiunii socialiste decurge din faptul că făurirea noii societăţi se bazează pe cunoaşterea şi aplicarea cuceririlor marxism-leninismului, pe rezultatele revoluţiei tehnice-ştiinţifice care revoluţionează la rîndul său întreaga producţie materială şi stimulează puternic creaţia spirituală. Orînduirea socialistă a schimbat locul intelectualităţii în viaţa naţiunii, a sporit rolul său în dezvoltarea de ansamblu a societăţii. A fost lichidată opoziţia dintre intelectualitate şi celelalte categorii sociale, ştiinţa a devenit o parte componentă a forţelor de producţie, o puternică pîrghie a progresului social. Intelectualitatea este în continuă creştere numerică, cuprinzînd tot mai multe elemente provenite din rîndurile clasei muncitoare şi ale ţărănimii. Ea dă o preţioasă contribuţie la opera de construire a economiei şi culturii socialiste, de înflorire a patriei, participă în forme multiple la întreg ansamblul vieţii sociale, la conducerea statului. Subliniind aportul intelectualităţii la progresul societăţii noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu spunea: *„Intelectualitatea patriei, înmănunchind savanţi, artişti, cărturari, specialişti aparţinînd celor mai diferite generaţii, români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, urmează cu încredere partidul comuniştilor, participă cot la cot cu ceilalţi oameni ai muncii la întreaga viaţă socială şi politică a ţării, aduce prin munca sa avîntată un aport de seamă la ridicarea edificiului socialist, la înflorirea României noi, la făurirea viitorului fericit al poporului"* [1].

Pornind de la toate aceste fapte, ne apare cu claritate semnificaţia social-politică a evoluţiei demografice a naţiunii mai ales în ceea ce priveşte structura ei socială, formele de ocupare a persoanelor apte de muncă. După cum

[1] *Nicolae Ceauşescu*, op. cit., p. 26—27.

este ştiut, în condiţiile orînduirii burgheze cea mai mare parte a populaţiei ocupate lucra în domeniul producţiei agricole (78% în 1938). După datele recensămîntului profesiunilor din 1930 rezultă un număr de 616 700 de salariaţi în industrie, dintre care 530 500 în industria de prelucrare, 33 000 în industria construcţiilor, 53 300 în industria extractivă. În decurs de 9 ani (1929—1938), personalul ocupat în industria de prelucrare a crescut cu aproximativ 90 000, în medie cu 10 000 de persoane anual, în timp ce suprapopulaţia latentă, aptă de muncă de la sate, depăşea 200 000 anual.

Socialismul revoluţionează continuu structura populaţiei ocupate, structura pe profesiuni a întregii naţiuni. Politica Partidului Comunist Român de continuă industrializare a ţării, ritmul intens de investiţii, care asigură noi locuri de muncă, determină schimbări în natura ocupării populaţiei. Acest proces are loc pe baza atragerii în sfera industriei, construcţiilor, transporturilor şi altor ramuri neagricole a unui număr însemnat de oameni ai muncii de la sate. Este un proces obiectiv necesar şi se desfăşoară într-un ritm intens.

Arătam mai înainte că *naţiunea se afirmă în istorie nu numai prin creaţia în domeniul vieţii materiale, ci şi prin bogăţia vieţii spirituale, prin ceea ce aduce la tezaurul cultural al ţării şi totodată al omenirii.* În orînduirea burgheză, izvoarele culturii nu erau accesibile întregului popor. Inteligenţa era şi ea supusă legii profitului, căci clasele dominante orientau învăţămîntul, ştiinţa şi cultura în funcţie de scopurile lor. Cultura era socotită în acelaşi timp o marfă şi un lux, o marfă în sensul că fiscalitatea apăsa asupra teatrului, cinematografului, creaţiei literare şi artistice, un lux pentru că, de regulă, era accesibilă păturilor avute ale societăţii. Avea loc o confruntare continuă între cultura progresistă, democratică, influenţată în mod profund de ideologia şi lupta clasei muncitoare, a

partidului comunist, și cultura conservatoare, reacționară, expresie a contradicțiilor economice-sociale din societate.

Eliberată de cătușele exploatării capitaliste, *națiunea își însușește în socialism comoara științei și culturii și o folosește multilateral*. Socialismul pune în valoare toate resursele intelectuale ale poporului, duce mai departe, pe culmi noi, viața spirituală, generează o cultură nouă, unitară din punctul de vedere al scopurilor pe care le servește și al conținutului său ideologic, preia tot ce este democratic, progresist în cultura trecutului și în cultura mondială. În anii construcției socialiste au fost create opere de valoare, a crescut numărul așezămintelor culturale de la orașe și sate, a devenit caracteristică pentru locuitorii patriei pasiunea pentru însușirea științei, artei și culturii, pentru frumos. Eliberați de constrîngerile materiale și ideologice specifice vechiului regim, scriitorii, compozitorii, artiștii plastici și dramatici, oamenii de știință și cercetătorii, indiferent de naționalitate, au dezvoltat și îmbogățit patrimoniul cultural al poporului, aducîndu-și în același timp contribuția la tezaurul culturii universale.

Ce ne spun cifrele despre viața spirituală a poporului nostru în trecut și acum ? Să le dăm cuvîntul. În anul școlar 1938—1939 reveneau în medie 18 elevi și studenți la 10 000 de locuitori, în timp ce în anul școlar 1967—1968 au fost circa 167 elevi și studenți la 10 000 de locuitori. Pentru anul școlar 1967—1968 datele statistice consemnează un număr de 3 800 000 de elevi și studenți înscriși în învățămîntul de toate gradele (cu 48% mai mulți decît în anul școlar 1959/1960), ceea ce înseamnă că o cincime din populația țării este cuprinsă în sistemul învățămîntului public. În 1967 reveneau în medie la 1 000 de locuitori aproape 4 000 de cărți și broșuri editate în editurile de stat, circa 60 000 de exemplare de ziare și reviste ; în același an, 12 817 000 de persoane au vizionat spectacole la teatrele dramatice, lirice etc., 209 461 000 de cetățeni au

vizionat spectacole cinematografice (față de 41 412 000 în 1938), 3 935 000 de persoane erau abonate la radio, radioficare și televiziune.

Partidul și guvernul acordă o deosebită atenție dezvoltării generale a învățămîntului, științei și culturii — factori importanți ai vieții sociale, ai creșterii gradului de instruire și conștiință al poporului. În întreaga sa politică de instruire și de culturalizare a maselor, partidul pornește de la concluzia că făurirea societății comuniste — perspectivă spre care se îndreaptă poporul nostru — este legată indisolubil de ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, de dezvoltarea științei, a gîndirii tehnice, a creației literare și artistice. Dacă construcția comunismului cere o puternică bază tehnică-materială în stare să creeze belșugul de bunuri materiale necesare ridicării nivelului de trai, ea presupune în același timp o largă culturalizare a maselor, instruirea întregului popor, ștergerea deosebirilor esențiale dintre munca intelectuală și cea fizică. Evident, această modificare radicală în pregătirea spirituală a poporului are loc nu pe calea reducerii sau ținerii în loc a nivelului general de dezvoltare culturală a populației, ci pe calea perfecționării continue a întregului proces de învățămînt, pe calea dezvoltării științei, culturii, artei și literaturii. Tendința obiectiv-necesară în dezvoltarea societății socialiste o constituie creșterea numărului cetățenilor cu studii medii și superioare, creșterea gradului general de instruire al populației, accesul său larg la comorile artei, științei și culturii. Acestor scopuri le servesc măsurile cuprinse în Directivele C.C. al P.C.R. cu privire la perfecționarea învățămîntului în R. S. România, măsurile luate de partid pentru stimularea științei, artei și literaturii, pentru larga difuzare în mase a culturii. Fără îndoială că creșterea la 10 ani a duratei învățămîntului de cultură generală, sporirea posibilităților de cuprindere în licee, școli profesionale, pedagogice și instituții de învă-

ţămînt superior vor duce în perspectivă la o mai bună instruire a tinerei generaţii şi implicit la o largă culturalizare a populaţiei, ceea ce va exercita o influenţă pozitivă asupra întregii vieţi spirituale a naţiunii noastre socialiste.

O caracteristică importantă a dezvoltării societăţii noastre în procesul construcţiei socialiste este întărirea continuă a unităţii şi frăţiei dintre oamenii muncii români şi cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare. Statul romîn, stat naţional unitar, se caracterizează prin convieţuirea frăţească pe teritoriul său a populaţiei româneşti cu populaţiile de alte naţionalităţi *. O politică realistă, complexă, unitară dusă cu consecvenţă de către P.C.R. în anii puterii populare a asigurat realizarea egalităţii reale şi depline în drepturi a tuturor cetăţenilor patriei atît din punct de vedere politic, cît şi din punct de vedere economic, cultural, social. Victoria socialismului a însemnat lichidarea cauzelor economice-sociale care generau în trecut resentimente şi prejudecăţi naţionaliste, animozităţi naţionale, întreţinute de clasele exploatatoare. Caracteristice sînt în prezent prietenia frăţească dintre toţi oamenii muncii, munca lor unită pentru construirea socialismului. Întreaga populaţie a ţării — români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi — formează marea familie a Republicii Socialiste România, ia parte prin silinţi neobosite şi entuziaste la opera de înflorire a ţării.

Constituţia apreciază în egală măsură pe toţi fiii patriei, indiferent de naţionalitate, proclamă şi garantează egalitatea lor deplină în drepturi, nu îngăduie propaganda naţionalist-şovină, aţîţarea urii de rasă. Întreaga organizare de stat, viaţa politică, economică, culturală şi

* Conform declaraţiilor individuale ale celor recenzaţi la recensămîntul din 15 martie 1966 au fost înregistraţi 16 780 778 români (87,8% din populaţia ţării), 1 602 604 maghiari (8,4%), 376 752 germani (2%) şi 1,8% locuitori de alte naţionalităţi.

obştească a ţării se desfăşoară în aşa fel încît *întregul popor* se bucură deopotrivă de libertăţile şi drepturile pe care le generează orînduirea socialistă. Constituţia consfinţeşte totodată faptul că în localităţile locuite şi de populaţie de altă naţionalitate decît cea română, organele de stat şi instituţiile folosesc oral şi în scris limba naţionalităţii respective, fac numiri de funcţionari din rîndul acestora. În afară de aceasta, naţionalităţilor conlocuitoare li se asigură folosirea liberă a limbii materne, precum şi mijloacele de culturalizare în limba respectivă — învăţămînt, ziare, reviste, cărţi, teatre. Patrimoniul cultural al României socialiste este alcătuit din creaţia tuturor oamenilor de cultură, indiferent de naţionalitate, din creaţia folclorică a întregului nostru popor. În acest sens, tovarăşul Nicolae Ceauşescu spunea : *„Exprimîndu-se în limba maternă, purtînd amprenta unor tradiţii şi particularităţi specifice, operele de artă ale naţionalităţilor conlocuitoare se inspiră din realităţile sociale ale patriei noastre comune, din viaţa societăţii noastre socialiste, îmbogăţesc şi diversifică tezaurul de valori spirituale ale României. Îndrumarea activităţii culturale, artistice a tuturor creatorilor din România — români, maghiari, germani şi de altă naţionalitate — este şi trebuie să fie opera creatorilor înşişi, a conducătorului patriei noastre — Partidul Comunist Român — îndrumătorul întregii societăţi româneşti"* [1].

În procesul desăvîrşirii construcţiei socialiste se intensifică tot mai mult apropierea dintre oamenii muncii români şi cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, se dezvoltă colaborarea frăţească, viaţa lor economică şi spirituală comună. În aceasta constă tendinţa firească a dezvoltării poporului nostru, în această luptă şi muncă comună, în această unitate indisolubilă şi apropiere continuă

[1] *Nicolae Ceauşescu*. „120 de ani de la revoluţia din 1848", Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 23.

stă viitorul oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. Aceasta este concluzia logică ce se desprinde din mersul obiectiv al societății spre desăvîrșirea socialismului, spre comunism. Aceasta deoarece multiplele fenomene care au loc în procesul dezvoltării noii orînduiri — creșterea puterii economice a țării, intensificarea activității culturale, apropierea treptată dintre munca intelectuală și munca fizică, creșterea gradului de civilizație socialistă și apropierea la un nivel superior dintre oraș și sat, modificarea continuă a structurii sociale și pe profesiuni a populației —, toate acestea și multe altele influențează deopotrivă viața poporului român și a naționalităților conlocuitoare. Dacă în trecut, și mai ales în procesul construcției socialiste, a avut loc o tendință firească de apropiere și unitate a celor ce muncesc, cu atît mai mult acest proces se intensifică sub înrîurirea pozitivă a întăririi bazei materiale a societății, a întăririi unității întregului popor în jurul partidului, a apropierii familiilor, a vieții culturale comune. Are loc dezvoltarea culturii naționalităților conlocuitoare, a învățămîntului și artei în limba maternă. Totodată, învățarea limbii române de către fiii oamenilor muncii de alte naționalități le lărgește posibilitățile de a urma cele mai înalte trepte ale învățămîntului, de a ocupa funcții în societate corespunzător pregătirii și dotării, în orice domeniu al vieții sociale și în orice localitate.

Baza egalității în drepturi și a afirmării multilaterale a libertății cetățenilor patriei, indiferent de naționalitate, o constituie dezvoltarea economică și social-culturală a tuturor județelor, creșterea armonioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu național. În orientarea investițiilor, o bună parte este concentrată spre zonele care au moștenit o insuficientă dezvoltare industrială, ceea ce permite o dezvoltare mai rapidă a industriei în aceste zone. În actualul plan cincinal, unul din obiectivele principale îl constituie îmbinarea în continuare a politicii de ridicare a localităților mai puțin dezvoltate industrial cu criteriile de eficiență economică și de folosire judicioasă a forței de muncă. Se prevede, totodată, o repartizare judicioasă a construcțiilor social-culturale pe teritoriu, astfel incît, o dată cu creșterea puterii economice a localităților, să sporească și capacitatea lor de a satisface necesitățile social-culturale ale maselor. Îmbinîndu-se armonios, dezvoltarea economică și dezvoltarea social-culturală a județelor amplifică permanent posibilitățile de manifestare liberă a personalității omului în toate domeniile vieții sociale.

Națiunea socialistă se află într-un continuu proces de dezvoltare, de înflorire economică și culturală. Clasicii marxism-leninismului, în puținele referiri la evoluția națiunii în condițiile socialismului, au arătat că drumul spre societatea comunistă deplină, cînd vor dispărea clasele sociale și statul, trece printr-o etapă ce presupune desființarea oricărei asupriri sociale și naționale, lichidarea neîncrederii reciproce dintre națiuni. În lumina principialității marxist-leniniste, generalizînd fenomenele social-economice contemporane, Congresul al IX-lea al P.C.R. a subliniat că națiunea va continua să aibă un rol de importanță hotărîtoare în întreaga perioadă istorică de construire a societății socialiste și comuniste. *„...Nesocotirea acestui adevăr dialectic, încercarea de a trece peste etapa formării națiunii sau de a împiedica dezvoltarea sa pot aduce grave prejudicii intereselor popoarelor și păcii în lume“* [1]. Cerințele obiective ale vieții sociale, ale progresului istoric reclamă cu necesitate înflorirea fiecărei națiuni socialiste, o dată cu dezvoltarea legăturilor internaționale între națiunile și statele socialiste.

[1] *Nicolae Ceaușescu.* „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste“, vol. 1, București, Editura politică, 1968, p. 395.

Pe ce se întemeiază aceste concluzii ? Ce factori determină sporirea rolului istoric al națiunii în socialism ?

În primul rînd, progresul națiunii socialiste este legat de folosirea maximă a resurselor și posibilităților proprii, de soluționarea realistă a problemelor construcției socialiste. Cu cît se dezvoltă și se amplifică economia socialistă, cu cît se dezvoltă știința, arta, literatura și înflorește viața spirituală în societatea socialistă, cu atît se afirmă mai puternic înseși capacitățile creatoare ale națiunii. Totodată, pe această cale se lărgesc posibilitățile de participare a fiecărui popor la viața economică și spirituală pe plan internațional. Istoria relațiilor internaționale arată că țările mai înaintate din punct de vedere economic, cu o industrie multilateral dezvoltată au posibilitatea să participe mai intens la diviziunea internațională a muncii, la circuitul economic internațional.

În al doilea rînd, națiunile socialiste, statele socialiste se dezvoltă fiecare în condiții diferite, poartă amprenta unor tradiții și particularități istorice specifice, formate de-a lungul vremii. Acestea nu sînt probleme neglijabile, ci sînt absolut esențiale, căci se referă la aspecte importante ale progresului social, cum sînt : nivelul și proporțiile dezvoltării economice, structura populației pe ramuri economice, specificul vieții culturale (factura psihică a fiecărei națiuni), tradițiile în organizarea vieții de stat și multe altele. Au aceste aspecte specifice vreo importanță în strategia și tactica partidelor comuniste, în procesul construcției socialiste ? Evident că da. Problemele construcției socialiste se cer soluționate în mod concret în fiecare țară, în fiecare etapă a dezvoltării, corespunzător cerințelor reale, ceea ce presupune aplicarea legităților generale ale construcției socialiste la particularitățile naționale, la condițiile proprii fiecărei țări. Marxism-leninismul a răspuns de mult la întrebarea : cum trebuie să se manifeste în aceste condiții tactica clasei muncitoare și a partidelor comuniste ? Este bine cunoscută teza potrivit căreia atîta timp cît se mențin deosebirile și particularitățile naționale — iar acestea se vor menține multă vreme după victoria socialismului pe plan internațional —, unitatea tacticii mișcării muncitorești nu cere înlăturarea diversității, suprimarea deosebirilor naționale (care nu pot fi suprimate prin măsuri administrative), ci o aplicare a principiilor fundamentale ale comunismului care să modifice just aceste principii în amănunte, să le adapteze just, să le aplice la deosebirile naționale și la particularitățile fiecărui stat. Experiența istorică arată că atît abaterea de la legile generale ale dezvoltării sociale, cît și ignorarea condițiilor din fiecare țară, a particularităților naționale, nu pot decît să prejudicieze construcției socialiste, dezvoltării națiunilor, prestigiului socialismului în lume.

Necesitățile și posibilitățile dezvoltării țării, condițiile concrete în care se desfășoară construcția socialismului și comunismului sînt cunoscute în mod real de forțele revoluționare interne, de partidul comunist și statul socialist, cărora le revine răspunderea elaborării liniei politice și stabilirii sarcinilor pentru făurirea noii societăți. Alegerea celor mai bune forme și metode de organizare și conducere, corespunzător condițiilor concrete și particularităților din fiecare țară, este o cerință importantă pentru a asigura succesul construcției socialiste și comuniste, creează condiții pentru realizarea unui progres economic și social neîntrerupt, ceea ce corespunde intereselor fiecărei națiuni socialiste și ale sistemului socialist în ansamblul său.

În al treilea rînd, dezvoltarea fiecărei națiuni socialiste nu vine în contradicție cu interesele internaționalismului socialist, ci, dimpotrivă, corespunde pe deplin acestor interese, solidarității internaționale a oamenilor

muncii, cauzei socialismului și păcii. Rezoluția Congresului al IX-lea al P.C.R. subliniază că „*dezvoltarea și înflorirea fiecărei națiuni socialiste, a fiecărui stat socialist, egal în drepturi, suveran și independent, constituie o cerință esențială de care depind întărirea unității și coeziunii țărilor socialiste, creșterea înrîuririi lor asupra mersului înainte al omenirii spre socialism*" [1].

Principiul internaționalismului socialist presupune dezvoltarea solidarității frățești cu *toate* partidele comuniste și muncitorești, întrajutorarea și sprijinul reciproc dintre ele și dintre *toate* țările socialiste în interesul victoriei socialismului în fiecare țară, al prosperității fiecărui popor și fiecărei națiuni, al cauzei generale a socialismului. Desfășurîndu-se în conformitate cu interesele și aspirațiile vitale ale poporului respectiv, construirea socialismului și comunismului nu este îndreptată împotriva nici unui alt popor, a nici unei alte națiuni. Colaborarea dintre partidele comuniste și muncitorești este chemată să contribuie la întărirea fiecărui partid marxist-leninist, la consolidarea unității forțelor democratice și progresiste. Experiența confirmă că unitatea mișcării comuniste și muncitorești internaționale este condiționată de unitatea fiecărui detașament al său, de trăinicia rîndurilor, de forța politică și organizatorică a fiecărui partid revoluționar al clasei muncitoare.

Internaționalismul socialist presupune dezvoltarea și înflorirea multilaterală a patriilor socialiste, a națiunilor socialiste — cerință legică a progresului social contemporan. Construind socialismul, fiecare popor îndeplinește atît o sarcină națională cît și una internațională, căci progresul țărilor socialiste corespunde nu numai intereselor lor naționale, ci și intereselor generale ale socialismului. Este de aceea profund nejustă, antiștiințifică, încercarea

[1] „Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român", București, Editura politică, 1965, p. 837.

de a prezenta lozinca dezvoltării națiunii socialiste, a patriei socialiste, ca fiind opusă internaționalismului socialist. Modul în care partidele comuniste din țările socialiste rezolvă problemele construcției noii orînduiri, mobilizează resursele și forțele creatoare ale națiunii, fructifică avantajele organizării socialiste a societății pentru dezvoltarea forțelor de producție, înflorirea științei și culturii, ridicarea bunăstării poporului are o importanță deosebită nu numai pentru țara dată, ci și pentru creșterea forțelor socialismului, pentru sporirea prestigiului său pe plan internațional. Cu cît fiecare țară socialistă este mai puternică și obține succese mai mari în dezvoltarea orînduirii socialiste, cu atît mai importantă este contribuția sa la creșterea forțelor sistemului mondial socialist, la sporirea influenței sale în lume. De aceea, muncind pentru înfăptuirea programului de desăvîrșire a construcției socialiste, poporul român își aduce totodată contribuția la întărirea sistemului socialist mondial, a forțelor care luptă pentru pace, independență națională și progres social.

4. STATUL ȘI NAȚIUNEA. ROLUL STATULUI ÎN ÎNFLORIREA NAȚIUNII

Națiunea își desfășoară viața economică și spirituală pe teritoriul pe care statul își exercită suveranitatea, rolul său de instrument principal al construcției socialiste și comuniste. În condițiile socialismului statul reprezintă puterea politică a clasei muncitoare, aliată cu țărănimea, dominația politică în societate a majorității covîrșitor dominante a poporului — oamenii muncii. De aceea, între procesul de întărire a statului socialist, de perfecționare a funcțiilor și activității sale și procesul de dezvoltare a națiunii există o interdependență organică. Puterea de stat constituie în mîinile forțelor de bază ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea — pîrghia cu aju-

torul căreia se transformă în fapt politica partidului de industrializare socialistă, de dezvoltare a agriculturii, de înfăptuire a revoluţiei culturale şi de apărare a orînduirii socialiste. În numele şi în interesul poporului, statul înfăptuieşte conducerea planificată, unitară a economiei naţionale şi culturii, dezvoltarea forţelor de producţie în ritmurile şi proporţiile stabilite de partid, perfecţionarea relaţiilor sociale, creează condiţiile dezvoltării învăţămîntului, ştiinţei şi culturii. Statul deţine în stăpînirea sa pîrghiile hotărîtoare pentru întreaga viaţă socială a ţării — principalele mijloace de producţie (cu excepţia celor ce se află în proprietatea cooperatistă), instituţiile de credit, bugetul ţării, comerţul interior şi exterior, instituţii ideologice şi culturale. Rezultă astfel concluzia că întreaga activitate a statului, modul de exercitare a funcţiilor sale au un rol hotărîtor în dezvoltarea naţiunii. Lărgirea bazei sociale a statului, continua omogenizare socială a societăţii şi cimentarea unităţii maselor muncitoare în jurul partidului şi guvernului contribuie nu numai la întărirea statului socialist, ci şi la întărirea naţiunii, amplifică posibilitatea ei de manifestare ca o comunitate umană unitară.

Un aspect deosebit de important al legăturii dialectice dintre stat şi naţiune îl constituie modul în care exercitarea funcţiei economice-organizatorice de către stat influenţează asupra dezvoltării naţiunii. Cîteva aspecte ale acestei interacţiuni reciproce le vom prezenta în continuare.

Înfăptuind dezvoltarea forţelor de producţie, progresul economiei ca un complex naţional unitar, statul asigură lărgirea posibilităţilor de satisfacere a cerinţelor materiale de trai ale întregului popor. De aceea, perfecţionarea continuă a conducerii planificate a economiei naţionale de către stat se înscrie şi ca o cerinţă a dezvoltării naţiunii socialiste. Cum se explică aceasta? Prin aceea că planificarea afectează domeniile hotărîtoare ale vieţii mate-

riale şi spirituale a societăţii, cuprinde probleme nodale ale progresului social : principalele proporţii în economia naţională, raportul dintre producţie şi consum, dezvoltarea relaţiilor economice externe, progresul social-cultural.

În altă ordine de idei, activitatea statului pentru întărirea şi apărarea proprietăţii socialiste, perfecţionarea schimburilor de activităţi dintre oameni, a sistemului de repartiţie duc la dezvoltarea bazei economice a societăţii, respectiv la întărirea principalului factor al unităţii naţiunii — relaţiile de producţie socialiste.

Tot atît de importantă pentru viaţa naţiunii este extinderea funcţiei cultural-educative a statului. În condiţiile socialismului, învăţămîntul, arta, ştiinţa şi cultura sînt încorporate structural întregului proces al dezvoltării sociale. Ele concură la îmbogăţirea profilului spiritual al naţiunii, la cultivarea trăsăturilor morale socialiste, la formarea cadrelor de cercetători ştiinţifici, medici, profesori, învăţători şi alte cadre necesare producţiei materiale, vieţii ştiinţifice, deservirii social-culturale a populaţiei. La sate, pătrunderea mijloacelor tehnice şi a ştiinţei moderne determină noi preocupări pe linia culturală, noi mutaţii în viaţa spirituală a ţăranilor.

Asupra naţiunii socialiste exercită, de asemenea, o puternică influenţă pozitivă *dezvoltarea democraţiei socialiste*, perfecţionarea formelor şi metodelor prin care cele mai largi mase ale populaţiei participă în mod organizat, corespunzător capacităţii şi experienţei lor, la conducerea treburilor obşteşti. Societatea socialistă presupune, evident, în primul rînd, o puternică dezvoltare a forţelor de producţie, aşezarea industriei, agriculturii, a tuturor ramurilor economiei pe o bază tehnică modernă, creşterea productivităţii muncii şi reducerea cheltuielilor materiale de producţie. Numai aşa se poate crea acel belşug de produse necesar ridicării nivelului de trai, numai aşa societatea poate atinge un înalt grad de civilizaţie materială

și spirituală. Dar socialismul presupune, în al doilea rînd, crearea celor mai depline posibilități pentru afirmarea multilaterală a personalității fiecărui membru al societății, pentru manifestarea plenară a talentului, energiei și aptitudinilor sale. Socialismul trebuie să fie societatea celei mai depline democrații, a unui înalt umanism, să creeze climatul social-politic și structura organizatorică necesare participării largi a tuturor cetățenilor la dezbaterea problemelor majore ale dezvoltării țării. Poporul muncitor nu poate fi, în condițiile noii societăți, doar executorul hotărîrilor luate, ci el trebuie să fie totodată participant activ, conștient la elaborarea acestor hotărîri, să-și poată exprima liber opinia asupra problemelor cruciale ale politicii interne și externe, ale vieții economice, sociale și culturale. Democrația se afirmă astfel ca fenomen intrinsec socialismului, între democrație și socialism nefiind vreo opoziție, ci, dimpotrivă, o legătură dialectică.

Statul socialist creează, prin natura sa, condiții propice manifestării inițiativei personale, afirmării personalității creatoare a individului, înfăptuirii suveranității poporului. El instaurează de jure și de facto largi libertăți democratice, pe care le garantează și le amplifică prin întreaga sa activitate de dezvoltare economică și culturală a țării. Națiunea socialistă poate beneficia de aceste libertăți dat fiind în primul rînd faptul că puterea politică se află în miinile celor ce muncesc, că ei stăpînesc de asemenea pîrghiile hotărîtoare ale vieții economice, bogățiile țării, rezultatele activității lor. Dar și in domeniul democrației nu poate exista un automatism plat, mersul stihinic. Îi revine partidului comunist, statului socialist sarcina de a conduce societatea pe calea adîncirii continue a vieții democratice, de a stimula dezbaterile creatoare, a supune discuției opiniei publice problemele politice interne și externe.

Dezbaterea largă a problemelor ce frămîntă comunitatea socialistă, a problemelor economice, ale creației artistice și literare, confruntarea largă de păreri de pe pozițiile preocupării comune pentru perfecționarea societății și asigurarea progresului său, contribuie nu numai la luarea celor mai bune hotărîri și la lămurirea problemelor, ci și la maturizarea politică a maselor, la creșterea conștiinței lor politice, cetățenești, la întărirea răspunderii față de problemele dezvoltării națiunii socialiste, față de interesele păcii și socialismului în lume. Tocmai de aceea Partidul Comunist Român merge consecvent pe calea dezvoltării democrației socialiste, supune dezbaterii poporului cele mai importante măsuri pe care le preconizează, se preocupă de crearea cadrului adecvat pentru atragerea activă a tuturor membrilor societății la conducerea treburilor obștești și de stat. Acesta este un izvor al forței orînduirii noastre, al afirmării tot mai largi a posibilităților de progres ale națiunii socialiste, ale întregului nostru popor, indiferent de naționalitate.

Un viu exemplu al unei asemenea linii politice care urmărește perfecționarea întregii activități de stat și adîncirea democrației socialiste pe baza aplicării principiilor centralismului democratic și conducerii colective îl constituie ansamblul de măsuri înfăptuite după Congresul al IX-lea și Conferința Națională a partidului. Astfel au sporit competențele Marii Adunări Naționale, atribuțiile ministerelor și celorlalte instituții centrale, ale consiliilor populare și conducerilor întreprinderilor. S-au creat comitetele de direcții în întreprinderile industriale, s-au extins formele de conducere colectivă în organele de stat centrale și locale. O dată cu perfecționarea activității consiliilor agricole și întărirea rolului lor de organe ale statului în realizarea politicii agrare, au fost create uniunile cooperativelor agricole de producție, organe de îndrumare a activității în sectorul cooperatist al agriculturii. Dînd un cadru organizatoric adecvat activității economice-sociale a țărănimii cooperatiste, îndrumării cooperativelor agricole

în concordanță cu interesele naționale generale, armonizării intereselor țărănimii cu interesele întregului popor, uniunile cooperatiste creează totodată posibilități largi pentru țărănime de a participa — alături de clasa muncitoare, de intelectualitate și de ceilalți oameni ai muncii — la conducerea statului nostru socialist.

Chezășia întăririi atît a statului, cît și a națiunii socialiste este conducerea societății de către Partidul Comunist Român, care întruchipează năzuințele vitale ale întregului popor, experiența și înțelepciunea lui colectivă. Reunind în rîndurile sale partea cea mai înaintată a societății, elaborînd programul dezvoltării multilaterale a patriei, organizînd și conducînd masele la înfăptuirea lui, partidul activează ca forță politică conducătoare, care cimentează unitatea națiunii române, a întregului popor. Promovarea intereselor fundamentale, vitale ale poporului nostru, cerințele înfloririi continue a națiunii române pe căile socialismului impun ca deciziile hotărîtoare privind dezvoltarea societății pe tărîm economic, social, cultural să fie hotărîte de către forurile supreme ale Partidului Comunist Român și ale statului socialist, ca exponente ale întregii națiuni. Partidul este forța conducătoare a societății, de la el emană ideile înaintate, măsurile cerute de viață, el este fermentul noului, cel ce stimulează tendința spre perfecțiune, hotărîrea de a ridica patria pe noi trepte de civilizație și progres. Întărirea rolului conducător al partidului în societate, a unității poporului în jurul partidului constituie garanția mersului neabătut înainte pe calea socialismului și comunismului, chezășia unei largi afirmări a națiunii noastre socialiste în concertul mondial al popoarelor.

Statul constituie, totodată, instrumentul realizării politicii externe a țării, mijlocul principal prin care națiunea realizează legăturile pe tărîm politic, economic, tehnic, cultural cu alte națiuni și state. *Progresul economic și tehnic-științific al țărilor socialiste — rod al activității creatoare și al eforturilor și muncii fiecărui popor — se sprijină totodată pe relațiile de colaborare statornicite între ele.* Aceste relații nu pot să se dezvolte decît ca relații între state suverane și independente. Dăinuirea, într-o perioadă istorică foarte îndelungată de acum înainte, a deosebirilor naționale și statale înseamnă implicit dăinuirea economiilor naționale unitare, a granițelor naționale, a suveranității de stat. Relațiile reciproce dintre țările sistemului socialist mondial, ținînd seama de aceste realități, sînt menite să contribuie la accelerarea progresului economic și tehnic al acestora, la ridicarea potențialului lor economic pe calea industrializării, la creșterea bunăstării națiunilor socialiste.

Potrivit rolului istoric pe care națiunea și statul îl joacă în dezvoltarea societății socialiste, cît și în consolidarea și dezvoltarea sistemului socialist mondial în ansamblul său, Partidul Comunist Român consideră că principiile care stau la temelia relațiilor dintre țările socialiste trebuie să permită o afirmare deplină și multilaterală a tuturor națiunilor și statelor socialiste. Acestea sînt principiile marxism-leninismului și internaționalismului socialist, ale respectării suveranității, independenței naționale, egalității în drepturi, integrității teritoriale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești. Luate împreună, aplicate ca un tot, aceste principii dau cadrul dezvoltării unei asemenea colaborări între statele socialiste care să nu permită afectarea intereselor lor naționale, după cum să nu stingherească cu nimic solidaritatea lor internațională. *Numai între națiuni și state socialiste independente și suverane, egale în drepturi, internaționalismul proletar capătă conținut și eficiență, reprezintă cu adevărat o uriașă forță, forța unită a tuturor.* În altă ordine de idei, contribuția fiecărui stat socialist la schimbul de valori în cadrul sistemului socialist mondial

este o expresie a internaționalismului socialist, a preocupării de a imbina cerințele progresului național cu cerințele solidarității internaționale socialiste.

Progresul țării noastre se înfăptuiește în condițiile întăririi prieteniei și colaborării frățești cu celelalte state socialiste. În anii puterii populare, pe măsură ce s-au dezvoltat economia, știința și cultura, a crescut aportul poporului român la schimburile de valori cu celelalte popoare din țările socialiste. Astfel, în perioada 1950—1967 volumul comerțului exterior a sporit de 6,5 ori. A crescut numărul țărilor cu care se întrețin relații comerciale, s-a schimbat continuu structura exportului românesc. Pe măsură ce s-a dezvoltat industria au fost create noi ramuri industriale și a crescut nivelul tehnic-economic al produselor, a crescut ponderea mașinilor, utilajelor și instalațiilor complete în volumul total al exporturilor. Bunăoară, greutatea specifică a mașinilor și utilajelor pentru producție în exportul României a sporit de la 4,2% în 1950 la 19% în 1967, ponderea mărfurilor industriale de larg consum a sporit de la 1,3% în 1950 la 11,1% în 1967, în timp ce greutatea specifică a materiilor prime de proveniență agrară a scăzut de la 29,7% în 1950 la 12,9% în 1967. Prin urmare, tocmai ca rezultat al dezvoltării unei economii complexe, multilaterale, sporește aportul României la comerțul economic mondial, devine tot mai eficientă participarea sa la schimbul de valori materiale între state. Peste două treimi din volumul comerțului exterior al țării noastre îl reprezintă schimburile cu țările socialiste. Se dezvoltă schimburile în domeniul științific și tehnic, în domeniul cultural, sportiv, turistic. Se extind totodată legăturile cu celelalte țări ale lumii, indiferent de orînduirea lor socială, spre binele

apărării păcii și promovării colaborării pașnice între popoare.

*
* *

Politica Partidului Comunist Român de înflorire multilaterală a națiunii, de consolidare a suveranității naționale are un profund caracter patriotic, stimulează încrederea maselor în forța lor creatoare, exercită o influență puternică asupra cimentării unității și frăției dintre oamenii muncii români și ai naționalităților conlocuitoare în cadrul marii noastre familii socialiste. În același timp, promovarea neabătută a ideilor dezvoltării de sine stătătoare a națiunilor, respectării suveranității și independenței naționale a popoarelor are semnificații majore care depășesc cadrul național. În complexul de relații internaționale din zilele noastre, respectarea ființei naționale a fiecărui popor este o condiție *sine qua non* a apărării păcii, a dezvoltării unor relații normale între state. Coexistența pașnică a țărilor cu sisteme sociale diferite acționează în mod valabil numai prin conținutul ei determinat de respectarea egalității, suveranității, independenței, integrității teritoriale și neamestecului în treburile interne ale altor popoare, de respectarea dreptului fiecărei națiuni, al fiecărui popor la alegerea regimului social-politic, la progres. Istoria dezvoltării sociale, evoluția vieții internaționale arată că orice amestec în afacerile interne ale popoarelor este generator de neîncredere și conflicte între state, înveninează atmosfera internațională și periclitează pacea mondială. Respectarea suveranității și independenței fiecărui stat devine astfel o necesitate istorică atît pentru cauza progresului și civilizației omenirii, cît și pentru pacea mondială.

În condițiile dominației imperialiste asupra multor popoare, ale atacurilor burgheziei reacționare împotriva suveranității și independenței naționale, ale rezistenței

popoarelor contra acestor acțiuni, istoria pune în fața comuniștilor sarcina de a fi purtători de steag ai apărării ființei naționale a popoarelor lor, a drepturilor lor de a-și hotărî de sine stătător soarta, în deplină conformitate cu interesele lor vitale. Prin activitatea sa, conformă cu aceste cerințe majore ale contemporaneității, Partidul Comunist Român își aduce contribuția la triumful în viața internațională al unor astfel de principii și practici care să țină riguros seama de năzuințele spre libertate și progres ale popoarelor, de rolul națiunii și suveranității naționale în dezvoltarea istorică contemporană, de cerințele păcii și progresului social.

SUVERANITATEA DE STAT ÎN CONDIȚIILE SOCIALISMULUI

Conf. univ. dr. Constantin Vlad
și dr. Dumitru I. Mazilu

1. SUVERANITATEA — TRĂSĂTURĂ ESENȚIALĂ A STATULUI. ROLUL SUVERANITĂȚII DE STAT ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ

Suveranitatea este o însușire esențială a statului, fiind expresia politică-juridică a deplinătății puterii de stat a clasei dominante, respectiv a poporului muncitor în statul socialist. De aceea, în analiza problemei suveranității de stat este necesar să se aibă în vedere întotdeauna natura de clasă a statului, esența și funcțiile acestuia, condițiile social-istorice în care statul își îndeplinește rolul său.

În sclavagism, suveranitatea a fost expresia intereselor stăpînilor de sclavi, clasa deținătoare a puterii de stat. În feudalism, în condițiile cînd puterea era exercitată de diferiți feudali în limitele domeniului lor, suveranitatea apărea de regulă ca atribut al acestei puteri de stat fărîmițate. O dată cu formarea statelor centralizate absolutiste, suveranitatea a devenit o trăsătură a puterii nelimitate a monarhului absolut, exercitată în mod arbitrar de acesta atît în relațiile sale cu supușii, cît și față de alte state. În această perioadă a apărut și ideea de suveranitate, definită de gînditorul francez J. Bodin ca o putere supremă și liberă de orice legi asupra cetățenilor și supușilor încredințată regelui de către divinitate [1]. Definirea

[1] Vezi *Jean Bodin*, „Les six livres de la République", 1576, cartea I, cap. IV.

suveranității „ca supremația și independența monarhului, unicul purtător al suveranității", este întîlnită și în lucrările lui Hobbes și I. Peresvetov. Ultimul, pentru susținerea tezelor sale teoretice, folosește ca exemplu suveranitatea de care se bucura domnul Petru Rareș în Moldova.

Înainte însă de orice definiție despre suveranitate întîlnim conceptul cu privire la această trăsătură esențială a statului chiar în unele tratate, inclusiv în tratate în care țările române sînt părți semnatare [1]. De asemenea, acest concept îl întîlnim și în tratatul încheiat în 1474 între Anglia și Burgundia, prin care regele Eduard al Angliei recunoaște ducelui Carol al Burgundiei posesiunea asupra teritoriilor sale, în cadrul cărora nu recunoaște nici un superior și nici nu este obligat a-l recunoaște.

Evoluția raporturilor interstatale feudale a determinat apariția concepțiilor cu privire la suveranitatea statului centralizat, care corespundeau epocii în care puterea diferiților feudali — stînjenind tendințele formării unor state mari, mai puternice — nu mai era recunoscută ca putere de stat. În acest nou context social-politic, puterea statului centralizat era considerată supremă, neîngrădită și independentă de alte puteri spirituale sau laice atît în interiorul, cît și în afara teritoriului respectiv. În felul acesta, ideile despre suveranitate erau o puternică armă de luptă în mîna statului absolutist împotriva puterii papale și a pretențiilor împăraților germani la dominație universală, precum și împotriva manevrelor marilor feudali de a-și păstra independența față de monarhul absolut.

Interesată în crearea pieței naționale unice, burghezia în formare a sprijinit regalitatea în lupta pentru centralizarea puterii de stat. Dar, mai tîrziu, monarhia feudală devenind o frînă în dezvoltarea noilor relații de producție,

[1] Vezi Hatihumaiunul dat la Nicopole, în 1393, de sultanul Baiazid I (după N. Bălcescu, Opere, vol. I, București, Editura Academiei R.P.R., 1953, p. 227).

capitaliste, suveranitatea monarhului feudal a fost înlocuită de către burghezie cu propria sa suveranitate. Aceasta își găsește expresia în deținerea puterii de stat de către burghezie, în dreptul acesteia de a conduce statul potrivit intereselor sale de clasă. Acestei epoci istorice îi sînt caracteristice alte concepții cu privire la suveranitatea de stat, potrivit cărora suveranitatea nu poate fi redusă la puterea supremă, nelimitată a monarhului absolut, care ar putea folosi această putere în mod discreționar împotriva intereselor poporului. De aceea ideologii burghezi promovează ideea „democratizării suveranității", astfel încît titularul ei real să fie poporul și numai poporul. Vădit dinamizatoare, aceste idei sînt îngrădite în realizarea lor de limitele de clasă generate de capitalism. Mai mult, în explicațiile date întîlnim o serie de inconsecvențe și chiar contradicții caracteristice celor mai multor concepții burgheze cu privire la societate.

Marxism-leninismul, explicînd pentru prima dată pe baze științifice problemele importante și complexe ale suveranității, a relevat că numai în urma doborîrii capitalismului pe calea revoluției socialiste se pune capăt politicii de asuprire și aservire a altor popoare, a altor națiuni. *„Victoria proletariatului asupra burgheziei constituie în același timp biruirea tuturor conflictelor naționale și industriale care provoacă în zilele noastre ura dintre popoare. De aceea victoria proletariatului asupra burgheziei este în același timp semnalul de eliberare a tuturor națiunilor asuprite"* [1].

Suveranitatea presupune ca fiecare stat să rezolve în mod independent, de sine stătător, problemele politicii sale atît în interior, cît și pe plan extern. Astfel, în conținutul său, suveranitatea cuprinde două aspecte distincte,

[1] *K. Marx* și *F. Engels*. Opere, vol. 4, București, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 414.

dar indisolubil legate între ele : *supremaţia puterii de stat* şi *independenţa în relaţiile cu celelalte state.*

Supremaţia constă în faptul că puterea de stat este *deplină, neîngrădită şi nesubordonată, putînd să ia orice hotărîre pe care clasa dominantă o consideră necesară, în limitele teritoriului de stat şi cu privire la populaţia respectivă.* O expresie elocventă a supremaţiei puterii de stat sînt legile şi celelalte acte normative, care, fiind obligatorii pentru toate organizaţiile şi organele de stat şi obşteşti, pentru toţi cetăţenii, sînt asigurate şi garantate în respectarea lor de forţa de coerciţiune a statului. Dreptul de a edicta asemenea acte obligatorii pentru populaţia statului respectiv aparţine numai puterii de stat, care, în virtutea acestui fapt, este chemată să asigure, în acelaşi timp, toate măsurile necesare pentru instaurarea şi apărarea ordinii de drept. Supremaţia puterii de stat se concretizează în funcţiile pe care le exercită statul ca instrument al dominaţiei de clasă. Supremaţia teritorială presupune dreptul exclusiv al statului de a-şi exercita autoritatea asupra teritoriului naţional, de a dispune de toate bogăţiile şi resursele aflate pe acest teritoriu, de a asigura, în forme social-economice şi juridice istoriceşte determinate, libera exploatare a acestor bogăţii naturale.

O însemnătate deosebită prezintă *conţinutul economic* al supremaţiei puterii de stat. Spre deosebire de orînduirile bazate pe exploatare, unde activitatea internă a statului are în vedere în principal apărarea intereselor claselor exploatatoare, reprimarea luptei populare, apărarea proprietăţii private, în orînduirea socialistă statul îndeplineşte rolul de instrument principal al construirii noii societăţi, al înfloririi naţiunii, dispunînd în mod complet, deplin de toate prerogativele necesare îndeplinirii funcţiilor sale.

Independenţa este acea latură a suveranităţii care constă în *neatîrnarea statului în relaţiile sale cu alte state.* În

realizarea funcţiilor sale, în stabilirea politicii sale interne şi externe, statul acţionează în mod independent, nedepinzînd de puterea altui stat. Orice amestec din partea altui stat este o încălcare a suveranităţii. În virtutea independenţei sale, fiecare stat are libertatea de a-şi stabili cum găseşte de cuviinţă, pornind de la propriile sale interese, politica sa pe plan intern şi extern. Independenţa statului îşi găseşte expresie în asemenea relaţii internaţionale în care se asigură respectarea deplină a suveranităţii statelor. Ea presupune, în acelaşi timp, respectarea şi traducerea în viaţă a principiilor şi normelor dreptului internaţional, create în vederea realizării colaborării internaţionale pe baza respectării integrităţii teritoriale, a neamestecului în treburile interne ale altor state, a egalităţii depline în drepturi între toate statele.

Independenţa politică a unui stat presupune o activitate externă de apărare a fiinţei sale, a intereselor sale legitime, de înfăptuire a aspiraţiilor de propăşire şi dezvoltare naţională, respectînd în acelaşi timp independenţa altor state şi obligaţiile pe care şi le-a asumat în mod liber. *Încercarea de a impune unui stat o anumită linie politică, exercitarea unor presiuni pentru a-l determina să adopte o anumită poziţie internaţională sau pentru a-şi modifica propria linie politică, potrivit intereselor altor state, cercuri politice, economice sau financiare constituie acte grave de încălcare a independenţei statelor respective.* Nici unui stat nu i se poate pretinde să execute obligaţii internaţionale pe care nu şi le-a asumat în mod liber. În virtutea independenţei sale, statul poate intra în relaţii cu alte state, asumîndu-şi — potrivit intereselor sale — obligaţii internaţionale, ce se cer a fi respectate. Mai mult, independenţa statului îi conferă dreptul de a da interpretarea sa proprie normelor de drept internaţional, iar în cazul diferendelor cu alte state să adopte acele mijloace

de reglementare pașnică asupra cărora a convenit cu cealaltă parte.

Încălcarea independenței statelor este una din cele mai grave forme de violare a legalității internaționale punînd în primejdie pacea și securitatea popoarelor. Tocmai de aceea, statul a cărui independență a fost încălcată, poate, potrivit legalității internaționale, să pretindă reparații sau să ia alte măsuri legitime împotriva celui ce se face vinovat, deoarece în viața internațională este recunoscut dreptul statelor de a-și apăra în mod individual sau colectiv independența și de a nu permite nimănui să o încalce.

Dar independența politică a statelor nu poate fi asigurată decît în strînsă legătură și pe baza independenței lor economice. Fiecare stat ia parte la schimburile internaționale, la cooperarea economică, intrînd în circuitul economic mondial pe baza propriilor resurse economice, potrivit specificului acestor resurse. Circuitul mondial al valorilor — materiale și spirituale — contribuie la dezvoltarea relațiilor internaționale, la promovarea înțelegerii între popoare și a păcii în lume, cu condiția de a nu știrbi suveranitatea statelor. Realizarea cerințelor independenței economice nu este de conceput decît în cazul cooperării internaționale pe bază de egalitate în drepturi și avantaj reciproc, cu respectarea dreptului statelor de a dispune în mod liber de bogățiile și resursele lor naturale, potrivit intereselor lor naționale. Avînd în vedere însemnătatea deosebită a respectării independenței economice a statelor, Carta O.N.U. și mai multe rezoluții ale acestei organizații au consacrat „dreptul de exploatare liberă a bogățiilor și resurselor naturale“ [1], proclamînd că acesta „este un drept

[1] Nations Unies, Résolutions adoptées par l'Assemblée générale au cours de sa septième session, 14 octobre-21 décembre 1952, p. 18: La résolution no. 626/VII: „Droit d'exploiter librement les richesses et ressources naturelles“.

suveran și indivizibil și corespunde scopurilor și principiilor Națiunilor Unite“ [1]. Mai mult, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a statuat că, „pentru realizarea scopurilor lor, popoarele pot să dispună liber de bogățiile și resursele lor naturale, fără prejudicii pentru obligațiile ce rezultă din colaborarea economică internațională, bazată pe principiul avantajului reciproc și pe prevederile dreptului internațional“ [2]. Este deosebit de elocventă precizarea că „nici unul dintre popoare nu poate în nici un caz să fie lipsit de mijloacele lui de existență“ [3]. Deci este un drept inalienabil al popoarelor respective să hotărască așa cum găsesc de cuviință asupra bogățiilor lor, să le folosească așa cum consideră ele că este mai avantajos pentru propria lor dezvoltare. Sînt elementele constitutive esențiale ale independenței economice a statelor, fără de care independența politică nu s-ar putea realiza pe deplin *.

Prin urmare, suveranitatea de stat este *calitatea puterii de stat de a fi supremă și independentă în înfăptuirea sarcinilor și funcțiilor sale atît în interior, cît și pe plan extern, găsindu-și expresie în dreptul fiecărui stat de a stabili și realiza de sine stătător politica sa internă și externă, măsurile necesare înfăptuirii acestei politici.*

[1] Ibid.

[2] Nations Unies. Résolutions adoptées par l'Assemblée générale au cours de sa dixième session, 20 septembre — 20 décembre 1955, p. 17: La décision prise par l'Assemblée générale: „Projets des pactes internationaux relatifs aux droits de l'homme. Recommandations concernant le respect, sur le plan international, du droit des peuples et des nations à disposer d'eux mêmes“.

[3] Ibid.

* Cele cîteva argumente expuse, reluate în diferite lucrări de specialitate în diferite forme, ne ajută să înțelegem de ce independenței statelor ca trăsătură a suveranității i se acordă o asemenea importanță și de ce, adesea, după enunțarea principiului suveranității se enunță independența ca o caracteristică deosebit de semnificativă a celei dintîi, deoarece fără a se asigura statelor independența politică și economică nu se poate concepe suveranitatea lor.

Suveranitatea, ca trăsătură fundamentală a statului, nu poate fi analizată în mod abstract, ci numai în strînsă legătură cu condițiile social-istorice și naționale ale fiecărui stat în parte. Este cunoscut faptul că puterea politică a unei clase se instaurează în anumite condiții social-economice. Astfel, ca urmare a apariției relațiilor de producție capitaliste, întemeiate pe proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție, clasa care stăpînește aceste mijloace, burghezia, devine în mod necesar dominantă și pe plan politic, stăpînă a puterii de stat.

Dar dacă prin esența de clasă a puterii sale și a suveranității statului său burghezia din diferite state este legată de burghezia internațională, prin cadrul național al exercitării sale suveranitatea diferitelor state burgheze prezintă anumite particularități. În statul național, burghezia se constituie ca clasă conducătoare în stat și în același timp a națiunii, exercită puterea sa în limitele teritoriului național, în condițiile existenței unei vieți economice determinate de proprietatea capitalistă. În acest cadru, ea urmărește să acționeze în mod suveran în stabilirea și realizarea politicii sale interne și externe.

Astfel, procesul formării națiunilor și al statelor naționale burgheze, proces început încă în perioada de decădere a feudalismului și de ridicare a burgheziei, a introdus elemente noi în conținutul suveranității de stat, determinînd condițiile și particularitățile noi, sociale și naționale, în care se realizează suveranitatea fiecărui stat burghez în parte. Formarea națiunilor a îmbogățit viața socială, economică, politică și spirituală a societății, a creat un cadru nou, național, exercitării suveranității statului burghez. Burghezia își elaborează poziția față de națiune și de suveranitate în funcție de interesele ei de clasă exploatatoare. Sînt nenumărate exemplele oferite de istorie cînd burghezia, pe altarul propriilor scopuri, a jertfit interesele națiunii, independența națională. În același timp, burghezia urmărește să împletească exploatarea propriului popor cu asuprirea altor națiuni, cu cotropirea altor popoare. Aceste tendințe devin încă mai puternice în condițiile imperialismului. Burghezia monopolistă, renunțînd tot mai mult la principiile burghezo-democratice proclamate anterior, a făcut din subjugarea altor popoare și înăbușirea luptei lor de eliberare națională una din liniile principale ale politicii sale. Burghezia practică tot mai mult agresiunile, exploatarea și oprimarea altor națiuni în forme variate. Cercurile agresive imperialiste, îndeosebi cele din S.U.A., subminează principiul suveranității de stat în relațiile internaționale, încearcă să zădărnicească prin agresiuni armate dreptul popoarelor la autodeterminare, așa cum este cazul cu eroicul popor vietnamez, să împiedice realizarea principiului egalității suverane a tuturor statelor, să impună jugul colonial în forme noi.

Amestecul în treburile interne ale altor țări, desconsiderarea altor popoare, încălcarea grosolană a suveranității altor state — iată caracteristicile raporturilor dintre state pe care le generează imperialismul. Cercurile imperialiste duc o politică de înarmare, de creare de blocuri militare, de construire și menținere a unor baze militare pe teritorii străine, ceea ce are drept consecință încălcarea suveranității statelor respective. Evoluția relațiilor intercapitaliste reliefează faptul că în prezent este încălcată nu numai suveranitatea unor state mici și popoare din colonii sau țări dependente, ci chiar a unor state capitaliste dezvoltate. O expresie vie a acestei orientări a vîrfurilor burgheziei monopoliste o constituie procesele de integrare. Teoreticienii integrării pun un accent deosebit pe aspectele ei politice, afirmînd că „integrarea este mai de dorit din punct de vedere politic decît economic. Integrarea politică poate fi asigurată prin colaborarea economică, însă simpla

unire economică este fără sens"[1]. Relevîndu-se strînsa legătură dintre economic și politic în procesul integrării, se precizează că „motivele și scopurile politice, premisele și consecințele politice sînt aproape inseparabil legate de factorii economici"[2]. Integrarea economică are, în mod necesar, numeroase și reale implicații politice; statele participante, renunțînd la unele din atributele lor economice, acceptă condiții care într-o formă sau alta sînt de natură să afecteze și independența lor politică. În felul acesta, suveranitatea este subminată în cel mai important și caracteristic atribut al ei: independența economică și politică a statelor.

În scopul justificării acestei politici, ideologii burghezi au elaborat o serie de teorii potrivit cărora suveranitatea de stat ar fi depășită istoricește, iar noțiunea de suveranitate trebuie revizuită, ea nemaifiind în concordanță cu evoluția contemporană a relațiilor dintre state. În acest sens, unii ideologi burghezi susțin și răspîndesc teorii nihiliste, potrivit cărora suveranitatea e doar o „competență"[3] sau pur și simplu o „ipoteză"[4], o noțiune învechită, demodată, perimată, la care ar trebui să se renunțe în favoarea unui așa-zis „stat și guvern mondial"[5]. S-a ajuns pînă acolo încît s-au elaborat și proiecte de statut pentru o organizație mondială care ar urma să funcționeze sub dominația S.U.A. și a altor puteri din N.A.T.O.[6] Partizanii teoriei „statului mondial" propun elaborarea anticipată a unui drept suprastatal, a unui „drept mondial", care să reglementeze nu numai relațiile dintre state, ci și relațiile dintre oameni pe plan mondial, ceea ce presupune abandonarea suveranității statelor. S-au formulat și teorii potrivit cărora suveranitatea este o „ficțiune juridică", o „prejudecată ce ar trebui înlăturată cît mai repede". Asemenea teorii, vechi la origine, au fost respinse, încă de mult, cu deosebită hotărîre de oameni politici cu vederi progresiste. Cu peste treizeci de ani în urmă, de pildă, Nicolae Titulescu arăta că „a preconiza drept rețetă a păcii permanente abolirea suveranității înseamnă nu numai a preconiza o soluție imposibilă, ci și dacă ne-am angaja pe această cale, să aruncăm lumea în haos și anarhie... Nu există loc în organizarea actuală a comunității internaționale pentru un suprastat. Acesta este înlocuit printr-o asociație voluntară de state libere, care și-au asumat obligația de a se supune legii acceptate de ele în virtutea propriei lor suveranități... În consecință, în prezent, legea internațională apare în ochii tuturor nu drept o lege de «subordonare», ci drept o lege de «coordonare», și situația fiecărui stat în raport cu celelalte nu drept o situație de «dependență», ci drept o situație de «independență»"[1].

Teoria suprastatului este strîns legată de o altă variantă a negării suveranității de stat ai cărei promotori susțin că dreptul internațional se situează deasupra dreptului intern al statelor. De pildă, juristul burghez Hans Kelsen afirmă că „ordinea de drept internațional cuprinde și toate ordinele de drept național, dreptul internațional avînd, astfel, competența de a stabili ordinea internă de drept". La rîndul său, cercetătorul francez în domeniul dreptului public Paul Guggenheim susține că „competența dreptului internațional nu este virtualmente limitată", iar „independența statului (adică suveranitatea) nu

[1] *R. Saunwald and J. Stohler*. „Economic Integration. Theoretical assumptions and consequences of European Integration", Princeton, p. 5.

[2] *G. Haberler*. „Die wirtschaftliche Integration Europas, Wirtschaftsfragen der freien Welt". Frankfurt am Main. p. 521.

[3] *G. Schelle*. „Règles générales du droit de la paix", p. 420.

[4] *H. Kelsen*. „La théorie pure du droit", Paris, 1962. p. 438.

[5] *H. Morgenthau*. „In Defence of National Interest", New York. p. 103.

[6] Lucrarea profesorilor englezi *C. Clark* și *L. Sohn*. „Pacea mondială prin dreptul mondial", ed. a II-a, 1960.

[1] *N. Titulescu*. „Documente diplomatice", București, Editura politică, 1967, p. 845 și 846—847.

este altceva decît subordonarea sa nemijlocită față de dreptul internațional" [1].

Aceste teorii, prin substanța lor, sînt incompatibile cu însăși esența dreptului internațional, care își are izvorul în voința statelor exprimată în cadrul acordului dintre ele. Dreptul care s-ar impune statelor în afara sau peste voința lor ar fi un fel de drept administrativ mondial obligatoriu pentru state, așa cum este dreptul administrativ național pentru părțile componente ale teritoriului unui stat. Or, este cunoscut că dreptul internațional apare în mod necesar, se modifică, se dezvoltă sau se schimbă prin consensul statelor, care — ca o expresie a voinței lor nealterate — participă în raporturile internaționale ca părți independente și suverane.

În zilele noastre, fiind tot mai greu pentru autorii burghezi să nege deschis suveranitatea de stat fără a se autodemasca ca susținători ai politicii agresive imperialiste, se recurge tot mai mult la teorii prin care, într-un mod camuflat, se încearcă a se justifica încălcarea suveranității de stat. Așa, de pildă, juristul american M. S. Korowicz, fiind nevoit să recunoască principiul suveranității de stat și importanța sa, susține teoria „suveranității relative", prin care denaturează sensul și însemnătatea acestui principiu. Făcînd o distincție artificială între suveranitatea propriu-zisă și exercitarea acesteia, el susține că în cazul în care prima nu poate fi abandonată fără a duce la dispariția statului însuși, a doua, adică exercitarea suveranității, poate fi restrînsă în mod virtual fără limite. Deci, potrivit acestei teorii, este posibil ca statul să abandoneze, parțial sau total, în favoarea altui stat anumite atribute ale suveranității sale neîncetînd prin aceasta să

[1] P. *Guggenheim*, „Traité de droit international public", vol. I, Genève, 1953, p. 27, 174.

rămînă suveran [1]. Artificialitatea și absurditatea acestei construcții sînt evidente ; ce fel de suveranitate îi rămîne statului care a cedat exercitarea ei altui stat ? Prin conținutul ei politic și juridic, teoria „suveranității relative" este îndreptată împotriva suveranității reale a statelor, urmărind, prin apărarea formală a principiului suveranității de stat, să-l golească de conținut și să justifice în acest fel politica imperialistă de „integrare" pe calea creării a diferite blocuri militare, a unor organizații economice și politice interstatale, care, de fapt, constituie o încălcare a suveranității statelor membre mai mici și mai slabe.

Exemple în acest sens sînt „Comunitatea Economică Europeană" — Piața comună —, „Comunitatea Cărbunelui și Oțelului" și altele, forme de organizare economică și politică suprastatală care duc la intensificarea contradicțiilor interimperialiste și la afectarea independenței și egalității în drepturi ale partenerilor mai slabi. O dovadă în această direcție este modul de constituire și funcționare a organelor Pieței comune. Așa, de pildă, în Adunarea comunității — organul de conducere al Pieței comune —, Italia, Franța și R.F.G. sînt reprezentate prin cîte 36 de parlamentari și au un număr corespunzător de voturi, Belgia și Olanda prin cîte 14, iar Luxemburgul numai prin 6. Asemenea diferențieri sînt caracteristice și altui organ comunitar de conducere, Consiliul ministerial al Pieței comune, în care Italia, Franța și R.F.G. dispun de cîte 4 voturi, Belgia și Olanda de cîte 2, iar Luxemburgul de un singur vot. Evident, în aceste condiții, hotărîrile — care se adoptă cu majoritate de voturi — nu asigură exprimarea voinței tuturor statelor componente. La aceste inegalități de reprezentare și vot se adaugă împuternicirile suprastatale ale unor organe

[1] Vezi *M. S. Korowicz*, „Organisations internationales et souveraineté des Etats membres", Paris, 1961, p. 126—324.

de conducere care, în anumite probleme economice ale statelor membre, pot să adopte și să aplice hotărîri fără consimțămîntul guvernelor țărilor membre. Astfel, Comisia executivă a Pieței comune, formată din 9 membri numiți de Consiliul ministerial, lucrează independent de guvernele statelor respective, avînd atribuții de directivă.

Nefiind supuse controlului parlamentelor statelor participante, aceste organisme pot dicta hotărîri statelor și direct întreprinderilor și cetățenilor lor. În domeniul relațiilor economice externe se iau progresiv măsuri care afectează atribute importante ale suveranității : stabilirea taxelor vamale și a impozitelor, controlul schimburilor, legislația transporturilor etc.

Adversarii suveranității naționale a popoarelor susțin că aceasta ar constitui o piedică în calea dezvoltării colaborării pe plan internațional, deoarece colaborarea ar fi condiționată, chipurile, de renunțarea la prerogativele suverane în relațiile interstatale. Prin teoriile elaborate, ei încearcă să acrediteze ideea că motivul stărilor de încordare în relațiile internaționale rezidă în menținerea suveranității naționale, care ar genera „în mod necesar" neînțelegeri și conflicte între state. Mai mult, unii dintre acești autori afirmă că pacea nu poate fi asigurată decît în condițiile renunțării la tendințele de dezvoltare națională independentă a unei sau altei țări. Astfel, filozoful vest-german Karl Jaspers scrie că „motivele de a renunta la veto și suveranitate izvorăsc din umanismul care vrea pace" [1].

Viața, practica relațiilor internaționale au pus în evidență că afirmarea suveranității de stat nu numai că nu limitează posibilitatea lărgirii relațiilor internaționale pe plan economic, politic, cultural, tehnic-științific, ci, dimpotrivă, *reprezintă una dintre condițiile indispensabile*

[1] *K. Jaspers*, „Vom Ursprung und Ziel der Geschichte", München, 1952, p. 247.

pentru o asemenea evoluție. Este, din acest punct de vedere, semnificativ faptul că epoca noastră, caracterizată, între altele, prin afirmarea cu o forță deosebită a principiilor suveranității de stat, înfățișează nu un tablou al restrîngerii, ci, dimpotrivă, un tablou al adîncirii și multiplicării continue a legăturilor internaționale, a colaborării între popoare și țări.

Principiul suveranității și independenței naționale este unul din principiile fundamentale ale raporturilor dintre state care se bucură de o tot mai largă recunoaștere pe plan internațional. Așa cum o arată viața nu respectarea, ci, dimpotrivă, încălcarea acestor principii, amestecul în treburile interne ale altor state, sînt de natură să împiedice adîncirea cooperării între popoare și țări, destinderea încordării internaționale, pun în primejdie pacea lumii.

În opoziție cu relațiile de subjugare și asuprire națională generate de imperialism, socialismul creează condiții care fac posibilă dezvoltarea unor relații de colaborare bazate pe respectarea suveranității, egalității depline în drepturi și neamestecului în treburile interne, întrajutorării tovărășești, în spiritul marxism-leninismului și internaționalismului socialist. Statul socialist apare și se dezvoltă ca stat suveran și independent, iar afirmarea deplină a acestor prerogative ale sale în cadrul relațiilor cu alte state constituie garanția îndeplinirii cu succes a funcțiilor sale, consacrate înfloririi societății socialiste, întăririi pozițiilor și influențelor socialismului în lume.

În epoca contemporană — epoca trecerii omenirii de la capitalism la socialism — cunoaște o creștere impetuoasă lupta popoarelor pentru eliberare națională și socială. În cadrul acestui proces complex, respectarea suveranității și independenței naționale prezintă o însemnătate deosebită, fiind condiția cea mai importantă a menținerii și dezvoltării unor relații normale, prietenești între state, a colaborării acestora pe baza egalității depline în drep-

turi și a avantajului reciproc. Afirmarea și respectarea suveranității tuturor statelor indiferent de mărimea teritoriului și numărul populației, de sistemul social-politic, de dezvoltarea economică reprezintă în zilele noastre o condiție deosebit de importantă a progresului social, exprimă interesele vitale ale fiecărei țări, ale fiecărui popor.

Lupta popoarelor pentru independență națională se bucură în prezent de un sprijin din ce în ce mai mare din partea unor forțe tot mai puternice. Existența sistemului socialist mondial, dezvoltarea și consolidarea sa continuă au creat condiții incomparabil mai favorabile luptei popoarelor pentru eliberarea națională și socială. Proletariatul, forțele democratice din țările capitaliste se pronunță împotriva trădării intereselor naționale de către cercurile reacționare, pentru apărarea suveranității și demnității naționale a popoarelor. Un loc foarte important în lupta împotriva imperialismului îl ocupă mișcarea de eliberare națională, care, fiind una din marile forțe revoluționare ale contemporaneității, contribuie activ la adîncirea contradicțiilor sistemului mondial capitalist, la accentuarea continuă a superiorității forțelor socialismului, democrației și păcii asupra forțelor imperialismului, la schimbarea înfățișării lumii.

2. CONȚINUTUL SUVERANITĂȚII DE STAT ÎN SOCIALISM. EXERCITAREA SUVERANITĂȚII DE STAT ÎN CONDUCEREA ECONOMICĂ, ASUPRA TERITORIULUI ȘI ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Răsturnarea puterii de stat burgheze și cucerirea, pe calea revoluției socialiste, a puterii de stat de către clasa muncitoare determină schimbarea conținutului de clasă al suveranității. Reprezentînd și înfăptuind puterea de stat a clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii,

statul socialist asigură conducerea nemijlocită a treburilor publice de către popor, *înfăptuirea suveranității poporului*. În condițiile socialismului, oamenii muncii în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidului marxist-leninist, determină politica internă și externă, participînd activ și conștient la realizarea ei.

Socialismul dă un conținut mai bogat suveranității, creînd condițiile necesare pentru înfăptuirea sa reală în interior, pe plan național, și în exterior, în relațiile internaționale. Noua orînduire socială asigură cadrul social al manifestării depline a suveranității de stat, dă noi dimensiuni corelației ei cu suveranitatea poporului și suveranitatea națională.

În gîndirea burgheză, în epoca ascensiunii capitalismului, și-au făcut loc ideile suveranității poporului, ale suveranității naționale, fiind folosite în scopul mobilizării maselor, atragerii lor la lupta desfășurată împotriva vechii orînduiri sociale, pentru răsturnarea monarhiei absolute și instaurarea puterii burgheziei. Gînditori proeminenți ca Jean-Jacques Rousseau, oameni politici ca Robespierre și Marat susțineau că originea suveranității rezidă în voințele individuale ale oamenilor, iar exercițiul suveranității este încredințat de popor, pe baza unui contract, regelui. Rămînînd titularul real al suveranității, arătau acești ideologi burghezi, poporul poate revoca contractul încheiat cu regele și înlătura monarhia. În felul acesta, națiunea își exercită dreptul său de a hotărî asupra sistemului de conducere social-politică. Desigur, la vremea lor, aceste teorii au jucat un rol activ pe plan social, dînd o bază de masă unor acțiuni întreprinse de burghezie în lupta pentru putere. Dar, în fond, pe planul esenței, suveranitatea poporului, suveranitatea națională au rămas în bună măsură în stadiul unor importante deziderate democratice. Limitele de clasă ale burgheziei n-au permis realizarea pînă la capăt a acestor cerințe, realmente pro-

greșiste. Suveranitatea poporului — presupunînd realizarea voinței și înfăptuirea intereselor poporului — implică conducerea de către popor, în numele poporului, în vederea traducerii în viață a aspirațiilor sale. Asemenea cerințe nu se pot realiza decît în socialism, unde puterea aparține poporului, care o folosește pentru realizarea țelurilor sale fundamentale.

Socialismul dă un nou conținut corelației dintre suveranitatea de stat și cea națională. Exprimînd interesele întregii națiuni, ale poporului constructor al socialismului și comunismului, suveranitatea statului socialist se manifestă ca trăsătură fundamentală a statului și totodată ca expresie a intereselor naționale ale întregii populații, care participă cu eforturi comune la făurirea economiei și culturii socialiste. Astfel, suveranitatea în condițiile socialismului este în același timp de stat și națională. Mai mult, în condiții cînd puterea aparține poporului, suveranitatea de stat realizează dezideratele suveranității poporului, toate problemele politice, economice și sociale fiind rezolvate în conformitate cu voința și interesele atît naționale cît și internaționale ale poporului, eliberat de exploatare și asuprire.

Suveranitatea statului socialist își găsește expresia atît în politica sa internă, cît și în relațiile sale cu celelalte state. Instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, realizarea cu succes a operei de industrializare socialistă și asigurarea, pe această cale, a unei dezvoltări multilaterale, echilibrate și armonioase a întregii economii naționale constituie garanția creșterii continue a forței economice a țării și a consolidării pozițiilor ei în relațiile cu celelalte state, asigurînd o puternică temelie economică pentru suveranitatea statului socialist.

Economia socialistă reprezintă un singur tot, un complex național unitar care se dezvoltă proporțional și armonios printr-o coordonare și cooperare riguroasă, pe

baza unui plan unic și indivizibil. Relevînd însemnătatea conducerii planificate a economiei naționale în statul socialist, în documentele partidului nostru se subliniază că organizarea și conducerea economiei naționale pe bază de plan este unul din atributele fundamentale, esențiale și inalienabile ale suveranității statului socialist — planul de stat fiind principalul instrument prin care acesta își realizează obiectivele sale politice și social-economice, stabilește direcțiile și ritmul de dezvoltare a economiei naționale, proporțiile ei fundamentale, acumulările, măsurile pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului. Totodată, suveranitatea statului socialist presupune ca el să dispună efectiv și integral de mijloacele îndeplinirii practice a acestor atribuții, deținînd în mîinile sale toate pîrghiile de conducere a vieții economice și sociale. Dacă de aceste pîrghii ar dispune organisme suprastatale, suveranitatea de stat ar fi inevitabil încălcată, ar deveni o noțiune lipsită de conținut.

Ideile care prezintă suveranitatea drept un fenomen învechit pornesc, într-un fel sau altul, de la premisa că națiunea ca formă de comunitate umană ar fi perimată și ar deveni, chipurile, o frînă în calea progresului țărilor socialiste.

Cerințele obiective ale dezvoltării fiecărei țări socialiste și a sistemului socialist în ansamblu, ale adîncirii colaborării multilaterale a țărilor socialiste presupun situarea consecventă la baza acestor relații a principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, avantajului reciproc, întrajutorării tovărășești, neamestecului în treburile interne, respectării integrității teritoriale, principiile internaționalismului socialist. Traducerea în viață a acestor principii asigură desfășurarea normală a relațiilor dintre țările socialiste, constituie condiția cea mai importantă pentru asigurarea unității de

acțiune și a coeziunii acestor țări, pentru creșterea influenței sistemului socialist în lume.

Suveranitatea statului socialist include, în același timp, *dreptul exclusiv al statului de a exercita prerogativele asupra teritoriului țării*, asupra bogățiilor solului și subsolului în limitele granițelor teritoriale, dreptul de a folosi în mod liber resursele naționale în interesul dezvoltării economiei naționale și ridicării nivelului de trai al poporului muncitor. Temelia economică a exercitării acestor prerogative de către statul socialist o constituie proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, în cele două forme — de stat și cooperatistă. Aceasta pune în evidență legătura indisolubilă dintre independența politică și economică a statului și integritatea teritorială a țării.

Suveranitatea statului socialist se exprimă, totodată, în *dreptul exclusiv al acestuia de a hotărî în problemele populației țării*. Spre deosebire de statul burghez, statul socialist nu numai proclamă, ci și garantează exercitarea drepturilor fundamentale de către toți cetățenii : dreptul la muncă, dreptul la odihnă, dreptul la învățătură, dreptul la asigurarea materială la bătrînețe și în caz de boală etc. În exercitarea lor, aceste drepturi sînt garantate de dezvoltarea continuă a economiei naționale pe calea industrializării socialiste. Statul socialist respectiv este singurul în măsură să hotărască în toate problemele cetățenilor țării, să rezolve problemele legate de folosirea forței de muncă în raport cu cerințele dezvoltării armonioase a întregii economii naționale. Folosirea întregului potențial economic, valorificarea tuturor bogățiilor țării, repartiția teritorială a forțelor de producție, folosirea forței de muncă sînt atribuții exclusive ale statului socialist, ca stat suveran și independent.

În același timp, suveranitatea statului socialist înseamnă *independența statului în relațiile sale internaționale*. Aceasta se exprimă în dreptul suveran al fiecărui stat socialist de a hotărî asupra relațiilor sale externe, de a iniția și realiza acțiuni de politică externă în conformitate cu interesele naționale și a celor generale ale sistemului socialist, în folosul păcii și colaborării internaționale. Conviețuirea pașnică și dezvoltarea unor relații internaționale normale, fac necesară respectarea de către state în mod reciproc a independenței lor, ca un atribut esențial al suveranității. Aceasta se impune ca urmare a existenței statului indiferent de orînduirea sa socială, economică sau politică, indiferent dacă între el și alte state au fost stabilite sau nu relații diplomatice, dacă a fost sau nu recunoscut de alte state, deoarece el reprezintă o entitate politică independentă, ale cărui drepturi trebuie respectate. Fiecare stat nou apărut în viața internațională se înscrie în comunitatea statelor ca un subiect de drept internațional și, în temeiul drepturilor sale, poate intra în relații cu celelalte state și pretinde ca independența și suveranitatea sa să-i fie respectate. În virtutea acestor prerogative, statul trebuie să participe la examinarea problemelor internaționale în care este interesat sau în care drepturile sale sînt implicate. De pildă, Organizația Națiunilor Unite avînd o vocație universală, nu poate fi o organizație închisă sau îndreptată împotriva statelor nemembre, deoarece problemele dezbătute au un caracter general, prezentînd interes pentru toate statele. De asemenea, conferințele și organizațiile internaționale care dezbat probleme generale ale păcii și securității sau problemele cooperării între state trebuie să aibă vocație universală, deoarece numai astfel se pot adopta hotărîri și măsuri care să se bucure de concursul tuturor statelor în traducerea lor în viață. Împiedicarea unui stat să parti-

cipe la lucrările unei conferințe sau organizații internaționale în care se examinează probleme care prezintă interes pentru el constituie o discriminare, o încălcare a independenței sale, statul în cauză putînd contesta hotărîrile adoptate în lipsa sa.

Respectarea strictă a independenței și suveranității naționale a fiecărei țări socialiste nu numai că nu vine în contradicție cu cerințele internaționalismului socialist, ale unei colaborări strînse între țările socialiste, ci, dimpotrivă, corespunde pe deplin afirmării solidarității internaționaliste, creează premise din cele mai trainice pentru dezvoltarea unei colaborări multilaterale, în interesul fiecărei țări socialiste și al unității socialiste mondiale. Înlăturînd antagonismul dintre națiuni, cauzele asupririi și dominației unor popoare de către altele, socialismul creează bazele obiective ale colaborării între state, posibilitatea îmbinării intereselor naționale și internaționale ale popoarelor.

În epoca noastră, în strînsă legătură cu celelalte procese revoluționare ce se petrec pe plan mondial, are loc afirmarea tot mai puternică — în ciuda orientărilor vîrfurilor burgheziei monopoliste — a suveranității și independenței naționale, în condițiile dezvoltării relațiilor internaționale între state, a intensificării schimburilor de valori materiale și spirituale între popoare și țări. Suveranitatea națională nu numai că nu este o piedică în calea întăririi legăturilor internaționale, dar reprezintă singura bază posibilă pentru statornicirea unor raporturi firești de cooperare și înțelegere între popoare.

În aceste condiții, traducerea în viață a principiului suveranității în relațiile dintre țările socialiste are o importanță deosebită pe plan internațional. Sistemul socialist influențează asupra dezvoltării mondiale atît prin rezultatele obținute în domeniul economic, social, cultural, cît și prin noul tip de relații statornicite în cadrul său. Oamenii muncii din țările capitaliste, din țările recent eliberate sau care luptă încă pentru cucerirea independenței naționale văd în noua orînduire socială, socialistă, perspectiva propriei lor dezvoltări, calea pentru asigurarea dreptului lor de a-și hotărî singure soarta. În acest sens, relațiile dintre statele socialiste au menirea să constituie un factor mobilizator pentru popoarele din întreaga lume în lupta pentru lichidarea asupririi și exploatării, pentru eliberarea națională și socială.

Experiența istorică arată cu prisosință că respectarea principiilor suveranității și independenței naționale, a neamestecului în treburile interne, egalității depline în drepturi creează climatul necesar pentru dezvoltarea colaborării internaționale și promovarea unor relații normale între toate țările. În acest cadru, toate statele, mari și mici, sînt chemate să contribuie perseverent și activ la rezolvarea problemelor fundamentale ale contemporaneității, la prevenirea unui nou război mondial și apărarea păcii, la extinderea cooperării între popoare.

Astfel, ideile privitoare la suveranitate, dezvoltarea independentă a statelor au o mare însemnătate practică și teoretică. În epoca noastră, suveranitatea și independența națională se înscriu la loc de frunte între factorii care condiționează pacea și progresul omenirii.

3. POLITICA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DE ÎNTĂRIRE A SUVERANITĂȚII STATULUI NOSTRU, DE DEZVOLTARE A COLABORĂRII MULTILATERALE CU ȚĂRILE SOCIALISTE, A COOPERĂRII PE PLAN INTERNAȚIONAL

Istoria poporului nostru este străbătută ca un fir roșu de lupta neînfricată pentru apărarea gliei strămoșești, pentru cucerirea și păstrarea suveranității și a independenței

sale de stat. În această luptă, poporul nostru a avut domnitori străluciți prin talentul lor militar, politic și diplomatic, cum au fost : Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul ș.a.

Lupta dîrză a poporului pentru independență și suveranitate a obligat în multe rînduri pe cotropitorii străini să recunoască dreptul ca țara „să se cîrmuiască după înseși legile sale" (Hatihumaiunul dat la Nicopole, 1393, de sultanul Baiazid I) [1]. Armistițiul încheiat de Mircea cel Bătrîn cu Imperiul otoman în 1415 consacra independența politică a Țării Românești, pe care însuși sultanul a fost nevoit s-o recunoască, înfățișînd propuneri ce implicau tocmai libertatea deplină a suveranului de la nordul Dunării [2].

Formarea națiunii în România și a statului național unitar român sînt indisolubil legate de lupta celor mai buni fii ai poporului nostru împotriva jugului străin. Această luptă a contribuit la dezvoltarea sentimentului de solidaritate și a conștiinței naționale a poporului român. Conștiința comunității de origine și limbă — prezentă la români încă din timpurile cele mai vechi — a evoluat treptat și s-a conturat tot mai mult în strînsă legătură cu dezvoltarea economică și social-politică a țărilor române.

O dată cu destrămarea feudalismului și cu apariția relațiilor capitaliste, formarea statului național unitar a devenit o necesitate obiectivă, legată și de nevoia asigurării unei piețe interne atotcuprinzătoare, de cîștigarea independenței. Apariția în a doua jumătate a secolului al

[1] Citat după *N. Bălcescu*, Opere, vol. I, București, Editura Academiei R.P.R., 1953, p. 227.

[2] „Istoria României", vol. II, București, Editura Academiei R.P.R., p. 383.

XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea a manufacturilor, apoi a fabricilor, pătrunderea capitalului comercial în comerțul cu grîne și vite, mărirea circulației monetare, intensificarea schimburilor comerciale dintre Principate, extinderea comerțului extern o dată cu abolirea monopolului turcesc (1829) au dus la creșterea puterii burgheziei românești, care-și manifesta tot mai deschis tendința spre crearea pieței naționale unice și instaurarea unei noi puteri politice care să-i apere interesele. Totodată, s-a dezvoltat treptat cultura națională, în care de la bun început s-a afirmat ideea originii comune a tuturor românilor.

Lupta pentru unitatea națională a fost indisolubil legată de cucerirea independenței. Acest lucru l-au înțeles multe personalități progresiste din istoria poporului român, patrioți și revoluționari de seamă. Nicolae Bălcescu, referindu-se la această legătură, arăta că „libertatea dinăuntru... este peste putință a dobîndi fără libertate din afară", iar Alecu Russo, vorbind despre aceeași corelație, arăta că „slobozenia e îndoită : cea dinăuntru și cea din afară... ele sînt surori, una fără alta nu pot trăi".

În același timp, contopirea idealurilor de libertate națională cu cel al eliberării sociale, al progresului social pe calea învingerii rînduielilor feudale explică puternicul elan revoluționar și patriotic al maselor din întreaga perioadă istorică în care s-a făurit statul național unitar în România.

Primul pas în direcția formării statului național l-a constituit Unirea, înfăptuită în 1859, legată de către toate mințile luminate din acele vremuri de dobîndirea suveranității naționale. „Cea dintîi și cea mai profundă dorință a Principatelor — declarau Constantin Hurmuzaki și Ioan

Maiorescu — e ca să nu li se pună nici o piedică în dreptul lor de state suverane de a dispune libere despre viitoarea lor existență politică, schimbînd cea de pînă acum formă a acestei existențe și consolidîndu-se într-un singur stat. Aceasta e Unirea, sau, mai bine, reîmpreunarea Principatelor pentru că poporul acestor țări a fost odată și în privința existenței sale politice numai un individ“ [1]. Iar marele patriot și gînditor Nicolae Bălcescu arăta : „La simțămîntul de amor corespunde principiul suveranității naționale : căci cei ce-și iubesc patria nu vor să o vadă nici într-un chip supusă. Din principiul suveranității naște acela al întrunirii, fiindcă este știut că suveranitatea dispare îndată ce se înstrăinează o parte dintr-însa“ [2]. Revoluționarii timpului vedeau în Unire singura cale pentru constituirea unui stat național puternic, în măsură să scuture jugul străin asupritor și să-și dobîndească independența și suveranitatea națională. Unirea este absolut necesară, arăta Mihail Kogălniceanu, deoarece numai ea poate asigura „independența dinnăuntru și puterea de a se apăra de înrîuririle streine“. Mai mult, ei legau în lupta pentru Unire problemele naționale de cele sociale, condiționîndu-le — în rezolvare — pe unele de celelalte. „O nație care își are conștiința drepturilor sale — arăta același patriot și om de stat — trebuie să aibă și corajul de a să apăra, numai atuncea ea este respectată... Unirea este atît de necesarie, încît fără dînsa nu ne este cu putință a dezlega nici chiar chestiile sociale, la soluția cărora sîntem îndatorați... [3]“.

---

[1] „Acte și documente relative la Istoria renașterii României“, vol. III, București, 1896, p. 203.

[2] *N. Bălcescu.* „Junimea română“, Paris, nr. 1 din 1851.

[3] *M. Kogălniceanu* „Texte social-politice alese“, București, Editura politică, 1967, p. 220.

Constituind *actul de naștere al României moderne*, Unirea Moldovei și a Țării Românești *a deschis o etapă nouă în dezvoltarea poporului român*. Reformele înfăptuite în timpul domniei lui Cuza, printre care reforma agrară din 1864, obținută prin înfrîngerea opoziției moșierimii conservatoare, reorganizarea armatei naționale, a justiției, adoptarea codurilor civil și penal, organizarea pe baze noi a învățămîntului public de toate gradele, mergînd de la școlile primare pînă la cele două universități care au luat ființă la Iași (1860) și București (1864), au contribuit la accentuarea progresului economic și social-politic pe calea capitalismului, la întărirea statului modern român și la acumularea premiselor pentru cucerirea independenței de stat. Dobîndită prin lupta neînfricată a poporului, avînd în frunte figuri de patrioți și democrați, independența țării a fost pecetluită cu sîngele vărsat în războiul contra trupelor otomane din 1877. La 9 mai 1877, răspunzînd interpelării în parlament, Mihail Kogălniceanu, în calitatea sa de ministru al Afacerilor Externe, declara : „sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare... nu am cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața reprezentanței naționale că noi sîntem o națiune liberă și independentă“ [1]. Proclamată la 9 mai 1877, independența națională avea să fie recunoscută ulterior prin tratatele de la San Stefano și Berlin. S-au creat astfel acele condiții ce-i erau necesare României moderne pentru o dezvoltare multilaterală, suverană. În cadrul statului național independent român au crescut forțele de producție, s-a dezvoltat proletariatul, care a preluat și a ridicat pe o treaptă superioară cele mai nobile tradiții ale luptei pentru înfăptuirea năzuințelor sociale și naționale ale poporului, pentru progresul social-politic al patriei.

---

[1] *M. Kogălniceanu.* Op. cit, p. 315—316.

Cu acestea, procesul de formare a statului național unitar nu s-a terminat. V. I. Lenin atrăgea atenția în iunie 1913 că *„în toată Europa răsăriteană (Austria și Balcanii) și în Asia, adică în țările vecine cu Rusia, transformarea burghezo-democratică a statelor — care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naționale independente sau de state formate din naționalități cît mai apropiate și înrudite între ele — nu a luat încă sfîrșit sau se află abia la început“*[1].

În țara noastră, procesul de formare a statului național unitar s-a desăvîrșit în condițiile deosebit de complexe de la sfîrșitul primului război mondial, ale victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și destrămării imperiului habsburgic, cînd a crescut vertiginos lupta de eliberare socială și națională în toate teritoriile românești. Realizarea deplinei unități de stat a corespuns năzuințelor de veacuri ale poporului român și reprezintă rezultatul luptelor sale îndelungate pentru libertate și progres.

Nobilele tradiții ale acestei lupte au fost ridicate pe o treaptă superioară de către comuniști, care au înscris în programul partidului asigurarea independenței patriei, împotriva subjugării economice și politice a țării de către monopolurile imperialiste.

Întruchipînd voința și aspirațiile de veacuri ale poporului român, partidul nostru l-a condus pe drumul eliberării sale naționale și sociale. În anii grei ai celui de-al doilea război mondial au crescut rezistența antifascistă a poporului român, lupta sa împotriva dictaturii militare-fasciste și a ocupanților hitleriști, pentru eliberarea țării și recîștigarea independenței și suveranității. Victoria insurecției armate din august 1944, eliberarea țării de sub jugul fascist, înfăptuirea revoluției populare au deschis o eră nouă în istoria poporului nostru, au însemnat statornicirea independenței depline a statului unitar român. Aceasta reprezintă o mare cucerire a poporului român, încununarea luptei sale seculare pentru neatîrnare, pentru o viață mai bună în condiții de deplină suveranitate. În procesul construcției socialiste, pe baza dezvoltării intense și în ritm susținut a economiei, pe baza consolidării relațiilor de producție socialiste s-au întărit continuu suveranitatea și independența de stat, forța sa economică și politică.

[1] *V. I. Lenin.* Opere complete, vol. 23, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 333.

Constituția adoptată în 1965 caracterizează Republica Socialistă România ca stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, stat independent și suveran.

Temelia trainică a suveranității de stat și independenței o constituie crearea unei puternice economii naționale, dezvoltarea continuă a forțelor de producție. Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă și pornind de la realitățile țării noastre, Partidul Comunist Român a pus în centrul politicii sale *industrializarea socialistă a țării*, care constituie — așa cum a subliniat și Congresul al IX-lea al partidului — *baza progresului întregii economii*, a dezvoltării multilaterale a societății socialiste, *factor hotărîtor al asigurării independenței și suveranității naționale.* Dezvoltarea continuă a forțelor de producție, asigurarea bazei materiale a societății noastre constituie fundamentul de granit al României. Pe acest fundament, statul nostru organizează, planifică și conduce economia națională. El stăpînește și utilizează toate pîrghiile necesare conducerii politice și economice a țării. Înfăptuind conducerea planificată a economiei naționale, atribut fundamental, esențial și inalienabil al suveranității sale, statul asigură consolidarea continuă a societății socialiste, a cuceririlor revoluționare ale poporului și totodată creșterea prestigiului și consolidarea situației internaționale a țării. Înțelegînd că planul de stat este expresia năzuințelor și intereselor poporului nostru, ale întregii națiuni, programul înfloririi României socialiste, oamenii muncii participă cu

entuziasm la traducerea în viață a tuturor prevederilor sale. Dezvoltarea industriei, intensificarea producției agricole, diversificarea ramurilor economiei naționale, dotarea întregii economii cu tehnica modernă, sporirea eficienței întregii activități economice — toate acestea concură la înflorirea patriei noastre și totodată la întărirea suveranității sale. Măsurile preconizate de Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967 în direcția perfecționării conducerii vieții sociale au dat un nou impuls dezvoltării economice a țării, introducerii celor mai moderne cuceriri ale științei și tehnicii mondiale. O contribuție importantă sînt chemate să aducă și măsurile adoptate în scopul îmbunătățirii organizării administrativ-teritoriale a țării. Asigurînd dezvoltarea armonioasă a tuturor localităților, aceste măsuri contribuie la propășirea întregii țări, la dezvoltarea economiei și culturii — bază trainică a suveranității și independenței naționale.

Partidul și statul nostru au arătat marea însemnătate a statornicirii și promovării principiilor independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi în relațiile dintre toate statele. Punînd la temelia relațiilor sale cu celelalte state aceste principii, țara noastră promovează consecvent colaborarea frățească cu toate țările socialiste, dezvoltînd, totodată, legături cu alte țări, ceea ce constituie o importantă condiție pentru crearea unui climat de încredere și colaborare internațională, pentru victoria cauzei păcii și înțelegerii între popoare.

Partidul și statul nostru consideră că întărirea colaborării internaționaliste dintre partidele și țările socialiste are o importanță deosebită pentru accelerarea construcției socialismului în fiecare țară în parte, pentru victoria cauzei socialismului și păcii în întreaga lume. Concepția marxist-leninistă, orînduirea noastră socială, țelurile comune determină să se facă totul pentru a se găsi căile capabile să

ducă la întărirea unității țărilor socialiste, care, în virtutea cerințelor internaționalismului socialist, trebuie să-și acorde ajutor reciproc în dezvoltarea economică și socială, făcînd schimb de experiență și asigurînd ca fiecare popor, fiecare partid să-și poată manifesta din plin forța și capacitatea sa creatoare.

Partidul Comunist Român pornește de la premisa că, cu cît fiecare țară socialistă este mai bogată și mai prosperă, are un nivel de dezvoltare economică și socială mai ridicat, cu atît mai mare este capacitatea materială și politică a sistemului mondial socialist, cu atît mai puternice sînt forțele socialismului și păcii în întreaga lume. Avîntul economiei fiecărei țări socialiste creează posibilități de extindere și intensificare a colaborării între statele socialiste, în interesul fiecărui popor și al întregului sistem mondial socialist. Acordînd o atenție permanentă dezvoltării relațiilor multilaterale de colaborare frățească cu țările membre ale C.A.E.R., cu toate țările socialiste, România apreciază că, în întărirea și lărgirea relațiilor economice dintre țările socialiste, un rol important, alături de coordonarea planurilor economice ca formă principală de colaborare, au dezvoltarea pe baza principiilor unanim convenite a cooperării în producție și a specializării, extinderea legăturilor tehnice și științifice. Așezînd industria și agricultura proprii pe baza celor mai moderne cuceriri ale științei și tehnicii, statele socialiste pot să-și acorde un sprijin reciproc tovărășesc mai eficient, contribuind, în același timp, la întărirea sistemului socialist mondial, la triumful socialismului și păcii în lume.

Relațiile reciproce dintre statele socialiste, dintre economiile lor, cooperarea economică și tehnică-științifică între aceste țări presupun coordonarea planurilor de dezvoltare economică ca o necesitate intrinsecă a dezvoltării sistemului economic socialist — îmbinarea rațională a ce-

rințelor naționale și internaționale în realizarea progresului social-economic al fiecărei țări. Colaborarea și cooperarea economică dintre țările socialiste impun respectarea cerințelor legii dezvoltării planice, proporționale a economiei, legii valorii, legilor formării prețurilor, ale eficienței economice și rentabilității ș.a. Procesul colaborării și cooperării internaționale în cadrul sistemului socialist mondial se realizează prin intermediul relațiilor între state, folosind instrumentele dreptului, deoarece procesul apropierii economice a popoarelor țărilor socialiste va decurge în forme juridice, nefiind posibil ca dreptul să se despartă de stat.

Puterea economică, prestigiul, forța de influențare a sistemului mondial socialist se află în puterea fiecărei țări socialiste, iar aceasta este legată, la rîndul său, de modul în care sînt soluționate problemele dezvoltării social-economice, de punerea în valoare a propriilor resurse umane și materiale, de capacitatea de a stimula realizările științei și tehnicii contemporane, de a folosi avantajele colaborării și cooperării pe plan internațional. În toate acestea își găsesc resursele succesele dobîndite în domeniul industrializării, în dezvoltarea forțelor de producție și creșterea potențialului economic al țărilor socialiste în producția mondială, precum și volumul schimburilor comerciale cu celelalte țări ale lumii. Astfel, ponderea țărilor socialiste în producția industrială mondială a crescut de la circa 20% în 1950, la circa 38% în 1966, iar comerțul exterior al țărilor socialiste a crescut de 4,7 ori în 1966 față de 1950, existînd premise pentru o creștere evidentă în următorii ani.

Experiența arată că C.A.E.R. dispune de largi posibilități pentru a facilita dezvoltarea cooperării în producție, știință și tehnică dintre statele membre. Partidul Comunist Român socotește că relațiile de cooperare se pot realiza într-o complexitate de forme și acțiuni, multe dintre ele propuse deja de țara noastră, printre care cităm : acțiuni de cooperare pentru construirea unor obiective industriale, partenerul străin livrînd echipamente și utilaje pe credit, plătibil cu produse realizate de instalația respectivă, realizarea unor obiective turistice, plata creditului făcîndu-se din încasările în valută din prestările de servicii, cooperarea pentru livrarea în comun de echipamente, instalații sau părți de instalații pe terțe piețe, cooperarea în fabricarea unor mașini, utilaje și echipamente pentru satisfacerea necesităților celor două părți care cooperează, fabricarea pentru parteneri străini a unor produse pe baza licenței și documentației lor, acțiuni de cooperare pe tărîm comercial, științific, tehnic etc.

Întregul proces de cooperare între statele socialiste urmărește satisfacerea unor necesități economice reciproce, fie în domeniul consumului productiv, fie în domeniul consumului personal, deosebindu-se atît prin formele și scopurile sale, cît și prin metodele de realizare, de cooperarea dintre trusturile sau statele capitaliste, care urmăresc obținerea unor venituri mai mari. Colaborarea și cooperarea între statele socialiste — avînd drept scop înlesnirea înfăptuirii cu succes a aceleiași opere de dezvoltare multilaterală a tuturor țărilor socialiste — îmbracă noi forme și metode de realizare care, necesarmente, țin seama de stadiul actual al dezvoltării sistemului socialist mondial, de respectarea valorilor fundamentale ale pieței naționale a fiecărui popor, de cerințele progresului tehnic-economic contemporan. România a prezentat fiecărei țări socialiste propunerile sale privind dezvoltarea cooperării în producție, tehnică-științifică, mai ales în ramurile construcției de mașini, energetică, minieră, bunuri de consum, agricultură ș.a. Sînt perfectate, sau urmează a-și găsi concretizarea, forme de cooperare cu diferite țări care au răspuns acestor propuneri. Așa, spre exemplu, există condiții pentru cooperarea româno-sovietică în domeniile industriei chimice, construcțiilor de mașini pentru industria de rafinarea petrolului, pentru industria energetică, siderurgică, alimentară și pen-

tru transporturi. În ceea ce privește cooperarea româno-cehoslovacă în producție, există posibilitatea concretizării ei în producția de stîlpi hidraulici de abataj, în extracția sării pe cale umedă prin sonde, în valorificarea metalelor rare din concentratele neferoase, în fabricarea unor produse chimice, a unor instalații pentru industria alimentară și ușoară. În ceea ce privește cooperarea economică româno-iugoslavă, pe lîngă construirea în comun a Complexului hidroenergetic de la Porțile de Fier, se întrevăd acțiuni de cooperare în domeniile extracției de minereu de fier și prelucrării de produse siderurgice, metalurgiei neferoase, lucrărilor de extracția petrolului, construcțiilor de mașini-unelte, de subansamble pentru mijloace de transport, de instalații pentru industria alimentară și de produse electrotehnice. Asemănător se procedează la stabilirea formelor și căilor de cooperare cu celelalte țări din cadrul C.A.E.R., cu toate celelalte țări socialiste.

În același timp, trebuie subliniat că dezvoltarea colaborării și cooperării între țările socialiste nu constituie o piedică pentru extinderea legăturilor lor cu alte state, după cum nici aceste legături, la rîndul lor, nu sînt de natură să stînjenească adîncirea relațiilor dintre țările socialiste. Statele socialiste nu sînt entități social-politice izolate de restul omenirii, ci părți componente ale comunității mondiale, chemate să contribuie la soluționarea marilor probleme cu care se înfruntă astăzi omenirea. Etapa de dezvoltare la care au ajuns statele socialiste determină și face posibilă accentuarea colaborării economice cu statele capitaliste dezvoltate și cu țările în curs de dezvoltare, ca urmare a sporirii cerințelor lor privind creșterea economică, desfacerea produselor, aprovizionarea cu surse de produse ce le lipsesc sau le dețin în cantități insuficiente. Extinderea colaborării economice cu celelalte țări — indiferent de orînduirea lor socială — este posibilă deoarece țările socialiste dispun de o economie diversificată, într-un continuu proces de mo-

dernizare, oferind astfel o gamă variată de produse și servicii în cadrul schimburilor internaționale. Perfecționarea colaborării cu statele avînd altă orînduire socială are repercusiuni importante în direcția intronării în raporturile economice și tehnice-științifice între state a unor principii noi, bazate pe respectul suveranității și independenței naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, egalității în drepturi. Astfel, se creează premisele promovării echității internaționale în circuitul mondial al valorilor materiale pentru înlăturarea discriminărilor și inegalităților de orice fel, pentru respectarea întru totul a acordurilor încheiate și înlăturarea tuturor încercărilor de folosire a schimburilor economice ca mijloc de presiune și șantaj politic.

Statul nostru — consecvent preocupărilor privind dezvoltarea legăturilor sale economice internaționale — depune eforturi pentru lărgirea colaborării și cooperării cu toate statele prin normalizarea relațiilor politice și economice cu diferite state capitaliste și statornicirea unor raporturi economice, politice și diplomatice cu numeroase țări eliberate de sub jugul colonial și care au pășit pe calea unei dezvoltări independente.

* * *

Epoca noastră, este caracterizată prin consolidarea sistemului mondial socialist, prin apariția a numeroase state noi pe harta lumii, în condițiile luptei împotriva dominației imperialismului și a politicii sale agresive, împotriva colonialismului și neocolonialismului. Respectarea dreptului sacru și inalienabil al fiecărui popor — indiferent dacă este mare sau mic — de a fi stăpînul propriului său destin, de a-și alege, potrivit particularităților și intereselor sale, calea dezvoltării politice, economice și sociale, de

a-și hotărî, în mod liber, fără nici un amestec din afară, politica internă și externă, reprezintă principala chezășie a păcii și prieteniei între toate popoarele. Partidul Comunist Român și statul nostru socialist condamnă agresiunea și orice amestec în treburile interne ale altor state, sprijină lupta popoarelor pentru rezolvarea de sine stătătoare a tuturor problemelor proprii, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale.

ACTIVITATEA EXTERNĂ A STATULUI SOCIALIST ROMÂN

Mircea Malița

1. POLITICA EXTERNĂ A ROMÂNIEI — STAT SOCIALIST, INDEPENDENT ȘI SUVERAN

Politica externă a Republicii Socialiste România este determinată de caracteristicile fundamentale ale orînduirii sale sociale și de stat, de interesele naționale ale poporului român : ridicarea nivelului de viață și avansarea societății românești pe calea progresului și civilizației, pe baza avîntului neîntrerupt al economiei, științei și culturii.

Ea are ca obiectiv esențial asigurarea condițiilor externe necesare desfășurării nestingherite a operei pașnice de construire a socialismului în patria noastră, crearea unui climat internațional de pace, înțelegere și cooperare, care să asigure fiecărui popor posibilitatea de a-și afirma liber independența și suveranitatea, de a-și alege în mod suveran calea dezvoltării sale social-politice.

Această realitate și-a găsit consacrarea, ca principiu fundamental, în Constituția țării noastre, în care se arată că *„Republica Socialistă România întreține și dezvoltă relații de prietenie și colaborare frățească cu țările socialiste în spiritul internaționalismului socialist, promovează relații de colaborare cu țările avînd altă orînduire social-politică, activează în organizații internaționale în scopul asigurării păcii și înțelegerii între popoare.*

Relaţiile externe ale Republicii Socialiste România se bazează pe principiile respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne" [1].

Politica externă a României este parte integrantă a politicii generale a partidului nostru de construire a socialismului, care corespunde năzuinţelor fundamentale ale poporului român, cauzei generale a socialismului, progresului şi păcii în lume.

Între politica internă, de construcţie a societăţii socialiste, de înflorire multilaterală a patriei, şi politica externă a statului nostru există o legătură indisolubilă, o unitate dialectică inseparabilă. Pornind de la acest principiu, activitatea externă a statului se bazează pe sprijinul larg şi adeziunea sinceră a maselor populare, avînd un caracter profund patriotic, de slujire a intereselor naţionale ale poporului român, care participă la dezbaterea şi elaborarea actelor de politică externă a statului, cunoaşte scopurile şi sensul lor.

Angajat într-o vastă activitate de edificare a noii orînduiri sociale, de punere în valoare a tuturor resurselor sale materiale şi spirituale, poporul român este vital interesat ca în lume să existe o atmosferă de pace şi securitate, propice colaborării internaţionale, întrucît numai în aceste condiţii pot fi fructificate pe deplin avantajele orînduirii socialiste, prin desfăşurarea plenară a energiilor creatoare ale poporului român, pe calea progresului şi înfloririi economice, sociale şi culturale a ţării.

În acelaşi timp, creşterea fără precedent a potenţialului economic, îmbogăţirea patrimoniului spiritual al poporului nostru, necesităţile asigurării unui ritm înalt de dezvoltare a diferitelor domenii ale vieţii sociale şi economice determină o participare tot mai activă şi mai largă a

[1] „Constituţia Republicii Socialiste România", Bucureşti, Editura politică, 1968, p. 6.

României la procesul complex şi diversificat al circulaţiei mondiale a valorilor materiale şi spirituale ale omenirii, la cooperarea internaţională.

Partidul şi guvernul nostru apreciază că în epoca actuală — de mari transformări revoluţionare — există o legătură strînsă între interesele naţionale ale construcţiei socialiste şi sarcinile activităţii internaţionale şi militează neabătut pentru întărirea unităţii şi coeziunii statelor socialiste, a forţelor revoluţionare care acţionează în lume, afirmîndu-şi solidaritatea şi sprijinul faţă de lupta de eliberare naţională şi socială a tuturor popoarelor care luptă pentru independenţă şi libertate. Prin succesele obţinute în dezvoltarea ei economică şi socială, ca şi prin acţiunile de politică externă, de pace şi colaborare, România aduce o importantă contribuţie internaţionalistă la cauza generală a socialismului şi progresului în lume.

Spiritul creator în care Partidul Comunist Român mobilizează energiile şi avîntul în muncă al poporului se manifestă cu pregnanţă şi în promovarea politicii externe a statului nostru.

Activitatea externă a partidului şi guvernului român are un caracter profund ştiinţific, întrucît ea se bazează pe studierea şi cunoaşterea realităţilor complexe ale vieţii internaţionale contemporane, a raportului de forţe pe plan mondial, pe înţelegerea caracterului de legitate a evoluţiei relaţiilor internaţionale şi a evenimentelor care au loc în lume şi acţionează în conformitate cu cerinţele progresului istoric.

Aceasta conferă activităţii externe promovate de statul român un caracter realist şi constructiv.

Ataşamentul sincer al politicii externe a Partidului Comunist Român şi a guvernului ţării noastre faţă de cauza destinderii, înţelegerii şi cooperării internaţionale în

toate domeniile și între toate statele, pe baza respectării cu strictețe a dreptului fiecărui popor de a-și organiza viața în conformitate cu voința și aspirațiile sale vitale, nu reprezintă pentru poporul român o politică externă de conjunctură, ci o trăsătură permanentă, dominantă a relațiilor sale cu alte popoare, adînc ancorată în tradițiile și istoria națională a României.

Politica externă a Republicii Socialiste România reprezintă, istoricește, o continuare și o dezvoltare în noile condiții sociale și politice a celor mai valoroase tradiții și aspirații ale istoriei poporului român, fiind traversată de o viguroasă și permanentă afirmare a dragostei și voinței de libertate, a idealurilor de independență, a dorinței de a fi liber și suveran în țara sa, de năzuințele și lupta românilor pentru a trăi în condiții de egalitate, pace și înțelegere deplină cu popoarele vecine din Europa ca și cu toate celelalte națiuni din lume.

Mihail Kogălniceanu, marele nostru istoric și om politic, care a avut un rol primordial în activitatea politică-diplomatică din perioada dobîndirii independenței naționale a României (1877—1878), a sintetizat cu claritate una din coordonatele esențiale ale intereselor și luptei poporului nostru pe plan extern de-a lungul timpurilor: „*să-și asigure ființa sa în marea familie a națiunilor — acesta a fost țelul tuturor stăruințelor, luptelor și suferințelor neamului nostru într-un timp de mai mult de cinci secole*".

Dezvoltarea în zilele noastre a relațiilor de cooperare ale României cu toate statele, în spiritul egalității în drepturi și respectului reciproc, care constituie un obiectiv fundamental al activității externe a statului român, dă astfel continuitate năzuințelor și tradițiilor istorice ale poporului român de pace și cooperare pașnică cu alte popoare.

2. PROMOVAREA CONSTANTĂ A PRINCIPIILOR FUNDAMENTALE ALE RELAȚIILOR DINTRE STATE

În concepția statului român, evoluția pozitivă a raporturilor internaționale în epoca contemporană poate fi asigurată numai prin respectarea voinței și intereselor legitime ale popoarelor.

Partidul și guvernul nostru au subliniat în repetate rînduri că temelia trainică pe care se pot clădi relații noi de colaborare între state, factorul principal ce poate asigura însănătoșirea atmosferei internaționale, lichidarea neîncrederii și încordării între state îl constituie respectarea strictă a dreptului inalienabil al fiecărui popor de a-și rezolva singur problemele sale, de a-și alege drumul dezvoltării și forma de organizare socială fără amestec din afară.

Activitatea externă a statului român pornește de la concepția că dezvoltarea multilaterală a colaborării internaționale, asigurarea păcii și securității în lume au ca premisă posibilitatea ca fiecare popor să-și afirme liber ființa și personalitatea națională, să se bucure nestingherit de toate condițiile necesare progresului său economic și social, pe baza principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc.

Relevînd importanța principiilor menționate, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta în fața Marii Adunări Naționale: „*Întreaga desfășurare a vieții internaționale arată că respectarea acestor principii are o însemnătate hotărîtoare pentru dezvoltarea unor relații normale între state, pentru asigurarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur propria soartă, de a-și rezolva singur treburile, potrivit voinței sale. Imixtiunile sub orice formă în treburile altor*

popoare frînează progresul lor social, duc la încordare și neîncredere între state, dăunează colaborării internaționale, creează pericole pentru cauza păcii".

Acțiunile de politică externă ale României sînt pătrunse de convingerea că dezvoltarea unor raporturi interstatale normale, promovarea intereselor legitime ale fiecărei națiuni, întărirea forțelor progresului în lume, amplificarea și diversificarea schimburilor de valori materiale și spirituale în lume ca mijloc de ridicare a prosperității fiecărui popor sînt direct condiționate de așezarea relațiilor internaționale pe principiile dreptului, care să elimine metodele de forță și constrîngere, ducînd la instaurarea în viața internațională a domniei rațiunii, a spiritului de justiție și echitate — singurele elemente care trebuie să guverneze relațiile dintre state.

În această direcție legică a dezvoltării relațiilor internaționale se înscrie politica externă a României socialiste, a cărei esență o constituie promovarea și susținerea neabătută a principiilor ce trebuie să stea la baza raporturilor dintre națiuni.

Atît în relațiile sale bilaterale, cît și în activitatea pe care o desfășoară în organizațiile internaționale, în poziția față de marile probleme ale vieții internaționale contemporane privind pacea, securitatea, dezarmarea, cooperarea economică, culturală și științifică cu alte state, Republica Socialistă România își afirmă constant și ferm adeziunea sinceră la cauza înțelegerii și colaborării între state, bazată pe principiile dreptului și ale coexistenței pașnice, văzînd în respectarea și aplicarea acestor principii o condiție *sine qua non* a dezvoltării unor raporturi normale între țări, a evitării conflictelor interstatale, a înlăturării pericolului unui nou război mondial.

Desfășurarea evenimentelor internaționale demonstrează multilateral justețea politicii bazate pe aceste principii, care capătă o tot mai largă recunoaștere din

partea statelor și guvernelor și se impun cu vigoare în relațiile internaționale, ca singura bază rațională a evoluției pozitive a raporturilor interstatale, ca unică alternativă față de mijloacele de forță și presiune care conduc la imixtiuni în treburile interne ale altor popoare, frînează progresul lor social, dăunează colaborării internaționale și creează neîncredere între state, periclitînd pacea mondială.

Practica relațiilor dintre state arată că acolo unde aceste principii reglementează riguros raporturile internaționale colaborarea și înțelegerea se dezvoltă fructuos în avantajul tuturor membrilor comunității internaționale. Fundamentarea relațiilor dintre state pe aceste principii face posibilă nu numai cooperarea dintre ele, dar oferă o bază sigură și pentru soluționarea, în spirit constructiv, a problemelor internaționale litigioase în conformitate cu interesele legitime ale popoarelor.

Contribuția pe care politica externă promovată de statul român o aduce la afirmarea tot mai puternică în viața internațională a principiilor relațiilor dintre state — care sînt totodată principii ale dreptului internațional contemporan — are rolul de a exemplifica în mod semnificativ și convingător valoarea și importanța lor esențială în viața internațională, rezultatele pozitive ce pot fi obținute prin stricta lor respectare și aplicare și de a demonstra concordanța acestor principii cu exigențele și legile dezvoltării lumii contemporane.

Susținerea și promovarea principiilor de drept în relațiile dintre state, care constituie una din trăsăturile fundamentale ale politicii externe a Republicii Socialiste România, reprezintă o sursă constantă a prestigiului de care se bucură țara noastră în viața internațională contemporană.

3. DEZVOLTAREA RELAȚIILOR DE PRIETENIE ȘI COLABORARE ÎNTRE ROMÂNIA ȘI STATELE SOCIALISTE — OBIECTIV CENTRAL AL POLITICII EXTERNE A STATULUI NOSTRU

Așa cum s-a subliniat în repetate rînduri în documentele de partid și de stat ale țării noastre, elementul central al politicii externe a Republicii Socialiste România îl constituie prietenia, alianța frățească și colaborarea multilaterală cu toate țările socialiste.

Prietenia și colaborarea dintre țara noastră și statele socialiste se întemeiază pe comunitatea ideologiei marxist-leniniste și a orînduirii sociale, pe unitatea țelurilor și aspirațiilor fundamentale, pe interesele comune ale luptei pentru apărarea cuceririlor revoluționare ale popoarelor, pentru triumful cauzei socialismului și păcii.

Țara noastră își dezvoltă relațiile economice, politice, cultural-științifice cu toate statele socialiste, acordînd o atenție deosebită statelor socialiste vecine, considerînd că dezvoltarea prieteniei și colaborării cu țările socialiste corespunde atît intereselor poporului român, cît și popoarelor celorlalte state ale sistemului socialist mondial, reprezintă un factor de seamă pentru întărirea forțelor socialismului și creșterea influenței sale în lume.

Pornind de la convingerea că ceea ce unește țările socialiste este incomparabil mai important decît deosebirile de păreri dintre ele, partidul și guvernul țării noastre acordă o atenție permanentă dezvoltării relațiilor și schimburilor multilaterale cu statele socialiste. Datorită consecvenței cu care au militat pentru înfăptuirea acestei linii, partidul și statul nostru întrețin astăzi relații normale, principiale, în continuă dezvoltare cu toate statele socialiste.

Declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România cu privire la principiile de bază ale politicii externe a României proclamă *„dorința poporului român de a dezvolta relațiile de prietenie tovărășească cu popoarele Uniunii Sovietice, de care sîntem legați prin vechi tradiții de amiciție și bună vecinătate, prin raporturi de solidaritate internaționalistă, de a extinde și întări alianța și prietenia trainică cu celelalte țări socialiste vecine, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, cu Cehoslovacia, Polonia, Republica Democrată Germană — primul stat socialist al muncitorilor și țăranilor din Germania —, cu Albania, cu statele socialiste din Asia, Republica Populară Chineză, R. D. Vietnam, R.P.D. Coreeană, Mongolia, cu primul stat socialist de pe continentul american, Cuba"* [1].

Numeroasele vizite între conducătorii țării noastre și conducătorii de partid și de stat ai țărilor socialiste care au avut loc în ultimii ani au prilejuit schimburi rodnice de păreri și experiență în diferite domenii ale construcției socialiste, în problemele vieții internaționale, au relevat noi posibilități de intensificare a colaborării politice, economice și cultural-științifice dintre România și aceste state, au contribuit la întărirea prieteniei dintre țările socialiste, a unității sistemului socialist mondial.

Un rol însemnat în dezvoltarea forței materiale a sistemului socialist mondial și în creșterea influenței sale în lume îl are extinderea continuă a relațiilor de colaborare economică dintre toate țările socialiste.

Preocuparea partidului și a statului nostru în această direcție își găsește expresie în creșterea și diversificarea an de an a schimburilor comerciale, în dezvoltarea cooperării tehnice-științifice și în producție cu celelalte țări socialiste, pe baze reciproc avantajoase. Partidul nostru se pronunță consecvent pentru lărgirea continuă a acestor re-

---

[1] „Principiile de bază ale politicii externe a României", București, Editura politică, 1968, p. 30—31.

lații, a colaborării pe toate planurile activității materiale și spirituale.

Expresie a atenției deosebite pe care le-o acordă partidul și guvernul nostru, a faptului că prietenia, colaborarea și alianța cu toate țările socialiste se află în centrul politicii externe a partidului și statului, volumul relațiilor economice cu statele socialiste, atît cu cele care sînt membre ale C.A.E.R., cît și cu cele care nu fac parte din această organizație, ocupă o pondere majoritară în comerțul exterior al României. În perioada 1960—1966 volumul comerțului în ambele sensuri între România și celelalte țări socialiste a crescut în felul următor: cu U.R.S.S., care are o pondere de circa o treime din totalul comerțului exterior românesc, de 1,7 ori; cu Albania de 3,6 ori; cu Bulgaria de 2,8 ori; cu R.D. Germană de 1,9 ori; cu Iugoslavia de 3,2 ori; cu Polonia de 2,2 ori; cu Ungaria de 1,6 ori; cu Mongolia de peste 7 ori; cu R.D. Vietnam de 3,7 ori. Din anul 1964, de cînd între cele două țări există contracte comerciale de lungă durată, volumul schimburilor comerciale cu R.P. Chineză a crescut de 2,2 ori. Se dezvoltă continuu, de asemenea, relațiile economice ale României cu R.P.D. Coreeană și Republica Cuba [1]. Circulația bunurilor științifice, culturale, artistice dintre România și țările socialiste însumează, de asemenea, multiple contacte și legături bilaterale la nivelul instituțiilor academice sau universitare, al institutelor de cercetări sau în domeniul teatrului, filmului, radioteleviziunii.

Avînd la bază normele și principiile elaborate în comun, relațiile dintre statele socialiste sînt menite să îndeplinească un rol important în dezvoltarea fiecărei țări, în asigurarea coeziunii sistemului mondial socialist, în creșterea influenței și forței sale de atracție în rîndurile popoarelor din lumea întreagă. Așa cum afirma tovarășul

[1] Vezi „Politica externă a României socialiste", București, Editura politică, 1967, p. 170.

Nicolae Ceaușescu, *„numai realizînd între țările socialiste raporturi de deplină egalitate în drepturi, de respectare a independenței naționale, de întrajutorare tovărășească, de neamestec în treburile interne, putem oferi popoarelor un model superior de relații între state"* [1].

Prin politica neabătută de dezvoltare a relațiilor prietenești cu țările socialiste, de întărire a unității și coeziunii sistemului mondial socialist, România își aduce contribuția activă la cristalizarea normelor de bază ale relațiilor dintre țările socialiste. Prin politica sa externă de dezvoltare multilaterală a relațiilor cu toate statele sistemului socialist mondial, prin acțiunile urmărind întărirea unității și coeziunii mișcării comuniste și muncitorești internaționale, țara noastră aduce o contribuție însemnată la cauza generală a solidarității forțelor antiimperialiste, la lupta popoarelor pentru socialism și democrație, pentru libertate națională și socială.

4. DEZVOLTAREA RAPORTURILOR DINTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI STATELE CU ALTE ORÎNDUIRI SOCIALE

Acordînd o atenție centrală dezvoltării relațiilor de prietenie și colaborare cu țările socialiste, Republica Socialistă România își lărgește și consolidează, în același timp, legăturile de colaborare cu toate statele, indiferent de sistemul lor social-politic, pe baza principiului coexistenței pașnice a statelor cu sisteme social-politice diferite, al respectării voinței și intereselor naționale ale fiecărui popor.

Întreaga politică externă a partidului și guvernului nostru pornește de la realitatea obiectivă că în lumea contemporană există state cu orînduiri sociale diferite, de la necesitatea dezvoltării relațiilor dintre ele, a schimbului de

[1] „Scînteia" nr. 7 812 din 1 septembrie 1968.

valori materiale și spirituale, a cooperării în vederea soluționării problemelor internaționale de interes general.

Această concepție și acțiunile pe care, în virtutea ei, România le-a desfășurat și le promovează pe plan extern izvorăsc din descifrarea științifică a unei realități indiscutabile a lumii contemporane și anume aceea a necesității conviețuirii pașnice și a colaborării.

Pe baza analizei caracteristicilor vieții internaționale contemporane, partidul și statul nostru desfășoară o amplă activitate externă, militînd cu fermitate pentru promovarea cauzei păcii și colaborării între națiuni.

Pornind de la interesele poporului român de natură politică, economică, cultural-științifică și de la necesitatea cooperării ca mijloc de promovare a încrederii între state, Republica Socialistă România își dezvoltă relațiile sale cu toate statele lumii, participînd sub forme multiple la procesul complex și diversificat al colaborării internaționale.

Dezvoltarea continuă a relațiilor Republicii Socialiste România cu un număr crescînd de state din Europa, Africa, Asia, America este o reflectare concretă a consecvenței cu care ea promovează principiul cooperării internaționale; statul român întreține relații diplomatice cu un număr de 83 de țări *, ceea ce înseamnă de aproape trei ori mai mult decît în 1948. Gradul de reprezentare pentru cele mai multe țări la rang de ambasadă arată nivelul calitativ ridicat al relațiilor bilaterale ale României cu aceste state.

O componentă principală a politicii externe a României o constituie schimburile economice, întemeiate pe principiile egalității în drepturi și avantajului reciproc, cu peste 100 de țări, dintre care cu circa 60 acestea se desfășoară pe baza unor acorduri interguvernamentale, cuprinzînd domeniile industriei, agriculturii, comerțului, colaborarea tehnică-științifică. La acestea se adaugă relațiile culturale promovate cu intensitate și continuitate de țara noastră prin legături bilaterale cu peste 100 de state, care situează România printre țările cu cele mai extinse relații în acest domeniu [1].

* 20 iunie 1968.

În secolul nostru, caracterizat printr-un avînt fără precedent în istorie al științei și tehnicii și o penetrație atotcuprinzătoare a acestora în întreaga sferă a activității umane, lărgirea cooperării între state, realizarea unui larg schimb de valori materiale și spirituale între națiuni exprimă o necesitate obiectivă a dezvoltării statelor, un imperativ al înaintării omenirii pe calea progresului și civilizației.

Țara noastră consideră că dezvoltarea și diversificarea relațiilor dintre state și în primul rînd a relațiilor bilaterale, stimularea și lărgirea colaborării între toate țările, pe baza principiilor cooperării internaționale, constituie un mijloc însemnat de cunoaștere și apropiere, de destindere și întărire a încrederii între popoare și creează premise trainice pentru îmbunătățirea climatului internațional, pentru asigurarea păcii și securității statelor.

Importanța acordată de România dezvoltării relațiilor cu state avînd alte sisteme social-politice, în primul rînd a relațiilor bilaterale, este determinată de abordarea realistă a situației internaționale. Relațiile bilaterale dintre state oferă posibilități practic inepuizabile pentru extinderea și diversificarea raporturilor interstatale în cele mai variate domenii, prezentînd avantajul însemnat că ele pot fi realizate fără să fie neapărat necesar să se rezolve în prealabil toate problemele internaționale pendinte.

În condițiile actuale, principiul coexistenței pașnice între state cu sisteme social-politice diferite se afirmă tot mai puternic pe planul relațiilor internaționale, fiind

[1] *Dollot Louis*. „Les relations culturelles internationales", Presses Universitaires de France, Paris, 1964, p. 102.

consacrat în numeroase documente încheiate între guverne în perioada postbelică, inclusiv în Carta O.N.U., și se bucură de o largă adeziune din partea statelor. Coexistența pașnică a devenit un principiu fundamental al dreptului internațional contemporan, o parte integrantă a acestuia, care se aplică prin definiție relațiilor dintre state cu sisteme sociale, politice și economice diferite.

România pornește în acțiunile ei de politică externă de la concepția că relațiile interstatale bazate pe principiul coexistenței pașnice reprezintă un proces activ, impunînd desfășurarea unei politici de promovare a unor relații pașnice de cooperare între națiuni, pe baze egale și echitabile.

Pronunțîndu-se pentru dezvoltarea continuă a relațiilor de colaborare cu toate țările, indiferent de orînduirea lor socială, România consideră că necesitatea conviețuirii pașnice între toate statele decurge nu numai din faptul că aceasta reprezintă unica alternativă a unui conflict nuclear nimicitor ; ea se impune ca o necesitate obiectivă pentru că în lumea de azi — care este o lume a interdependențelor, a pătrunderii explozive a științei și tehnicii in toate domeniile creației materiale și spirituale, a dezvoltării fără precedent a forțelor de producție ale societății — progresul și prosperitatea popoarelor sînt de neconceput fără existența unui circuit viu, permanent al valorilor, în cadrul căruia fiecare națiune beneficiază de avantajele cooperării internaționale.

Esența juridică, politică și morală a relațiilor bazate pe principiul coexistenței pașnice constă în respectarea dreptului fiecărei națiuni de a-și hotărî de sine stătător destinele și căile de dezvoltare, de a-și afirma liber personalitatea și demnitatea, de a-și asigura condițiile de punere în valoare a potențialului uman, material și spiritual de care dispune, în interesul propriei sale prosperități.

Definit în conținut și ca sferă de cuprindere, conceptul de coexistență pașnică se referă la relațiile în diferite domenii dintre state cu sisteme social-politice diferite și înseamnă respingerea războiului ca metodă de rezolvare a litigiilor internaționale. Extinderea multilaterală a relațiilor cu state avînd altă orînduire socială nu înseamnă omiterea deosebirilor provenind din caracterul diferit al orînduirii sociale, din modul de interpretare a evenimentelor sau a proceselor care au loc în lume, întrucît conceptul de coexistență pașnică se referă la relațiile dintre state, fără a îngloba relațiile dintre clase și forțele sociale interne.

Acționînd în spiritul coexistenței pașnice, România a întreprins în ultima perioadă numeroase acțiuni politice și diplomatice internaționale pentru extinderea relațiilor sale cu statele avînd alte orînduiri sociale și politice, în interesul consolidării păcii și securității internaționale. Numai în ultimul an au avut loc numeroase contacte, întîlniri, schimburi de vizite și tratative între conducătorii și reprezentanții României și ai unui șir de țări din Europa, Africa, Asia, America de Nord, America Latină. Ca rezultat al discuțiilor purtate cu factorii de răspundere din aceste state, au fost stabilite sau reluate relațiile diplomatice și economice cu o serie de state, s-au dezvoltat legăturile bilaterale cu un mare număr de țări, au fost abordate o serie de probleme fundamentale ale dezvoltării social-politice contemporane și ale vieții internaționale, ceea ce se reflectă pozitiv asupra normalizării relațiilor dintre state, a dezvoltării cooperării internaționale, a întăririi încrederii între popoare.

5. ACTIVITATEA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA ÎN ORGANISMELE INTERNAȚIONALE

Dezvoltînd relațiile sale bilaterale cu toate statele, indiferent de sistemul lor social-politic, în condiții de egalitate și echitate, România desfășoară în același timp o sus-

ținută activitate în cadrul organismelor internaționale, în scopul promovării unor relații normale pe plan mondial, al asigurării păcii și înțelegerii între popoare.

Membră a 41 de organizații internaționale guvernamentale și a 312 organizații internaționale neguvernamentale, România este un participant activ la această formă de cooperare multilaterală a statelor, își aduce propria contribuție la dezbaterea și soluționarea problemelor care preocupă comunitatea mondială. La lucrările reuniunii mixte de la București a Comitetului administrativ de coordonare al O.N.U. și a Comitetului pentru programe și coordonare al Consiliului Economic și Social al O.N.U., tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea sa, a subliniat faptul că țara noastră participă cu încredere și interes la activitatea O.N.U. și a organismelor sale specializate, fiind convinsă că acestora le revine un rol remarcabil în sprijinirea eforturilor de progres și prosperitate ale tuturor popoarelor, în nobila operă de adîncire a cooperării între națiuni, de făurire a unei lumi a păcii și încrederii între state [1].

Prezența României socialiste în organismele internaționale relevă și consacră, în foruri de largă audiență și autoritate, o experiență pozitivă și originală de construire cu succes a unei orînduiri și vieți noi, de edificare a unei economii naționale mereu ascendente, de angajare masivă și entuziastă pe calea progresului și civilizației.

Prestigiul cuvîntului reprezentanților României în marile dezbateri mondiale rezidă în realizările de seamă obținute de poporul român în dezvoltarea economică și culturală a țării, în faptul că toate manifestările și actele de politică externă ale partidului și guvernului nostru își trag substanța din respectarea, apărarea și promovarea neabătută a principiilor fundamentale care trebuie să guverneze relațiile de conviețuire internațională : respectarea

[1] Vezi „Scînteia" nr. 7 753 din 4 iulie 1968.

independenței și suveranității naționale, egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc.

Dacă pe plan politic prestigiul României la O.N.U. și în alte organisme internaționale a avut ca sursă apărarea fermă a principiilor fundamentale ale relațiilor interstatale, pe plan economic și social trezește un interes deosebit cunoașterea experienței sale de construcție a noii societăți, care i-a permis o dezvoltare economică accelerată și multilaterală.

În cadrul organismelor internaționale, delegațiile române au împărtășit din experiența construcției economice și sociale a poporului român în cei 24 de ani de viață liberă și dezvoltare pașnică și au luat cunoștință, la rîndul lor, de realizările altor popoare. Ele au căutat, împreună cu alte delegații, să generalizeze experiența pozitivă în domeniile de interes general și să orienteze activitatea și mecanismele organizațiilor internaționale spre intensificarea și accelerarea eforturilor acestor foruri pentru a răspunde necesităților progresului economic și social al statelor membre.

România a susținut constant ideea că, pentru ca organismele internaționale să-și îndeplinească în mod eficient rolul ce le revine în realizarea destinderii internaționale, în soluționarea problemelor litigioase și dezvoltarea cooperării între țări, este necesar ca, pornindu-se de la realitățile vieții internaționale, să se asigure universalitatea acestor organizații. În acest spirit, țara noastră s-a pronunțat consecvent pentru restabilirea drepturilor legitime ale R.P. Chineze la O.N.U. și în celelalte organizații internaționale, pentru admiterea în aceste foruri a celorlalte state socialiste care sînt împiedicate să participe la cooperarea internațională prin intermediul organizațiilor internaționale.

O analiză a participării României la organismele internaţionale relevă o activitate bogată şi complexă, iniţiative proprii caracterizate prin stăruinţă şi continuitate, al căror sens şi raţiune au fost în mod constant acelea de a conlucra cu alte state pentru a găsi răspunsuri adecvate marilor probleme care preocupă popoarele în epoca contemporană, de a contribui împreună cu acestea la statornicirea unei atmosfere de cooperare, pace şi securitate internaţională.

Consecventă principiilor care îi călăuzesc politica externă, România îşi aduce în permanenţă contribuţia la stabilirea unor relaţii economice internaţionale juste, stabile şi echitabile.

Delegaţiile române au acţionat la O.N.U. şi în alte organizaţii internaţionale pentru înlăturarea oricăror discriminări în relaţiile comerciale internaţionale, în favoarea întăririi independenţei economice a ţărilor în curs de dezvoltare şi a îmbunătăţirii poziţiilor lor pe piaţa mondială, în vederea lichidării disproporţiilor din economia mondială generate de îndelungata dominaţie colonială.

Semnificativă pentru a ilustra această preocupare este propunerea românească prezentată la cea de-a XII-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. (1957) privind elaborarea unei declaraţii care să cuprindă principiile de colaborare economică internaţională. Această propunere, susţinută consecvent în anii următori, s-a realizat în 1964, cînd, în Actul final al primei Conferinţe a Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare, au fost menţionate, sub formă de recomandare, principii fundamentale pentru dezvoltarea cooperării economice internaţionale: egalitatea suverană şi neamestecul în treburile interne, suveranitatea deplină asupra resurselor naturale, nediscriminarea în relaţiile comerciale dintre ţările cu sisteme sociale şi economice diferite.

O dată cu susţinerea activă a cerinţelor ţărilor socialiste şi ale celor în curs de dezvoltare privind aşezarea relaţiilor economice şi comerciale pe baze noi, România a iniţiat în cadrul organismelor internaţionale de specialitate o serie de măsuri vizînd domenii esenţiale ale economiei, ca industrializarea, planificarea, resursele umane, reforma agrară, ştiinţa şi tehnica.

Propunerile româneşti de promovare a unor forme de cooperare avantajoase pentru ţările în curs de dezvoltare prin livrări de echipament industrial pe credit, rambursabil în mărfuri din producţia obţinută sau în alte produse naţionale, şi încheierea de acorduri comerciale pe termen lung au fost cuprinse de asemenea în Actul final al primei Conferinţe UNCTAD *.

Pornind de la experienţa şi preocuparea partidului şi guvernului ţării noastre în legătură cu dezvoltarea multilaterală a omului, a personalităţii sale, România a întreprins în cadrul organismelor internaţionale un grup de iniţiative în problema de deosebită actualitate a pregătirii umane în procesul dezvoltării economice şi sociale. Cea de-a 39-a sesiune a Consiliului Economic şi Social a adoptat, în 1965, la propunerea ţării noastre, o rezoluţie privind punerea în valoare şi utilizarea resurselor umane în procesul dezvoltării. Dată fiind importanţa acestei probleme, ea a fost reluată în dezbaterea celei de-a XX-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. (1965). Rezoluţia adoptată cu această ocazie exprimă convingerea că pentru grăbirea progresului economic şi social al ţărilor în curs de dezvoltare este necesar să se intensifice măsurile pentru deplina folosire a resurselor umane şi în special pentru formarea cadrelor naţionale în conformitate cu planurile de dezvoltare ale fiecărei ţări.

* Geneva, martie-iunie 1964

În 1966, la iniţiativa României, conferinţele generale ale Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură (sesiunea a XIV-a), Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (sesiunea a XII-a), Organizaţiei Internaţionale a Muncii (sesiunea a 50-a), şi Agenţiei Internaţionale pentru Energia Atomică (sesiunea a XI-a) au adoptat rezoluţii paralele privind utilizarea resurselor umane, care, deşi au un caracter diferit, în funcţie de specificul activităţii organizaţiei respective, au ca trăsătură comună ideea că resursele umane esenţiale pentru dezvoltarea economică nu lipsesc omenirii, eforturile statelor urmînd a fi îndreptate către valorificarea lor raţională şi completă.

O activitate deosebit de bogată desfăşoară ţara noastră în cadrul Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa, singura organizaţie internaţională guvernamentală europeană care cuprinde state cu sisteme social-politice diferite. Astfel, cea de-a XV-a sesiune a C.E.E. şi-a însuşit propunerea românească în legătură cu organizarea schimbului de documentaţie economică şi tehnică între statele membre. În urma unei iniţiative a României, care a avut în vedere experienţa obţinută în domeniul căilor şi formelor de lărgire şi întărire a cooperării economice dintre state, indiferent de sistemul lor social-economic şi de gradul de dezvoltare, cea de-a XVII-a sesiune a C.E.E. (1962) a adoptat rezoluţia „15 ani de activitate a C.E.E.", în baza căreia s-a elaborat un studiu amănunţit asupra tuturor aspectelor acestei probleme, care a fost transmis tuturor comisiilor economice regionale ale O.N.U. Un larg ecou l-a avut, de asemenea, iniţiativa română, adoptată la cea de-a XXII-a sesiune a C.E.E. (aprilie 1967), cu privire la promovarea cooperării ştiinţifice şi tehnologice între ţările europene, care tratează o problemă de mare actualitate şi importanţă pentru dezvoltarea statelor.

Pentru a ilustra activitatea desfăşurată de România pentru promovarea cooperării prin intermediul organizaţiilor internaţionale, trebuie amintit că la cea de-a XXII-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. ţara noastră şi-a adus contribuţia la elaborarea a şase proiecte de rezoluţie, la care a fost şi coautoare, adoptate în unanimitate: forme noi de cooperare internaţională industrială, cooperarea tehnică-ştiinţifică, rolul Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa în dezvoltarea cooperării economice internaţionale; rolul O.N.U. în formarea de personal tehnic naţional; anul internaţional al educaţiei; creşterea consumului de proteine.

Cea de-a II-a Conferinţă a Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare de la New Delhi (1968) a luat în discuţie două probleme înscrise pe ordinea de zi la iniţiativa României: pregătirea de personal tehnic specializat în domeniul comerţului exterior şi promovarea unor forme noi de cooperare în domeniul economic, industrial şi tehnic în vederea extinderii comerţului internaţional şi diversificării produselor finite şi semifinite ale ţărilor în curs de dezvoltare. Prima problemă a făcut obiectul unei rezoluţii adoptate în unanimitate la sesiune, iar cea de-a doua va fi reluată la sesiunile viitoare ale Consiliului UNCTAD.

Acest tablou relevă o rodnică activitate a României în organizaţiile internaţionale pe tărîm economic şi tehnic-ştiinţific. Ea are la bază concepţia că sistemul cooperării economice internaţionale prin aceste organisme este menit să sprijine eforturile tuturor ţărilor care se angajează în lupta pentru dezvoltare şi progres, să creeze condiţii internaţionale optime pentru împlinirea acestor eforturi.

Semnificaţia tuturor acestor acţiuni şi iniţiative ale României derivă din politica externă de pace a ţării noastre, din convingerea intimă că procesul dezvoltării implică cu necesitate dialogul şi cooperarea economică între state

prin intermediul organismelor internaţionale, facilitîndu-se pe această cale relaţiile economice bilaterale.

Acţiunile de politică externă ale României reprezintă în acelaşi timp o ilustrare a unei necesităţi obiective a lumii contemporane, şi anume aceea că la procesul cooperării internaţionale, la rezolvarea problemelor majore ale lumii contemporane, toate statele, mari şi mici, sînt chemate să-şi aducă contribuţia.

6. PROMOVAREA PĂCII ŞI SECURITĂŢII INTERNAŢIONALE

În concepţia guvernului român, întemeiată pe experienţa istoriei patriei noastre, pe analiza ştiinţifică a relaţiilor lumii contemporane, problema fundamentală a vieţii internaţionale actuale o constituie salvgardarea păcii şi securităţii tuturor.

Problema apărării şi consolidării păcii şi securităţii internaţionale se pune cu o deosebită actualitate în epoca contemporană datorită existenţei unor pericole majore pentru securitatea popoarelor, între care acumularea unor stocuri uriaşe de arme nucleare, prezenţa blocurilor şi a bazelor militare pe teritoriul altor state, persistenţa unor probleme internaţionale litigioase care creează încordare şi fricţiuni în relaţiile dintre state, constituind sursa unor pericole potenţiale. După cum este ştiut, în lume există forţe ostile progresului social şi păcii, imperialismul şi în special cercurile imperialiste din S.U.A. constituie o puternică ameninţare la adresa păcii, iar prin politica lor de agresiune şi amestec brutal în treburile interne ale altor state ele pun în pericol pacea omenirii.

După părerea guvernului român, o pace reală şi durabilă poate fi clădită numai pe respectarea voinţei şi intereselor legitime ale popoarelor ; istoria atestă că o pace care încalcă aceste principii nu înlătură, ci întreţine sursa conflictelor.

Urmărind asigurarea unui climat internaţional paşnic, guvernat de normele justiţiei, care să permită desfăşurarea nestingherită a operei de construcţie a poporului român, politica externă a ţării noastre este sincer şi ferm ataşată cauzei păcii internaţionale.

Acordînd o atenţie deosebită proceselor şi evenimentelor care interesează pacea şi securitatea internaţională, România se pronunţă şi acţionează pentru găsirea unor soluţii eficiente la problemele majore ale relaţiilor internaţionale contemporane, cum sînt prevenirea şi lichidarea unor conflicte internaţionale, realizarea securităţii europene şi internaţionale, dezarmarea, dezvoltarea economică, lichidarea definitivă a colonialismului şi neocolonialismului, care comportă pericole grave pentru cauza păcii internaţionale, întărirea O.N.U. şi a celorlalte instrumente paşnice care îşi propun armonizarea eforturilor statelor în direcţia realizării acestor imperative ale timpului nostru. Astăzi, mai mult ca oricînd, este necesar să se dezvolte relaţiile de colaborare între toate statele Europei, să se unească eforturile pentru a nu se admite în nici un fel reîntoarcerea la perioada războiului rece, pentru a se asigura continuarea procesului de destindere în Europa, înfăptuirea securităţii europene şi internaţionale.

Complexitatea relaţiilor internaţionale actuale, multitudinea şi varietatea evenimentelor sociale şi politice din diferite regiuni ale lumii şi interdependenţa fenomenelor lumii contemporane atestă că oricît de numeroase ar fi problemele cu care este confruntată omenirea, oricît de mari ar fi diferenţele de abordare a realităţilor politice şi economice interesul popoarelor de a apăra pacea, de a întreţine un cadru de cooperare necesar eforturilor lor de dezvoltare şi progres are un caracter precumpănitor.

Partidul şi guvernul român apreciază că în condiţiile actuale popoarele, opinia publică mondială, guvernele statelor, factorii responsabili de destinele omenirii dispun de

mijloacele şi capacitatea de a promova şi salvgarda pacea, de a dezvolta cooperarea paşnică, indispensabilă progresului şi civilizaţiei.

România, care şi-a cucerit prin lupte îndelungate de-a lungul istoriei sale independenţa naţională şi dreptul la o viaţă liberă, se pronunţă cu consecvenţă împotriva amestecului sub orice formă în treburile interne ale altor popoare, condamnă folosirea forţei în relaţiile internaţionale, nesocotirea drepturilor sacre ale popoarelor de a-şi rezolva singure problemele, în conformitate cu interesele lor legitime. Aşa cum menţiona tovarăşul Ion Gheorghe Maurer în cuvîntarea la adunarea festivă consacrată celei de-a XXIV-a aniversări a eliberării României, *„întreaga dezvoltare a omenirii atestă ca un adevăr axiomatic legătura indisolubilă dintre libertatea individului şi independenţa naţională a ţării căreia îi aparţine. Istoric şi logic, libertatea omului, fiinţă prin excelenţă socială, presupune libertatea grupului social, a colectivităţii, iar în cazul societăţii moderne, a colectivităţii fundamentale, atît de solid închegată şi statornică, pe care o reprezintă naţiunea. Nu este de conceput libertatea socială şi individuală acolo unde independenţa şi suveranitatea naţională nu există sau, într-un fel sau altul, sînt ştirbite"* [1].

În momentele de criză şi pericol la adresa păcii mondiale care s-au succedat în perioada postbelică, generate de intervenţiile imperialiste în treburile interne ale popoarelor, de perpetuarea practicilor colonialiste şi neocolonialiste, România a susţinut şi a militat cu consecvenţă în favoarea normelor de justiţie internaţională, a condamnat cu hotărîre metodele bazate pe forţă şi constrîngere şi a cerut respectarea dreptului popoarelor de a-şi afirma personalitatea în condiţii de libertate şi egalitate.

[1] „Scînteia" nr. 7 803 din 23 august 1968.

Sprijinind lupta şi cauza justă a poporului vietnamez, România s-a pronunţat cu consecvenţă pentru încetarea bombardamentelor împotriva R.D. Vietnam, pentru oprirea agresiunii împotriva poporului vietnamez, ca o condiţie indispensabilă a reglementării problemei vietnameze, a stingerii focarului de încordare din această parte a lumii.

Guvernul român şi-a exprimat satisfacţia în legătură cu începerea convorbirilor de la 10 mai 1968 între reprezentanţii S.U.A. şi Republicii Democrate Vietnam, speranţa că acestea vor duce la sistarea totală şi necondiţionată a bombardamentelor şi a celorlalte acte de război împotriva R. D. Vietnam, subliniind că soluţia definitivă în problema vietnameză o constituie retragerea trupelor Statelor Unite ale Americii, asigurarea şi respectarea dreptului sacru al poporului vietnamez de a hotărî singur asupra destinelor sale.

Pornind de la principiul că războiul şi, în general, forţa nu pot duce la rezolvarea problemelor litigioase dintre ţări, România s-a pronunţat pentru reglementarea paşnică a diferendelor dintre Statele Orientului Apropiat pe calea înţelegerii şi găsirii unor soluţii în conformitate cu interesele tuturor popoarelor care trăiesc în această regiune. Guvernul Republicii Socialiste România a arătat că în prezent un imperativ esenţial al creării condiţiilor pentru soluţionarea paşnică a acestui conflict este retragerea trupelor izraeliene de pe teritoriile ocupate, asigurarea condiţiilor pentru existenţa liberă şi dezvoltarea nestînjenită a fiecărui stat, respectarea şi aplicarea în acest sens a rezoluţiei Consiliului de Securitate al O.N.U. din 22 noiembrie 1967.

Guvernul român a susţinut constant soluţiile şi metodele paşnice de rezolvare a problemelor internaţionale litigioase, necesitatea fundamentării relaţiilor dintre state

pe normele și principiile dreptului internațional ca premise esențiale ale păcii și securității.

Referindu-se la fermitatea cu care promovează țara noastră politica de apărare și întărire a păcii, președintele Consiliului de Miniștri arăta : „...*România — împreună cu celelalte țări doritoare de pace, cu toate forțele progresului — depune eforturi pentru promovarea în viața internațională a unui curs pașnic, netulburat de conflicte armate distrugătoare, pentru amplificarea imensului arsenal de mijloace — politice, economice, culturale, diplomatice — pe care toate țările lumii îl au la îndemînă pentru a se dezvolta de sine stătător, în conformitate cu cerințele istoriei, și de a apăra supremul lor bun comun — pacea*" [1].

În conformitate cu interesele fundamentale ale poporului român, România acordă o însemnătate deosebită promovării păcii și înțelegerii în Europa, convinsă fiind că prin aceasta își aduce contribuția la cauza destinderii și securității internaționale.

Problema securității europene nu este pentru poporul român o problemă abstractă ; ea este o problemă actuală, legată inseparabil de asigurarea condițiilor necesare activității sale pașnice, înaintării pe calea progresului și civilizației, de istoria României.

Pornind de la analiza relațiilor intereuropene contemporane, de la constatarea că tendințele spre înlăturarea obstacolelor care stau în calea cooperării între statele europene se dezvoltă și se intensifică, guvernul român consideră că în prezent sînt create condiții pentru abordarea problemelor securității europene pe baze acceptabile tuturor statelor continentului.

Considerînd că promovarea unei atmosfere de pace și securitate în Europa poate fi înfăptuită prin stabilirea și dezvoltarea unor relații de încredere și cooperare între

[1] „Politica externă a României socialiste", București, Editura politică, 1967, p. 263.

toate statele continentului și, în primul rînd, prin intensificarea relațiilor lor bilaterale, România a întreprins acțiuni importante pe planul adîncirii și lărgirii raporturilor sale cu țări avînd sisteme social-politice diferite, care servesc cauzei destinderii și înțelegerii în Europa și se răsfrîng pozitiv asupra păcii și securității continentului.

Întîlnirile și schimburile de vizite recente dintre conducătorii țării noastre și conducătorii statelor socialiste din Europa, precum și contactele și discuțiile cu șefii de state și de guverne ai unor țări europene avînd alte sisteme social-politice, între care Austria, Italia, Franța, Finlanda, Olanda, Suedia și alte țări, măsurile întreprinse pentru intensificarea relațiilor și schimburilor economice, culturale și tehnice-științifice cu majoritatea țărilor europene ilustrează politica consecventă a guvernului român de promovare a cooperării între statele continentului, ca o condiție principală pentru asigurarea unei atmosfere de pace și securitate în Europa.

Partidul și guvernul român apreciază că pentru crearea unui climat de securitate eficient pe continentul nostru, o importanță particulară au înțelegerea și acceptarea schimbărilor intervenite în dezvoltarea istorică postbelică, a realităților statornicite în viața politică europeană, asigurarea inviolabilității granițelor stabilite după al doilea război mondial, recunoașterea existenței celor două state germane și dezvoltarea unor relații normale cu acestea, care să creeze poporului german condiții pentru participarea, cu întregul său potențial, la înfăptuirea aspirațiilor de pace și a securității în Europa.

Avînd în vedere rolul și contribuția înțelegerilor regionale la pacea și securitatea generală, România acordă o importanță permanentă promovării unui climat de destindere, înțelegere și cooperare în zona geografică din care face parte. Această politică s-a exprimat atît prin dezvoltarea relațiilor bilaterale ale țării noastre cu statele

din regiunea balcanică, cît şi prin lansarea şi susţinerea, încă din anii 1957 şi 1959, a propunerilor privind transformarea Balcanilor într-o zonă paşnică, a păcii şi colaborării, propuneri care au avut un larg ecou internaţional şi care îşi păstrează deplina actualitate.

Bazată pe principiile sale de politică externă şi pe dorinţa de a conlucra la promovarea cooperării europene, Republica Socialistă România a iniţiat, împreună cu alte opt state europene (Austria, Belgia, Bulgaria, Danemarca, Finlanda, Iugoslavia, Suedia, Ungaria), rezoluţia cu privire la „Acţiuni pe plan regional în vederea îmbunătăţirii relaţiilor de bună vecinătate între ţări europene aparţinînd unor sisteme sociale şi politice diferite", adoptată în unanimitate la cea de-a XX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. (1965).

Izvorîtă din concepţia de cooperare întemeiată pe baze principiale a guvernului român, rezoluţia cheamă statele europene aparţinînd unor sisteme politice diferite să-şi intensifice eforturile îndreptate spre îmbunătăţirea relaţiilor în domeniul politic, economic, tehnic, ştiinţific, cultural şi în alte domenii, în vederea creării unui climat de încredere favorabil unei abordări şi rezolvări eficiente a problemelor care frînează în prezent destinderea în Europa şi în lume. Ea are la bază convingerea că înfăptuirea păcii şi securităţii în Europa poate şi trebuie realizată printr-un proces de destindere şi cooperare, care să creeze premisele şi climatul necesar abordării şi soluţionării problemelor europene nereglementate, şi că în realizarea deziderateior de pace şi securitate ale popoarelor europene apartenenţa la sisteme diferite nu trebuie să constituie un obstacol în evoluţia acestui proces. Ideile rezoluţiei s-au bucurat de un larg ecou internaţional, întrunind adeziunea a numeroase guverne, cercuri oficiale şi a opiniei publice europene şi mondiale.

Această iniţiativă, precum şi întreaga activitate a statului român de dezvoltare a relaţiilor cu ţările Europei reprezintă o contribuţie de seamă la procesul de destindere care are loc în Europa, la promovarea cooperării multilaterale între toate statele continentului.

În cadrul eforturilor în direcţia promovării păcii şi securităţii internaţionale, guvernul român a acordat, la O.N.U. şi în organismele internaţionale, ca şi în întreaga sa activitate externă, o atenţie deosebită problemelor dezarmării. În cadrul Comitetului celor 10 state pentru dezarmare de la Geneva, din care a făcut parte în perioada 1960—1962, iar din 1962 în Comitetul celor 18 state, reprezentanţii români, exprimînd poziţia principială a statului nostru faţă de necesitatea realizării dezarmării generale şi îndeosebi a dezarmării nucleare, au luat parte activă la negocierile internaţionale în aceste probleme, susţinînd cu hotărîre întreprinderea unor măsuri eficiente de dezarmare. Aceasta reflectă convingerea guvernului nostru că problemele securităţii în Europa şi pretutindeni sînt legate de cele privind dezarmarea, că existenţa unor stocuri uriaşe de arme nucleare, acumularea permanentă şi crescîndă a mijloacelor de distrugere în masă întreţin pericolul ca acestea să fie folosite împotriva omului şi a valorilor create de civilizaţia umană.

România s-a pronunţat energic pentru încetarea experienţelor cu arma nucleară, pentru interzicerea folosirii armelor nucleare, sistarea producerii acestor arme, reducerea şi lichidarea în cele din urmă a stocurilor de armament nuclear existente, pentru denuclearizarea spaţiului cosmic, pentru crearea de zone denuclearizate menite să scoată de sub incidenţa unui conflict nuclear regiuni importante ale globului. În acelaşi timp, ţara noastră a militat pentru realizarea unor măsuri de dezarmare în domeniul armamentelor clasice, pentru desfiinţarea bazelor militare

de pe teritoriile străine, pentru retragerea tuturor trupelor în limitele granițelor lor naționale.

Ca urmare a creării blocului agresiv N.A.T.O. a fost creată Organizația Tratatului de la Varșovia, din care România face parte încă de la constituirea acestei organizații. Așa cum rezultă din prevederile Tratatului de la Varșovia, el are un caracter defensiv, fiind un instrument de apărare a țărilor socialiste împotriva unei agresiuni imperialiste.

În cadrul măsurilor menite să ducă la reducerea încordării între state, țara noastră a susținut și susține consecvent necesitatea desființării blocurilor și alianțelor militare de orice fel. România se pronunță pentru desființarea blocului agresiv N.A.T.O. și, concomitent, a Organizației Tratatului de la Varșovia, considerînd că lichidarea divizării lumii în blocuri militare s-ar răsfrînge pozitiv asupra păcii și securității mondiale.

Totodată, partidul și guvernul nostru au subliniat în repetate rînduri că atîta timp cît va exista blocul agresiv al N.A.T.O., pericolul unui atac imperialist, este necesară și menținerea Organizației Tratatului de la Varșovia, iar România, ca membră a acestui Tratat, va face totul pentru a-și întări capacitatea sa de apărare, a forțelor sale armate, care străjuiesc liniștea și securitatea patriei, dezvoltînd colaborarea militară cu forțele armate ale celorlalte țări socialiste participante la Tratat. Declarația Marii Adunări Naționale adoptată în sesiunea din august 1968 proclamă cu fermitate că „...*România își afirmă loialitatea deplină față de alianțele sale politice și militare cu țările socialiste frățești, hotărîrea fermă de a le respecta întocmai, văzînd în aceasta o chezășie a apărării fiecărui stat socialist în fața unei agresiuni imperialiste, a întăririi forței de apărare a întregului sistem socialist, a apărării păcii în lume*“ [1].

[1] „Principiile de bază ale politicii externe a României“, București, Editura politică, 1968, p. 30.

Pronunțîndu-se pentru realizarea unor măsuri colaterale, parțiale de dezarmare, subordonate țelului final — dezarmarea generală și în primul rînd dezarmarea nucleară, între care și interzicerea răspîndirii armelor nucleare —, România a adus o contribuție activă la tratativele din ultimii ani privind încheierea unui tratat de neproliferare a armelor nucleare, prezentînd propuneri constructive de îmbunătățire a textului tratatului, pentru a face din acesta un instrument internațional eficace, capabil să asigure un grad sporit de securitate tuturor popoarelor și să constituie un pas real pe calea eliminării pericolului unui război nuclear.

*
* *

Politica externă de pace și cooperare a României, inițiativele și acțiunile ei pe plan internațional se întemeiază pe convingerea că soluțiile trainice și echitabile în reglementarea problemelor internaționale presupun colaborarea activă și conjugarea eforturilor tuturor țărilor, mari și mici, luînd în considerare interesele fiecărei națiuni în parte și că, în vremurile noastre, fiecare stat, indiferent de proporțiile sale, poartă răspunderea pentru soarta păcii și are îndatorirea de a-și aduce contribuția la preîntîmpinarea unui nou război mondial, la destinderea și cooperarea internațională.

Pornind de la această teză politică — de o deosebită valoare practică și principială — a partidului și guvernului nostru, acțiunile de politică externă ale României contribuie la afirmarea rolului statelor mici și mijlocii în relațiile internaționale contemporane.

Făcînd ea însăși parte din categoria statelor mici și mijlocii, România consideră că aceste state, acționînd în deplină conformitate cu normele relațiilor dintre state,

dezvoltînd o largă cooperare ca egali în cadrul comunității internaționale, participînd la dezbaterea și soluționarea problemelor multiple cu care este confruntată astăzi omenirea, dispun de atributele și capacitatea necesare pentru a juca un rol important în viața internațională.

Expunînd această idee fundamentală în fața sesiunii Marii Adunări Naționale din iulie 1967, consacrată problemelor politicii externe a României, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: *„Una din trăsăturile epocii pe care o trăim este participarea tot mai intensă la rezolvarea problemelor vieții internaționale a țărilor mici și mijlocii. Concepția după care soarta omenirii stă exclusiv în mîinile marilor puteri nu mai corespunde noilor condiții ale dezvoltării sociale...*

Acționînd cu energie și combativitate pentru apărarea intereselor și drepturilor lor legitime, țările mijlocii și mici pot juca un rol remarcabil în viața internațională, pot influența în măsură considerabilă evoluția evenimentelor, contribuind la salvgardarea păcii și securității în lume“ [1].

Numeroasele contacte stabilite în ultimul an de guvernul român cu factori de cea mai înaltă responsabilitate ai unor țări mici și mijlocii au evidențiat existența unui larg curent de opinie încrezător în vocația și posibilitățile de acțiune ale acestor state pentru dezvoltarea colaborării internaționale, pentru promovarea păcii și securității popoarelor.

Eforturile și inițiativele întreprinse de țara noastră în colaborare cu alte state mici și mijlocii pentru promovarea principiilor relațiilor dintre state, a păcii și cooperării internaționale confirmă punctul de vedere că aceste state, militînd cu hotărîre și consecvență pentru promovarea drepturilor și intereselor lor legitime, pot influența considerabil evoluția evenimentelor internaționale.

---

[1] „Politica externă a României socialiste“, București, Editura politică, 1967, p. 14.

Principialitatea neabătută a politicii externe a Republicii Socialiste România, linia ei de desfășurare activă și constructivă, succesele și prestigiul dobîndite de patria noastră pe plan extern izvorăsc din conducerea de către partid a întregii activități a României pe arena mondială. Dinamismul, caracterul realist, constructiv al politicii externe a țării noastre își au originea în abordarea științifică, în analiza obiectivă a tuturor factorilor permanenți și de conjunctură ai vieții internaționale contemporane, în concordanța ei deplină cu legitățile progresului istoric.

Activitatea externă amplă și rodnică a statului român, caracterizată de atașament profund față de interesele fundamentale ale poporului nostru, față de triumful deplin al socialismului în România este în același timp o expresie a voinței sale de a dezvolta buna înțelegere, prietenia și colaborarea cu toate popoarele, a atașamentului sincer al României față de pacea și securitatea lumii.

Raportul de forțe calitativ nou creat în lume în favoarea păcii, democrației și progresului, întărirea unității statelor socialiste, a țărilor care și-au dobîndit de curînd independența, a tuturor forțelor politice și sociale interesate în promovarea unui climat de înțelegere și cooperare internațională creează un cadru propice ca toate popoarele, mici și mijlocii sau mari, să-și dezvolte nestînjenit personalitatea lor națională într-o lume călăuzită de normele dreptului și moralei internaționale, în condiții de pace și securitate.

Angajat în opera grandioasă de edificare a orînduirii socialiste, de ridicare a societății românești pe culmile progresului și civilizației, urmînd în unanimitate linia politică externă a partidului și statului nostru, poporul român va continua să militeze consecvent pentru înfăptuirea idealurilor de înțelegere și cooperare internațională, pentru triumful cauzei socialismului și păcii în lume.